

आवधिक जिल्ला विकास योजना
भक्तपुर

प्रथम पञ्चवर्षीय योजना

(२०५९/६०-२०६३/६४)

भाग-२

जिल्ला विकास समिति
भक्तपुर

असार, २०५९

आवधिक जिल्ला विकास योजना
भक्तपुर

प्रथम पञ्चवर्षीय योजना

(२०५९/६०-२०६३/६४)

भाग-२

जिल्ला विकास समिति
भक्तपुर

असार, २०५९

जिल्ला परिषद् र जिल्ला विकास समितिका निर्णयहरू

आवधिक योजना स्वीकृत गरेको र यस सम्बन्धी प्रतिवद्धता जाहेर गर्ने गरी गरिएका निर्णयहरू

मिति २०५९।३।२६ मा बसेको

१. जि.वि.सको निर्णय :

आवधिक जिल्ला विकास योजना दस्तावेज (भाग १ र २) को अन्तिम मस्यौदा श्री सोसाइटी फर इन्भाइरोन्मेन्ट एण्ड डेभलपमेन्ट नेपाल (सेड नेपाल) बाट प्राप्त भई बैठकमा पेश भई छलफल हुँदा जि.वि.सको मिति २०५९।३।१२ गतेको निर्णय अनुसारको रणनीति प्रकृया समेत समावेश गर्ने गरी एघारौँ जिल्ला परिषद् बैठकमा पारितका लागि पेश गर्ने निर्णय गरियो ।

२. जिल्ला परिषद्को एघारौँ बैठकको निर्णय :

भक्तपुर जिल्लाको आवधिक जिल्ला विकास योजना (आजिवियो) जिल्ला विकास समितिबाट पेश भए बमोजिमनै पारित गर्ने निर्णय गरियो ।

मन्तव्य

नेपाल अधिराज्यको सबभन्दा सानो जिल्लाको रूपमा रहेको भक्तपुर जिल्लाको पाँच वर्षे (२०५९/६०-२०६३/६४) आवधिक जिल्ला विकास योजना तर्जुमा गर्ने क्रममा योजनाको भाग दुईको रूपमा यो आजिवियो दस्तावेज प्रकाशन गर्न पाएकोमा खुशी लागेको छ ।

योजना तर्जुमा गर्दा तथ्यांक र सूचनाको महत्व निकै हुन्छ । तथ्याङ्कीय आधारमा समस्या र संभावना विश्लेषण गरी योजना तर्जुमा गर्न सके यसबाट जनतामा पुऱ्याइने पूर्वाधार र सेवा सुविधा तथा विकासको प्रतिफल सही रूपमा प्रवाहित हुने, स्रोतको राम्रो उपयोग हुने र आवश्यकतामा आधारित विकास प्रक्रियाको परम्परा बस्न जान्छ । यस तथ्यलाई हृदयंगम गरी विकेन्द्रीकरण र स्थानीय स्वशासनको मर्मलाई आत्मसात गर्दै भक्तपुर जिल्लाले आफ्नो ५ वर्षे आवधिक योजना तर्जुमा गरेको हो । यो योजना भक्तपुर जिल्लाको मुहार फेर्ने दिशामा कोशेढुंगा सावित हुनेछ भन्ने मैले विश्वास लिएको छु ।

आजिवियो तर्जुमा गर्ने क्रममा तथ्यांक संकलन, विश्लेषण र योजना तर्जुमाका विभिन्न चरणमा संलग्न जिविसका सबै कर्मचारी वर्गलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । त्यसैगरी विषयगत कार्यालय, गैरसरकारी संस्था र निजी क्षेत्रले यो योजना तर्जुमा गर्ने क्रममा महत्वपूर्ण भूमिका खेलेका छन् । म सम्बन्धित सबै निकायलाई जिल्ला विकास समितिको तर्फबाट हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

यो आवधिक जिल्ला विकास योजना तर्जुमाका लागि प्राविधिक एवम् आर्थिक सहयोग प्रदान गर्ने सहभागितात्मक जिल्ला विकास कार्यक्रम र आवधिक जिल्ला विकास योजना सहयोग परियोजना, जिविस महासंघप्रति पनि म हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

आजिवियो तयार गर्ने कार्यमा परामर्शदाताको रूपमा सहयोग गर्नुहुने सेड नेपालका श्री दामोदर अधिकारी लगायत सबै मित्रहरूप्रति पनि आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु । यो आजिवियो भक्तपुर जिल्लाको साभ्ना योजना भएकोले सबै क्षेत्र, निकाय र संघसंस्थाबाट यसको कार्यान्वयनमा पूर्ण सहयोग र सहभागिता रहनेछ भन्ने विश्वास पनि लिएको छु । धन्यवाद ।

२०५९ असार २७

गोविन्द दुवाल
सभापति
जिल्ला विकास समिति, भक्तपुर

दुई शब्द

भक्तपुर जिल्लाले आफ्नो प्रथम पञ्चवर्षीय (०५९/६०-२०६२/६४) आवधिक जिल्ला विकास योजना (आजिवियो) तर्जुमा गरी प्रस्तुत गरेको छ । यो योजनाले भक्तपुर जिल्लाको विकास प्रक्रियालाई अग्रगति दिन महत्वपूर्ण रहने कुरामा म विश्वस्त छु । सबै क्षेत्रको प्रतिनिधिमूलक सहभागिताबाट योजना तर्जुमा कार्य भएकोले यसको कार्यान्वयन पूर्ण रुपमा हुनेछ भन्ने विश्वास लिएको छु ।

आवधिक योजना तर्जुमा गर्ने क्रममा यो हाम्रो पहिलो प्रयास हो । विभिन्न सीमितताका बावजुद यसलाई राम्रो र व्यावहारिक बनाउने प्रयास भएको छ । दुई वर्षपछि यसको परिमार्जन र अद्यावधिक गर्दा खड्किएका विषयवस्तुलाई समायोजन गर्नुपर्ने हुन्छ । अतः यसको कार्यान्वयनका लागि सबै पक्षबाट प्रतिबद्धता जाहेर हुने नै छ भन्ने समेत विश्वास लिएको छु ।

अन्तमा, भक्तपुर जिल्लाको विकास निर्माणको सन्दर्भमा यो आजिवियो पूर्ण सफल रहन सकोस् भन्ने शुभकामना सहित यसको तयारी क्रममा संलग्न सबै मित्रहरूप्रति हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

२०५९ असार २७

रमेश श्रेष्ठ
उपसभापति
जिल्ला विकास समिति, भक्तपुर

दुई शब्द

नेपालमा विकेन्द्रीकरणको लामो यात्रापछि निक्षेपणको सिद्धान्त अनुरूप स्थानीय निकायलाई जिम्मेवार र जवाफदेही बनाउने उद्देश्यले स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ र नियमावली, २०५६ लागू भएको छ । विकासको केन्द्र गाउँलाई बनाउँदै उपलब्ध स्रोत-साधनको महत्तम उपयोगद्वारा गरिवी न्यूनीकरण गर्ने अभिप्रायले स्थानीय स्वायत्त शासनको प्रणाली हामीकहाँ कार्यान्वयनमा ल्याइएको भन्नु अत्युक्ति नहोला ।

योजना पद्धति अनुशासन हो निश्चित समयावधिमा कहाँ र कसरी पुग्ने हो सो को दिशाबोध गराउने कार्य योजनाले गर्दछ । जिल्लाको दीर्घकालीन सोच र आवधिक लक्ष्य एवम् उद्देश्यहरू किटान गरी आवधिक योजना (Periodic Plan) तर्जुमा गर्ने कार्य हाम्रो देशमा हालसालै प्रारम्भ भएको हो । जिल्ला विकास समिति, भक्तपुरले पनि भक्तपुर जिल्लाको ५ वर्षे (आ.व. २०५९/६० देखि २०६३/६४ सम्म) प्रथम आवधिक जिल्ला विकास योजना (आजिवियो) तर्जुमा गर्ने क्रममा यो योजना दस्तावेज (Plan Document) तयार गरी प्रस्तुत गरेको छ । यो हाम्रो पहिलो प्रयास हो । यसलाई जिल्लाको आवश्यकता अनुरूप व्यावहारिक बनाउने भरमग्धुर प्रयास गरिएको छ । तथ्यांक संकलन पूर्ण रूपमा हुन नसक्दा यसले सबै सवालहरूलाई समेट्न सकेको छैन । यसलाई मध्यावधि पुनरावलोकन र अद्यावधिक गर्दा पूर्ण बनाइनेछ । यस सन्दर्भमा सरोकारवाला सबै पक्षहरूलाई आ-आफ्नो राय सुभाष र प्रतिक्रियाको लागि पनि अनुरोध गर्दछु ।

यो दस्तावेज तयारी क्रममा प्रत्यक्ष एवम् परोक्ष सहयोग पुऱ्याउनु हुने सबै व्यक्ति, संघसंस्था र निकायहरू धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ । योजना तर्जुमा क्रममा प्राविधिक सहयोग सल्लाहकारी भूमिका उपलब्ध गराउनुहुने SED Nepal का श्री दामोदर अधिकारी लगायत सबै मित्रहरूप्रति उहाँहरूको उल्लेखनीय सहयोगका लागि म हार्दिक आभार प्रकट गर्न चाहन्छु ।

यस आवधिक जिल्ला विकास योजना तर्जुमाका लागि प्राविधिक एवम् आर्थिक सहयोग प्रदान गर्ने सहभागितात्मक जिल्ला विकास कार्यक्रम र आवधिक जिल्ला विकास योजना सहयोग परियोजना, जिविस महासंघप्रति पनि म हार्दिक आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

अन्तमा, भक्तपुर जिल्लाको विकासमा चासो राख्ने जो कोहीका लागि पनि यो योजना दस्तावेज उपयोगी हुन सकोस् भन्ने शुभेच्छा व्यक्त गर्न चाहन्छु । धन्यवाद ।

२०५९ असार २७

महेशप्रसाद दहाल
स्थानीय विकास अधिकारी
जिविसको कार्यालय, भक्तपुर

विषयसूची

खण्ड एक : योजना तथा कार्यक्रम.....	9
१. भूमिका.....	१
२. जिल्ला विकासका प्रमुख चुनौती तथा अवसरहरू.....	१
२.१ विकासका प्रमुख समस्याहरू.....	१
२.२ जिल्ला विकासका लागि उपलब्ध अवसर र संभावनाहरू.....	४
२.३ विगतका प्रयास र उपलब्धिहरू.....	५
२.३.१ भौतिक पूर्वाधार विकासमा जोड	५
२.३.२ सामाजिक पूर्वाधारमा विस्तार	६
२.३.३ कृषि उत्पादन र उत्पाकदत्वमा उल्लेख्य वृद्धि	७
२.३.४ पर्यटन विकासको राम्रो संभावना	७
२.३.५ गरिबी निवारणका ठोस कार्यक्रम संचालन हुन नसकेको	८
२.३.६ वातावरण र शहरी विकास	८
३. जिल्ला विकासको दीर्घकालीन सौच तथा सिद्धान्तहरू.....	९
३.१ जिल्ला विकासको दीर्घकालीन सौच (Long term Vision).....	९
३.२ जिल्ला विकासका निर्देशक सिद्धान्तहरू (Guiding Principles).....	९
४. जिल्ला विकासको लक्ष्य, समष्टिगत उद्देश्य र विषयगत उद्देश्यहरूको सूचक, पुष्ट्याइँका आधार र जोखिम पक्षहरू.....	१०
४.१ जिल्ला विकासको लक्ष्य, सूचक र पुष्ट्याइँका आधारहरू.....	१०
४.१.१ लक्ष्य	१०
४.१.२ सूचक, पुष्ट्याइँका आधार र जोखिम पक्षहरू	११
४.२ जिल्ला विकासका समष्टिगत उद्देश्य, सूचक तथा प्रमाणित गर्ने आधारहरू.....	१२
४.२.१ समष्टिगत उद्देश्यहरू	१२
४.२.२ सूचक, पुष्ट्याइँका आधार र जोखिम पक्षहरू	१३
४.३ जिल्ला विकासका विषयगत उद्देश्य, सूचक तथा प्रमाणित गर्ने आधारहरू.....	१७
४.३.१ विषयगत उद्देश्यहरू	१७
४.३.२ सूचक, पुष्ट्याइँका आधार र जोखिम पक्षहरू	१८
४.४ जिल्ला विकासका लागि लिइने प्रमुख रणनीतिहरू.....	२६
५. विषयगत नतिजा, तिनका सूचक, पुष्ट्याइँका आधार, जोखिम पक्ष तथा विषयगत रणनीति एवम् कार्यनीतिहरू.....	२७
५.१ आर्थिक विकास.....	२७
विषयगत उद्देश्यहरू	२७
नतिजाहरू	२७
रणनीति एवम् कार्यनीतिहरू	२८
आर्थिक विकास सम्बन्धी उद्देश्य, नतिजाहरू तथा तिनका सूचक, पुष्ट्याइँका आधार एवम् जोखिम पक्षहरू	३१
५.२ सामाजिक विकास.....	३७
विषयगत उद्देश्यहरू	३७
नतिजाहरू	३७
रणनीति एवम् कार्यनीतिहरू	३८
सामाजिक विकास सम्बन्धी उद्देश्य, नतिजाहरू तथा तिनका सूचक, पुष्ट्याइँका आधार, एवम् जोखिम पक्षहरू	४०
५.३ भौतिक पूर्वाधार विकास.....	५०
विषयगत उद्देश्यहरू	५०
नतिजाहरू	५०
रणनीति एवम् कार्यनीतिहरू	५१
भौतिक पूर्वाधार विकास सम्बन्धी उद्देश्य, नतिजाहरू तथा तिनका सूचक, पुष्ट्याइँका आधार एवम् जोखिम पक्षहरू	५२

५.४	वन, वातावरण तथा बस्ती विकास.....	५६
	विषयगत उद्देश्यहरू	५६
	नतिजाहरू	५६
	रणनीति एवम् कार्यनीतिहरू	५६
	वन, वातावरण तथा बस्ती विकास सम्बन्धी उद्देश्य, नतिजाहरू तथा तिनका सूचक, पुष्ट्याईका आधार एवम् जोखिम पक्षहरू	५८
५.५	संस्थागत विकास र स्रोत परिचालन.....	६२
	विषयगत उद्देश्यहरू	६२
	नतिजाहरू	६२
	रणनीति एवम् कार्यनीतिहरू	६२
	संस्थागत विकास र स्रोत परिचालन सम्बन्धी उद्देश्य, नतिजाहरू तथा तिनका सूचक, पुष्ट्याईका आधार एवम् जोखिम पक्षहरू	६४
६.	विषयगत विकास प्राथमिकता र साभेदारीका क्षेत्रहरू.....	७०
६.१	विषयगत विकास प्राथमिकताहरू.....	७०
	६.१.१ आर्थिक विकासको प्राथमिकता क्षेत्र : कृषि	७०
	६.१.२ सामाजिक विकासको प्राथमिकता : शिक्षा	७१
	६.१.३ भौतिक पूर्वाधार विकासको प्राथमिकता क्षेत्र : सडक	७१
	६.१.४ वन, वातावरण तथा बस्ती विकासको प्राथमिकता : बस्ती विकास	७२
	६.१.५ संस्थागत विकास र स्रोत परिचालनको प्राथमिकता : सेवा प्रवाह गर्ने निकायहरूको संस्थागत सुदृढीकरण	७२
६.२	दातृसंस्थाहरूको लगानी परिचालन गर्ने प्राथमिकताका क्षेत्रहरू.....	७३
६.३	सरकारी तथा निजी क्षेत्रसँग साभेदारीका क्षेत्रहरू.....	७४
	श्री ५ को सरकार (केन्द्रस्तर) तर्फ	७४
	निजी क्षेत्रतर्फ साभेदारीका क्षेत्रहरू	७६
६.४	गैस, सामुदायिक संघसंस्था र नागरिक समाजसँग साभेदारीका क्षेत्रहरू.....	७७
६.५	पिछडिएको क्षेत्र र वर्गप्रति लिइने नीति.....	७८
६.६	छिमेकी जिल्लाहरूसँगको साभेदारीका क्षेत्र तथा लिइने रणनीतिहरू.....	७९
खण्ड दुई :	प्रमुख कार्यक्रम र प्राथमिकताप्राप्त आयोजनाहरू.....	८०
७.	प्रमुख कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूको विवरण तथा प्राथमिकताक्रम.....	८०
७.१	आर्थिक विकास.....	८१
७.२	सामाजिक विकास.....	९३
७.३	भौतिक पूर्वाधार विकास.....	१०५
७.४	वन, वातावरण तथा बस्ती विकास.....	११०
७.५	संस्थागत विकास र स्रोत परिचालन.....	११५
८.	प्रमुख कार्यक्रम र आयोजनाहरूको लागि बजेट व्यवस्था.....	११९
८.१	अनुमानित लगानी.....	११९
८.२	लगानीको स्रोत.....	१२१
८.३	नपुग स्रोत परिचालनका लागि लिइने प्रमुख रणनीतिहरू.....	१२२
८.४	प्रमुख कार्यक्रम र आयोजनाहरूको बजेट विवरण.....	१२४
	८.४.१ आर्थिक विकासका विभिन्न कार्यक्रमका लागि बजेट अनुमान	१२४
	८.४.२ सामाजिक विकासका विभिन्न कार्यक्रमका लागि बजेट अनुमान	१३२
	८.४.३ भौतिक पूर्वाधार विकासका विभिन्न कार्यक्रमका लागि बजेट अनुमान	१३७
	८.४.४ वन, वातावरण तथा बस्ती विकास	१४४
	८.४.५ संस्थागत विकास र स्रोत परिचालन	१४८

९.	कार्यक्रम / आयोजना सुरु र सम्पन्न हुने अवधि तथा कार्यान्वयन तालिका.....	१४९
१०.	प्रस्तावित भू-उपयोग तथा जिल्ला विकासको भौगोलिक खाका	१४९
११.	संगठनात्मक संरचना र विकास व्यवस्थापन	१४९
११.१	जिम्मेवारी तालिका.....	१४९
	आर्थिक विकास : जिम्मेवारी तालिका	१४९
	सामाजिक विकास : जिम्मेवारी तालिका	१५५
	भौतिक पूर्वाधार विकास : जिम्मेवारी तालिका	१५९
	वन, वातावरण तथा वस्ती विकास : जिम्मेवारी तालिका	१६३
	संस्थागत विकास र स्रोत परिचालन : जिम्मेवारी तालिका	१६६
११.२	अनुगमन तथा मूल्यांकन पद्धति.....	१६६
	आर्थिक विकास : अनुगमन तालिका	१६७
	सामाजिक विकास : अनुगमन तालिका	१७२
	भौतिक पूर्वाधार : अनुगमन तालिका	१७७
	वन, वातावरण तथा वस्ती विकास : अनुगमन तालिका	१७९
	संस्थागत विकास र स्रोत परिचालन : अनुगमन तालिका	१८३
११.३	मध्यावधि मूल्यांकन.....	१८५
१२.	आजिवियो कार्यान्वयनको लागि पूर्वतयारी तथा वार्षिक लगानी कार्यक्रम.....	१८६
१२.१	आजिवियोको स्वीकृति तथा प्रकाशन.....	१८६
१२.२	आजिवियोको कार्यान्वयनको लागि पूर्वतयारी.....	१८६
१२.३	वार्षिक लगानी कार्यक्रम.....	१८६

शब्द संक्षेप

खासडिका	:	खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय
राजग	:	राष्ट्रिय जनगणना
रावाबै	:	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक
रायोआ	:	राष्ट्रिय योजना आयोग
स्वाचौ	:	स्वास्थ्य चौकी
स्थाविम	:	स्थानीय विकास मन्त्रालय
घसाउवि	:	घरेलु तथा साना उद्योग विकास
घसाउका	:	घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय
बाएजव्यजा	:	बागमती एकीकृत जलाधार व्यवस्थापन आयोजना
दूसका	:	दूरसञ्चार कार्यालय
आप्राशिका	:	आधारभूत प्राथमिक शिक्षा कार्यक्रम
अगैसस	:	अन्तर्राष्ट्रिय गैसरकारी संस्था
मबासक मन्त्रालय:	:	महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय
मापोका	:	मालपोत कार्यालय
माशिविक	:	माध्यमिक शिक्षा विकास केन्द्र
मजाआआ	:	महिला जागृति तथा आयआर्जन
मक्षेवनि	:	मध्यमाञ्चल क्षेत्रीय वन निर्देशनालय
मक्षेवताके	:	मध्यमाञ्चल क्षेत्रीय वन तालिम केन्द्र
मविशा/मविशाखा:	:	महिला विकास शाखा
मथिनपा	:	मध्यपुर थिमी नगरपालिका
भनपा	:	भक्तपुर नगरपालिका
भपविस	:	भक्तपुर पर्यटन विकास समिति
भउवासं	:	भक्तपुर उद्योग वाणिज्य संघ
नेबैलि	:	नेपाल बैंक लिमिटेड
नेविप्रा	:	नेपाल विद्युत प्रधिकरण
नपा	:	नगरपालिका
क्षेपसेनि	:	क्षेत्रीय पशु सेवा निर्देशनालय
क्षेकृनि	:	क्षेत्रीय कृषि निर्देशनालय
प्रास्वाके	:	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र
पनि क्लिनिक	:	परिवार नियोजन क्लिनिक
जिस्वाका	:	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय
जिसका	:	जिल्ला सहकारी कार्यालय
जिवाकस	:	जिल्ला बाल कल्याण समिति
जिभूसका/जिभूसका:	:	जिल्ला भूसंरक्षण कार्यालय, काठमाडौं
जिजस्वाका	:	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय
जिवका	:	जिल्ला वन कार्यालय
जिपसेका	:	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय
जिप्रशाका	:	जिल्ला प्रशासन कार्यालय
जिसिँका	:	जिल्ला सिँचाई कार्यालय
जिविस	:	जिल्ला विकास समिति
जिशियो	:	जिल्ला शिक्षा योजना
जिशिका	:	जिल्ला शिक्षा कार्यालय
जिकृविका	:	जिल्ला कृषि विकास कार्यालय
जिखापाका	:	जिल्ला खानेपानी कार्यालय
उस्वाचौ	:	उपस्वास्थ्य चौकी
उवासं	:	उद्योग वाणिज्य संघ
कृसेके	:	कृषि सेवा केन्द्र
कृसासं	:	कृषि सामग्री संस्थान

कृषिवै	:	कृषि विकास बैंक
केतवि	:	केन्द्रीय तथ्यांक विभाग
कोलेनिका	:	कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय
काउदीवियो	:	काठमाडौं उपत्यका दीर्घकालीन विकास योजना
काउनविस	:	काठमाडौं उपत्यका नगर विकास समिति
काउनवियो	:	काठमाडौं उपत्यका नगर विकास योजना
काउनवियोकास:	:	काठमाडौं उपत्यका नगर विकास योजना कार्यान्वयन समिति
गैसस	:	गैरसरकारी संस्था
गाविस	:	गाउँ विकास समिति
गविका	:	गरीबसँग विश्वेश्वर कार्यक्रम
खापासडिका	:	खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय
शैजविके	:	शैक्षिक जनशक्ति विकास केन्द्र
मिमि	:	मिलिमिटर
प्रावि	:	प्राथमिक विद्यालय
निमावि	:	निम्नमाध्यमिक विद्यालय
उमावि	:	उच्च माध्यमिक विद्यालय
APP	:	Agriculture Perspective Plan
BPEP	:	Basic Primary Education Project
CBO	:	Community-based Organization
CBR/सीबीआर:	:	Community-based Rehabilitation
CBS	:	Central Bureau of Statistics
CTEVT	:	Council for Technical and Vocational Training
DANIDA	:	Danish International Development Agency
DFID	:	Department for International Development
DOHS	:	Department of Health Services
DTMP	:	District Transport Master Plan
EC	:	European Commission
FIMS	:	Financial Information Management System
GIS	:	Geographical Information System
GTZ	:	जर्मन विकास नियोग
HDR	:	Human Development Report
HRD	:	Human Resource Development
HRDC	:	Human Resource Development Centre
ICIMOD	:	International Centre for Integrated Mountain Development
IT	:	Information Technology
JICA	:	Japan International Cooperation Agency
LDF	:	Local Development Fund
LGSP	:	Local Government Strengthening Project
LRMP	:	Land Resource Mapping Project
LTFB	:	Local Trust Fund Board
MEDEP	:	Micro Enterprises Development Program
MIS	:	Management Information System
MLD	:	Ministry of Local Development
MoA	:	Ministry of Agriculture
MoAC	:	Ministry of Agriculture and Cooperatives
MOPE	:	Ministry of Population and Environment
NGO	:	Non-Government Organization
PDDP	:	Participatory District Development Program
SALT	:	Sloping Agriculture Land Technology
SNV	:	Netherlands Development Organization
SOE	:	State of the Environment
SOS	:	Save Our Soul
TIN	:	Transparency International Nepal
TITI	:	Training Institute for Technical Instructions
UDLE	:	Urban Development through Local Efforts
UNDP	:	United Nations Development Program
USAID	:	United States Agency for International Development

खण्ड एक
योजना तथा कार्यक्रम

खण्ड एक : योजना तथा कार्यक्रम

१. भूमिका

स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ र स्थानीय स्वायत्त शासन नियमावली, २०५६ मा स्थानीय निकायहरूले आफ्नो क्षेत्रको विकासका लागि कम्तिमा ५ वर्षको आवधिक योजना बनाई कार्यान्वयन गर्नुपर्ने बाध्यात्मक व्यवस्था गरिएको छ। यसले विकासलाई स्थानीयस्तरमा संस्थागत गरी दिगो विकासको अवधारणालाई सहभागितात्मक र प्रजातान्त्रिक प्रक्रियासँग आवद्ध गराउन ठूलो मद्दत पुऱ्याउने देखिन्छ। यसैक्रममा जिल्ला विकास समिति, भक्तपुरको अग्रसरतामा जिल्लाको यो प्रथम आवधिक योजना तर्जुमा गरिएको छ। राष्ट्रिय योजना आयोगले तयार गरेको “आवधिक जिल्ला विकास योजना तर्जुमा सम्बन्धी निर्देशिका, २०५७” (दोस्रो संस्करण समेत) ले निर्धारण गरेको प्रक्रिया एवम् त्यसले औल्याएका विषयवस्तुहरू समेटेी यो योजना दस्तावेज तयार भएको हो।

यो दस्तावेज तयारीका क्रममा उपलब्ध तथ्यांक र सूचनाहरूको विस्तृत विश्लेषण गर्नुका साथै जिल्लाको विकाससँग सरोकार राख्ने संस्थाका प्रतिनिधिहरू (अनुसूची-१ र २) सम्मिलित भई विभिन्न चरणमा भएका सहभागितामूलक गोष्ठिका प्रतिफलहरूका आधारमा यसलाई अन्तिम रूप दिइएको हो (अनुसूची-३ र ४)। यस योजनाको कार्यान्वयनबाट स्थानीय स्तरमा योजना पद्धतिलाई संस्थागत गरी दिगो विकास र सुशासनको अवधारणालाई व्यवहारमा उतार्न ठूलो टेवा पुऱ्याउने विश्वास गरिएको छ।

हाम्रो देशको योजनावद्ध विकासको भ्रण्डै आधा शताब्दीको इतिहासमा जिल्लास्तरमा वैज्ञानिक र सहभागितामूलक पद्धति अवलम्बन गरी तयार भएको यो पहिलो आवधिक योजना दस्तावेज हो। केन्द्रीयस्तरको सोचाइ र समष्टिगत आर्थिक विश्लेषण (Macro Economic Analysis) एवम् राष्ट्रिय तहका सूचकहरूका आधारमा राष्ट्रिय स्तरमा मात्र आवधिक योजना बनाउने परम्परा भएको हाम्रो देशको वर्तमान परिप्रेक्ष्यमा यो योजनाले स्थानीय विकासमा नयाँ आयाम थप्ने विश्वास लिइएको छ। यसले जिल्लाको आफ्नो विशेषता, सबलता र भौगोलिक विविधतालाई समेटेी तुलनात्मक लाभका आधारमा स्थान सुहाउँदो विकास कार्यक्रम तर्जुमा गर्न दीर्घकालसम्म मागदर्शन गरी ठूलो योगदान पुऱ्याउनेछ। यसका अतिरिक्त राष्ट्रियस्तरमा तर्जुमा भइरहेको दशौं पञ्चवर्षीय योजनाका लागि समेत यसले स्थानीय यथार्थता, दृष्टिकोण र विकासको आवश्यकता प्रस्तुत गरी टेवा पुऱ्याउने आशा गरिएको छ। साथै जिल्लामा हाल कार्यरत र आगामी वर्षहरूमा कार्यक्रम संचालन गर्ने विकासका साभ्केदार संस्थाहरूलाई समेत यसले कार्यक्रम तर्जुमा र संचालन गर्न स्पष्ट मार्गदर्शन गर्नेछ।

२. जिल्ला विकासका प्रमुख चुनौती तथा अवसरहरू

२.१ विकासका प्रमुख समस्याहरू

जिल्ला वस्तुस्थितिको विश्लेषणका आधारमा भक्तपुर जिल्लाको विकासका प्रमुख समस्याहरू तथा सवालहरू देहायबमोजिम देखिन्छन्।

- महिलाहरूको समग्र आर्थिक-सामाजिक स्थिति अत्यन्त कमजोर रूपमा रहेको देखिन्छ। राजधानीको एक जिल्ला भइकन पनि महिलाको स्वास्थ्य स्थिति, शैक्षिक स्तर र लैंगिक पक्ष जस्ता विषयहरूमा महिलाहरूको स्थिति अत्यन्त कमजोर रहेको छ। महिलाहरूको औसत आयु (४५ वर्ष) पुरुषहरू (५६ वर्ष) को तुलनामा मात्र नभई छिमेकी जिल्लाहरू र राष्ट्रिय स्तरको

महिला औसत भन्दा पर्ना निकै कमजोर रहेको छ (महिलाको औसत आयु काठमाडौंमा ५३.८, ललितपुरमा ५०.६, काभ्रेमा ४८.२ र राष्ट्रियस्तर ५२.४ वर्ष रहेको छ) ।

- शहरी तथा नगरोन्मुख क्षेत्रहरूमा पार्क, खेलमैदान र अन्य सार्वजनिक खुला स्थल कम रहेको र भएका स्थलहरूको समेत उचित संरक्षण हुन नसकेको ।
- धार्मिक, पुरातात्विक र सांस्कृतिक सम्पदामा अतिक्रमण गरी निर्माण गर्ने प्रवृत्तिले गर्दा ती सम्पदाहरू क्रमशः विनाश हुँदै गएका ।
- जिल्ला बाहिरबाट बसाइँ सरी आउने चाप बढी रहेकाले र प्रजनन दर अभै उच्च रहनाले जनसंख्या वृद्धिदर तीव्र रहेको छ ।
- उत्पादनशील जमिनहरू बसोबास क्षेत्रमा तीव्र गतिमा परिणत हुँदै गएको छ । काठमाडौं उपत्यकामा वि.सं. २०४१ मा ६४ प्रतिशत रहेको कृषि भूमि २०५७ मा ४२ प्रतिशतमा भर्न पुगेको छ । नदी किनारा, सीमान्त क्षेत्र जस्ता बसोबासका लागि अनुपयुक्त ठाउँमा समेत बसोबासको प्रवृत्ति देखिएको ।
- वैज्ञानिक रूपमा भूउपयोग हुन नसक्नाले दीर्घकालमा उत्पादकत्वमा नकारात्मक असर पर्ने र अव्यवस्थित बसोबास र जथाभावी घर निर्माण गर्ने प्रवृत्तिले शहर अव्यवस्थित हुँदै गएको । अव्यवस्थित बस्ती विकास, बाहिरबाट बसाइँ सरी आउनेको ठूलो संख्या तथा तीव्र जनसंख्या वृद्धिको कारण भौतिक तथा सामाजिक पूर्वाधारमा चाप परेको ।
- जल, स्थल, वायु र ध्वनि प्रदूषणको कारण वातावरणीय समस्याले क्रमिक रूपमा जटिलता सिर्जन गर्नु थालेको ।
- जिल्लाको राजधानीकै एक अंगका रूपमा रहेको जिल्ला भएर पनि तुलनात्मक रूपमा समग्र साक्षरता दर अभै न्यून रहेको छ ।
- प्रशस्त सम्भावना र अवसर बोकेको जिल्ला भइकन पनि यहाँको प्रतिव्यक्ति आय तुलनात्मक रूपमा कमजोर (सन् १९९६ मा रू. ९,९२२) रहेको छ ।
- सरकारी क्षेत्रबाट संचालित विद्यालयहरूको शैक्षिक गुणस्तर दिनानुदिन खस्कदै गएको छ भने निजी क्षेत्रका विद्यालयहरूको शुल्क महँगो हुनाले सर्वसाधारणको पहुँच भन्दा बाहिर रहेको छ । यसले गर्दा दीर्घकालमा सामाजिक समस्या जटिल हुने स्थिति देखिन्छ ।
- जिल्लाको महत्वपूर्ण आयस्रोतको रूपमा रहेको वातावरण, बस्ती, पूर्वाधार र धार्मिक, सांस्कृतिक एवम् पुरातात्विक महत्वका सम्पदाहरूमा नकारात्मक असर नपर्ने गरी बालुवा माटो र ढुंगा खानीको उपयोग, परिचालन र सञ्चालन गर्ने स्पष्ट रणनीति बनेको छैन ।
- नदी र खानीबाट बालुवा चोरी निकासी व्यापक रूपमा भएको पाइन्छ ।
- शहरी वन (urban forestry) को अवधारणा अभिसम्म बन्न सकेको छैन ।
- जैविक खेती (organic farming) प्रणालीको महत्व र उपादेयता कृषकमाभ पुग्न सकेको छैन । परिणामतः अव्यवस्थित रासायनिक मल र विषादीको प्रयोगबाट माटोको उत्पादन घट्दो छ ।
- पिछडिएका वर्ग र जातजाति एवम् महिला र बालबालिकाको स्पष्ट स्थिति तथा गरिवीको स्थिति भल्काउने आर्थिक-सामाजिक तथ्याङ्कीय आधार जिल्लामा सिर्जना गरिएको छैन । यसले गर्दा यस्ता वर्गको स्थिति सुधारमा कुनै पनि ठोस कार्यक्रम तर्जुमा र संचालन हुन सकिरहेका छैनन् । संचालित केही कार्यक्रमहरू पनि लक्षित वर्गको सही पहिचान नभएको कारण कार्यक्रमको लाभ लक्षित वर्गमा पुग्न सकेको छैन ।
- प्रदूषण र वातावरणीय ह्रासको समस्या दिनानुदिन जटिल बन्दै जानाले जनस्वास्थ्यमा प्रत्यक्ष नकारात्मक असर पर्न गएको छ ।
- स्थानीय निकायहरूको कार्यक्षमता र कार्यदक्षता कमजोर रहेको छ । स्थानीय निकायहरू नीति निर्माण, अनुगमन र मूल्यांकन, सेवाको गुणस्तर नियन्त्रण र समन्वयतर्फ भन्दा बढी मात्रामा

कार्यक्रम कार्यान्वयनतर्फ केन्द्रित भएको देखिन्छ । यसले गर्दा उल्लेखित कुरामा राम्रो ध्यान पुग्न नसक्दा समग्र जिल्लाको विकास व्यवस्थापन कमजोर अवस्थामा छ ।

- गैसस र नागरिक समाजलाई सामाजिक विकास, जनचेतना अभिवृद्धि आयआर्जन र गरिवी निवारणका प्रयासतर्फ प्रभावकारी रूपमा परचालन गर्न सकिएको छैन ।
- समष्टिगत रूपमा सेवा प्रवाहमा प्रभावकारिता आउन सकेको छैन । यसले गर्दा सेवाग्राही वर्गले प्रजातान्त्रिक पद्धतिको प्रतिफलको खासै अनुभूति गर्न पाएका छैनन् ।
- स्थानीय निकायहरूमा दीर्घकालीन सोचका आधारमा योजनाबद्ध विकास पद्धतिको थालनी हुन सकेको छैन ।
- गरिवीको पहिचान, सामाजिक र आर्थिक रूपमा पिछडिएका वर्गको उत्थानका लागि ठोस लक्षित कार्यक्रम तजुमा र संचालन हुन नसक्दा हुने र नहुने वर्गबीचको खाडल अझ फराकिलो हुँदै गएको छ । यसतर्फ स्थानीय निकायहरूको समेत ध्यान पुग्न सकेको छैन ।
- ठोस कार्यक्रमगत रूपमा भन्दा पनि उपलब्ध स्रोत र साधन स-साना परियोजनामा बाँडफाँड गर्ने प्रवृत्ति अझै पनि अन्त्य हुन सकेको छैन । यसले गर्दा भएको लगानीको पनि ठोस प्रतिफल देखिएको छैन ।
- जिल्लामा पिछडिएका क्षेत्रलाई विकासको मूल प्रवाहमा ल्याई विकासमा सन्तुलन कायम गर्ने र न्यायोचित सामाजिक पद्धति स्थपित गर्नेतर्फ सरोकारवालाहरूको ध्यान पुग्न सकेको छैन । लगानी मूल रूपमा शहरी क्षेत्रतर्फ नै बढी केन्द्रीत रहेको छ ।
- जिल्लामा कार्यरत स्थानीय निकाय, सरकारी निकाय, गैसस, दातृसंस्था र संगठित निजी क्षेत्रबीच उचित समन्वय र कार्यगत एकता हुन नक्दा उपलब्ध सबलताहरूको उपयोग हुन नसकेको र दोहोरोपना आई ठूलो लगानी खेर गइरहेको छ ।
- जिल्ला विकासमा सबै पक्ष एकजुट भई कार्य सञ्चालन गर्ने भन्दा पनि विषयगत आधारमा कार्यक्रम तर्जुमा र सञ्चालन गर्ने प्रवृत्ति अझै विद्यमान रहेको छ ।
- केन्द्रीय नीति निर्देशन र कार्यप्रक्रिया, मनस्थिति र स्थानीय निकायको कार्यपद्धति एवम् योजना प्रक्रियाबीच उचित तालमेल नहुनाले विषयगत कार्यालय र स्थानीय निकायबीच कार्यगत एकता र समन्वयको स्थिति फितलो रहेको छ ।
- तथ्यांकमा आधारित योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र मूल्यांकन गर्ने पद्धति सबल रूपमा स्थापित हुन सकेको छैन । जिल्लामा समष्टिगत पक्ष झल्काउने तथ्याङ्कीय आधार तयार नहुनु र भएको पनि अद्यावधिक नभएको स्थितिबाट यो कुरा पुष्टि हुन आउँछ ।
- राजनीतिक रूपमा उपत्यकाका ३ जिल्ला र विभिन्न तहका नगरपाकिलाहरूमा विभाजित भए तापनि योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनका दृष्टिले भौगोलिक रूपमा यो एकै स्वरूपमा रहेको छ । त्यसैले कतिपय विकासका चुनौतिहरू सबै मिलेर कार्य गर्नुपर्ने प्रकृतिका छन्, यसमा प्रमुख रूपमा वातावरणीय व्यवस्थापन, ठूला पूर्वाधार निर्माण, प्राकृतिक स्रोत संरक्षण र उपयोग आदि पर्दछन् । तर उपत्यकाका स्थानीय निकायहरूको साभेदारीमा र कार्यगत एकताको पद्धतिमा आधारित भई ठोस कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयन भएको पाइँदैन । यसतर्फ समयमै ध्यान जानुपर्ने देखिएको छ ।
- विकासमा परिनिर्भरताको भावना बढ्दै गएको र जनसहभागिता कोरा औपचारिकतामा परिणत हुँदै जानाले स्थानीय विकासमा अपनत्वको भावना विकास हुन सकेको छैन । यसले गर्दा सिर्जित पूर्वाधारको टिकाउपनाको स्थित कमजोर देखिन्छ ।
- सबै तहका स्थानीय निकायहरूमा केही वर्षयता जिम्मेवारी र कार्यबोझ अत्यधिक रूपमा बृद्धि हुँदै आएको तर ती निकायको संरचना, कार्यप्रक्रिया र संस्थागत कार्यशैली पुरानै ढाँचाको कायम

रहेकाले एकअर्कामा तालमेल मिल्न नसकदा सेवाप्रवाह र जिम्मेवारी वहन गर्ने दक्षतामा अपेक्षित सुधार आउन सकेको छैन ।

- बढ्दो जिम्मेवारी, उत्तरदायित्व र बढ्दो शासकीय पद्धतिका आधारमा स्थानीय निकायमा काम गर्ने पदाधिकारी र कर्मचारीको कार्यक्षमतामा उल्लेख्य सुधार हुन सकेको छैन । यी निकाय बढी मात्रामा अझै पनि परम्पराका रूपमा काम गर्ने गरेको पाइएको छ ।
- विगत ५ वर्षको विश्लेषण गर्दा कूल बेरुजुमा स्थानीय निकायको अंश करिव ९० प्रतिशत रहेबाट स्थानीय निकायको लेखाप्रणाली र खर्च व्यवस्थापन पक्ष ज्यादै कमजोर रहेको र आर्थिक अनुशासनको पालना पनि फितलो रहेको देखिन्छ ।

यसका अतिरिक्त सहभागितामूलक गोष्ठीमा विश्लेषण गरिएको जिल्ला विकासका प्रमुख समस्याहरू, तिनका कारण र अन्तरनिहित कारणहरू तथा समाधानका सम्भावित उपायहरू जिल्ला वस्तुस्थिति विश्लेषण (भाग १) को अनुसूची-२२ मा समावेश गरिएको छ ।

२.२ जिल्ला विकासका लागि उपलब्ध अवसर र संभावनाहरू

समग्र विकासका लागि यस जिल्लामा उपलब्ध अवसर र सम्भावनाहरू देहायबमोजिम रहेका छन् ।

- एकदमै उर्वर भूमि रहेकोले कृषिको उत्पादकत्व निकै उच्च रहेको छ । मलिलो माटो, प्रमुख बजारको नजिक रहेको, किसानहरू परम्परादेखि नै कृषिमा निपुण रहेका र बजारमा अर्गानिक तरकारीको माग बढ्दै गएको कारण उच्च मूल्य प्राप्त हुने किसिमका फूल खेती, कुरिलो खेती, अर्गानिक तरकारी तथा तरकारीको नर्सरी विस्तार गर्न सकिने प्रशस्त संभावना छ ।
- काठमाडौं उपत्यकाको तिनै शहरहरूमा बजारको प्रशस्त संभावना रहेकोले कृषि र पशुजन्य लगायत अन्य उत्पादन र कच्चापदार्थको उपलब्धता स्थिति अत्यन्त सकारात्मक रहेको छ ।
- समग्रमा भक्तपुरका जनता अत्यन्त लगनशील, परिश्रमी, सोझा र इमान्दार रहेकोले आर्थिक-सामाजिक विकास र पेशागत सफलताको प्रबल संभावना रहेको छ ।
- राजधानीकै अड्डाका रूपमा रहेको जिल्ला भएकोले नीति निर्माण तहको निकट रहेको स्रोत, सेवा र सुविधा माथि जिल्लाको राम्रो पहुँच रहेको छ ।
- ऐतिहासिक, सांस्कृतिक र पुरातात्विक एवम् कलात्मकताका दृष्टिले भक्तपुर राष्ट्रिय रूपमा मात्र नभई अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा समेत प्रख्यात छ । यसले गर्दा पर्यटनको गन्तव्य स्थलकै रूपमा भक्तपुर र मध्यपुर थिमी शहरका साथै नगरकोट जस्तो सौन्दर्यस्थल समेत यसै जिल्लामा पर्नाले सांस्कृतिक र पर्यावरणीय विकास पर्यटनको राम्रो संभावना छ । सूर्यविनायक क्षेत्रलाई धार्मिक पर्यटन र बर्ड वाचिङ स्थल (९९ प्रजातिका चरा पाइने) को रूपमा विकास गर्ने संभावना छ । त्यस्तै भक्तपुर-चाँगु-नगरकोट-धुलिखेल-भक्तपुर पदयात्रा मार्ग विकास गर्न सकिने राम्रो संभावना छ ।
- शैक्षिक क्षेत्रमा निजी क्षेत्रको लगानी बढ्दै गएको छ । माध्यमिक र उच्च शिक्षास्तरमा सरकारी भन्दा निजी क्षेत्रका शिक्षण संस्थाहरूको संख्या अधिक रहनुबाट निजी क्षेत्र यसतर्फ आकर्षित हुँदै आएको देखिन्छ ।
- परम्परागत सीप र प्रविधिको उपयोग गरी घरेलु उद्योगको प्रवर्द्धन गर्ने राम्रो संभावना छ । जुजुधौ (दही), काष्ठकला, धातुकला, परम्परागत कपडा, टोपी जस्ता व्यवसायमा भक्तपुरको अलग्गै पहिचान हुने गरी विशिष्टीकरण हुने संभावना रहेको छ ।
- खानी (बालुवा, ढुंगा र पाँगो माटो) को दीगो विकास गर्ने रणनीति अवलम्बन गर्न सके यसबाट जिल्लाको आन्तरिक स्रोत बढाउन यसले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने देखिन्छ ।

- भक्तपुर जिल्लालाई शिक्षा विकास केन्द्र (शिक्षा विभाग, जनक शिक्षा सामग्री केन्द्र, नेपाल इन्जिनियरिङ्ग कलेज आदि रहेको) र मानव संशाधन विकास केन्द्र (टि.आइ.टि.आइ., सि.टि.इ.भि.टी., खानेपानी विभाग, विद्युत प्राधिकरण, कृषि विकास बैंक, क्षयरोग केन्द्र आदिका राष्ट्रिय स्तरका तालिम केन्द्र रहेको) को रूपमा विकास गर्न सकिने प्रबल सम्भावना छ।
- ठूला शहरको सामिप्यमा रहेको, आधारभूत पूर्वाधारले युक्त रहेको, चीनको स्वशासित क्षेत्र तिब्बतसँग अरनिको राजमार्गद्वारा सिधै सम्पर्कमा रहेको र सिन्धुली राजमार्ग समेत यसै जिल्ला भएर जाने हुनाले यस जिल्लाको स्थानगत लाभ (locational advantage) को स्थिति निकै राम्रो रूपमा रहेको छ।
- अन्य कुराका अतिरिक्त सिँचाइका लागि छरिएका खोलानाला प्रशस्तै रहेका र भूमिगत जलस्रोतको समेत उपयोग गर्न सकिने भएकाले कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धिमा थप टेवा पुग्न जाने देखिन्छ।
- क्षेत्रफलको हिसाबले नेपालकै सबभन्दा सानो जिल्ला भएकोले विकासका क्रियाकलापहरू सहजै सर्वसाधारणसम्म पुऱ्याउन सकिने।
- जिल्लामा रहेको करिब १,६३० रोपनी खुला क्षेत्रलाई खेलमैदान, पार्क (उद्यान) तथा सार्वजनिक उपयोगमा ल्याउन सकिन्छ। त्यस्तै नगरकोट, चाँगु, सूर्यविनायक र साँगा भञ्ज्याङ जस्ता स्थानहरूलाई पार्क, पिकनिक र मनोरञ्जन स्थलको रूपमा विकास गर्न सकिन्छ।
- सानो जिल्ला भइकन पनि ४९ सामुदायिक वनहरूले १४६९ हेक्टर क्षेत्रफल ओगटेका छन्। यी वनहरूलाई जैविक विविधता संरक्षण, आयआर्जन, पर्यटन प्रवर्द्धन र दीगो विकासमा उपयोग गर्न सकिने राम्रो संभावना छ।
- यस जिल्लाको जलाधार क्षेत्रलाई दीगो वातावरणीय संरक्षण, फूल खेती, पर्यावरणीय पर्यटन र जैविक विविधता सम्बन्धी अनुसन्धानमा प्रयोग गर्न सकिन्छ। यस जिल्ला कृषि वन अन्तर्गत अम्रिसो, निगालो, जडिबुटी (टिमु, घसिंगरे, पिप्ला, चिराइतो) आदि खेतीको संभावना रहेको छ।

यसका अतिरिक्त सहभागितामूलक गोष्ठीमा विश्लेषण गरिएको जिल्ला विकासका प्रमुख संभावना तथा अवसरहरू **जिल्ला वस्तुस्थिति विश्लेषण (भाग १) को अनुसूची-२२ र २३** मा समावेश गरिएको छ।

२.३ विगतका प्रयास र उपलब्धिहरू

प्रजातन्त्रको पुनःस्थापनापश्चात जिल्ला विकास समिति ऐन, २०४८ लागू भएपछि निर्वाचित जिल्ला विकास समितिहरूको कार्यकाल अर्थात् विगत ८/१० वर्षको अवधिमा भएको विकास प्रयास र उपलब्धिलाई तल संक्षेपमा विवेचना गरिएको छ। यसबाट विगत करिब एक दशकको अवधिमा भएका स्थानीय विकासका प्रयासहरू र यसबाट भएका उपलब्धिहरूले जिल्ला कुन दिशातर्फ अघि बढेको रहेछ भन्ने कुरा वस्तुगत रूपमा लेखाजोखा गर्न मद्दत पुग्ने देखिन्छ।

२.३.१ भौतिक पूर्वाधार विकासमा जोड

भक्तपुर जिल्लाका अधिकांश भागहरू पूर्वाधार विकासका दृष्टिले तुलनात्मक रूपमा अगाडि नै रहेका छन्। जिल्लाका सबै गाविस जोड्ने सडक बाह्रै महिना चल्ने अवस्थामा रहेका छन्। यसले गर्दा जिल्लाका अधिकांश भागमा यातायातका साधनको निर्वाध आवागमन हुन सक्ने देखिन्छ। हाल जिल्लाका सबैजसो गाविसहरूमा सडक संजालको खाका तयार भएको देखिन्छ र जिल्लाको सडक गुरुयोजना तर्जुमा भई कार्यान्वयनमा आउने स्थिति छ। विगत दशकमा पूर्वाधार विकासमा खासगरी सडक निर्माणमा अत्यधिक जोड दिएको पाइन्छ (तालिका)।

तालिका नं. १ सडकहरुको तुलनात्मक स्थिति			
क्र.	सडक तथा पुलको विवरण	२०४८/४९	२०५७/५८
१.	कालोपत्र (कि.मि.)	५९	८२
२.	ग्राभेल (कि.मि.)	५८	४२.७५
३.	कच्ची/मौसमी (कि.मि.)	७	१९२.४९
४.	कृषि सडक(कि.मी.)	-	११
६.	मोटरबाटो पुगेका गाविस (संख्या)	१०	१६
स्रोत: जिविस, २०५९			

आ.व. ०४८/४९ मा १० गाविसमा कच्ची सडक पुगेकोमा ०५७/५८ सम्ममा १६ गाविसमा नै कच्ची सडक पुगेको देखिन्छ । कच्ची बाटो निर्माण विगत १० वर्षमा करिब १८५ कि.मि. थप सडक निर्माण भएको देखिन्छ । करीब ५३ कि.मि.को भक्तपुर चक्रपथ हाल निर्माणाधिन अवस्थामा छ । त्यसैगरी सडक गुरुयोजना अनुरूपको सडक संजाल निर्माण गर्न अझै ठूलो प्रयास र लगानी आवश्यक देखिन्छ ।

विद्युतीकरणतर्फ २०४९/५० मा जिल्लाका सबै गाविस र नपामा विद्युत सेवा पुगेको भएतापनि २२८२४ घरघुरीले मात्र सेवा प्राप्त गरेकोमा आ.व. २०५७/५८ मा ३४३२३ ले सो सेवा पाउन सकेको देखिन्छ । केही वर्ष यता बैकल्पिक ऊर्जा उपयोगको तर्फ वायोग्यास र एउटा "Wind Turbine" पनि संचालित छन् ।

दूरसञ्चार सेवातर्फ ०४९/५० सम्म १५०० वटा मात्र टेलिफोन लाइन टेलिफोन सेवा पुगेकोमा हाल यसको संख्या ८८५३ पुगेको देखिन्छ । यसका अतिरिक्त १ वटा भिएचएफ र दुइटा मार्टस् प्रणालीबाट १५ लाईन टेलिफोन सुविधा पुग्न गएको छ ।

तालिका नं. २ टेलिफोनको विवरण			
क्र.	विवरण	२०४९/५०	२०५७/५८
१.	टेलिफोन लाइन	१५००	८८५३
२.	मार्टस्/भिएचएफ	८०	१५
३.	टेलिफोन लाइन पुगेको गाविस संख्या	१४	१६
स्रोत: दूसका, २०५८.			

२.३.२ सामाजिक पूर्वाधारमा विस्तार

सामाजिक पूर्वाधारतर्फ स्वास्थ्य संस्थाहरुको संख्यात्मक स्थिति हेर्दा सम्बन्धित संस्थाहरुको संख्यामा वृद्धि भएको स्थिति तलको तालिकाले प्रष्ट पार्दछ ।

स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित सङ्घसंस्थाहरु			
क्र.	स्वास्थ्य संस्था	२०४९/५०	२०५७/५८
१.	अस्पताल	२	६
२.	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	-	२
३.	इलाका हेल्थपोष्ट	९	७
४.	उपस्वास्थ्यचौकी	१०	१२
५.	आयुर्वेद औषधालय/केन्द्र	-	३
६.	गाउँघर क्लिनिक	२	२
७.	परिवार नियोजन क्लिनिक	-	१
स्रोत: जिविस, २०५९.			

स्वास्थ्य सेवाको पूर्वाधारको स्थितिमा जिल्लामा संस्थागत विकास राम्रै रहेता पनि जनशक्तिको पर्याप्तता गुणस्तरीय सेवा अभै कायम हुन सकेको छैन ।

शैक्षिक संस्थाहरूको स्थिति हेर्दा विगत १० वर्षको अवधिमा शैक्षिक संघसंस्थाहरूको संख्यामा निकै वृद्धि हुँदै गएको देखिन्छ (तालिका) ।

तालिका नं. ३ शैक्षिक संघसंस्थाहरू			
क्र.सं.	शैक्षिक संघसंस्थाहरू	२०४८	२०५७/५८
१.	क्याम्पस	३	९
२.	उच्चमाध्यमिक विद्यालय	१	६
३.	माध्यमिक विद्यालय	४५	८४
४.	निम्नमाध्यमिक विद्यालय (निजी समेत)	२९	५२
५.	प्राथमिक विद्यालय (निजी समेत)	९९	१४०
स्रोत: जिविस, २०५९			

साक्षरता प्रतिशतमा विगत १० वर्षको अवधिमा सामान्य वृद्धि भई हाल सरदर ५९.१४ (पुरुष ६३.७%, महिला ५६.३% जनसंख्या साक्षर रहेको पाइन्छ । यसरी सरदर साक्षरता दर र शैक्षिक संस्थाहरूको संख्यात्मक विस्तार भए तापनि शिक्षामा लैंगिक विभेद र कमजोर गुणस्तर भने अभै उल्लेख्य रूपमा विद्यमान रहेको देखिन्छ ।

जिल्लामा उपलब्ध खानेपानीको स्थितिमा २०४९/५० मा ४५ प्रतिशत जनताले खानेपानीको सुविधा प्राप्त गरेकामा ०५७/५८ मा खानेपानीबाट लाभान्वित जनसंख्या ७० प्रतिशत पुगेको पाइएको छ । यसबाट खानेपानीको सुविधामा क्रमशः विस्तार हुँदै गएको देखिन्छ ।

२.३.३ कृषि उत्पादन र उत्पादकत्वमा उल्लेख्य वृद्धि

यस जिल्लामा विगत ५ वर्ष अर्थात् आ. व. ०५३/५४ देखि ०५७/५८ को अवधिमा खाद्यान्न बालीले ढाकेको क्षेत्रफलमा घटेको भएता पनि उत्पादनमा भने वृद्धि भएको देखिन्छ । यसबाट खाद्यान्न बालीको उत्पादकत्वमा वृद्धि भएको प्रमाणित हुन आउँछ । तरकारी र नगदेबालीको क्षेत्रफल, उत्पादन र उत्पादकत्वमा निकै ठूलो वृद्धि भएको देखिन्छ । खाद्यान्न लगायत तरकारी बालीको क्षेत्रफल घटेता पनि उत्पादन र उत्पादकत्व भने वृद्धि भएको पाइन्छ । यसबाट किसानहरू परम्परागत खेती प्रणालीबाट विस्तारै व्यावसायिक नगदे बालीतर्फ आकर्षित हुँदै आएको देखिन्छ ।

कृषिको आधुनिकीकरण र व्यवसायीकरण गर्न सके तथा तुलनात्मक लाभका क्षेत्रमा जानसके यसबाट जिल्लाबासीको जीवनस्तर अभिवृद्धिमा ठोस सहयोग पुग्न जाने देखिन्छ ।

२.३.४ पर्यटन विकासको राम्रो संभावना

यस जिल्लामा प्राकृतिक, साँस्कृतिक र अन्य पर्यटकीय स्थलहरू पर्याप्त भएका र प्राकृतिक सुन्दरताका दृष्टिले पनि जिल्ला निकै धनी छ । नेपाल आउने सबै पर्यटकहरूलाई भक्तपुर भ्रमण गर्न तथा भक्तपुर बस्ने वातावरण सृजना गर्न सके यसले जिल्लाको अर्थतन्त्र सुदृढ गर्न ठोस बल पुग्ने देखिन्छ । भक्तपुर जिल्लाको भक्तपुर, ठिमी, चाँगुनारायणलाई ऐतिहासिक, पुरातात्विक, साँस्कृतिक रूपमा र

सूर्यविनायकलाई चरा चुरुङ्गी दृष्यावलोकन तथा नगरकोटलाई मनोरञ्जन प्राकृतिक सौन्दर्यका लागि उपयोग गर्न शशक्त कार्यक्रम ल्याउन सके यसले जिल्लामा सकारात्मक सुधार ल्याउने देखिन्छ ।

२.३.५ गरिवी निवारणका ठोस कार्यक्रम संचालन हुन नसकेको

जिल्लाको गरिवीको रेखामुनि रहेको तथ्यांकीय रुपमा पुष्टि भएको छैन । स्थानीय निकाय र जिल्लास्तको संयन्त्रबाट गरिवी निवारणतर्फ ठोस लक्षित र कार्यक्रम संचालन हुन सकेको देखिंदैन । स-साना पूर्वाधार विकासबाट गरिवी निवारणमा प्रत्यक्ष योगदान पुग्न सकेको देखिंदैन । जिल्लामा संचालित सामाजिक परिचालनका कार्यक्रम पनि प्रभावकारी भएको पाईंदैन । समष्टीमा सरकारी र गैससका प्रयासलाई लक्षित वर्गसम्म पुऱ्याउन समन्वयात्मक ढंगले लैजान सके यसबाट गरिवी निवारणमा ठोस योगदान पुग्न जाने देखिन्छ ।

२.३.६ वातावरण र शहरी विकास

भक्तपुर जिल्ला चाँडो शहरीकरण तर्फ लम्केको जिल्ला हो । शहरीकरण दर यहाँ उच्च छ । कृषि भूमी क्रमशः बसोबास र व्यापारिक क्षेत्र बन्दैछ । यो शहरीकरणको प्रक्रिया अव्यवस्थित छ । यसबाट शहरी वातावरणीय प्रदुषण जटिल बन्दै गएको छ । फोहोर मैला, ढल निकास, वायु माटो, पानी र ध्वनि प्रदुषणको समस्या दिनानुदिन बढ्दै गएको छ । अतः योजनावद्ध शहरीकरण, नियोजित विकास र प्रदुषण नियन्त्रणका उपयुक्त रणनीति र प्रयासबाट मात्रै शहरीकरण तथा वातावरणीय प्रवर्द्धन गर्न सकिने स्थिति विद्यमान छ । त्यसैगरी काठमाण्डौ उपत्यकाको एकीकृत विकास योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नसके यसले उपत्यकाको समष्टीगत विकासमा सकारात्मक स्थिति ल्याउने देखिन्छ ।

३. जिल्ला विकासको दीर्घकालीन सौच तथा सिद्धान्तहरू

३.१ जिल्ला विकासको दीर्घकालीन सौच (Long term Vision)

आगामी २० देखि ३० वर्षको अवधिका लागि भक्तपुर जिल्लाको समग्र विकासको दीर्घकालीन सौच देहाय बमोजिम रहेको छ ।

**“सक्षम स्थानीय निकाय र समृद्ध नागरिक समाज
दीगो र सर्वाङ्गीण विकास, भक्तपुरको आवाज ।”**

३.२ जिल्ला विकासका निर्देशक सिद्धान्तहरू (Guiding Principles)

माथिको दीर्घकालीन सोचतर्फ जिल्लालाई उन्मुख गराउन र जिल्ला विकासलाई दीर्घकालसम्म मार्गदर्शन गर्नका लागि देहायबमोजिम निर्देशक सिद्धान्तहरूको अवलम्बन गरिनेछ ।

१. स्वच्छ राजनीतिक प्रतिबद्धताको वातावरण सृजना गरी जिल्लाको विकास प्रयासलाई सर्वसम्मत बनाइनेछ ।
२. विकेन्द्रीकरण, स्थानीय सुशासन र पारदर्शितालाई अवलम्बन गरी जनतामा पुऱ्याइने सेवा भरपर्दो, व्यावहारिक र सरल तुल्याइनेछ ।
३. जनसवलिकरण गर्दै जनसहभागितामा आधारित विकास रणनीति अवलम्बन गरिनेछ ।
४. सबै जातजाति, वर्ग र समुदायको समविकासको प्रत्याभूति गरिनेछ ।
५. वातावरण संरक्षण र दीगो विकासको प्रवर्द्धन गर्ने कार्यमा जोड दिइनेछ ।
६. नागरिक समाजको सुदृढीकरण र परिचालनद्वारा जिल्लाको समष्टिगत विकासमा टेवा पुऱ्याइनेछ ।
७. योजनावद्ध ग्रामीण विकास र शहरीकरणलाई प्राथमिकताका साथ सञ्चालन गरिनेछ ।
८. मानव अधिकारको प्रत्याभूति गरी जनतामा असल शासनको अनुभूति दिलाइनेछ ।
९. स्थानीय समुदायमा आधारित संगठनहरूको विकास र प्रवर्द्धन गरी सामाजिक परिचालनलाई ग्रामीण विकासको प्रवेश बिन्दुको रूपमा संचालन गरिनेछ ।
१०. सामाजिक न्याय र सामाजिक सुरक्षा प्रवर्द्धन गर्दै समतामूलक समाजको सृजना गरिनेछ ।
११. उत्पादन वृद्धि र गरिवी न्यूनीकरणद्वारा जनताको सामाजिक-आर्थिक स्तर अभिवृद्धि गरिनेछ ।
१२. स्थानीय स्रोत, साधन र सीपको प्रयोग अत्यधिक प्रयोग गरी स्थानीय विकासलाई प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
१३. सूचना र संचार प्रविधिको सदुपयोग गरी जिल्लाको हित अभिवृद्धि गरिनेछ ।
१४. प्रजातान्त्रीकरण र स्थानीय नेतृत्वको विकासमा जोड दिइनेछ ।
१५. निजी र गैरसरकारी क्षेत्रसँग सहकार्य र साभेदारीको नीति लिई लागत प्रभावी कार्यमा जोड दिइनेछ ।
१६. राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थाहरूबीच सुसम्बन्ध, सुसमन्वय स्थापना गरी यिनीहरूलाई जिल्लाको हितमा उपयोग गरिनेछ ।
१७. कला संस्कृतिको संरक्षण, सम्बर्द्धन र प्रवर्द्धन गर्दै पर्यटन व्यवसायको विकास र विस्तार गरिनेछ ।

४. जिल्ला विकासको लक्ष्य, समष्टिगत उद्देश्य र विषयगत उद्देश्यहरूको सूचक, पुष्ट्याईका आधार र जोखिम पक्षहरू

४.९ जिल्ला विकासको लक्ष्य, सूचक र पुष्ट्याईका आधारहरू

४.९.९ लक्ष्य

दशौं पञ्चवर्षीय योजनाको गरिवी न्यूनीकरण गर्ने राष्ट्रिय उद्देश्य हासिल गर्नमा समेत योगदान पुऱ्याउने गरी जिल्ला विकासको लक्ष्य देहायबमोजिम हुनेछः

“भक्तपुर जिल्लावासीको जीवनस्तरमा उल्लेखनीय सुधार भएको हुनेछ ।”

४.१.२ सूचक, पुष्ट्याइँका आधार र जोखिम पक्षहरू

जिल्ला विकासको लक्ष्य	सूचकहरू						पुष्ट्याइँका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
जिल्ला विकासको दीर्घकालीन सोच : "सक्षम स्थानीय निकाय र समृद्ध नागरिक समाज, दीगो र सर्वाङ्गीण विकास, भक्तपुरको आवाज ।"								
Error! Not a valid link.	मानव विकास सूचकांक	०.३९३ (सन् १९९६)				०.५९३	<ul style="list-style-type: none"> २०६३/६४ पछि प्रकाशित भएमा Nepal Human Development Report बाट र सो प्रकाशित नभएमा जिल्लास्तरमा गरिने नमूना सर्भेक्षण 	<ul style="list-style-type: none"> श्री ५ को सरकार र दातृसंस्थाहरूबाट भइरहेको मौजुदा सहयोगले निरन्तरता पाउनेछ । शान्तिसुरक्षाको स्थितिमा सुधार हुनेछ ।
	औषयत आयु :							
	महिला	४५ (१९९६)				५७		
पुरुष	५६ (१९९६)				६३			
* Nepal Human Development Report, 1998 ले उल्लेख गरेको सूचकांकलाई आधार मानिएको छ ।								

४.२ जिल्ला विकासका समष्टिगत उद्देश्य, सूचक तथा प्रमाणित गर्ने आधारहरू

४.२.१ समष्टिगत उद्देश्यहरू

१. आर्थिक क्षेत्रमा उल्लेख्य सुधार भई जनताहरूको आयआर्जन वृद्धि भएको हुनेछ ।
२. शिक्षा, स्वास्थ्य, कला संस्कृतिको संरक्षण र सामाजिक सुरक्षामा उल्लेखनीय सुधार भएको हुनेछ ।
३. विद्यमान सामाजिक विभेद र व्यवहारमा सुधार भएको हुनेछ ।
४. आधारभूत भौतिक पूर्वाधारहरूको विस्तार र प्रवर्द्धन भएको हुनेछ ।
५. योजनाबद्ध शहरीकरण र वातावरणीय व्यवस्थापनमा सुधार भएको हुनेछ ।
६. स्थानीय सुशासनको स्थितिमा सुधार भएको हुनेछ ।

४.२.२ सूचक, पुष्ट्याइँका आधार र जोखिम पक्षहरू

समष्टिगत उद्देश्यहरू	सूचकहरू					पुष्ट्याइँका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५७/५८)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४		
जिल्ला विकासको लक्ष्य : Error! Not a valid link.							
Error! Not a valid link.	सरदर प्रतिव्यक्ति आय	रु ९९२२ (सन् १९९६)				रु १७९५० (सन् १९९६ को मूल्यमा)	
	गरिवीको रेखामुनिको जनसंख्याको प्रतिशत*	३८% (२०५६/५७ को राष्ट्रिय स्तर)				२८%	
	* जिल्लास्तरको तथ्यांक उपलब्ध नभएकोले राष्ट्रिय स्तरलाई आधार लिइए पनि भक्तपुरको गरिवी स्थिति राष्ट्रिय सरदर भन्दा कम रहेको अनुमान गरिएकोले ५ वर्षका अवधि भित्र सो प्रतिशत २८ मा भाग्ने प्रक्षेपित आधारमा सूचक निर्धारण गरिएको ।						
						<ul style="list-style-type: none"> २०६३/६४ पछि प्रकाशित भएमा Nepal Human Development Report बाट र सो प्रकाशित नभएमा जिल्लास्तरमा गरिने नमूना सर्भेक्षण केतविका प्रतिवेदनहरू नमूना सर्वेक्षण 	<ul style="list-style-type: none"> श्री ५ को सरकार र दातृसंस्थाहरूबाट भइरहेको मौजुदा सहयोगले निरन्तरता पाउनेछ । शान्तिसुरक्षाको स्थितिमा सुधार हुनेछ ।

समष्टिगत उद्देश्यहरू	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष																																					
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५७/५८)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा																																							
Error! Not a valid link.	<table border="1"> <tr> <td>साक्षरता दर (प्रतिशत)</td> <td>५९.१४</td> <td></td> <td></td> <td>७५</td> <td></td> </tr> <tr> <td>बाल मृत्युदर प्रति हजार</td> <td>१०२.३</td> <td></td> <td></td> <td>८०</td> <td></td> </tr> <tr> <td>शिशु मृत्युदर प्रति हजार</td> <td>६१.५</td> <td></td> <td></td> <td>५०</td> <td></td> </tr> <tr> <td>मातृ मृत्युदर प्रति लाख</td> <td>५३९</td> <td></td> <td></td> <td>४००</td> <td></td> </tr> <tr> <td>जनसंख्या वृद्धिदर (प्रतिशत)</td> <td>२.७१</td> <td></td> <td></td> <td>२.५५</td> <td></td> </tr> <tr> <td>कूल प्रजनन दर</td> <td>४.२</td> <td>४.०</td> <td>३.८</td> <td>३.८</td> <td></td> </tr> <tr> <td colspan="6">कला, संस्कृतिको संरक्षण र सामाजिक सुरक्षामा क्रमशः सुधार भएको हुनेछ ।</td> </tr> </table>	साक्षरता दर (प्रतिशत)	५९.१४			७५		बाल मृत्युदर प्रति हजार	१०२.३			८०		शिशु मृत्युदर प्रति हजार	६१.५			५०		मातृ मृत्युदर प्रति लाख	५३९			४००		जनसंख्या वृद्धिदर (प्रतिशत)	२.७१			२.५५		कूल प्रजनन दर	४.२	४.०	३.८	३.८		कला, संस्कृतिको संरक्षण र सामाजिक सुरक्षामा क्रमशः सुधार भएको हुनेछ ।						<ul style="list-style-type: none"> जिशिकाको प्रतिवेदन जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयको प्रतिवेदन स्वास्थ्य सेवा विभागको वार्षिक प्रतिवेदन नगरपालिका तथा गाविसका अभिलेखहरू 	<ul style="list-style-type: none"> श्री ५ को सरकार र दातृसंस्थाहरूबाट भइरहेको मौजुदा सहयोगले निरन्तरता पाउनेछ । शान्तिसुरक्षाको स्थितिमा सुधार हुनेछ ।
साक्षरता दर (प्रतिशत)	५९.१४			७५																																									
बाल मृत्युदर प्रति हजार	१०२.३			८०																																									
शिशु मृत्युदर प्रति हजार	६१.५			५०																																									
मातृ मृत्युदर प्रति लाख	५३९			४००																																									
जनसंख्या वृद्धिदर (प्रतिशत)	२.७१			२.५५																																									
कूल प्रजनन दर	४.२	४.०	३.८	३.८																																									
कला, संस्कृतिको संरक्षण र सामाजिक सुरक्षामा क्रमशः सुधार भएको हुनेछ ।																																													
Error! Not a valid link.	जातिगत र लैंगिक विभेदमा आ.व. २०५८/५९ को तुलनामा क्रमिक सुधार भएको हुनेछ ।						<ul style="list-style-type: none"> लक्षित समूहको नमूना सर्भेक्षण प्रतिवेदन जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख महिला विकास शाखाको प्रतिवेदन दलित तथा जनजाति सम्बन्धी संघ संस्थाका प्रतिवेदनहरू 	<ul style="list-style-type: none"> श्री ५ को सरकार र दातृसंस्थाहरूबाट भइरहेको मौजुदा सहयोगले निरन्तरता पाउनेछ । 																																					

समष्टिगत उद्देश्यहरू	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५७/५८)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
Error! Not a valid link.	<p>प्रशोधित पानी उपभोग गर्ने जनसंख्या प्रतिशत</p> <p>समय, श्रम र पुँजी लगानीमा बचत भएको हुनेछ ।</p> <p>विद्युत र सञ्चार सेवाको विस्तारबाट जनताको जीवनस्तरमा अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।</p>	२०.१९	२०.१९	३७	४२	४२	<ul style="list-style-type: none"> जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख सडक डिभिजन कार्यालयको प्रतिवेदन विद्युत/दूर सञ्चार कार्यालयका अभिलेखहरू 	<ul style="list-style-type: none"> श्री ५ को सरकार र दातृसंस्थाहरूबाट भइरहेको मौजुदा सहयोगले निरन्तरता पाउनेछ ।
Error! Not a valid link.	<p>शहरी विकास कार्यक्रमबाट लाभान्वित जनसंख्या (हजारमा)</p> <p>जलाधार व्यवस्थापनबाट लाभान्वित जनसंख्या (हजारमा)</p>	२१	३६.५	५०	६०	६०	<ul style="list-style-type: none"> नगरपालिका तथा गाविसका प्रतिवेदनहरू काउनविपका प्रतिवेदनहरू जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख जिवका र जिभूसका (काठमाडौं) को प्रतिवेदनहरू 	<ul style="list-style-type: none"> श्री ५ को सरकार र दातृसंस्थाहरूबाट भइरहेको मौजुदा सहयोगले निरन्तरता पाउनेछ । शान्तिसुरक्षाको स्थितिमा सुधार हुनेछ ।

समष्टिगत उद्देश्यहरू	सूचकहरू					पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५७/५८)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४		
Error! Not a valid link.	स्थानीय स्तरको सेवा प्रावह गर्ने क्षमता अभिवृद्धि भई जनताले सुशासनको अनुभूति गर्न थालेका हुनेछन् ।					<ul style="list-style-type: none"> ● जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख ● जिविसबाट गरिने नमूना सर्भेक्षण प्रतिवेदनहरू ● लक्षित समूहको नमूना सर्वेक्षण प्रतिवेदनहरू ● जिविसको प्रगति प्रतिवेदनहरू 	<ul style="list-style-type: none"> ● श्री ५ को सरकार र दातृसंस्थाहरूबाट भइरहेको मौजुदा सहयोगले निरन्तरता पाउनेछ । ● शान्तिसुरक्षाको स्थितिमा सुधार हुनेछ ।

४.३ जिल्ला विकासका विषयगत उद्देश्य, सूचक तथा प्रमाणित गर्ने आधारहरू

४.३.१ विषयगत उद्देश्यहरू

आर्थिक विकास

Error! Not a valid link.

Error! Not a valid link.

Error! Not a valid link.

Error! Not a valid link.

Error! Not a valid link.

सामाजिक विकास

Error! Not a valid link.

Error! Not a valid link.

Error! Not a valid link.

Error! Not a valid link.

Error! Not a valid link.

भौतिक पूर्वाधार

Error! Not a valid link.

Error! Not a valid link.

Error! Not a valid link.

Error! Not a valid link.

Error! Not a valid link.

Error! Not a valid link.

Error! Not a valid link.

वन, वातावरण तथा बस्ती विकास

१. योजनाबद्ध बस्ती विकास र शहरीकरण भएको हुनेछ ।
२. भूक्षय र भूखलनमा न्यूनीकरण भएको हुनेछ ।
३. वन क्षेत्रको संरक्षण, सम्बर्द्धन र सदुपयोग भएको हुनेछ ।
४. प्रदुषण न्यूनीकरण भएको हुनेछ ।

संस्थागत विकास र स्रोत परिचालन

१. जिल्लास्थित निकायहरूको सेवा प्रवाह गर्ने दक्षतामा अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।
२. जिल्लाको आन्तरिक र बाह्य स्रोत परिचालन गर्ने क्षमतामा अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।

४.३.२ सूचक, पुष्ट्याईका आधार र जोखिम पक्षहरू

आर्थिक विकास

विषयगत उद्देश्यहरू	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
समष्टिगत उद्देश्य : Error! Not a valid link.								
Error! Not a valid link.	कृषि क्षेत्रबाट हुने प्रति व्यक्ति आम्दानी (रु प्रति व्यक्ति)	६५७८	६९३०	७४४७	८४६१	८४६१	<ul style="list-style-type: none"> जिकृविका, जिपसेका र जिविस सूचना केन्द्र 	<ul style="list-style-type: none"> बजारमा कृषि र पशुजन्य उत्पादनको कम्तिमा हालको मूल्य कायम भइरहेको हुनेछ ।
	पशु क्षेत्रबाट प्रति व्यक्ति आम्दानी रु	२२३८	३५८०	३७५३	४१०८	४१०८		
	प्रति व्यक्ति कूल आम्दानी रु	८८१६	१०५१०	११२००	१२५६९	१२५६९		
	<i>नोट: वर्तमान बजार मूल्य र २०५८ को जनगणना अनुसार प्रक्षेपण गरिएको ।</i>							
Error! Not a valid link.	प्रत्यक्ष रोजगारी संख्या	७८० अनुमानित	यकिन स्थिति पत्ता लगाउने	थप ३०% वृद्धि	थप ५०% वृद्धि	थप ८०% वृद्धि	<ul style="list-style-type: none"> भनपा, चाँगु, नगरकोट, नखेल, मथिनपा, भपविसका अभिलेखहरू 	<ul style="list-style-type: none"> शान्ति सुरक्षाको स्थितिमा सुधार आएको हुनेछ ।
	कूल आम्दानी (रु)	तथ्यांक नभएको (कोरा अनुमान : रु १२ करोड ३१ लाख)	“ ”	थप ७% वृद्धि	थप ९.८% वृद्धि	थप १६.८% वृद्धि		

विषयगत उद्देश्यहरू	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
Error! Not a valid link.		०५७-५८					<ul style="list-style-type: none"> जिविस सूचना केन्द्र, उद्योग वाणिज्य संघ र घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालयको अभिलेख 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यमान नीति नियममा सुधार भई औद्योगिक सुरक्षाको स्थिति कायम रहेको हुनेछ ।
	घरेलु तथा अन्य उद्योगहरूबाट प्राप्त रोजगारी संख्या (जना)	१६९७९	१९५४३	२२२७९	२५६२०	२५६२०		
	व्यापार व्यवसायबाट हुने (प्राप्त) रोजगारी	तथ्यांक नभएको	५% ले वृद्धि हुने	१०%	१५%	१५%		
	सीप विकास तालिमबाट प्राप्त रोजगारी	४८%	५०%	५२%	५२%	५२%		
Error! Not a valid link.	कृषि वन र गैर काष्ठ व्यवसायबाट रोजगारी (संख्या)	तथ्यांक अनुपलब्ध	स्थिति पत्ता लगाउने	५०० थप	१००० थप	१५०० थप	<ul style="list-style-type: none"> जिविका र जिकृविकाको प्रतिवेदन तथा जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यमान वन ऐन तथा सम्बन्धित ऐन नियम कायम रहेको हुनेछ ।
	कृषि वन र गैरकाष्ठ वन व्यवसायबाट आय (रु हजारमा)	तथ्यांक अनुपलब्ध	स्थिति पत्ता लगाउने	२५० थप	७०० थप	९५० थप		
Error! Not a valid link.		०५७-५८					<ul style="list-style-type: none"> बैंक र जिसकाको प्रतिवेदन जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 	<ul style="list-style-type: none"> सामुदायिक सहकारीहरूले सदस्यहरूलाई मुनाफा वितरण गर्न सक्षम भएका हुनेछन् ।
	प्रतिव्यक्ति कर्जा प्रवाह रकम (रु हजारमा)	८५	८६	८७	९३	९३		
	सामुदायिक सहकारीले लाभ पुऱ्याउने सदस्य संख्या	९८९८ (०५८)	१००९८	१०५४८	११०९८	११०९८		

सामाजिक विकास

विषयगत उद्देश्यहरू	सूचकहरू						पुष्ट्याइँका आधारहरू	जोखिम पक्ष		
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा				
समष्टिगत उद्देश्य : Error! Not a valid link.										
Error! Not a valid link.	साक्षरता	५९.१४ (२०५६)	६३	७०	७५	७५	<ul style="list-style-type: none"> जिशिकाको अभिलेख जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 			
	विद्यार्थी शैक्षिक उपलब्धि									
	प्रा.वि. छात्र	६१.२४	६३	७०	७६	७६			<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयको अभिलेख जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 	
	छात्रा	५८.५६	६०	६८	७५	७५				
	नि.मा.वि. र मा.वि.	उपलब्ध छैन	२% वृद्धि गर्ने	४% वृद्धि गर्ने	४% वृद्धि गर्ने	१०% वृद्धि गर्ने				
विद्यालय तहमा पिछडिएका वर्गको सहभागिता : खुद भर्नादर	उपलब्ध छैन	२% वृद्धि गर्ने	४% वृद्धि गर्ने	४% वृद्धि गर्ने	१०% वृद्धि गर्ने					
Error! Not a valid link.	पोषण स्थिति (प्रतिशत)	६६	६०	५०	५१	५१	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयको अभिलेख जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 			
	पानीजन्य र सरसफाइसँग सम्बन्धित रोगहरूको प्रतिशत	५	४.५	४	३.५	३.५				
	तालिम प्राप्त स्वास्थ्यकर्मको सहयोगमा जन्मेको शिशु प्रतिशत	६.२७	१०.५	१८.५	२६.५	२६.५				
	स्वास्थ्य सेवको अनुपात									
	प्रति डाक्टर जनसंख्या	५१२४	४६१२	३७३६	३०२७	३०२७				
	प्रति नर्स जनसंख्या	३६३६	३७२३	२६५२	२१४५	२१४५				
	प्रति बेड जनसंख्या	२०८७	१८७५	१५२३	१२३४	१२३४				

विषयगत उद्देश्यहरू	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
Error! Not a valid link.		०५७-५८					<ul style="list-style-type: none"> भक्तपुर नगरपालिकाको अभिलेख जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 	•
	जिर्णोद्धार भइसकेको मठ, मन्दिर, सतल, पाटी, ढुंगेधारा, इनार र पोखरी जम्मा २५२ वटा	जिर्णोद्धार गर्न बाँकी ५६३	३१ वटा जिर्णोद्धार	६२ जिर्णोद्धार	९४ जिर्णोद्धार	९४ जिर्णोद्धार		
Error! Not a valid link.		०५७-५८					<ul style="list-style-type: none"> जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 	•
	स्वेल मैदान र मनोरञ्जन स्थल	तथ्यांक उपलब्ध नभएको	सर्वेक्षण तथा तथ्यांक संकलनको विस्तृत योजना तयार गर्ने २० तालिम	कार्यान्वयन गर्ने	कार्यान्वयन गर्ने			
	स्वेल्लाडीहरूलाई तालिम (जना)	तथ्यांक अनुपलब्ध	२०	६०	१००	१००		
समष्टिगत उद्देश्य : Error! Not a valid link.								
Error! Not a valid link.	लैङ्गिक सशक्तिकरण मापन	०.२०५ (HDR 1998)	०.२५०	०.२७०	०.३००	०.३००	<ul style="list-style-type: none"> HDR Report Nepal नमूना सर्वेक्षण प्रतिवेदन जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 	•
	विभिन्न जातजाति, वर्ग, अपाङ्ग एवम् बालबालिका, वृद्धवृद्धाहरूको स्थितिमा क्रमशः सुधार भएको हुनेछ ।							

भौतिक पूर्वाधार

विषयगत उद्देश्यहरू	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
समष्टिगत उद्देश्य : Error! Not a valid link.								
Error! Not a valid link.	भाडापखाला, आउँ, जुका, टाइफाइड आदि जस्ता पानीजन्य रोगहरूबाट प्रभावित जनसंख्या		५२७६	४४००	३१००	१९००	१९००	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयको प्रतिवेदन जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख
	पानी ओसार्न/जम्मा गर्न लाग्ने समयको आधारमा पानी उपभोग गर्ने जनसंख्याको प्रतिशत							
	०-१५ मिनेट	४०.७७	४७	६३	८०	८०		
	१६-३० मिनेट	२१.११	१८	१२	५	५		
३१ मिनेट र सो भन्दा माथि	३८.८२	३५	२५	१५	१५			
Error! Not a valid link.	खोला तथा वातावरण प्रदुषण		क्रमशः कम हुँदै गएको हुनेछ ।				<ul style="list-style-type: none"> भक्तपुर र मध्यपुर थिमी नगरपालिकाको अभिलेख 	
Error! Not a valid link.	उद्योग, कलकारखाना र कृषि क्षेत्रको आय वृद्धिमा टेवा पुगेको हुनेछ ।							
	विद्युतको वितरण प्रणालीमा विस्तार (प्रतिशत)	९४	९५	९७	९९	९९	<ul style="list-style-type: none"> घसाउका र जिपसेकाको अभिलेख खासडिका र नेखापा संस्थानको अभिलेख नेविप्रा, भक्तपुर शाखाको अभिलेख 	<ul style="list-style-type: none"> श्री ५ को सरकार र दातृसंस्थाहरूको सहयोग निरन्तर जारी रहनेछ ।
Error! Not a valid link.	प्रति टेलिफोन लाइन जनसंख्या		२५.५	२३.०	१८.५	१७.०	१७.०	<ul style="list-style-type: none"> जिदूसका, जिहुकाको अभिलेख
	जीवनशैलीमा क्रमशः सुधार भएको हुनेछ ।							

विषयगत उद्देश्यहरू	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
Error! Not a valid link.	कृषि उत्पादकत्वमा वृद्धि						<ul style="list-style-type: none"> जिकृविकाको अभिलेख 	
	स्वाद्यान्न वाली (धान, गहुँ, मकै) (मे.ट./हे.)	३.६३ (०५६/५७)	३.८	४.०	४.५	४.५		
	तरकारी वाली (हिउँद, वर्षे) (मे.ट./हे.)	१३ (०५६/५७)	१३.५	१४.०	१५.०	१५.०		
	अदुवा (मे.ट./हे.)	१० (०५६/५७)	१०.५	११.०	१२.०	१२.०		
	आलु खेती (मे.ट./हे.)	१५.५ (०५६/५७)	१६.०	१७.०	१८.०	१८.०		
Error! Not a valid link.	सडक घनत्व (कि.मि./वर्ग कि.मि.)						<ul style="list-style-type: none"> जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 	
	२.६७							
	जीवनशैलीमा सुधार भएको हुनेछ ।							
Error! Not a valid link.	<ul style="list-style-type: none"> - वातावरण संरक्षणमा टेवा पुगेको हुनेछ । - अतिक्रमित जग्गाको संरक्षण भई मनोरञ्जन स्थलहरूको विस्तार भई जनताको जीवनशैलीमा सुधार भएको हुनेछ । 						<ul style="list-style-type: none"> जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 	

वन, वातावरण तथा बस्ती विकास

विषयगत उद्देश्यहरू	सूचकहरू						पुष्ट्याङ्कका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
समष्टिगत उद्देश्य : योजनाबद्ध शहरीकरण र वातावरणीय व्यवस्थापनमा सुधार भएको हुनेछ ।								
Error! Not a valid link.	शहरी सुविधायुक्त घरपरिवार संख्या	४२६०	३०४०	५७४०	७६९०	७६९०	<ul style="list-style-type: none"> काउनवियोको अभिलेख 	
Error! Not a valid link.	लाभान्वित जनसंख्या	७७९२८	७७९२८	९७९२८	११७९२८	११७९२८	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला भूसंरक्षण कार्यालयको अभिलेख 	
	कृषि जमिन संरक्षण (हे.)	३०	२६	७६	१२६	१२६		
	विकास पूर्वाधार संरक्षण (वटा)	१५	४	१२	२०	२०		
Error! Not a valid link.	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको आम्दानीमा वृद्धि (रु)	५२५८३१	५५०८३१	६२५८३१	६७५८३१	६७५८३१	<ul style="list-style-type: none"> जिवकाको अनुगमन प्रतिवेदन उपभोक्ता समितिको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन 	
Error! Not a valid link.	वायु, जल, माटो र ध्वनि प्रदूषण क्रमशः कम भएको हुनेछ ।						<ul style="list-style-type: none"> वायु नमुना परीक्षण प्रतिवेदन परीक्षण प्रतिवेदन परीक्षण प्रतिवेदन 	

संस्थागत विकास र स्रोत परिचालन

विषयगत उद्देश्यहरू	सूचकहरू						पुष्ट्याइँका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
समष्टिगत उद्देश्य : Error! Not a valid link.								
Error! Not a valid link.	जनतालाई सरल ढंगले कम लागतमा छिटो छरितो सेवाको उपलब्धता	प्रभावकारी छैन	प्रभावकारिता आउने	प्रभावकारिता आउने	प्रभावकारिता आउने	-	<ul style="list-style-type: none"> सेवाग्राही वर्गको सन्तुष्टि नमूना सर्वेक्षण प्रतिवेदन 	
Error! Not a valid link.	स्थानीय निकायको आत्मनिर्भरता	छैन	बढ्ने	बढ्ने	बढ्ने		<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय निकायका प्रगति प्रतिवेदन/ क्षमता मूल्यांकन विवरणहरू दातृसंस्था र अन्य गैससको सहभागिता सम्बन्धी अभिलेखहरू 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय निकायले दातृसंस्थासँग सहकार्य गर्ने केन्द्रीय नीति रहरहेको हुनेछ ।
	दातृसंस्था र अन्य गैससबीच सम्बन्ध र साभेदारी	न्यून	अभिवृद्धि हुने	अभिवृद्धि हुने	अभिवृद्धि हुने			

४.४ जिल्ला विकासका लागि लिइने प्रमुख रणनीतिहरू

जिल्ला विकासका उद्देश्यहरू प्राप्तिका लागि निम्नलिखित प्रमुख रणनीतिहरू अवलम्बन गरिनेछ ।

१. स्थानीय स्रोत, साधन र सीपको अधिकतम उपयोग गरिनेछ ।
२. जिल्लाको प्राथमिकताक्रममा परेका विषयहरूमा मात्र दातृसंस्थाहरूको सहयोग परिचालन गरिनेछ । कुनै पनि दातृसंस्थाबाट अनुदान सहयोग लिँदा जिल्लावासीहरूको हित र प्रजातान्त्रिक भावना अनुकूल मात्र शर्त राखी लिइनेछ ।
३. जिल्लाको विकास आवश्यकता परिपूर्ति गर्न गराउन संभावित दातृसंस्थाहरू परिचालनको लागि अनुकूल वातावरण बनाइनेछ ।
४. कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दा जनसहभागिता माथि जोड दिँदै स्थानीय निकाय, निजी क्षेत्र, गैसस र नागरिक समाजसँग समन्वय तथा सहकार्य गरिनेछ ।
५. जिल्लास्तरको वार्षिक योजना र कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा पूर्णतः आजिवियोमै आधारित भई तर्जुमा गरिनुको साथै सोको हुबहु कार्यान्वयन गरिनेछ ।
६. उद्योग, व्यापार, पर्यटन, विशिष्टीकृत स्वास्थ्योपचार, प्राविधिक र उच्च शिक्षा, कृषि, बस्ती विकास र सूचना प्रविधि जस्ता क्षेत्रहरूमा निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।
७. कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दा पिछडिएको क्षेत्र र वर्गलाई प्राथमिकता दिइनेछ । कार्यक्रम सञ्चालनमा लैंगिक समानताको पक्षलाई विशेष ध्यान दिइनेछ ।
८. सडक, नदी नियन्त्रण, वातावरणीय संरक्षण, प्राकृतिक स्रोतको उपयोग, स्रोत परिचालन लगायत अन्तर्सम्बन्ध रहेका विषयहरूमा छिमेकी जिल्लाहरूसँग मिलेर कार्य गरिनेछ ।
९. उपलब्ध स्रोत र साधनको न्यायोचित र समतामूलक ढंगले प्रयोग गरिनेछ ।
१०. स्थानीय स्तरका विकास कार्य सञ्चालन तथा कार्यान्वयनमा गैसस र सामुदायिक संघसंस्थाहरूको सहभागितामा जोड दिइनेछ ।
११. अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रणालीलाई योजनाको अभिन्न अंगको रूपमा विकास गरी सुदृढ गरिनेछ ।
१२. जिल्लालाई राष्ट्रकै शैक्षिक र मानव संसाधन विकास जिल्लाको रूपमा प्रवर्द्धन गरिनेछ ।

५. विषयगत नतिजा, तिनका सूचक, पुष्ट्याङ्कका आधार, जोखिम पक्ष तथा विषयगत रणनीति एवम् कार्यनीतिहरू

५.१ आर्थिक विकास

विषयगत उद्देश्यहरू

आर्थिक विकासका लागि लिइने विषयगत उद्देश्यहरू निम्नलिखित छन्:

१. कृषकहरूको आयआर्जनमा वृद्धि भएको हुनेछ ।
२. पर्यटन व्यवसायबाट रोजगारी र आयआर्जनमा अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।
३. घरेलु तथा अन्य उद्योग एवम् व्यापार व्यवसायबाट रोजगारी र आयआर्जनमा वृद्धि भएको हुनेछ ।
४. कृषि वन र गैरकाष्ठ व्यवसायबाट थप रोजगारी सृजना र आयआर्जन भएको हुनेछ ।
५. वित्तीय कारोवारमा वृद्धि भई जनताको पहुँचमा वृद्धि भएको हुनेछ ।

नतिजाहरू

आर्थिक विकासका लागि माथि उल्लेखित उद्देश्यहरू हासिल गर्न निम्नलिखित नतिजाहरू प्राप्त भएका हुनेछन्:

विषयगत उद्देश्य नं. १ का लागि

१. कृषि तथा पशु क्षेत्रको आधुनिकीकरण र व्यावसायीकरणद्वारा उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि भएको हुनेछ ।

विषयगत उद्देश्य नं. २ का लागि

१. पर्यटन व्यवसायको विकास र विस्तार भएको हुनेछ ।

विषयगत उद्देश्य नं. ३ का लागि

१. घरेलु तथा अन्य उद्योग र व्यापार व्यवसायको विकास र विस्तार भएको हुनेछ ।

विषयगत उद्देश्य नं. ४ का लागि

१. वनजन्य कृषि उत्पादनको वृद्धि तथा विशिष्टीकरण भएको हुनेछ ।

विषयगत उद्देश्य नं. ५ का लागि

१. वित्तीय संस्था र समुदायमा आधारित सहकारी संस्थाहरूको विकास र विस्तार भएको हुनेछ ।

रणनीति एवम् कार्यनीतिहरू

आर्थिक विकास सम्बन्धी उद्देश्यहरू प्राप्तिका लागि निम्नलिखित प्रमुख रणनीति एवम् कार्यनीतिहरू अवलम्बन गरिनेछ ।

कृषि वन (Agro Forestry)

- संभाव्यताको आधारमा स्थानीय जनसहभागिता अभिवृद्धि गरिनेछ ।
- कृषि वन (agro forestry) मा कार्यरत संघसंस्था र व्यक्तिबीच समन्वय स्थापित गरिनेछ ।
- कृषि वन (agro forestry) मा संलग्न निजी क्षेत्र वा परिवारलाई कृषि वनका लागि प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- सहज रूपमा बजार उपलब्ध गर्न agro forestry बाट उत्पादनमा निर्भर रहने उद्यमी वा व्यवसायीसँग प्रभावकारी समन्वय स्थापित गरिनेछ ।
- कृषकहरूलाई कृषि वन (agro forestry) मा आकर्षित गर्न समूहगत रूपमा ऋण उपलब्ध गराइनेछ ।

कृषि

- कृषि तथा पशु विकासका प्रस्तावित कार्यक्रमहरू जनसहभागिताका आधारमा स्थानीय स्तरमा कृषक समूहको माध्यमबाट प्रभावकारी रूपमा संचालन गरिनेछ ।
- दीर्घकालिन कृषि विकास योजना (APP) को अवधारणा अनुसार जिल्लामा पकेट प्याकेजको रूपमा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- जिल्लाको संभाव्यता तथा जनचाहना अनुसार कृषि तथा पशु विकासमा तुलनात्मक लाभका आधारमा बाली विविधीकरण/पशुपालन व्यवसायमा जोड दिई कार्यक्रम तर्जुमा तथा संचालन गरिनेछ ।
- कृषि/पशु विकास कार्यक्रम प्रभावकारी रूपमा संचालन गर्न कृषि निकायहरू तथा पार्टी प्रतिनिधि/जनप्रतिनिधिहरूबीच आवश्यक समन्वय तथा सक्रिय सहभागितामा विशेष जोड दिइनेछ र संयुक्तरूपमा स्थलगत अनुगमन गरिनेछ ।
- स्थलगत सुपरिवेक्षण, निरीक्षणमा विशेष जोड दिई प्रभावकारी रूपमा कार्यक्रम संचालन गर्नुका साथै आवश्यकताअनुसार कार्यक्रम परिमार्जन गरिनेछ ।
- राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय बजारको मूल्य तथा मागको विश्लेषण गरी सोही अनुसार कृषकहरूमा जनचेतना अभिवृद्धि गरी जिल्ला बाहिर कृषि र पशु उत्पादन निर्यात गर्न जोड दिइनेछ ।
- कृषि र पशु सेवा कार्यक्रम संचालन गर्दा पिछडिएको जाति, जनजाति, क्षेत्र/जनसंख्यामा विशेष जोड दिइनेछ ।
- कार्यक्रम संचालनमा महिला सहभागिता बढाउनेतर्फ जोड दिइनेछ ।
- जिल्लामा गुणस्तरीय रासायनिक मल आपूर्ति गर्न श्री ५ को सरकारबाट गुणस्तरीय जाँच पछि मात्र देशमा रासायनिक मल भित्र्याउने व्यवस्था हुन केन्द्रस्तरमा पहल गरिनेछ ।
- भक्तपुरमा रासायनिक मल कारखाना स्थापना गर्न संभाव्यता अध्ययन गर्न श्री ५ को सरकारसँग पहल गरिनेछ ।
- भक्तपुर जिल्लामा थप कोल्डस्टोर स्थापना गर्न श्री ५ को सरकारसँग अनुरोध गरिनेछ ।

- भक्तपुरको हावापानीमा उपयुक्त हुने किसिमको वाली/जात आयात गरी सम्बन्धित निकायबाट परीक्षण उत्पादन गर्न पहल गरिनेछ ।
- नयाँ प्रस्तावित कार्यक्रम (प्राङ्गारिक खेती/बजार कार्यक्रम) को नर्मस् समयमा प्रस्ताव गरी कृषि मन्त्रालयबाट पारित गराउन पहल गरिनेछ ।
- जिल्लाको कृषि तथा पशु सेवातर्फको दरबन्दीहरू समयमा पदपूर्ति गराउनेतर्फ पहल गरिनेछ ।

पर्यटन

- भक्तपुरको ऐतिहासिक, पुरातात्विक, धार्मिक, सांस्कृतिक एवम् प्राकृतिक क्षेत्र तथा वस्तुहरूको संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्नेतर्फ विशेष कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- कार्यक्रम संचालनमा स्थानीय निकाय, स्थानीय जनसहभागिता, निजी क्षेत्र तथा गैससलाई परिचालन गरिनेछ ।
- पर्यटन क्षेत्रको विकासमा टेवा पुऱ्याउने खालका स्थानीय सीपलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- पर्यटन प्रवर्द्धनको लागि पर्यटन विकास बोर्ड र श्री ५ को सरकारको सहयोग लागि पहल गरिनेछ ।
- भक्तपुरमा आन्तरिक पर्यटकहरूलाई आकर्षित गरी पर्यटन व्यवसायलाई बढावा दिने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

बैंकिङ

- समयमा साँवा, व्याज बुझाउनेलाई असल ऋणीलाई पुनः कर्जा दिन प्राथमिकता दिइनेछ ।
- राम्रो कारोबार गर्नेलाई असल ऋणी परिचय पत्र दिइने व्यवस्था कायमै राखिनेछ ।
- भुट्टा कागजात पेश गर्ने तथा गलत काम कारवाही गर्ने व्यक्ति वा संस्थाहरूलाई कालो सूचीमा राखिनेछ ।
- महिला, दलित, जनजाति, अपाङ्ग तथा साना किसानलाई सेवा प्रवाहमा उच्च प्राथमिकता दिइनेछ ।
- प्रवाहित कर्जाको भुक्तानी म्याद नाघ्न नदिन समयमा ताकेता गरिनेछ ।
- भुक्तानी म्याद नाघेको कर्जा असुलीको लागि ऐनको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ ।

सहकारी

- महिला लगायत समाजका कमजोर एवम् विपन्न वर्गलाई सहकारीको माध्यमबाट सबल बनाइनेछ ।
- सहकारी संस्थाहरूमध्ये खराब काम गर्नेलाई दण्ड र राम्रो काम गर्नेलाई पुरस्कारको नीतिलाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- अनुगमन तथा मूल्यांकनलाई प्रभावकारी तुल्याइनेछ ।
- गैर सदस्यहरूसँग बचत संकलन गर्ने परिपाटी सहकारी ऐन बमोजिम गैरकानूनी समेत भएकोले बन्द गराइनेछ ।
- सहकारी सदस्यहरूमा कर्तव्य र अधिकारको बोध गराइ जिम्मेवार बनाइनेछ ।

उद्योग

- स्थानीय सिपमा आधारित उद्योगधन्दा र व्यापार व्यवसायलाई प्रोत्साहन दिइनेछ ।
- पर्यटकीय उद्योगलाई सघाउ पुऱ्याउने किसिमका उद्योग (हस्तकला) धन्दा र व्यापार व्यवसायलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- प्रतिस्पर्धात्मक औद्योगिक विकासको लागि आवश्यकता अनुसार प्राविधिक परामर्श सेवा प्रदान गरिनेछ ।
- गुणस्तरीयता वृद्धि गर्न आवश्यकता अनुसार गोष्ठी, सेमिनार र अनुगमन कार्यलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- उद्योगधन्दामा रोजगारी उपलब्ध गराउँदा यथासम्भव भक्तपुरवासीलाई नै प्राथमिकता दिइनेछ ।
- निमुखा, पिछडिएका जाति र जनजाति, सर्वसाधारण एवम् महिला वर्गलाई तालिममा प्राथमिकता दिइनेछ ।
- विभिन्न विषयका छोटो तथा लामो समयको सीप विकास तालिमहरू संचालन गरिनेछ ।
- बजार सर्वेक्षण र संभाव्यताको आधारमा तालिम संचालन गरिनेछ ।
- स्थानीय स्रोतमा आधारित तालिमलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- विपन्न वर्गका तालिम प्राप्त प्रशिक्षार्थीलाई विना धितो ऋण प्रदान गर्नेतर्फ आवश्यक कार्यवाही गरिनेछ ।
- प्रारम्भिक तालिम प्राप्त प्रशिक्षार्थीहरूलाई आवश्यकता अनुसार थप तालिम प्रदान गरिनेछ ।
- स्थानीय निकाय एवम् संघसंस्थासँग समन्वय गरी आवश्यकता अनुसार तालिम कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- इटाभट्टाहरूलाई स्थानीय निकायको सिफारिशमा मात्र नविकरण गर्ने नीति लिइनेछ ।

आर्थिक विकास सम्बन्धी उद्देश्य, नतिजाहरू तथा तिनका सूचक, पुष्ट्याईका आधार एवम् जोखिम पक्षहरू

जिल्लाको आर्थिक विकास सम्बन्धमा निम्नलिखित उद्देश्य, नतिजाहरू तथा तिनका सूचक, प्रमाणित गर्ने आधार एवम् जोखिम पक्षहरू निर्धारण गरिएका छन्:

तह	सूचकहरू					पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष		
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४			जम्मा	
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.									
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content;">नतिजाहरू</div> <p>Error! Not a valid link.</p>	कृषि विकासतर्फ					<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला कृषि विकास कार्यालयको प्रतिवेदन जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 	<ul style="list-style-type: none"> श्री ५ को सरकारको हालको कृषि नीति/ अनुदान नीति/ कार्यक्रम नर्मस् आगामी ५ वर्ष यथावत कायम भएको हुनेछ। श्री ५ को सरकारबाट हाल प्राप्त भइरहेको बजेट यथावत कायम भएको हुनेछ। कार्यालयको दरबन्दी अनुसारको कर्मचारीहरू पदपूर्ति भएको हुनेछ। नयाँ कृषि कार्यक्रम (प्रांगारिक तरकारी खेती) सम्बन्धी नर्मस प्रस्ताव गरे अनुसार कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयबाट स्वीकृत भई आएको हुनेछ। 		
	स्वाद्यान्न बाली (धान, गहुँ, मकै)								
	क्षेत्रफल (हे.)	१०८५० (०५६/५७)	१०८००	१०६००	१०३००			१०३००	
	उत्पादन (मे.ट.)	३९४६० (०५६/५७)	४१०४०	४२४००	४६३५०			४६३५०	
	उत्पादकत्व (मे.ट./हे.)	३.६३ (०५६/५७)	३.८	४	४.५			४.५	
	तरकारी बाली (हिउँदे/वर्षे)								
	क्षेत्रफल (हे.)	३००० (०५६/५७)	३०५०	३२५०	३५५०			३५५०	
	उत्पादन (मे.टन)	३९००० (०५६/५७)	४११७५	४५५००	५३२५०			५३२५०	
	उत्पादकत्व (मे.टन/हे.)	१३ (०५६/५७)	१३.५	१४	१५			१५	

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
	अदुवा						<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला कृषि विकास कार्यालयको प्रतिवेदन जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 	<ul style="list-style-type: none"> श्री ५ को सरकारको हालको कृषि नीति/ अनुदान नीति/ कार्यक्रम नमस् आगामी ५ वर्ष यथावत कायम भएको हुनेछ। श्री ५ को सरकारबाट हाल प्राप्त भइरहेको बजेट यथावत कायम भएको हुनेछ। कार्यालयको दरबन्दी अनुसारको कर्मचारीहरू पदपूर्ति भएको हुनेछ। नयाँ कृषि कार्यक्रम (प्रांगारिक तरकारी खेती) सम्बन्धी नमस प्रस्ताव गरे अनुसार कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयबाट स्वीकृत भई आएको हुनेछ।
	क्षेत्रफल (हे.)	६५ (५६/५७)	७५	८५	१००	१००		
	उत्पादन (मे.टन)	६५० (५६/५७)	७८७.५	९३५	१२००	१२००		
	उत्पादकत्व (मे.टन र हे.)	१०.० (५६/५७)	१०.५	११	१२	१२		
	कुरिलोको क्षेत्रफल (हे.)	०	०.५	१.५	२.५	२.५		
	च्याउ (कृषक परिवार)	१५० (०५७/५८)	२००	३००	५००	५००		
	माहुरी (कृषक संख्या)	१०० (०५७/५८)	१५०	२००	२५०	२५०		
	फुल खेती (कृषक संख्या)	०	५	१०	२०	२०		
	प्राङ्गारिक तरकारी खेती (कृषक संख्या)	२० (०५७/५८)	४०	७०	१००	१००		
	एकीकृत शत्रु जीव व्यवस्थापन (IPM) कृषक संख्या	२०० (०५७/५८)	२५०	३००	३५०	३५०		
	आलु खेती							
	क्षेत्रफल (हे.)	१००० (०५६/५७)	१०५०	११००	१२००	१२००		
	उत्पादन (मे.टन)	१५५०० (०५६/५७)	१६८००	१८७००	२१६००	२१६००		
	उत्पादकत्व (मे.टन र हे.)	१५.५ (०५६/५७)	१६.०	१७	१८	१८		

तह	सूचकहरू					जम्मा	पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४			
	पशु विकासतर्फ							
	कुखुरा संख्या							
	संख्या (हजारमा)	५६६ (०५७/५८)	६००	६१०	६१५	६१५	<ul style="list-style-type: none"> जिपसेका भक्तपुरको वार्षिक पुस्तिका जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 	<ul style="list-style-type: none"> श्री ५ को सरकारको सहयोग निरन्तर रहनेछ । आहाराको गुणस्तर नियन्त्रण खाद्य अनुसन्धान शालाको सहयोग निरन्तर रहिरहनेछ ।
	फुल उत्पादन (हजारमा)	१६२१४ (०५७/५८)	१७५००	१८०००	१९०००	१९०००		
	मासु उत्पादन (मे.ट.मा)	१७७७ (०५७/५८)	१८००	१९००	१९५०	१९५०		
	गाई/भैँसी							
	गाई/भैँसीको संख्या (हजारमा)	१८.१४	२०.५	२१.०	२२	२२		
	दुध उत्पादन (मे.ट.)	८७६८	९९२३	१०६४८	१११५०	१११५०		
	मासु उत्पादन (मे.ट.)	९८८	१११८	११४५	१२००	१२००		
	भेंडा/बाख्रा							
	भेंडा/बाख्राको संख्या (हजारमा)	१८.३८७	२०	२४	२५	२५		
	मासु उत्पादन (मे.ट.)	७९१	११८०	१७००	२९५०	२९५०		
	बंगुर/सुंगुर							
	बंगुर/सुंगुर संख्या	५२३	१०००	१२००	१५००	१५००		
	मासु उत्पादन (मे.ट.)	१९७	३७५	४५०	५६०	५६०		

तह	सूचकहरू					पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष	
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४			जम्मा
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.								
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content;">नतिजाहरू</div> <p>Error! Not a valid link.</p>	पर्यटक आगमन संख्या (सार्क मुलुक समेत)					<ul style="list-style-type: none"> नेपाल पर्यटन बोर्ड, भक्तपुर नगरपालिका, भपविस र पर्यटन सूचना केन्द्रका प्रतिवेदनहरू जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 	<ul style="list-style-type: none"> शान्ति सुरक्षाको स्थितिमा सुधार भएको हुनेछ । 	
	नेपाल भित्रने पर्यटक संख्या मध्ये भक्तपुर नगरपालिका भित्रने पर्यटक प्रतिशत	४२	४५	५०	५५			५५
	भक्तपुर नगरपालिका बाहेक अन्य क्षेत्रमा भित्रने पर्यटक प्रतिशत	३ (अनुमानित)	४	६	८			८
	रात बस्ने पर्यटकहरूको स्थिति	तथ्यांक अनुपलब्ध (कोरा अनुमान: भक्तपुर प्रवेश गरेका पर्यटक मध्ये ४ प्रतिशत सरदर १ दिन बस्ने)	भक्तपुर प्रवेश गरेका पर्यटकमध्ये ५% सरदर १ दिन बस्ने	थप ४०% ले वृद्धि (७%)	थप ४०% ले वृद्धि (९.८%)			९६% वृद्धि (९.८%)
	पर्यटकहरूको सरदर खर्च	तथ्यांक अनुपलब्ध	स्थिति पत्ता लगाउने	१०% वृद्धि	१०% वृद्धि			२१% वृद्धि
	पर्यटन व्यवसायमा रोजगारी र संलग्नताको स्थिति	कोरा अनुमान : ७८० जना	स्थिति पत्ता लगाउने	३०% वृद्धि	५०% वृद्धि			९५% वृद्धि

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.								
नतिजाहरू Error! Not a valid link.		०५७/५८ को तथ्यांक					<ul style="list-style-type: none"> घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय, उद्योग विभाग, उद्योग वाणिज्य संघ, जिविस सूचना केन्द्र र घरेलु तथा साना उद्योग संघको प्रतिवेदन तथा अभिलेख 	<ul style="list-style-type: none"> अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा नेपाली उत्पादनहरूको माग कायमै रहेको हुनेछ। औद्योगिक सुरक्षा कायम रहेको हुनेछ।
	घरेलु तथा साना उद्योगको संख्या	२१४९	२३९९	२६१९	३०११	३०११		
	मझौला तथा ठूला उद्योगको संख्या	५८	६३	७९	८५	८५		
	उद्योगहरूमा रोजगारी संख्या	१६९७९	१९५४३	२२२७९	२५६२०	२५६२०		
	निर्यात (रु करोडमा)	६५.७९	८३.५७	१००	१२०	१२०		
	सीप विकास तालिम	२०८७	२४९७	२९४१	३३५०	३३५०		
	व्यापार व्यवसाय पसलहरू (वटा)	२४२२	२५४३	२७९७	३०७६	३०७६		
पुनश्चः उद्योगहरूको वार्षिक उत्पादन क्षमता आगामी वर्ष पछि उपलब्ध हुने								
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.								
नतिजाहरू Error! Not a valid link.		०५७/५८ को तथ्यांक					<ul style="list-style-type: none"> जिवका र जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 	<ul style="list-style-type: none"> हालको वन ऐन तथा अन्य ऐन नियम कायम रहिरहेको हुनेछ।
	निगालो	तथ्यांक अनुपलब्ध	स्थिति पत्ता लगाउने	१ समूह	२ समूह	२ समूह		
	अम्रिसो	तथ्यांक अनुपलब्ध	स्थिति पत्ता लगाउने	१ समूह	२ समूह	२ समूह		
	जडिबुटी (टिमुर, घसिंगरे, पिप्ला, चिराइतो)	पहिचान भइसकेको	कार्यान्वयनको चरण	५ समूह	१० समूह	१० समूह		

तह	सूचकहरू					पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४		
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.							
नतिजाहरू Error! Not a valid link.		०५७/५८ को तथ्यांक					
	ऋण लगानी	४५९२९३	४८६८५१ (६%)	५४१९६६ (१८%)	६४३०१० (४०%)	६४३०१०	<ul style="list-style-type: none"> बैंकहरूको अभिलेख नेरावै कर्जा सूचना केन्द्रको अभिलेख जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख सम्बन्धित बैंक, वित्तीय संस्था र सहकारी कार्यालयका प्रतिवेदनहरू जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख बैंक लगायतका संस्थामा रहने रेकर्ड जिविसको अभिलेख
	ऋण असुली	४८६२९१	३६५१३८ (७५%)	४६०६७१ (८५%)	७०७३११ (११०%)	७०७३११	
	वित्तीय कारोबार गर्ने कार्यालय (संख्या)						
	कृषि विकास बैंक	३	३	४	४	४	
	नेपाल बैंक लिमिटेड	२	२	२	२	२	
	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक	३	३	३	३	३	
	इण्डोस्वेज बैंक	१	१	१	१	१	
	हिमालयन बैंक	१	१	१	१	१	
	बचत तथा ऋणको कारोवार गर्ने सहकारी संस्था	७४	८४	११०	१३०	१३०	
	अन्य वित्तीय संस्था (फाइनान्स कम्पनी, ट्रष्ट कोष, गैसस)	१२	१४	१८	२०	२०	
	लाभान्वित ऋणी संख्या	५३८६	५६६२	६२१३	६८८३	६८८३	

५.२ सामाजिक विकास

विषयगत उद्देश्यहरू

सामाजिक विकासका लागि लिइने विषयगत उद्देश्यहरू निम्नलिखित छन्:

१. शिक्षाको स्तरमा उल्लेखनीय सुधार भएको हुनेछ ।
२. जनस्वास्थ्यको स्तरमा उल्लेखनीय रूपमा सुधार भएको हुनेछ ।
३. ऐतिहासिक, पुरातात्विक र सांस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण एवम् क्रमिक रूपमा प्रवर्द्धन भएको हुनेछ ।
४. खेलकुद र मनोरञ्जनात्मक क्षेत्रमा उल्लेखनीय रूपमा प्रवर्द्धन भएको हुनेछ ।
५. सबै जातजाति र वर्गका महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धा र अपाङ्गहरूको स्थितिमा तुलनात्मक सुधार भएको हुनेछ ।

नतिजाहरू

सामाजिक विकासका लागि माथि उल्लेखित उद्देश्यहरू हासिल गर्न निम्नलिखित नतिजाहरू प्राप्त भएका हुनेछन्:

विषयगत उद्देश्य नं. १ का लागि

१. जिल्लाको साक्षरता दरमा उल्लेखनीय सुधार भएको हुनेछ ।
२. प्राथमिक तहको खुद भर्ना दर र मा.वि., नि.मा.वि. तहमा छात्रा सहभागितामा वृद्धि भएको हुनेछ ।
३. शिक्षाको गुणस्तर अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।
४. रोजगारीमूलक शिक्षाको अवसरमा वृद्धि भएको हुनेछ ।
५. समाहित शिक्षा (inclusive education) को सुविधा विस्तार भएको हुनेछ ।
६. विद्यालयहरूको विद्यमान भौतिक सुविधामा विकास भएको हुनेछ ।

विषयगत उद्देश्य नं. २ का लागि

१. बालबालिकाहरूको स्वास्थ्य स्थिति र पोषण अवस्थामा उल्लेखनीय सुधार भएको हुनेछ ।
२. प्रजनन स्वास्थ्य सेवाको प्रभावकारितामा वृद्धि भएको हुनेछ ।
३. संक्रामक रोगहरूमा कमी भएको हुनेछ ।
४. जिल्लामा विशिष्टीकृत स्वास्थ्य सेवा उल्लेखनीय रूपमा जनताले उपभोग गर्न पाएका हुनेछन् ।
५. स्वास्थ्यकर्मीहरूको दक्षता र स्वास्थ्य संस्थाहरूको सेवा प्रवाहमा उल्लेखनीय रूपमा वृद्धि भएको हुनेछ ।
६. स्थानीय स्तरमा स्वास्थ्य व्यवस्थापन कार्यहरू समन्वयात्मक ढंगबाट सञ्चालन भएका हुनेछन् ।

विषयगत उद्देश्य नं. ३ का लागि

१. ऐतिहासिक र पुरातात्विक सम्पदाहरूको संरक्षण कार्यमा वृद्धि भएको हुनेछ ।
२. परम्परागत मौलिक नाचगान, कला, कौशल र सिपको संरक्षण र सम्बर्द्धन कार्यमा सुधार भएको हुनेछ ।

विषयगत उद्देश्य नं. ४ का लागि

१. खेलकुद र मनोरञ्जनको क्षेत्रमा पूर्वाधार र व्यवस्थापन पक्षमा सकारात्मक परिवर्तन आएको हुनेछ ।

विषयगत उद्देश्य नं. ५ का लागि

१. समाजमा पिछडिएका वर्गप्रति समतामूलक व्यवहारमा अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।
२. निर्णय तहमा पिछडिएको वर्गको उल्लेख्य प्रतिनिधित्व भएको हुनेछ ।
३. शिक्षा र रोजगारीमा पिछडिएका वर्गको सहभागितामा उल्लेख्य वृद्धि भएको हुनेछ ।

रणनीति एवम् कार्यनीतिहरू

सामाजिक विकासका उद्देश्यहरू प्राप्तिका लागि निम्नलिखित प्रमुख रणनीति एवम् कार्यनीतिहरू अवलम्बन गरिनेछ

- हाल जिशिकाबाट भइरहेको साक्षरता सर्वेक्षणको विश्लेषण गरी पिछडिएका वर्गलाई प्राथमिकता दिने गरी तथ्यांकका आधारमा सघन रूपमा अनौपचारिक शिक्षा सञ्चालन गरिनेछ ।
- प्रवेशिका वा सो भन्दा माथिल्लो योग्यता भएका व्यक्तिको परिवारका निरक्षरहरूलाई साक्षर पार्न सम्बन्धित व्यक्तिलाई प्रोत्साहित/परिचालित गर्ने तथा त्यस्ता व्यक्तिको अभिलेख स्थानीय निकायमा राखी यथासम्भव सम्मानित गर्ने नीति लिइनेछ ।
- शैक्षिक कार्यक्रमको कार्यान्वयन, अनुगमन गर्ने कुरामा स्थानीय निकायको संलग्नता बढाइनेछ ।
- विद्यालय शिक्षाबाट वञ्चित छात्रालाई विद्यालयमा आकर्षित गर्न छात्रवृत्ति र प्रोत्साहनको अधिकतम अंश उपयोग गरिनेछ ।
- सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयको गुणस्तरमा समानता ल्याउन (सामुदायिक विद्यालयको गुणस्तर बढाउन)
  - परीक्षा प्रश्नपत्र आदानप्रदान
  - उत्तर पुस्तिका परीक्षण र आदानप्रदान
  - विषयगत परीक्षाफलको सामूहिक विश्लेषण
  - अन्तर्विद्यालय विद्यार्थी, शिक्षक भेटघाट र अन्तरक्रिया
  - उपलब्ध साधन र स्रोतको सामूहिक उपयोग गर्ने जस्ता उपायहरू अवलम्बन गरिनेछ
- संस्थागत विद्यालयका शिक्षकलाई तालिम दिन लाग्ने लागत सम्बन्धित विद्यालयबाट पूरण हुने सिद्धान्त अपनाइनेछ ।
- प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्बाट सञ्चालन हुने रोजगारीमूलक तालिममा भक्तपुर जिल्लाका लागि स्थान आरक्षण र अन्य सुविधाका लागि सम्बन्धित संस्थासँग पहल गरिनेछ ।
- विद्यालय भौतिक सुविधा विस्तार कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा विद्यालयको उपयुक्त अवस्थिति, विद्यालयले सेवा पुऱ्याउने क्षेत्र र विद्यार्थी संख्याका साथै लागतको अधिकतम अंश स्थानीय निकाय र जनसहभागिताबाट व्यहोर्नेलाई उच्च प्राथमिकता दिइनेछ ।

- केन्द्रीय तहका निकायबाट प्राप्त हुने कार्यक्रमहरूको संख्या अभिवृद्धि गर्न आवश्यक तथ्यांक तथा औचित्य समेत राखी पुष्ट्याईका साथ समयमै अनुरोध गरिनेछ ।
- जिल्लामा विशिष्टीकृत स्वास्थ्य सेवालाई उल्लेखनीय रूपमा जनता समक्ष पुऱ्याउनका लागि निजी क्षेत्रलाई पनि प्राथमिकता दिइनेछ ।
- जनस्वास्थ्यसँग सम्बन्धित कार्यक्रमको प्रभावकारितामा वृद्धि गर्नका लागि गैससहरूको समन्वयका लागि पहल गरिनेछ ।
- स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित गैससहरूसँगको समन्वयलाई सुदृढ गर्नका लागि प्रभावकारी समन्वय संयन्त्रको विकास गरिनेछ ।
- स्वीकृत दरबन्दी अनुसारका कर्मचारीहरूको व्यवस्थाका लागि क्षेत्रीय तथा केन्द्रीय स्तरमा पहल गरिनेछ ।
- कार्यक्रम संचालन गर्दा दलित, जनजाति र पिछडिएका वर्गलाई विशेष प्राथमिकता दिइनेछ ।
- भक्तपुर नगरपालिकालाई सांस्कृतिक नगर घोषणा गर्न श्री ५ को सरकारसँग पहल गरिनेछ ।
- दलित, जनजाति सम्बन्धी कार्य गर्दा स्थानीय निकाय, दलित जनजातिका संघ संगठन र गैरसरकारी संस्थाको समन्वय र साभेदारीमा गरिनेछ ।
- दलित, जनजातिमध्ये पनि पिछडिएको क्षेत्र र समूहलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- जिबिस, जिल्ला खेलकुद विकास समिति, सम्बन्धित निकायको प्रतिनिधि र खेलाडीहरू समेत रहेको एउटा संयन्त्र बनाइ आर्थिक स्रोत जुटाइ खेलकुद कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- अनुगमन र मूल्यांकन प्रणाली प्रभावकारी पारी तालिका समेत बनाइ लागू गरिनेछ ।
- कार्यक्रम संचालन गर्दा लैगिक समानताको पक्षलाई विशेष ध्यान दिइनेछ ।
- कार्यक्रमहरू संचालन गर्दा स्थानीय निकाय एवम् गैरसरकारी निकायहरू समेतको समन्वय र सहभागितामा संचालन गरिनेछ ।
- लक्षित समुदायको पहिचान गर्दा दलित, उत्पीडित एवम् पिछडिएका जाति, वर्ग तथा क्षेत्रलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- महिला उत्थान तथा अन्य जातजाति, जनजाति, दलित, उत्पीडित वर्गका कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिन दातृसंस्थाको सहयोग जुटाउन श्री ५ को सरकारसँग पहल गरिनेछ ।
- नेतृत्व विकास र हस्तान्तरणको लागि महिला सहकारी संस्थालाई जिम्मेवार बनाइने नीति लिइनेछ ।
- समाजको उन्नतिका लागि विभिन्न क्षेत्रबाट योगदान पुऱ्याउनुहुने विशिष्ट नागरिक तथा जेष्ठ नागरिकहरूप्रति सम्मान गर्दै जाने नीति लिइनेछ ।

सामाजिक विकास सम्बन्धी उद्देश्य, नतिजाहरू तथा तिनका सूचक, पुष्ट्याईका आधार एवम् जोखिम पक्षहरू

जिल्लाको सामाजिक विकासका लागि निम्नलिखित उद्देश्य, नतिजाहरू तथा तिनका सूचक, पुष्ट्याईका आधार एवम् जोखिम पक्षहरू निर्धारण गरिएका छन्:

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५७/५८)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.								
नतिजाहरू Error! Not a valid link.	साक्षरता						<ul style="list-style-type: none"> जिशिकाको अभिलेख जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 	<ul style="list-style-type: none"> अनौपचारिक शिक्षा केन्द्रबाट प्राप्त हुने कार्यक्रम तथा लगानीमा निरन्तरता रहनेछ ।
	कूल साक्षरता दर (प्रतिशत)	५९.१४ (२०५६)	६३	७०	७५	७५		
	पुरुष साक्षरता दर (प्रतिशत)	६९.२८ (२०५६)	७३	७८	८३	८३		
	महिला साक्षरता दर (प्रतिशत)	४९ (२०५६)	५३	६२	६७	६७		
Error! Not a valid link.	प्राथमिक तहमा खुद भर्ना दर						<ul style="list-style-type: none"> जिशिकाको अभिलेख जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 	<ul style="list-style-type: none"> आप्राशिका अन्तर्गत सञ्चालित कार्यक्रमहरूमा निरन्तरता हुनेछ ।
	छात्रा खुद भर्ना दर (%)	८० (२०५८)	८२	८६	९०	९०		
	छात्र खुद भर्ना दर (%)	८४ (२०५८)	८६	९०	९२	९२		
	मा.वि. र नि.मा.वि. तहमा छात्रा प्रतिशत							
मा.वि. तहमा छात्रा प्रतिशत	४१.८ (२०५६)	४३	४४.५	४६	४६	<ul style="list-style-type: none"> जिशिकाको अभिलेख जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 	<ul style="list-style-type: none"> आप्राशिकाबाट सञ्चालित समुदाय परिचालन कार्यक्रममा निरन्तरता रहनेछ । 	
नि.मा.वि. तहमा छात्रा प्रतिशत	४७.३ (२०५६)	४८	४९	५०	५०			

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५७/५८)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
Error! Not a valid link.	परीक्षामा उत्तीर्ण दर						<ul style="list-style-type: none"> जिशिकाको अभिलेख जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख जिशिकाको अभिलेख जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख जिशिकाको अभिलेख जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख जिशिकाको अभिलेख 	<ul style="list-style-type: none"> तालिम कोटा र प्राविधिक सहयोग सम्बन्धित केन्द्रीय संस्थाबाट प्राप्त भइरहनेछ ।
	प्राथमिक तह उत्तीर्ण दर (प्रतिशत)	६९ (२०५८)	७०	७५	८०	८०		
	माध्यमिक तह (प्रवेशिका) मा उत्तीर्ण दर (प्रतिशत)	५३.५ (२०५७)	५५	५८	६५	६५		
	निजी विद्यालयको प्रवेशिका उत्तीर्ण दर (प्रतिशत)	६०.८	६२	६२.५	६३.५	६३.५		
	सार्वजनिक विद्यालयको प्रवेशिका उत्तीर्ण दर (प्रतिशत)	४२.२	४५	५०	६०	६०		
	शिक्षक तालिम							
	तालिम प्राप्त शिक्षक संख्या (प्रा.वि.)	१२९	१७५	२०३	४३८	४३८		
	नि.मा.वि. र मा.वि. (विषयगत)	६०	८०	१३०	१८०	१८०		
	उच्च मा.वि. र उच्च शिक्षा (विषयगत र तहगत)	०	४०	१२०	२००	२००		
	निजी विद्यालय	६०	१२०	२४०	३६०	३६०		
	पुस्तकालय							
	सार्वजनिक	४	-	१	-	५		
	विद्यालयस्तर	१२	१५	२५	३५	३५		
	पुनः कक्षा दोहोर्‍याउने दर							
	छात्र (प्रतिशत)	१५.५८	१४	१२	८	८		
	छात्रा (प्रतिशत)	१६.७	१५	१३	८	८		
बीचैमा विद्यालय छाड्ने दर								
छात्र (प्रतिशत)	१६.०२	१५	१२	८	८			
छात्रा (प्रतिशत)	१६	१३	८	८	८			

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५७/५८)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
Error! Not a valid link.	रोजगारीमूलक शिक्षा						<ul style="list-style-type: none"> प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्को अभिलेख 	
	तालिम केन्द्र	१ (०५८)	२	४	६	६		
	सहभागी संख्या	५ (०५८)	३५	१२५	१८५	१८५		
Error! Not a valid link.	समाहित शिक्षा						<ul style="list-style-type: none"> जिशिकाको अभिलेख 	<ul style="list-style-type: none"> आप्राशिकाबाट विशेष शिक्षा कार्यक्रम प्राप्त भइरहेको हुनेछ ।
	केन्द्र संख्या	३ (०५७)	४	७	१०	१०		
	विद्यार्थी संख्या	५३ (०५७)	६५	८०	१००	१००		
	शिक्षक	८ (०५७)	९	१५	२०	२०		
Error! Not a valid link.	भौतिक सुविधा विस्तार						<ul style="list-style-type: none"> जिशिकाको अभिलेख जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 	<ul style="list-style-type: none"> आप्राशिकाबाट विद्यालय भौतिक सुधार कार्यक्रमका लागि सुविधा प्राप्त भइरहेको हुनेछ ।
	कक्षाकोठा संख्या	कच्ची १५१ पक्की ९५३ (२०५७)	मर्मत १० ९७३	मर्मत २० १०१३	मर्मत २० १०५३	मर्मत ५० १०५३		
	फर्निचर	७१५३ (२०५७)	७४५३	८०५३	८६५३	८६५३		
	खानेपानी सुविधाको पर्याप्तता (विद्यालय संख्या)	७० (२०५७)	८०	१२०	१३९	१३९		
	शौचालय सुविधाको पर्याप्तता (विद्यालय संख्या)	६६	७०	९०	११०	११०		
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.								

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५७/५८)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
<div style="border: 1px solid black; padding: 2px; width: fit-content; margin-bottom: 5px;">नतिजाहरू</div> <p>Error! Not a valid link.</p>	स्वोप						<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयको वार्षिक प्रतिवेदन 	<ul style="list-style-type: none"> दरबन्दी अनुसार कर्मचारीहरूको निरन्तर पदपूर्ति भइरहेको हुनेछ । वैदेशिक सहयोग निरन्तर भइरहेको हुनेछ ।
	बी.सी.जी. लगाउने दर (प्रतिशत)	८४.४७	८६	९०	९४	९४		
	डी.पी.टी. ३ लगाउने दर (प्रतिशत)	९३.२५	९४	९६	९८	९८		
	पोलियो ३ लगाउने दर (प्रतिशत)	९३.२५	९४	९६	९८	९८		
	दादुरा लगाउने दर (प्रतिशत)	८३.५२	८६	९०.५	९५	९५		
	पोषण							
	कुपोषित बालबालिकाको दर (%)	६६	६०	५५	५१	५१		
	वृद्धि अनुगमन प्रतिशत	२०.८	२५	३५	४५	४५		
	भिटाभिन ए विशेष कार्यक्रम (%)	८८	९०	९४	९८	९८		
	भिटाभिन ए बाट उपचार गर्ने (%)	०.८१	१.५	३	५	५		
	जुकाको औषधि वितरण (प्रतिशत)	८३	८५	८९	९३	९३		
	शवासप्रश्वास							
	ARI प्रकोप दर (प्रति हजार)	७२	६५	५५	४५	४५		
	निमोनिया दर (प्रतिशत)	३४.८	३०	२५	२०	२०		
	भाडापस्वाला							
	भाडापस्वाला प्रकोप दर/हजार (%)	५७	५४	४७	४०	४०		
	जल वियोजन दर (%)	२८.७	२७	२३.५	२०	२०		

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष			
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५७/५८)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा					
Error! Not a valid link.	परिवार नियोजनका साधन, वन्ध्याकरणको उपयोग						<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय, भक्तपुरको वार्षिक प्रतिवेदन 	<ul style="list-style-type: none"> वैदेशिक सहयोग निरन्तर जारी रहनेछ । दरबन्दी अनुसार कर्मचारीहरूको पदपूर्ति भएको हुनेछ । 			
	प.नि., वन्ध्याकरणको उपयोग गर्ने महिलाको जनसंख्या	३२४	४५०	५००	५५०	५५०					
	प.नि., वन्ध्याकरणको उपयोग गर्ने पुरुषको जनसंख्या	९४	१५०	२००	२५०	२५०					
	जम्मा	४१८	६००	७००	८००	८००					
	अस्थायी साधन प्रयोग गर्ने मानिसहरूको संख्या	५७९१	६२९१	७०००	८०००	८०००					
	सुरक्षित मातृत्व										
	गर्भवती जाँच गराउने महिला (%)	१७.२८	२०	२५	३०	३०					
	चार पटक गर्भवती जाँच गराउने महिला (%)	८.३	१०	१२	१५	१५					
	तालिमप्राप्त स्वास्थ्यकर्मीद्वारा सुत्केरी गराउने प्रतिशत	६.२७	१०.५	१८.५	२६.५	२६.५					
	गर्भवती महिलाले TT पहिलो खोप लगाएको प्रतिशत	३१.५६	३८	४८	५८	५८					
	गर्भवती महिलाले TT दोस्रो खोप लगाएको प्रतिशत	२६.६	३१	४१	५१	५१					
	Error! Not a valid link.	क्षयरोगको खोज पडताल (%)	८०	८१	८३	८५			८५	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय, भक्तपुरको वार्षिक प्रतिवेदन 	<ul style="list-style-type: none"> वैदेशिक सहयोग निरन्तर जारी रहनेछ । दरबन्दी अनुसार कर्मचारीहरूको पदपूर्ति भएको हुनेछ ।
		क्षयरोगको उपचार सफल दर (%)	८६	८८	९२	९६			९६		
		छाला रोगबाट प्रभावित जनसंख्या	४८१८	४०००	३०००	२०००			२०००		
भाडापखालाबाट प्रभावित जनसंख्या		२२३९	२०००	१५००	१०००	१०००					
जुकाबाट प्रभावित जनसंख्या		१४५६	१२००	७००	४००	४००					

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५७/५८)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
Error! Not a valid link.	विशिष्टीकृत विभागहरूको उपलब्ध संख्या	८	९ (हृदय रोग सम्बन्धी थप)	१० (ICU थप)	११ (पिसाब सम्बन्धी थप)	११	<ul style="list-style-type: none"> अवलोकन जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 	<ul style="list-style-type: none"> केन्द्रीयस्तरको निरन्तर सहयोग भएको हुनेछ ।
Error! Not a valid link.	कूल जनसंख्यामध्ये OPD मा आउने जनसंख्याको प्रतिशत	१४.०१	१६.५	२०.५	२५.५	२५.५	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय, भक्तपुरको वार्षिक प्रतिवेदन 	
Error! Not a valid link.	जिल्लासँग समन्वय भएका गैरसरकारी संस्थाहरू (संख्या)	१०	१२	१६	२०	२०	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय, भक्तपुरको वार्षिक प्रतिवेदन बैठकको माइन्सुट 	
	बैठक (जिल्लास्तर) (पटक/वर्ष)	३	४	६	१२	१२		
	गाविस स्तर (पटक/वर्ष)	आवश्यकता अनुसार	४	६	१२	१२		
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.								

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५७/५८)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
नतिजाहरू	ऐतिहासिक पुरातात्विक सम्पदा जिर्णोद्धारको संख्या (भक्तपुर नगरपालिका क्षेत्र भित्रको मात्र)						<ul style="list-style-type: none"> भक्तपुर नगरपालिकाको अभिलेख 	
Error! Not a valid link.	मठ मन्दिर (१९१)	१२३	१०	२०	३०	३०		
	सतल पाटी (२९३)	२०२	७	१४	२१	२१		
	ढुंगेघारा (७६)	४१	५	१५	२५	२५		
	इनार (१५२)	१०२	७	१४	२१	२१		
	पोखरी (३९)	१२	२	४	६	६		
Error! Not a valid link.	परम्परागत कला कौशल सीप तालिम (जना)						<ul style="list-style-type: none"> भक्तपुर नगरपालिका र जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 	
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.								

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५७/५८)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
<div style="border: 1px solid black; padding: 2px;">नतिजाहरू</div> <p>Error! Not a valid link.</p>	खेलकुद						<ul style="list-style-type: none"> जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख । 	
	खेल मैदान सुधार (संख्या)	तथ्यांक नभएको	१	२	३	३		
	खेल मैदान निर्माण (संख्या)	तथ्यांक नभएको	सर्भेक्षण/विस्तार	१	२	२		
	मनोरञ्जन स्थलको निर्माण (संख्या)	तथ्यांक नभएको	सर्भेक्षण/विस्तार	१	२	२		
	खेलाडीको लागि प्रशिक्षण							
	महिला	तथ्यांक नभएको	१०	२०	५०	५०		
	पुरुष		१०	३०	५०	५०		
जम्मा		२०	५०	१००	१००			
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.								
<div style="border: 1px solid black; padding: 2px;">नतिजाहरू</div> <p>Error! Not a valid link.</p>	महिलाको कार्यबोझ (घण्टा)	१५ (राष्ट्रिय)	१४	१२	१२	१२	<ul style="list-style-type: none"> अवधारणा सर्वेक्षण प्रतिवेदन 	
	पुरुषको घरायसी कार्यमा सहभागिता	तथ्यांक नभएको	तथ्यांक संकलन	वृद्धि	वृद्धि	वृद्धि		
	महिलाको जग्गामा स्वामित्व	तथ्यांक नभएको	तथ्यांक संकलन	वृद्धि	वृद्धि	वृद्धि		
	घरेलु हिंसा	तथ्यांक नभएको	तथ्यांक संकलन गर्ने	वृद्धि	वृद्धि	वृद्धि		

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५७/५८)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
	१०-१४ वर्ष उमेरका बाल श्रमिक दर (प्रतिशत)	१७.७६ (सन् १९९७)	१७	१६	१५	१५	<ul style="list-style-type: none"> जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 	
	वृद्धाश्रम	नभएको	तयारी	प्रारम्भ	निर्माण सम्पन्न	निर्माण सम्पन्न		
	वृद्ध, अशक्त र असहाय विधवा भत्ताबाट लाभान्वित जनसंख्या	२२४१	२३००	२४००	२५००	२५००		
Error! Not a valid link.	महिला सहभागिता प्रतिशत	२०	२३	२३	२३	२३	<ul style="list-style-type: none"> जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख र तथ्यांक निर्वाचन आयोग, जिल्ला निर्वाचन कार्यालयको अभिलेख 	
	दलित सहभागिता प्रतिशत	०	०.१	०.१	०.१	०.१		
	जनजाति सहभागिता प्रतिशत	०.२	०.३	०.३	०.३	०.३		
Error! Not a valid link.	छात्रवृत्ति संख्या						<ul style="list-style-type: none"> जिशिकाको प्रतिवेदन जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख केतविको अभिलेख मवि शाखा, गैसस, जिसकाको दर्ता रिपोर्ट 	<ul style="list-style-type: none"> दातृसंस्थाको निरन्तर सहयोग रहनेछ ।
	दलित	११००	११७५	१२५०	१३००	१३००		
	जनजाति	छैन	सर्वेक्षण	१२५०	१३००	१३००		
	अपाङ्ग	०	५	१५	२५	२५		
	रोजगारी							
	दलित, जनजाति, अपाङ्ग रोजगारी (प्रतिशत)	तथ्यांक अनुपलब्ध	तथ्यांक पत्ता लगाउने	१	२	३		
	महिला सशक्तिकरण							
महिला स्वरोजगारी (प्रतिशत)	४२	४३	४५	४७	४७			
महिला सहकारी संस्था गठन	११	१३	१५	१७	१७			

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५७/५८)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
	आयआर्जन कार्यक्रममा लाभान्वित महिला संख्या (जना)	१६००	१७००	१८५०	२०००	२०००	<ul style="list-style-type: none"> मवि शाखा, PDDP, गैसस, गरिवसँग विश्वेश्वर, महिला जागृति आयआर्जन कार्यक्रमको अभिलेख 	<ul style="list-style-type: none"> श्री ५ को सरकारबाट निरन्तर सहयोग प्राप्त भइरहनेछ ।
	पेशागत काममा महिला सहभागिता प्रतिशत	२७.४ Nepal HDR 1998	३२	३३	३७	३७	<ul style="list-style-type: none"> जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 	<ul style="list-style-type: none">
	आयमा महिलाको प्रतिशत	१६.८ Nepal HDR 1998	१९.८	२०.८	२२	२२	<ul style="list-style-type: none"> विषयगत कार्यालयको अभिलेख 	
	प्रशासनिक काममा सहभागिता प्रतिशत	९.१७ Nepal HDR 1998	१२	१३	१५	१५	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला स्थित अन्य कार्यालयको रेकर्ड 	

५.३ भौतिक पूर्वाधार विकास

विषयगत उद्देश्यहरू

भौतिक पूर्वाधार विकासका लागि लिइने विषयगत उद्देश्यहरू निम्नलिखित छन्:

१. स्वच्छ र सफा खानेपानीको पहुँचमा वृद्धि भएको हुनेछ ।
२. व्यवस्थित ढल निकास भएको हुनेछ ।
३. गुणस्तरीय विद्युत तथा वैकल्पिक ऊर्जा सेवामा विस्तार भएको हुनेछ ।
४. आधुनिक संचार सेवा सुलभ र गुणस्तरीय भएको हुनेछ ।
५. सिँचाई प्रणाली सुदृढ भएको हुनेछ ।
६. भरपर्दो र गुणस्तरीय सडक यातायातको पहुँचमा वृद्धि भएको हुनेछ ।
७. सार्वजनिक स्थलको विकास र विस्तार भएको हुनेछ ।

नतिजाहरू

भौतिक पूर्वाधारको विकासका लागि माथि उल्लेखित उद्देश्यहरू हासिल गर्न निम्नलिखित नतिजाहरू प्राप्त भएका हुनेछन्:

विषयगत उद्देश्य नं. १ का लागि

१. गुणस्तरीय खानेपानीको आपूर्ति र वितरण प्रणालीमा विस्तार तथा सुदृढीकरण भएको हुनेछ ।

विषयगत उद्देश्य नं. २ का लागि

१. ढल विस्तार भएको हुनेछ ।
२. ढल प्रशोधनको व्यवस्था भएको हुनेछ ।

विषयगत उद्देश्य नं. ३ का लागि

१. विद्युत चुहावटको समस्या न्यूनीकरण भएको हुनेछ ।
२. वितरण प्रणालीमा गुणस्तरीय सुदृढीकरण भएको हुनेछ ।
३. वैकल्पिक ऊर्जा (सोलार/गोवर ग्यास) को विस्तार भएको हुनेछ ।

विषयगत उद्देश्य नं. ४ का लागि

१. दूरसञ्चार र सूचना प्रविधि सेवाको गुणस्तरयुक्त विस्तार भएको हुनेछ ।
२. हुलाक सेवा विस्तार भएको हुनेछ ।

विषयगत उद्देश्य नं. ५ का लागि

१. सिँचित क्षेत्रको विस्तार भएको हुनेछ ।
२. जल उपभोक्ता समितिको व्यवस्थापन क्षमता अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।

विषयगत उद्देश्य नं. ६ का लागि

१. भरपर्दो र सुलभ यातायात सेवा उपलब्ध भएको हुनेछ ।
२. सडक सञ्जाल सुदृढीकरण भएको हुनेछ ।

विषयगत उद्देश्य नं. ७ का लागि

१. सार्वजनिक तथा मनोरञ्जनका स्थलहरूको संरक्षण र निर्माण भएको हुनेछ ।
२. अतिक्रमित सार्वजनिक स्थलहरूको संरक्षण तथा पुनःस्थापना भएको हुनेछ ।

रणनीति एवम् कार्यनीतिहरू

भौतिक पूर्वाधार विकास सम्बन्धी उद्देश्यहरू प्राप्तिका लागि निम्नलिखित प्रमुख रणनीति एवम् कार्यनीतिहरू अवलम्बन गरिनेछः

- खानेपानीको लागि उपयोगमा आएका विद्यमान स्रोतहरू संरक्षण गरी मुहान वरपर सरसफाइ र वातावरण संरक्षणमा जोड दिइनेछ ।
- पानी अधिकार (water rights) को कार्यान्वयनमा जोड दिइनेछ ।
- नयाँ स्रोतहरू पहिचान गर्दा तुलनात्मक रूपमा स्वच्छ, र सफा स्रोतको उपयोग गर्नेतर्फ जोड दिइनेछ ।
- वर्तमान वितरण प्रणालीको कमजोर पक्षहरूलाई हटाइ व्यवस्थित वितरण प्रणालीको विकास गरिनेछ ।
- खोलानालाहरूमा ढल प्रदुषणलाई नियन्त्रण गर्दै लगिनेछ ।
- विद्युत महसुल घटाउनेतर्फ केन्द्रीय निकायसँग समन्वय गरी पहल गरिनेछ ।
- सम्पूर्ण जिल्लावासीलाई गुणस्तरीय विद्युत सेवा उपलब्ध गराउनेतर्फ जोड दिइनेछ ।
- वैकल्पिक ऊर्जाको विकास तथा उपयोग गर्नेतर्फ भक्तपुरवासीलाई उत्प्रेरित गरिनेछ ।
- भक्तपुरवासीलाई गुणस्तरीय आधुनिक संचार सेवा उपलब्ध गराई आधुनिक सूचना प्रविधिको विकास गर्दै लगिनेछ ।
- सिँचाइको विकासद्वारा कृषि उत्पादनमा वृद्धि गरी जनताको आयआर्जनमा उल्लेखनीय टेवा पुऱ्याउन यथोचित प्राथमिकता दिइनेछ ।
- चक्रपथ निर्माण कार्यलाई प्रभावकारिता दिनको लागि श्री ५ को सरकार र दातृसंस्थाहरूको सहभागिता अभिवृद्धि गर्नेतर्फ पहल गरिनेछ ।
- चक्रपथ सडकको सुधार गर्दै लगिनेछ ।
- जिल्लामा हाल विद्यमान सडक संजालमा विस्तार र सुधार गर्दै बाह्रै महिना उपयोगमा ल्याउन सकिने बनाउन प्राथमिकता दिइनेछ ।
- सिण्डीकेट प्रणालीलाई अन्त्य गर्दै सार्वजनिक यातायातका साधनहरू चलाउन बस व्यवसायीहरूबीच स्वस्थ प्रतिस्पर्धाको भावनाको विकास गर्दै लगिनेछ ।
- सडक दुर्घटनालाई न्यूनीकरण गर्न सडकको अधिकार क्षेत्र सम्बन्धी मापदण्ड तय गरी लागू गरिनेछ ।
- जिल्लामा मौजुदा सार्वजनिक स्थलको संरक्षण गर्दै अतिक्रमित जग्गाहरूको पुनःस्थापना गरी तिनलाई सार्वजनिक उद्यान र पार्कको रूपमा विकसित गरिँदै लगिनेछ ।
- सडक निर्माण गर्दा वातावरण मैत्री पद्धतिलाई उचित ध्यान दिइनेछ ।
- जिल्लामा टूलीबस सेवा सञ्चालन गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- बाटोमा जथाभावी पार्किङ गर्ने, छाडा गाई वस्तु छाड्ने प्रवृत्तिलाई दुरुत्साहित गर्दै लगिनेछ ।
- पूर्वाधार विकास संरक्षणका लागि मौलिकता भल्कने डिजाइन तथा स्थानीय प्रविधिलाई बढावा दिने नीति रहनेछ ।

भौतिक पूर्वाधार विकास सम्बन्धी उद्देश्य, नतिजाहरू तथा तिनका सूचक, पुष्ट्याईका आधार एवम् जोखिम पक्षहरू

जिल्लाको भौतिक पूर्वाधार विकासका लागि निम्नलिखित उद्देश्य, नतिजाहरू, तिनका सूचक, पुष्ट्याईका आधार एवम् जोखिम पक्षहरू निर्धारण गरिएका छन्:

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.								
नतिजाहरू Error! Not a valid link.	पाइपलाइनबाट खानेपानी सुविधा उपभोग गर्ने जनसंख्या प्रतिशत	७०	७१.४६	७४.५८	८४.५८	८४.५८	<ul style="list-style-type: none"> खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन र नेखापा संस्थानको अभिलेख 	<ul style="list-style-type: none"> श्री ५ को सरकार र दातृसंस्थाहरूको सहयोग निरन्तर जारी रहनेछ ।
	पानी आपूर्ति परिमाण प्रतिदिन (करोड लिटर)	१.४४	१.४७	१.५३	१.७४	१.७४		
	सरसफाइमा सुधार (लाभान्वित जनसंख्या प्रतिशत)	७२	७६.६	८५.८	९५	९५		
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.								
नतिजाहरू Error! Not a valid link.	हाल सुविधा प्राप्त जनसंख्या %	२४	२८.५५	३७.६६	४६.७८	४६.७८	<ul style="list-style-type: none"> “ ” 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय निकायलाई प्राप्त हुने सरकारी अनुदान निरन्तर जारी रहनेछ ।
Error! Not a valid link.	हाल प्रशोधन स्थिति (प्रशोधन केन्द्रको संख्या)	०	१	४	४	४		
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.								

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
<div style="border: 1px solid black; padding: 2px;">नतिजाहरू</div> <p>Error! Not a valid link.</p>	चुहावट प्रतिशत	५५.६७	५३	४८	३८	३८	<ul style="list-style-type: none"> नेविप्रा भक्तपुर शाखाको अभिलेख 	<ul style="list-style-type: none"> केन्द्रबाट कार्यक्रम र बजेटको निरन्तरता भएको हुनेछ।
<p>Error! Not a valid link.</p>	वितरण प्रणालीको गुणस्तर अभिवृद्धि						<ul style="list-style-type: none"> नेविप्रा भक्तपुर शाखाको अभिलेख 	
	एबीसी केबुल प्रयोग दर (प्रतिशत)	५	८	१८	२८	२८		
	ट्रान्सफर्मर क्षमता (के.भी.ए.)	२२०४८	२३०००	२४०००	२५०००	२५०००		
	एमसीवी प्रयोग दर (प्रतिशत)	८०	८५	९०	९५	९५		
	वितरण प्रणालीमा विस्तार (प्रतिशत)	९४	९५	९७	९९	९९		
<p>Error! Not a valid link.</p>	गोवर ग्यास/सोलार (प्रति गोटा ६ घ.मि. क्षमताको)	३१	५०	७५	१००	१००	<ul style="list-style-type: none"> कृषि विकास बैंकको अभिलेख SNV/BSP Report 	<ul style="list-style-type: none"> वित्तीय अनुदान निरन्तर रहिरहनेछ।
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.								
<div style="border: 1px solid black; padding: 2px;">नतिजाहरू</div> <p>Error! Not a valid link.</p>	सेवा विस्तार (लाइन/हजार जनसंख्या)	३९.२५	५०	६०	८६	८६	<ul style="list-style-type: none"> दूसका भक्तपुरको अभिलेख 	<ul style="list-style-type: none"> छैठौं र सातौं दूर सञ्चार कार्यक्रममा निर्धारित लक्ष्य अनुसार बजेट निरन्तर उपलब्ध भएको हुनेछ।
	गुणस्तर (भीएचएफसंख्या)	२	०	०	०	०		
	मार्टस्	२	१	०	०	०		
	इन्टरनेट/इमेल सेवा उपभोग गर्ने ग्राहक संख्या (लामान्वित प्रति हजार)	सर्वेक्षण	०.८	१.३५	२	२		
<p>Error! Not a valid link.</p>	प्रति हुलाक जनसंख्या	१०२४८	१००३१	९५९७	९१६३	९१६३	<ul style="list-style-type: none"> जिहुकाको अभिलेख 	
	दुत सेवा मार्फत् चिठी पत्र आदान प्रदान संख्या	१४४०	१५८४	१९००	२२८०	२२८०		

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.								
नतिजाहरू Error! Not a valid link.	पूर्ण सिंचित क्षेत्र (%)	१९.५ (१८८३ हे.)	२१	२३	२५	२५	• जिर्सिकाको अभिलेख	• वैदेशिक अनुदान निरन्तर रहनेछ ।
	अर्ध सिंचित क्षेत्र (%)	६९.३५ (६६९७ हे.)	६९.३५	६९.३५	६९.३५	६९.३५		
Error! Not a valid link.	व्यवस्थापकीय तालिम (पटक)	३०	३५	४५	५५	५५	• जिर्सिकाको अभिलेख	
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.								
नतिजाहरू Error! Not a valid link.	सार्वजनिक यातायात उपयोग गर्ने जनसंख्याको प्रतिशत	८७.१४	८८	९०	९२	९२	• जिल्ला यातायात गुरु योजना तथा यातायात व्यवसायीहरूको अभिलेख	• केन्द्रीयस्तरबाट प्राप्त हुने सडक अनुदान निरन्तर रहिरहनेछ । • सिण्डीकेट प्रणाली खारेज भएको हुनेछ ।
	सार्वजनिक यातायातका साधनहरूको संख्या (गोटा)	३१४	३५४	४३४	५१४	५१४		
नोट: पैदल २० मिनेट भन्दा कममा यातायातको साधन पाउने अवस्थालाई यातायात तथा सेवा उपभोग गर्ने मानिएको छ ।								

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
Error! Not a valid link.	सडकको घनत्व (कि.मि. प्रति व.कि.मि.)						<ul style="list-style-type: none"> जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 	<ul style="list-style-type: none"> केन्द्रस्तरीय सडक र जिल्लास्तरीय सडकका लागि श्री ५ को सरकारबाट प्राप्त सहयोग निरन्तर रहिरहनेछ ।
	कच्ची	१.६२	१.६२	१.६२	१.६२	१.६२		
	स्वण्डास्मिथ	०.३६	०.३८	०.४२	०.४६	०.४६		
	कालोपत्रे	०.६९	०.७३	०.८१	०.९०	०.९०		
	जम्मा	२.६७	२.७३	२.८५	२.९८	२.९८		
	प्रतिहजार जनसंख्या सडक (कि.मि. प्रति हजार)							
	कच्ची	०.८५	०.८५	०.८५	०.८५	०.८५		
	स्वण्डास्मिथ	०.१९	०.२१	०.२४	०.२८	०.२८		
	कालोपत्रे	०.३६	०.३८	०.४३	०.४८	०.४८		
	जम्मा	१४०	१४४	१५२	१६१	१६१		
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.								
नतिजाहरू	संरक्षण र नयाँ निर्माण						<ul style="list-style-type: none"> जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 	
	संरक्षित क्षेत्र (रोपनी)	२८४	२८४	२८४	२८४	२८४		
	नयाँ निर्माण (रोपनी)	०	२०	६०	१००	१००		
Error! Not a valid link.								
Error! Not a valid link.	पुनःस्थापना गरिने क्षेत्र (प्रतिशत)						<ul style="list-style-type: none"> मालपोत कार्यालय/ नापी शाखा, भक्तपुरको अभिलेख 	
		०	५	१५	२५	२५		

५.४ वन, वातावरण तथा बस्ती विकास

विषयगत उद्देश्यहरू

वन, वातावरण तथा बस्ती विकास क्षेत्रको विकासका लागि लिइने विषयगत उद्देश्यहरू निम्नलिखित छन्:

१. योजनाबद्ध बस्ती विकास र शहरीकरण भएको हुनेछ ।
२. भूक्षय र भूस्खलनमा न्यूनीकरण भएको हुनेछ ।
३. वन क्षेत्रको संरक्षण, सम्वर्द्धन र सदुपयोग भएको हुनेछ ।
४. प्रदूषण न्यूनीकरण भएको हुनेछ ।

नतिजाहरू

जनसंख्या, बस्ती विकास, भू उपयोग तथा वातावरण व्यवस्थापनका लागि माथि उल्लेखित उद्देश्यहरू हासिल गर्न निम्नलिखित नतिजाहरू प्राप्त भएका हुनेछन्:

विषयगत उद्देश्य नं. १ का लागि

१. व्यवस्थित शहर तथा ग्रामीण बस्तीहरूको निर्माण र विस्तार भएको हुनेछ ।

विषयगत उद्देश्य नं. २ का लागि

१. एकीकृत जलाधार व्यवस्थापन क्षेत्रको विस्तार भएको हुनेछ ।
२. जलाधार क्षेत्रको संरक्षण स्थितिमा सुधार भएको हुनेछ ।

विषयगत उद्देश्य नं. ३ का लागि

१. वन पैदावारको आपूर्तिमा वृद्धि भई वनजन्य उद्योगको विकास र विस्तार भएको हुनेछ ।
२. जैविक विविधताको संरक्षण र वृद्धि भएको हुनेछ ।
३. वन सीमा अतिक्रमण नियन्त्रण भएको हुनेछ ।

विषयगत उद्देश्य नं. ४ का लागि

१. फोहरमैला व्यवस्थापन र प्रदूषण न्यूनीकरणका उपायहरूको अवलम्बन भएको हुनेछ ।

रणनीति एवम् कार्यनीतिहरू

वन, वातावरण तथा बस्ती विकास सम्बन्धी उद्देश्यहरू प्राप्तिका लागि निम्नलिखित प्रमुख रणनीति एवम् कार्यनीतिहरू अवलम्बन गरिनेछ:

- वनको संरक्षण, सम्वर्द्धन र सदुपयोगमा उपभोक्ताहरूलाई परिचालन गरिनेछ ।
- वनको सम्वर्द्धन र सदुपयोगमा स्थानीय निकाय र गैरसरकारी क्षेत्रको संलग्नता बढाइनेछ ।
- जलाधार क्षेत्रको व्यवस्थापन र संरक्षणमा स्थानीय जनसहभागिता परिचालन गरिनेछ ।

- एकीकृत जलाधार व्यवस्थापनमा स्थानीय निकाय, गैरसरकारी संस्था, विषयगत कार्यालयबीच समन्वय राखिनेछ ।
- संरक्षण कार्यक्रमलाई उत्पादनशील एवम् आयमूलक बजारमुखी ढाँचामा संचालन गरिनेछ ।
- वातावरण मैत्री विकासलाई आत्मसात गरिनेछ ।
- वायु प्रदूषण कम गर्न शहरी क्षेत्र भित्र ठूला गाडी प्रवेशमा रोक लगाउन पहल गरिनेछ ।
- फोहरमैला व्यवस्थापनमा जनसहभागिता र स्थानीय संघसंस्थाहरू परिचालन गरिनेछ ।
- बस्ती विकास तथा उद्यान र पार्क विस्तारको लागि स्थानीय सहयोग समिति मार्फत् व्यापक जनसहभागिता परिचालन गरिनेछ ।
- मनोरञ्जनात्मक स्थलहरूको विकासको लागि स्थानीय निकाय, गैरसरकारी संघ संस्था तथा निजी क्षेत्रको सहभागितालाई जोड दिइनेछ ।
- निजी लगानीका अवसरहरू सिर्जना गरी साभेदारीको नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- जैविक संरक्षण र अनुसन्धानलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- निजी वन स्थापनामा जोड दिइनेछ ।
- सूर्यविनायक क्षेत्रलाई चराचुरुंगी संरक्षण स्थल (Bird Sanctuary) को रूपमा विकास गर्न आवश्यक पहल र तयारी गरिनेछ ।
- नगरपालिकाहरू र प्रत्येक गाविसमा हरियाली पेटी (Green Belt) निर्माण गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- फोहरमैलालाई जैविक मलको रूपमा उपयोग गर्ने र नदी प्रदूषण नियन्त्रण गर्नेतर्फ पहल गरिनेछ ।

वन, वातावरण तथा बस्ती विकास सम्बन्धी उद्देश्य, नतिजाहरू तथा तिनका सूचक, पुष्ट्याईका आधार एवम् जोखिम पक्षहरू

वन, वातावरण तथा बस्ती विकास सम्बन्धमा निम्नलिखित उद्देश्य, नतिजाहरू र तिनका सूचक, पुष्ट्याईका आधार एवम् जोखिम पक्षहरू निर्धारण गरिएका छन्:

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष	
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा			
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.									
<p>नतिजाहरू</p> <p>Error! Not a valid link.</p>	बस्ती विकास						<ul style="list-style-type: none"> काउनवियो कार्यान्वयन समितिको अभिलेख तथा प्रतिवेदन सम्बन्धित गाविस र नगरपालिकाको प्रतिवेदन जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख भूउपयोग योजना दस्तावेज सम्बन्धित नगरपालिका तथा गाविसको अभिलेख जिल्ला सूचना केन्द्रको अभिलेख 		
	आयोजना संख्या	२ सम्पन्न १ चालू	१ सम्पन्न १ तयारी	१ कार्यान्वयन	२ सम्पन्न	२			
	आयोजनाको विकसित घडेरी संख्या ⁺	९९९	८७१	१७७१	२४२१	२४२१			
	लाभान्वित जनसंख्या ⁺	२१३००	१५२००	२८७००	३८४५०	३८४५०			
	बस्ती विकास सम्पन्न क्षेत्रफल (रोपनी)	८२०	५३०	१२०५	१७०५	१७०५			
	शहरीकरणको दर*	हाल ०.८३ प्रतिशत प्रति वर्षका दरले रूपान्तरण भएकोमा ०.६२/६४ सम्म यो दर ०.९० प्रतिशत प्रति वर्षमा रूपान्तरण हुने।							
	कृषि भूमिको रूपान्तरण दर*	हाल १.४ प्रतिशत प्रति वर्षका दरले रूपान्तरण भएकोमा ०.६२/६४ सम्म यो दर १.४५ प्रतिशत प्रति वर्षमा रूपान्तरण हुने।							
	* भक्तपुर जिल्लाको अलग्गै तथ्यांक प्राप्त नभएकोले काठमाडौं उपत्यकाको औसत दरलाई नै आधार मानी प्रक्षेपण गरिएको। + आयोजनाको विकसित घडेरी संख्या र लाभान्वित जनसंख्याको सूचक (हालको अवस्था) मा आ.व. ०५९/६० मा सम्पन्न हुने आयोजनाको घडेरी संख्या र लाभान्वित जनसंख्या समावेश गरिएको छैन।								
	भूउपयोग योजना	छैन	अध्ययन/ शोध	योजना तर्जुमा	कार्यान्वयन				
	खुला क्षेत्र विस्तार (पार्क समेत)								
	संख्या	४९	१	३	५	५			
	क्षेत्रफल (रोपनी)	१६१	१७५	५१०	५४०	५४०			

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.								
Error! Not a valid link.	उपजलाधार व्यवस्थापन क्षेत्र विस्तार						<ul style="list-style-type: none"> जिभूसकाको अभिलेख वागमती एकीकृत जलाधार व्यवस्थापनको अभिलेख सम्बन्धित गाविसको अभिलेख 	<ul style="list-style-type: none"> यूरोपियन कमिसनको सहयोग निरन्तर भएको हुनेछ ।
	वटा	३	-	१	२	२		
	क्षेत्रफल (हे.)	४४३७	-	१५००	३०००	३०००		
	लाभान्वित जनसंख्या	७७९२८	-	२००००	४००००	४००००		
Error! Not a valid link.	प्राकृतिक प्रकोप रोकथाम (गोटा)	१२	३	९	१५	१५	<ul style="list-style-type: none"> जिभूसकाको अभिलेख वागमती एकीकृत जलाधार व्यवस्थापनको अभिलेख सम्बन्धित गाविसको अभिलेख 	<ul style="list-style-type: none"> यूरोपियन कमिसनको सहयोग निरन्तर भएको हुनेछ ।
	विकासका पूर्वाधार संरक्षण (कि.मि.)	११	-	५	१०	१०		
	भूमिको उत्पादकत्व संरक्षण (हे.)	६५	४१	१२१	२०१	२०१		
	सामुदायिक भूसंरक्षण कार्यक्रम (गोटा/पटक)	३	५	१५	२५	२५		
	समूह परिचालन तथा सशक्तिकरण (व्यक्ति/पटक)	१२५	१००	३००	५००	५००		

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.								
नतिजाहरू Error! Not a valid link.	सामुदायिक वन	०५७/५८ को तथ्यांक						<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला वन कार्यालयको प्रगति, अनुगमन मूल्यांकन प्रतिवेदन उपभोक्ता समितिको प्रतिवेदन
	दाउरा (मे.ट.)	२०६.२	१३.८	२३.८	२३.८	२३.८		
	काठ (क्यू.फि.)	३४६.१८	१०३.८२	१०३.८२	१०३.८२	१०३.८२		
	घाँस/स्याउला (मे.ट.)	२५८.८६	२५८.८६	३००.२७८	३००.२७८	३००.२७८		
	स-मिल (वटा)	२४	२४	२४	२४	२४		
	फर्निचर उद्योग (वटा)	८१	८१	८१	८१	८१		
	जडिबुटी प्रशोधनशाला (वटा)	०	०	१	२	२		
लाभान्वित घरधुरी (संख्या)	६२५०	२२५०	२२५०	२२५०	२२५०			
Error! Not a valid link.	हैसियतमा सुधार (हे.)	४ (०५८)	३	७	११	११	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला वन कार्यालयको प्रगति, अनुगमन मूल्यांकन प्रतिवेदन उपभोक्ता समितिको प्रतिवेदन 	
	जडिबुटी रोपनी क्षेत्र (हे.)	०.२५	१	३	५.२५	५.२५		
	सामुदायिक वन संख्या	४९	५	५	५	५		
	वृक्षारोपण (हे.)	१७	१६	१९	२५	२५		
	नर्सरीहरू/बिरुवा उत्पादन	३/४५०००	६/४५०००	१२/९००००	१८/१३५०००	१८/१३५०००		
Error! Not a valid link.	सामुदायिक वन सीमा (संख्या)	६	३	६	६	६	<ul style="list-style-type: none"> “ ” 	
	वन क्षेत्र (हे.)	१९९४.०७	१९९४.०७	१९९४.०७	१९९४.०७	१९९४.०७		

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.								
नतिजाहरू Error! Not a valid link.	फोहरमैला संकलन (प्रतिशत)						<ul style="list-style-type: none"> नगरपालिकाका प्रतिवेदनहरू संभाव्यता अध्ययन र प्रगति प्रतिवेदन नगरपालिकाका प्रतिवेदनहरू जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख प्रदूषण अध्ययन प्रतिवेदन र मापदण्ड 	
	भक्तपुर	८०	८५	९०	९५	९५		
	मध्यपुर	२५	३५	६०	९०	९०		
	स्यानिटरी ल्याण्डफिल साइट	०	संभाव्यता अध्ययन	प्रतिवेदन	कार्यान्वयन			
	नगरोन्मुख गाविसहरूमा फोहरमैलाको संकलन/प्रशोधन	०	संभाव्यता अध्ययन	प्रतिवेदन	कार्यान्वयन			
	पर्यटकीय स्थलहरूमा फोहरमैलाको संकलन/प्रशोधन	०	संभाव्यता अध्ययन	प्रतिवेदन	कार्यान्वयन			
	नगर भित्रका धार्मिक क्षेत्रहरूमा फोहरमैलाको संकलन/प्रशोधन	०	संभाव्यता अध्ययन	प्रतिवेदन	कार्यान्वयन			
	कम्प्युटिङ्ग (प्रतिशत)							
	भक्तपुर	३०	४०	५०	६०	६०		
	मध्यपुर	५	१५	४०	७५	७५		
	जनचेतना अभिवृद्धि							
	समुदाय/विद्यालयस्तरमा	सामान्य	प्रभावकारी	प्रभावकारी	प्रभावकारी			
	प्रदूषण स्थिति (ध्वनि र वायु) को अध्ययन/विश्लेषण	आंशिक	विस्तृत अध्ययन/ विश्लेषण	विस्तृत अध्ययन/ विश्लेषण	मापदण्ड निर्धारण र कार्यान्वयन			

५.५ संस्थागत विकास र स्रोत परिचालन

विषयगत उद्देश्यहरू

संस्थागत विकास र स्रोत परिचालनका लागि लिइने विषयगत उद्देश्यहरू निम्नलिखित छन्:

१. जिल्लास्थित निकायहरूको सेवा प्रवाह गर्ने दक्षतामा अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।
२. जिल्लाको आन्तरिक र बाह्य स्रोत परिचालन गर्ने क्षमतामा अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।

नतिजाहरू

संस्थागत विकास र स्रोत परिचालनका लागि माथि उल्लेखित उद्देश्यहरू हासिल गर्न निम्नलिखित नतिजाहरू प्राप्त भएका हुनेछन्:

विषयगत उद्देश्य नं. १ का लागि

१. जिल्लाको सूचना र अभिलेख प्रणालीको सुदृढीकरण भएको हुनेछ ।
२. मानव संशाधन विकासको स्थितिमा प्रभावकारी सुधार भएको हुनेछ ।
३. जिल्ला विकास समितिको वर्तमान संगठनात्मक संरचना, संस्थागत विकास र कार्यप्रणालीमा समयानुकूल परिमार्जन भएको हुनेछ ।
४. स्थानीय स्तरको योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकन पद्धतिको प्रभावकारी कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।
५. सेवा प्रदान गर्ने निकायबीच प्रभावकारी समन्वय स्थापित भएको हुनेछ ।
६. पारदर्शिता र उत्तरदायित्वमा वृद्धि भएको हुनेछ ।
७. जिल्लाको विकास कार्यमा गैससको समन्वय र परिचालन भएको हुनेछ ।

विषयगत उद्देश्य नं. २ का लागि

१. स्थानीय निकायहरूको वित्तीय व्यवस्थापन प्रणाली सुदृढ भएको हुनेछ ।
२. जिल्लामा दातृसंस्थाको प्रत्यक्ष सहभागितामा वृद्धि भएको हुनेछ ।

रणनीति एवम् कार्यनीतिहरू

वित्तीय तथा संस्थागत स्रोत, क्षमता विकास र विकास व्यवस्थापन सम्बन्धी उद्देश्यहरू प्राप्तिका लागि निम्नलिखित प्रमुख रणनीति एवम् कार्यनीतिहरू अवलम्बन गरिनेछ:

- मानव संशाधन विकास (HRD) लाई संस्थागत विकासको अभिन्न अंग बनाइनेछ ।
- स्थानीय निकायको आचारसंहिता बनाई लागू गरिनेछ ।
- स्थानीय स्तरमा सूचना प्रविधि (IT) को प्रयोग र विस्तार गरिनेछ ।
- उपलब्ध स्रोत र साधनको न्यायोचित र समतामूलक ढंगले प्रयोग गरिनेछ ।
- पिछडिएका जातजाति, महिला, बालबालिका, अपांग, वृद्ध र दलित वर्गको उत्थानका लागि स्रोत व्यवस्थापनमा प्राथमिकता दिइनेछ ।

- स्थानीय स्रोतको पहिचान र अधिकतम परिचालन गरिनेछ ।
- जिल्लाको समग्र विकासलाई द्रुत गति दिन अन्तर्राष्ट्रिय तथा राष्ट्रिय दातृ संघसंस्थाहरूको परिचालन गरिनेछ ।
- स्थानीय स्तरका विकास कार्य सञ्चालन तथा कार्यान्वयनमा गैसस र सामुदायिक संघ संस्थाहरूको सहभागितामा जोड दिइनेछ ।
- स्थानीय निकायलाई सेवाप्रवाह र सुशासनको लागि जिम्मेवार र जवाफदेहीपूर्ण बनाइनेछ ।
- आर्थिक अनुशासन र सदाचारलाई आचारको रूपमा विकास गरिनेछ ।
- अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रणालीलाई योजनाको अभिन्न अंग बनाई सुदृढ गरिनेछ ।
- स्थानीय निकायको समयानुकूल संगठन संरचनामा सुधार गर्दै लगिनेछ ।
- स्थानीय निकायको क्षमता अभिवृद्धि गर्दै व्यवस्थापनको ज्ञान एवम् सीप प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
- स्थानीय निकायलाई जनताप्रति जिम्मेवार र जवाफदेहीपूर्ण बनाइनेछ ।
- स्थानीय निकायका क्रियाकलापलाई पारदर्शी बनाउँदै लगन नागरिक बडापत्र तर्जुमा र कार्यान्वयन जस्ता रणनीतिक कदम चालिनेछ ।

संस्थागत विकास र स्रोत परिचालन सम्बन्धी उद्देश्य, नतिजाहरू तथा तिनका सूचक, पुष्ट्याइँका आधार एवम् जोखिम पक्षहरू

संस्थागत विकास र स्रोत परिचालनका लागि निम्नलिखित उद्देश्य, नतिजाहरू र तिनका सूचक, पुष्ट्याइँका आधार एवम् जोखिम पक्षहरू निर्धारण गरिएका छन्:

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याइँका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.								
नतिजाहरू Error! Not a valid link.	जिल्ला सूचना केन्द्र	स्थापित छ	साधन सम्पन्न गर्ने	अद्यावधिक गर्ने	अद्यावधिक सूचना प्रवाह		<ul style="list-style-type: none"> जिविस सूचना केन्द्रका प्रतिवेदनहरू साधन सम्पन्न सूचना केन्द्र जिल्ला वस्तुस्थिति विवरण पुस्तिका 	<ul style="list-style-type: none"> दातृसंस्था (UNDP) को सहयोग निरन्तर रहिरहेको हुनेछ ।
	जिल्लाको वस्तुगत विवरण	छैन	तयारी र प्रकाशन	अद्यावधिक	पुनः प्रकाशन			
	जिल्ला सूचना संजाल	छैन	जिविस भित्र संजाल स्थापना	जिविस/नपा र गाविस बीच संजाल स्थापना	जिविस र प्रमुख विषयगत निकायबीच संजाल स्थापना			
	सूचना अभिलेखीकरण (Documentation)	अव्यवस्थित	डकुमेन्टेशन केन्द्र स्थापना	संचालन	संचालन		<ul style="list-style-type: none"> डकुमेन्टेशन सूची/ प्रतिवेदनहरू 	
	सूचना प्रमाणीकरण प्रणाली	छैन	अध्ययन गर्ने	प्रणालीको विकास गर्ने	कार्यान्वयन गर्ने		<ul style="list-style-type: none"> प्रमाणीकरण समिति र निर्णयहरू 	

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
Error! Not a valid link.	जिल्ला मानव संशाधन विकास केन्द्र	छ	भौतिक सुविधा अभिवृद्धि र संचालन	भौतिक सुविधा अभिवृद्धि र संचालन	पूर्वाधार (भवन) सहित भौतिक सुविधा सम्पन्न		<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला मानव संशाधन विकास केन्द्र र यसका प्रतिवेदनहरू 	<ul style="list-style-type: none"> वैदेशिक सहयोग निरन्तर रहिरहनेछ ।
	मानव संशाधन विकास नीति र कार्ययोजना	छैन	अध्ययन/ नीति/ योजना तर्जुमा	कार्यान्वयन	कार्यान्वयन		<ul style="list-style-type: none"> नीति र कार्ययोजना दस्तावेज 	
	मानव संशाधन विकास निर्देशिका	छैन	तर्जुमा	कार्यान्वयन	कार्यान्वयन		<ul style="list-style-type: none"> निर्देशिका दस्तावेज 	
	मानव संशाधन विकास सूची (HRD Roaster)	छैन	तर्जुमा	उपयोग र अद्यावधिक	उपयोग र अद्यावधिक		<ul style="list-style-type: none"> HRD Roaster अभिलेख 	
	प्रशिक्षण कार्यक्रम (वटा)	४	१०	३४	५८	५८	<ul style="list-style-type: none"> प्रशिक्षण प्रतिवेदनहरू 	
Error! Not a valid link.	जिविस भवन	अपर्याप्त	जग्गा व्यवस्था	भवन निर्माण	भवन निर्माण		<ul style="list-style-type: none"> नयाँ भवनमा कार्य संचालन 	<ul style="list-style-type: none"> केन्द्र र दातृसंस्थाको सहयोग निरन्तर रहनेछ ।
	जिविसको संगठनात्मक पुनर्संरचना र कार्यविवरण	छैन	पुनर्संरचना र कार्यविवरण तर्जुमा	कार्यान्वयन	कार्यान्वयन		<ul style="list-style-type: none"> संगठनात्मक संरचना तालिका र कार्य विवरण 	
	जिविसमा विषयगत शाखाहरू स्थापना	छैनन्	संभाव्यता अध्ययन र पूर्वाधार तयारी	२ शाखा	४ शाखा		<ul style="list-style-type: none"> जिविसको संगठन तालिका र प्रगति विवरणहरू 	

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
	आन्तरिक कार्यप्रणाली निर्देशिकाहरू	छैनन्	अध्ययन	तर्जुमा र कार्यान्वयन	तर्जुमा र कार्यान्वयन		<ul style="list-style-type: none"> विभिन्न कार्यप्रणाली निर्देशिका दस्तावेजहरू परीक्षण प्रतिवेदनहरू स्थानीय विकास कोषका प्रगति प्रतिवेदनहरू उपभोक्ता समिति सञ्चालन निर्देशिका दस्तावेज र प्रगति प्रतिवेदनहरू 	<ul style="list-style-type: none"> UNDP को सहयोग निरन्तर रहिरहनेछ ।
	व्यवस्थापन परीक्षण	छैन	संभाव्यता अध्ययन	परीक्षण (जिविस)	परीक्षण (गाविसहरू)			
	स्थानीय विकास कोष	स्थापित	सुदृढीकरण/संचालन	सुदृढीकरण/संचालन	सुदृढीकरण/संचालन			
	उपभोक्ता समिति संचालन निर्देशिका	छैन	निर्देशिका तर्जुमा	कार्यान्वयन	कार्यान्वयन	कार्यान्वयन		
Error! Not a valid link.	आवधिक योजना						<ul style="list-style-type: none"> आजिवियो दस्तावेज र वार्षिक योजना मूल्यांकन प्रतिवेदनहरू आनवियो आगावियो निर्देशिका र प्रगति प्रतिवेदनहरू कार्यक्रमको प्रगति प्रतिवेदनहरू 	
	जिल्लास्तर	तयारीको क्रममा	कार्यान्वयन	अद्यावधिक/कार्यान्वयन/मूल्यांकन	कार्यान्वयन, मूल्यांकन			
	नगरपालिकास्तर	छैन	तयारी कार्य	२	-	२		
	गाउँ विकास समितिस्तर	छैन	तयारी कार्य	१६	-	१६		
	अनुगमन र मूल्यांकन निर्देशिका	छैन	तर्जुमा	कार्यान्वयन	परिमार्जन र कार्यान्वयन			
	महिला/अपाङ्ग/पिछडिका जनजातिको योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनमा सहभागिता (प्रतिशत)	न्यून	१०	३०	४०	४०		

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
Error! Not a valid link.	विषयगत समितिको बैठक (पटक)	प्रभावकारी नभएको	६	१८	३०	३०	<ul style="list-style-type: none"> बैठकका माइन्टहरू प्रगति प्रतिवेदन र माइन्टहरू । प्रभावकारिता अध्ययन दस्तावेज र प्रगति प्रतिवेदनहरू 	
	समीक्षा बैठक (पटक)	वार्षिक हुने गरेको	३	९	१५	१५		
	सेवा प्रवाह	प्रभावकारी छैन	समस्या अध्ययन/ विश्लेषण	सिफारिशहरू कार्यान्वयन	कार्यान्वयन			
Error! Not a valid link.	बैठकको निर्णय सार्वजनिक (पटक)	छैन	मासिक	मासिक	मासिक		<ul style="list-style-type: none"> जिविस बुलेटिन प्रकाशन र वितरण अन्तरक्रिया प्रतिवेदनहरू पत्रपत्रिकाका समाचारका टिपोट (cuttings) आचारसंहिता विवरण र बुलेटिनहरू सार्वजनिक लेखा परीक्षण निर्देशिका र प्रगति प्रतिवेदनहरू 	
	योजना प्रगति विवरण सार्वजनिक	छैन	चौमासिक/ वार्षिक	चौमासिक/ वार्षिक	चौमासिक/ वार्षिक			
	आयव्यय विवरण सार्वजनिक	छैन	वार्षिक	वार्षिक	वार्षिक			
	लेखापरीक्षण प्रतिवेदन सार्वजनिक	छैन	वार्षिक	वार्षिक	वार्षिक			
	नागरिक बडापत्र तयार	छैन	तयार पार्ने	लागू गर्ने	परिमार्जन/ लागू			
	पत्रकार अन्तरक्रिया/साक्षात्कार	हुने नगरेको	त्रैमासिक	त्रैमासिक	चैमासिक			
	आचारसंहिता	लागू नभएको	लागू गर्ने	लागू गर्ने	परिमार्जन/ लागू			
सार्वजनिक लेखा परीक्षण	गरिएको छैन	निर्देशिका तयार	कार्यान्वयन	परिमार्जन/ लागू गर्ने				

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
Error! Not a valid link.	गैसस परिचालन रणनीति	छैन	तर्जुमा	कार्यान्वयन	कार्यान्वयन/ पुनरावलोकन		<ul style="list-style-type: none"> रणनीति दस्तावेज गैसस प्रोफाइल गैसस समन्वय समितिका माइन्टहरू जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख 	
	गैसस विवरण (NGO Profile)	छैन	तर्जुमा	कार्यान्वयन	कार्यान्वयन/ पुनरावलोकन			
	गैसस समन्वय समिति	छैन	गठन/बैठक	बैठक	बैठक			
	जिविस/गैससबीच सहकार्य/साभेदारी (संस्था संख्या)	उल्लेख्य छैन	४	८	१५	१५		
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.								
Error! Not a valid link.	स्रोत पहिचान/परिचालन	व्यवस्थित नभएको	अध्ययन/ पहिचान	कार्यान्वयन	कार्यान्वयन		<ul style="list-style-type: none"> नयाँ स्रोतको अध्ययन प्रतिवेदन कम्प्युटराइज्ड लेखाप्रणाली अभिलेखहरू जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख जिविसको संगठन संरचना तालिका 	
	कम्प्युटराइज्ड लेखाप्रणाली	तयारी	कार्यान्वयन	कार्यान्वयन	कार्यान्वयन			
	जिविसमा राजस्व इकाई स्थापना	छैन	स्थापना	कार्यान्वयन	कार्यान्वयन			

तह	सूचकहरू						पुष्ट्याईका आधारहरू	जोखिम पक्ष
	सूचकका क्षेत्रहरू	हालको अवस्था (०५८/५९)	०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा		
	आयस्रोतमा वृद्धि (रु हजारमा)							
	कर राजस्व (जिविस)	१५२५४	१६७७९	५५५३८	१०२४३५	१०२४३५	<ul style="list-style-type: none"> जिविस, नगरपालिका र गाविसका आर्थिक विवरण र प्रगति प्रतिवेदनहरू लेखापरीक्षण/संपरीक्षण प्रतिवेदनहरू 	<ul style="list-style-type: none"> श्री ५ को सरकारबाट प्राप्त अनुदानमा निरन्तरता रहिरहनेछ ।
	गैर कर राजस्व (जिविस)	२९७	३२६	१०७८	१९८८	१९८८		
	जिविस अनुदान	६३१२	६३१२	१८९३६	३१५६०	३१५६०		
	गाविस अनुदान	८०००	८०००	२४०००	४००००	४००००		
	निर्वाचन क्षेत्र विकास कोष	२२००	२२००	६६००	११०००	११०००		
	कृषि सडक	२३०९	२३०९	६९२७	११५४५	११५४५		
	सामाजिक सुरक्षा	६८४०	६८४०	२०५२०	३४२००	३४२००		
	थप अनुदान	८३५	८३५	२५०५	४१७५	४१७५		
	गाविस आन्तरिक स्रोत	५५३५	६०८८	२०१५०	३७१६४	३७१६४		
	गाविसको वार्षिक अनुदान	१४७३७	१४७३७	४४२११	७३६८५	७३६८५		
	गाविस नगद/श्रमदान	७७७	८५४	२८२८	५२१६	५२१६		
	गाविस अन्य आम्दानी	२२२७	२४४९	८१०५	१४९४९	१४९४९		
	नगरपालिका अनुदान	२०९६	६०९६	६२८८	१०५८०	१०५८०		
	नगरपालिका आन्तरिक स्रोत	१२६७८३	१३९४६१	४६१६१६	८५१४२३	८५१४२३		
	बेरूजु फछ्यौट (प्रतिशत)	९०	८०	५०	२५			
Error! Not a valid link.	दातृसंस्था परिचालन स्थानीय रणनीति	छैन	तर्जुमा	कार्यान्वयन	परिमार्जन/कार्यान्वयन		<ul style="list-style-type: none"> रणनीति दस्तावेज जिविस सूचना केन्द्रको अभिलेख सम्झौता पत्रहरू 	
	दातृसंस्थाको सहभागिता/साभेदारी	१	१	२	३	३		

६. विषयगत विकास प्राथमिकता र साभेदारीका क्षेत्रहरू

६.१ विषयगत विकास प्राथमिकताहरू

प्रस्तुत आजिवियोमा राष्ट्रिय योजना आयोगद्वारा प्रकाशित आजिवियो तर्जुमा सम्बन्धी निर्देशिका, २०५७ मा उल्लेख गरिएका व्यवस्था अनुसारको विश्लेषण गर्नुका अतिरिक्त उक्त निर्देशिकामा उल्लेख गरिएका मूल आधारहरू अवलम्बन गरी जिल्लाको वस्तुस्थिति र विशेषताअनुसार देहायअनुसार विषयगत विकास प्राथमिकता र साभेदारीका क्षेत्रहरू निर्धारण गरिएको छ ।

६.१.१ आर्थिक विकासको प्राथमिकता क्षेत्र : कृषि

आर्थिक विकास अन्तर्गत कृषिलाई प्रमुख प्राथमिकता क्षेत्र किटान गरिएको छ । यसका पुष्ट्याईका आधारहरू तल दिइएको छ ।

पुष्ट्याईका आधारहरू

- जनसंख्याको ठूलो अंश (६४.४५ प्रतिशत) कृषिमा निर्भर रहेकोले ।
- कूल जग्गाको ठूलो अंश (६९.७४ प्रतिशत) कृषि भूमि रहेकोले ।
- कृषि सम्बन्धी सीप तथा ज्ञान भएको जनशक्ति प्रशस्त रहेकोले ।
- काठमाडौं, भक्तपुर तथा ललितपुर र अरनिको राजमार्ग आसपासका बजारहरूमा सहज पहुँच भएकोले ।
- कृषि उत्पादन ढुवानीका लागि ओसापसारको लागि सबै गाविसहरूमा सडक सुविधा पुगेकोले ।
- कोदारी राजमार्ग तथा बनेपा-बर्दिवास (निर्माणाधीन) सडकबाट तरकारी तिब्बत तथा भारतमा निर्यात गर्ने संभावना पर्याप्त रहेकोले ।
- भौगोलिक विविधता उपलब्ध भएकोले (खाद्यान्न, तरकारीको अतिरिक्त चिया, च्याउ, कुरिलो, अलैची आदि उत्पादन गर्न सकिने भएकोले ।
- कृषिमा व्यवसायीकरण र विविधीकरण गर्ने संभावना भएकोले ।
- कृषिको विस्तारबाट पशुपालन व्यवसाय समेत विस्तार हुने संभावना भएकोले ।
- फूल खेती (floriculture) को संभावना रहेकोले ।
- वेमौसमी तरकारी खेती गर्न सकिने संभावना रहेकोले ।
- कृषिमा आधारित उद्योगहरू विद्यमान रहेकोले (२ शीत भण्डार, ५ डेरी उद्योगहरू, चिउरा मिलहरू आदि) ।
- स्थानीय दुध, दही, फलफूल, तरकारी आदिको विस्तारले पर्यटन व्यवसायमा टेवा पुग्ने भएकोले ।
- हाल ३० प्रतिशत खेतीयोग्य जमिनमा सिँचाई सुविधा विद्यमान रहेको र यो क्षेत्रफल बढाउन सकिने संभावना रहेकोले ।
- कृषिको विस्तारबाट वातावरण संरक्षणमा सहयोग पुगी प्राकृतिक सुन्दरता र स्वास्थ्यमा वृद्धि भएर पर्यटन उद्योगमा समेत टेवा पुग्ने भएकोले ।
- आयात प्रतिस्थापन हुने (खाद्यान्न, तरकारी, फूल तथा फलफूल आदि) संभावना रहेकोले ।

- कृषि प्रविधिको विस्तार गरी उत्पादकत्व वृद्धि गर्न सकिने भएकोले ।
- प्राङ्गारिक तरकारी खेतीको संभावना रहेकोले (पर्यटन उद्योगमा यसको माग रहेको) ।

६.१.२ सामाजिक विकासको प्राथमिकता : शिक्षा

सामाजिक विकास अन्तर्गत शिक्षालाई प्रमुख प्राथमिकता क्षेत्र किटान गरिएको छ । यसका पुष्ट्याइँका आधारहरू तल दिइएको छ ।

पुष्ट्याइँका आधारहरू

- साक्षरता दर न्यून (५९.१४ प्रतिशत) भएकोले ।
- शैक्षिक केन्द्रको रूपमा जिल्लालाई विकास गर्न सकिने सम्भावना रहेकोले ।
- समुदाय शिक्षित हुँदा स्वास्थ्य सम्बन्धी चेतना अभिवृद्धि भई रोगहरूको रोकथामको लागि सहयोग पुग्ने भएकोले ।
- मानव संशाधन विकासको सम्भावना रहेकोले ।
- लैंगिक सचेतना बढाउन सघाउ पुग्ने भएकोले ।
- सामाजिक विभेदमा कमी ल्याइ सामाजिक न्यायको क्षेत्रमा सुधार गर्न सकिने भएकोले ।
- पहुँचको अवस्था सुनिश्चित भइसकेको सन्दर्भमा गुणस्तर अभिवृद्धिमा ध्यान केन्द्रित गर्न आवश्यक भएकोले ।
- रोजगारीमा वृद्धि गर्न सकिने भएकोले ।
- अन्य विषयक्षेत्रलाई टेवा पुग्ने भएकोले ।
- सूचना प्रविधिको सदुपयोग गर्न सकिने संभावना रहेकोले ।

६.१.३ भौतिक पूर्वाधार विकासको प्राथमिकता क्षेत्र : सडक यातायात

भौतिक पूर्वाधार विकास अन्तर्गत सडकलाई प्रमुख प्राथमिक क्षेत्र किटान गरिएको छ ।

पुष्ट्याइँका आधारहरू

- भक्तपुरका बहुसंख्यक जनता (६४.४५ प्रतिशत) कृषि र पशुपालनमा निर्भर रहेको कारणले कृषि उपजलाई बजारसम्म र कृषि मल एवम् औजारहरूलाई पकेट क्षेत्रमा ढुवानी गर्न सकिने भएकाले ।
- भक्तपुर जिल्लामा पर्यटन र उद्योगको राम्रो संभावना भएको र त्यसको लागि सडक स्थिति सुधार गर्नु जरूरी भएकोले ।
- सडकको निर्माण र सुधारमा निजी क्षेत्रको संलग्नता रहने कम संभावना रहेकोले ।
- जिल्लाको सडक सञ्जालमध्ये १९२.५० कि.मि. कच्ची सडक बाह्रै मास यातायात चल्ने (all weather serviceable) अवस्थामा नरहेकोले ।
- चक्रपथ सडकले जिल्लाका १६ वटै गाविसलाई एकआपसमा जोडी बहुसंख्यक जनतालाई यातायात सुविधा उपलब्ध गराउन सकिने भएकाले ।
- जिल्लाको सडक सञ्जाललाई अरनिको राजमार्ग र सिन्धुली-बर्दिवास राजमार्गसँग आवद्ध गरी राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय व्यापारमा सुगमता कायम गर्न सजिलो हुने भएकोले ।

- बस्ती विकास र शहरीकरणलाई टेवा पुऱ्याउन सकिने हुनाले ।
- राजधानीसँग जोडिएको जिल्लाका बासिन्दालाई एक्काइसौं शताब्दीमा भरपर्दो र गुणस्तरीय यातायात सुविधा प्रतिको मौलिक अधिकारको ग्यारेन्टी गर्न सकिने भएकोले ।

६.१.४ वन, वातावरण तथा बस्ती विकासको प्राथमिकता : बस्ती विकास

वन, वातावरण तथा बस्ती विकास अन्तर्गत बस्ती विकासलाई प्राथमिक क्षेत्र किटान गरिएको छ ।

पुष्ट्याँडका आधारहरू

- कूल जनसंख्याको ५२ प्रतिशत जनसंख्या शहरमा बस्ने भएकोले ।
- घनाबस्ती भएकोले (५८८ वटा बस्ती रहेको) ।
- ठूलो क्षेत्रफल बस्तीले ओगटेको हुनाले ।
- खुला क्षेत्र, पार्क र हरियाली क्षेत्रको बन्दोबस्त गर्न सकिने हुनाले ।
- जनचेतना अभिवृद्धि भई प्रदूषण नियन्त्रणमा सहयोग पुग्ने भएकोले ।
- फोहरमैला व्यवस्थापन गर्न सकिने भएकोले ।
- बस्ती विकासको प्रशस्त संभावना रहेकोले ।
- शहरमा बस्ने प्रवृत्ति बढ्दै गएकोले ।
- गाउँबाट शहरमा बसाइँसराइ गर्ने प्रवृत्ति बढ्दै गएकोले ।
- राजधानीसँग निकट र जोडिएको जिल्ला भएकोले ।
- ग्रामीण बस्तीहरू क्रमशः शहरतर्फ उन्मुख हुँदै गएकोले ।
- व्यवस्थित बस्ती विकासद्वारा प्रदूषण न्यूनीकरण गर्न सकिने हुनाले ।
- जिल्ला भित्र सडकको राम्रो सञ्जाल (networking) भएकाले ।

६.१.५ संस्थागत विकास र स्रोत परिचालनको प्राथमिकता : सेवा प्रवाह गर्ने निकायहरूको संस्थागत सुदृढीकरण

संस्थागत विकास र स्रोत परिचालन अन्तर्गत सेवा प्रवाह गर्ने निकायहरूको संस्थागत सुदृढीकरणलाई प्राथमिक क्षेत्र किटान गरिएको छ ।

पुष्ट्याँडका आधारहरू:

- योजना प्रक्रिया सुदृढ हुने भएकोले ।
- सुपरिवेक्षण, अनुगमन र मूल्यांकन पद्धति प्रभावकारी बनाउन सघाउ पुग्ने भएकोले ।
- व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (MIS) र वित्तीय व्यवस्थापन कमजोर भएकाले यसलाई सशक्त बनाउनुपर्ने भएकाले ।
- गैरसरकारी संस्थाहरूको समन्वय विकास र नियमन प्रभावकारी बनाउनुपर्ने भएकोले ।
- स्रोत परिचालन न्यून हुन गएकोले थप परिचालनमा सघाउ पुऱ्याउने हुनाले ।
- कर्मचारीको क्षमता र दक्षता कमजोर भएकोले ।
- जिल्लाको आकार सानो र राजधानीसँग जोडिएको हुनाले संस्थागत सुदृढीकरण गर्न सहज हुने भएकोले ।

- भ्रष्टाचार न्यूनीकरण गर्न सघाउ पुग्ने भएकोले ।
- जनतामा सेवा, सुविधा प्रवाह गर्ने संयन्त्र प्रभावकारी बनाई सरल र कम लागतमा सेवा प्रवाह गर्न सकिने भएकाले ।

६.२ दातृसंस्थाहरूको लगानी परिचालन गर्ने प्राथमिकताका क्षेत्रहरू

आवधिक योजनाको अवधिमा दातृसंस्थाहरूको लगानी देहायका क्षेत्रहरूमा प्राथमिकताका साथ परिचालन गरिनेछ ।

प्राथमिकताका क्षेत्रहरू	जिल्लाले लिने नीतिहरू
१. संस्थागत विकास/क्षमता अभिवृद्धि	<ul style="list-style-type: none"> ● जिल्लाको प्राथमिकता क्रममा परेका विषयहरूमा मात्र कार्यक्रम केन्द्रीत गराइनेछ । ● कार्यक्रम तयारी (planning, programming) गर्दा स्थानीय निकायसँग परामर्श लिई मात्र गर्नेतर्फ उन्मुख गराइनेछ । ● कार्यक्रम संचालन गर्दा दातृसंस्था र अन्य गैसस/संघसंस्थाहरूसँग समझदारी कायम गरी संचालन गरिनेछ । ● प्राविधिक सहयोग (TA) को प्याकेज बनाउँदा जिल्लाको दीर्घकालीन मानव संशाधन विकासमा सघाउ पुग्ने खालका तालिम, अध्ययन, छात्रवृत्ति जस्ता विषय अनिवार्य रूपमा संलग्न गर्न उत्प्रेरित गरिनेछ । ● कार्यक्रम संचालन गर्दा आवश्यक पर्ने जनशक्ति संभव भएसम्म स्थानीय स्तरबाट नै परिपूर्ति गरिनेछ । ● कार्यक्रमको प्रभावकारी संचालन सम्बन्धमा संयुक्त अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने परिपाटी विकास गरी लक्ष्य हासिल गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । ● पारदर्शिता, भ्रष्टाचार न्यूनीकरण, गरिवी निवारण, सुशासन, सामाजिक विभेद जस्ता महत्वपूर्ण विषयमा साभ्ना समझदारी बनाई सबै पक्षको विकास सम्बन्धी उद्देश्यको मूल मर्मलाई केन्द्रविन्दु मानी साभ्नेदारी विकास गरिनेछ । ● स्थानीय विकास कोष मार्फत् कार्यक्रम संचालन गर्न उपयुक्त वातावरण बनाइने र आवश्यक पर्ने कार्यालय कक्ष, स्थानीय स्तरमा उपलब्ध हुने सामग्री/स्रोतहरू परिचालन जस्ता विषयमा संभव भएसम्म स्थानीय निकायबाट सहयोग पुऱ्याइनेछ ।
२. भौतिक पूर्वाधार विकास (यातायात, संचार, ऊर्जा)	<ul style="list-style-type: none"> ● जिविसले पूर्व संभाव्यता अध्ययन गरी प्राथमिकता तोकेका कार्यक्रमहरूमा मात्र दातृसंस्थाको सहयोग परिचालन गरिनेछ । ● भौतिक पूर्वाधार विकास आयोजनाहरूको दीगो मर्मतसंभार, संचालन तथा संरक्षणको संस्थागत विकास गर्ने सम्बन्धमा प्राविधिक सहयोगबाट एक कोष स्थापना गर्ने र सो को अधिकतम प्रयोग गरिनेछ । ● स्थानीय स्तरमा हुन सक्ने विवादहरू, स्थलगत छनौट कार्यहरू र आवश्यकता अनुसारको शान्ति सुव्यवस्था कायम गर्न स्थानीय निकायले आवश्यक सहयोग गरी दातृसंस्थाहरू अधिकतम परिचालित हुन सक्ने वातावरण शृजना गरिनेछ । ● जिल्लाको समग्र आर्थिक विकासमा प्रत्यक्ष फाइदा पुग्ने पूर्वाधारहरूलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

प्राथमिकताका क्षेत्रहरू	जिल्लाले लिने नीतिहरू
३. सामाजिक पूर्वाधार (शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, सरसफाइ)	<ul style="list-style-type: none"> मर्मतसंभार, सञ्चालन प्रक्रियामा स्थानीय निकायबाट कूल लागतको कम्तीमा २० प्रतिशत रकम मर्मत सम्भार कोषमा जम्मा गरेका र लाभान्वित जनता (उपभोक्ता समिति) को अपनत्व वृद्धि गर्ने मिलान कोषको रूपमा योजनामा मात्र दातृसंस्थाको सहयोग परिचालन गरिनेछ । स्थानीय गैसस/नागरिक समाजको सहभागितामा सहयोग पुग्ने खालका कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिइनेछ । शैक्षिक जागरण, पिछडिएको क्षेत्र र जातजातीलाई मूल प्रवाहमा ल्याउने कार्यमा सहयोग पुग्ने गरी दातृसंस्था परिचालन नीति अवलम्बन गरिनेछ । (रणनीति नं. २ बमोजिम हुने गरी) । समाजको सांस्कृतिक तथा सामाजिक मूल्य र मान्यतालाई कायम राख्ने र उत्पादनमूलक कार्यमा सहकारितालाई अपनाउने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
४. वातावरण संरक्षण	<ul style="list-style-type: none"> अत्यधिक जनघनत्व भएको जिल्ला भएकोले वातावरणमा पर्ने चापलाई ध्यानमा राखेर स्वच्छ, स्वस्थ, सुन्दर वातावरण कायम गर्न अग्रसर बनाइनेछ । ऐतिहासिक, पुरातात्विक क्षेत्रहरूको संरक्षण सम्बर्द्धनलाई उच्च प्राथमिकता दिइ कार्यक्रम संचालन गर्न परिपाटी मिलाइनेछ ।
५. विविध	<ul style="list-style-type: none"> वैदेशिक सहायता परिचालन गर्दा दाताका शर्तहरू भन्दा जिल्लाको आवश्यकता र औचित्य हेरेर मात्र दातृसंस्थाहरूको परिचालन गरिनेछ ।

६.३ सरकारी तथा निजी क्षेत्रसँग साभेदारीका क्षेत्रहरू

श्री ५ को सरकार (केन्द्रस्तर) तर्फ

प्राथमिकताको विषयक्षेत्र	जिल्लाले लिने नीति
शान्तिसुरक्षा	<ul style="list-style-type: none"> शान्तिसुरक्षा कायम गर्नका लागि सरकारले अख्तियार गरेका नीतिहरूको कार्यान्वयनमा सहयोग पुऱ्याइनेछ ।
आर्थिक	
* पर्यटन विकासमा महत्व राख्ने स्थलहरूको राष्ट्रिय/अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा प्रचारप्रसार गरी पर्यटकहरूलाई आकर्षित गराउने ।	<ul style="list-style-type: none"> पर्यटन विकासका कार्यक्रम गर्दा केन्द्रसँग सहकार्य र साभेदारीमा गरिने नीति लिइनेछ । जिल्लामा रहेका पर्यटकीय महत्वका स्थलहरूको चिनारी, पुरातात्विक र सांस्कृतिक सम्पदाहरूको विवरण पर्यटकहरूलाई उपलब्ध गराइनेछ । ग्रामीण पर्यटनलाई प्रवर्द्धन गरिनेछ । परम्परागत कला, कौशल, संस्कृति र भेषभुषाको संरक्षण गर्दै पर्यटन प्रवर्द्धनमा उपयोग गरिनेछ ।
* तरकारी उत्पादनलाई कृषिको महत्वपूर्ण पक्ष बनाउने ।	<ul style="list-style-type: none"> जिल्लामा हुने तरकारी खेतीको उत्पादन र उत्पादकत्व बढाइनेछ । तरकारी खेतीलाई प्राङ्गारिक खेतीको रूपमा विकास गरिनेछ ।
* कृषिको आधुनिकीकरण र व्यावसायीकरण	<ul style="list-style-type: none"> कृषिको आधुनिकीकरण र व्यवसायीकरण गर्न निजी क्षेत्र, श्री ५ को सरकार र स्थानीय निकायबीच साभेदारीमा कार्यक्रम संचालन गर्ने नीति लिइनेछ ।

प्राथमिकताको विषयक्षेत्र	जिल्लाले लिने नीति
सामाजिक	
* प्राविधिक/व्यावसायिक विद्यालयहरू स्थापना	<ul style="list-style-type: none"> श्री ५ को सरकार तथा दातृसंस्थाहरूलाई जिल्लामा प्राविधिक एवम् व्यावसायिक विद्यालयहरू स्थापनार्थ आवश्यक पूर्वाधार र सहयोग पुऱ्याइनेछ ।
भौतिक पूर्वाधार	
* प्रस्तावित भक्तपुर रिड रोड निर्माण	<ul style="list-style-type: none"> भक्तपुर रिड रोड सम्पन्न गर्न केन्द्रसँग आवश्यक समन्वय गरी साधन र स्रोत जुटाइनेछ ।
संस्थागत विकास	
* आजिवियो कार्यान्वयनप्रति प्रतिबद्धता	<ul style="list-style-type: none"> जिल्लास्तरको वार्षिक योजना र कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा पूर्णतः आजिवियोमै आधारित भई तर्जुमा गर्ने र सो को हुबहु कार्यान्वयन गरिनेछ । स्थानीय चाहना र आवश्यकता समेटिएको ५ वर्षे आवधिक जिल्ला विकास योजना दस्तावेज केन्द्रीय निकायहरूलाई उपलब्ध गराइनेछ र सोही अनुसार योजना संचालन गर्न आवश्यक पर्ने स्रोत विनियोजन गर्न केन्द्र समक्ष पहल गरिनेछ ।
* गरिवी निवारण	<ul style="list-style-type: none"> जिल्लाको गरिवीको स्थिति र लक्षित वर्ग पहिचान गरिएको पार्श्वचित्र तयार पारी सो र आजिवियो बमोजिम गरिवी न्यूनीकरण कार्यक्रम संचालन गराइनेछ । यस्ता कार्यक्रममा केन्द्रको लगानी रहनेछ ।
* दातृसंस्थाहरूसँग समन्वय	<ul style="list-style-type: none"> जिल्लाको विकास आवश्यकता परिपूर्ति गर्न गराउन संभावित दातृसंस्थाहरू परिचालनको लागि अनुकूल वातावरण बनाइनेछ । स्थानीय सरकार प्रवर्द्धन गर्ने खालका दातृसंस्था तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैससहरूलाई जिविसबाट प्रभावकारी समन्वय र परिचालन गर्ने रणनीति बनाई उपयोग गरिनेछ ।
* स्रोत अभिवृद्धि (राजस्व बाँडफाँड)	<ul style="list-style-type: none"> पर्यटन विकास शुल्कको रकम जिल्लामा भित्र्याउन आवश्यक पहल गरिनेछ । प्राप्त हुने रकम आजिवियो बमोजिमका कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनमा मात्र खर्च गर्ने नीति लिइनेछ ।

निजी क्षेत्रतर्फ साभेदारीका क्षेत्रहरू

प्राथमिकताका क्षेत्रहरू	जिल्लाले लिने नीतिहरू
१. स्वास्थ्य क्षेत्र (उपचार सेवा, नर्सिङ होम)	<ul style="list-style-type: none"> विशिष्टीकृत (specialized) सेवा उपलब्ध गराउन निजी क्षेत्रलाई लगानी गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ । स्वास्थ्य सम्बन्धी अन्य सेवा सुविधा विस्तार र विकासमा प्राथमिकता दिइनेछ ।
२. प्राविधिक तथा उच्च शिक्षा, तालिम केन्द्रको स्थापना	<ul style="list-style-type: none"> प्राविधिक प्रशिक्षण केन्द्र स्थापनार्थ जिल्लाले विशेष पहल गर्नेछ । प्राविधिक शिक्षा तथा उच्च शिक्षाको परिमाणात्मक तथा गुणात्मक विस्तारका लागि निजी क्षेत्रलाई आकर्षित गरिनेछ । मौजुदा तालिम केन्द्रहरूको क्षमता अभै अभिवृद्धि गर्दै भक्तपुर जिल्लालाई विशिष्टीकृत प्रशिक्षण केन्द्रको रूपमा विकास गरिनेछ । यस कार्यमा निजी क्षेत्रलाई अग्रणी भूमिका निर्वाह गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।
३. उद्योग, व्यवसाय संचालन	<ul style="list-style-type: none"> स्वच्छ, प्रविधियुक्त उद्योग (clean industries) संचालनका लागि कर छुटको आवश्यक व्यवस्था मिलाउन पहल गरिनेछ । प्रदूषण फैलाउने कलकारखानाहरूलाई स्थानान्तरणका लागि पहल गरी वातावरण स्वच्छ राख्नेतर्फ प्रयासहरू गरिनेछ । कच्चापदार्थ, कृषि, पशु, वनपैदावार र जडिबुटी उत्पादन गर्ने नीति लिइनेछ । परम्परागत उद्योग संरक्षण र प्रवर्द्धनका लागि अनुदान/सहयोग उपलब्ध गराइनेछ । मौजुदा इटाभट्टाहरूमध्ये गैर कानुनी रूपमा सञ्चालन भएकालाई नियन्त्रण गरिनेछ र विधिवत सञ्चालन भएकालाई वातावरण-मैत्री प्रविधि अवलम्बन गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ । साथै दीर्घकालमा इँटाभट्टामा भएको लगानी अन्य क्षेत्रमा प्रवाहित गर्न प्रोत्साहित गर्दै यस्ता उद्योगलाई विस्थापित गर्न आवश्यक कदम चालिनेछ ।
४. कृषि वन र जडिबुटी उत्पादन	<ul style="list-style-type: none"> गैर काष्ठ वन उत्पादनलाई व्यापक बनाइने र यसबाट लघु उद्योगको प्रवर्द्धन गर्न स्थानीय जनतालाई प्रोत्साहन गरिनेछ । निजी वन विकास विस्तारका लागि निजी क्षेत्रलाई प्राविधिक टेवा तथा प्रोत्साहन दिइनेछ ।
५. पशु स्रोत केन्द्र स्थापना	<ul style="list-style-type: none"> स्रोत केन्द्र स्थापनामा सरकारी-निजी साभेदारी नीति अपनाइनेछ । पशुपंक्षी बजार स्थापना र सञ्चालनमा प्राथमिकता दिइनेछ । बजार कर छुट दिइनेछ ।
६. सूचना प्रविधि र संचार	<ul style="list-style-type: none"> निजी क्षेत्रलाई ग्रामीण क्षेत्रमा सूचना प्रविधि विस्तार गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । वातावरण-मैत्री तथा सूचना प्रविधिमूलक उद्योग व्यवसायको विकास तथा विस्तारका क्षेत्रमा निजी क्षेत्रको लगानी आकर्षित गर्न अनुकूल वातावरण (conducive environment) सिर्जना गनिनेछ ।

प्राथमिकताका क्षेत्रहरू	जिल्लाले लिने नीतिहरू
७. यातायात	<ul style="list-style-type: none"> सार्वजनिक यातायात प्रणालीको विकासमा स्वच्छ प्रतिस्पर्धालाई बढावा दिई सार्वजनिक-निजी क्षेत्र साझेदारी (Public Private Partnership) को अवधारणा अवलम्बन गरिनेछ ।
८. बस्ती विकास	<ul style="list-style-type: none"> निजी क्षेत्रका संगठित रियल स्टेट/आवास कम्पनीहरूलाई व्यवस्थित आवास योजनाहरू सञ्चालन गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ । पिछडिएका क्षेत्रहरूमा यस्ता योजनाहरू सञ्चालन गर्ने वातावरण सिर्जना गर्न पूर्वाधार सिर्जना गर्ने कार्यमा सहयोग, समन्वय, साझेदारी एवम् सहकार्य गरिनेछ ।

६.४ गैसस, सामुदायिक संघसंस्था र नागरिक समाजसँग साझेदारीका क्षेत्रहरू

प्राथमिकताका क्षेत्रहरू	जिल्लाले लिने नीतिहरू
१. आर्थिक विकास	<ul style="list-style-type: none"> शहर तथा ग्रामीण क्षेत्रबीच स्रोत परिचालन तथा सेवा विस्तार कार्यलाई संस्थागत गर्ने नीति लिइनेछ । जिल्ला स्थित गैससहरूले सेवामूलक व्यवसाय संचालन गर्न चोहमा जिबिसले सो व्यवसाय संचालन गर्न सहयोग गर्नेछ । समुदायमा आधारित कृषि तथा पशु विकास समूहहरूलाई संभव भएसम्म विउ पूँजी प्रदान गर्ने नीति लिइनेछ । सामुदायिक संस्थाहरूसँग रहेको बचतलाई थप परिचालन गर्न जिल्लास्तरीय वित्तीय सहकारी संस्थासँग साझेदारी कार्यक्रम तर्जुमा गरी पूँजी प्रवाह गरिनेछ । कृषि, पर्यटन, वन, उद्यम जस्ता क्षेत्रमा स्थानीय गैसससँगको साझेदारीमा कम लागतमा अत्यधिक उपलब्धि हुने कार्यक्रम तय गरी संचालन गरिनेछ ।
२. सामाजिक विकास	<ul style="list-style-type: none"> पछाडि परेका समुदाय, दलित तथा महिला वर्गहरूको हितलाई ध्यानमा राखी थप कार्यक्रम विस्तार गर्दा त्यस्ता क्षेत्रहरूलाई विशेष प्राथमिकता दिई कार्यक्रम संचालन गर्न उत्प्रेरित गरिनेछ । सार्वजनिक विद्यालय व्यवस्थापनमा अभिभावकहरूलाई अधिकार र जिम्मेवारी प्रदान गरी जवाफदेही बनाइनेछ । अन्धा, अपाङ्ग तथा बालबालिकाको संरक्षण तथा विकासमा गैससलाई बढी सक्रिय र जिम्मेवार बनाइनेछ । सामाजिक परिचालन मार्फत् गरिवी निवारणका कार्यक्रमहरू संचालन गर्दा गैरसरकारी संस्थाहरूका साथै गाविस मार्फत् गर्दै लैजाने नीति लिइनेछ ।
३. भौतिक पूर्वाधार र पर्यटन	<ul style="list-style-type: none"> सम्भव भएसम्म र विशेषज्ञताको आधारमा स्थानीय गैससहरूलाई नै परिचालन गरिनेछ । जिल्लास्थित निजी क्षेत्रबाट स्थापित पर्यटन विकास समितिहरूको संस्थागत विकास गर्ने र साझेदारीमा कार्यक्रम संचालन तथा सहयोग पुर्याइनेछ । पर्यटन पूर्वाधार विकास कोष स्थापना गरी निजी, संगठित क्षेत्रको संलग्नतामा पूर्वाधार निर्माण, संरक्षण कार्यलाई अगाडि बढाइनेछ ।

प्राथमिकताका क्षेत्रहरू	जिल्लाले लिने नीतिहरू
४. बस्ती विकास, शहरीकरण, वन तथा वातावरण	<ul style="list-style-type: none"> ● भूकम्प प्रतिरोधात्मक बस्ती विकास र शहरीकरणलाई बढावा दिन भूकम्प प्रविधि राष्ट्रिय समाजजस्ता संस्थाहरूलाई परिचालन गरिनेछ । ● सामुदायिक संस्था, गैसस मार्फत वन तथा वातावरण कार्यक्रम र जनचेतना अभिवृद्धिको कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । ● सामुदायिक वनमा जडिबुटी खेती र व्यवसाय प्रवर्द्धन गर्न सामुदायिक वन क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
५. वित्तीय तथा संस्थागत स्रोत क्षमता व्यवस्थापन	<ul style="list-style-type: none"> ● जिविसमा गठन हुने मानव संशाधन केन्द्र मार्फत् संचालन हुने ज्ञान, शिप, क्षमता अभिवृद्धि तालिमहरू मार्फत् गैससको क्षमता अभिवृद्धि गर्नुका साथसाथै योग्य जनशक्तिलाई स्रोत व्यक्तिका रूपमा स्थानीय विकासका क्षेत्रमा संलग्न गराइनेछ । ● गैससद्वारा संचालित कार्यक्रमको प्रभावकारी मूल्यांकनका लागि नियमित समन्वय तथा मूल्यांकन संयन्त्र विकास गरी सहभागितामूलक प्रणाली अवलम्बन गरिनेछ । ● स्थानीय विकास कोष सुदृढीकरण गरी सामुदायिक संस्थाहरूको सुदृढीकरण गरी विउ पूँजी, ऋण पूँजी तथा सामाजिक परिचालन मार्फत् गरिवी न्यूनीकरणमा उपयोग गरिनेछ ।

६.५ पिछडिएको क्षेत्र र वर्गप्रति लिइने नीति

- जिल्लाको स्थिति विश्लेषण एवम् गरिवीको विवरण तयार गर्दा पिछडिएको क्षेत्र, भेग र जातजाति, बालबालिका, वृद्ध, अशक्त, अपाङ्ग, असहाय आदिको विखण्डित रूपमा तथ्यांक लिने र विश्लेषण गरिनेछ । जिल्लाको योजना र कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा यस्तो विश्लेषणको आधारमा त्यस्ता क्षेत्र र वर्गलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- योजनाहरूको कार्यान्वयन, अनुगमन एवम् मूल्यांकन गर्दा पिछडिएको क्षेत्र र वर्गलाई मध्यनजर राखिनेछ ।
- लक्षित कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दा पिछडिएको क्षेत्र, वर्ग, जात, जाति आदिमध्ये पनि सबैभन्दा बढी पिछडिएको (ultra poor) लाई बढी प्राथमिकता दिइनेछ ।
- जिल्लाको विकास सम्बन्धी महत्वपूर्ण निर्णय गर्दा पिछडिएको वर्ग, जातजाति, दलित, अपाङ्ग, महिला र बालबालिकाको समेत अनिवार्य सहभागिता र सुनुवाई गरिनेछ ।
- गरिवोन्मुख लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा सामाजिक परिचालनलाई सञ्चालनको मुख्य आधार (entry point) बनाइनेछ ।
- भक्तपुर जिल्लामा हुने बसाइँसराइलाई सन्तुलित ढंगले सबै जातजाति, धर्म, सम्प्रदायलाई समेट्ने र पिछडिएको क्षेत्र उत्थान हुने उद्देश्यले गराइनेछ ।

६.६ छिमेकी जिल्लाहरूसँगको साभेदारीका क्षेत्र तथा लिइने रणनीतिहरू

- भौगोलिक रूपमा निकट रहेका जिल्ला तथा स्थानीय निकायहरूसँग साभ्ता सरोकारका योजनाहरूमा आपसी समन्वय कायम गरी स्रोतप रिचालनमा साभेदारी गर्ने नीति अपनाइनेछ ।
- काठमाडौं उपत्यका तथा वाग्मती अञ्चल नक्सांकन कार्यक्रमलाई साभेदारी र सहकार्यमा अगाडि बढाइनेछ ।
- काठमाडौं उपत्यका भित्रका सडकहरू, बृहत् चक्रपथ एवम् अरनिको र बी.पी. राजमार्ग सहितको एकीकृत सडक सञ्जाल स्थापना र सञ्चालनका लागि छिमेकी जिल्लाहरूसँग सहकार्य गरिनेछ ।
- नदी किनाराहरूमा व्यवस्थित ढल, उपचार पोखरी (treatment plant) र सडक निर्माणमा साभेदारी र सहकार्यको नीति लिइनेछ ।
- काठमाडौं उपत्यकाको दीगो वातावरणीय प्रवर्द्धन, जलाधार संरक्षण, फोहरमैला व्यवस्थापन, प्रदूषण नियन्त्रण तथा बस्ती विकासका क्षेत्रमा साभेदारीको नीति लिइनेछ ।
- आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटनको विकास र प्रवर्द्धनका लागि सहयोग आदान प्रदान गर्ने नीति लिइनेछ ।
- काठमाडौं र भक्तपुरको सिमानामा रहेको साभ्ता नदी मनोहराको बालुवा निकाल्ने नीति संयुक्त प्रयासबाट गरिनेछ । यस्तो नीति अपनाउँदा प्राकृतिक बनावट, वातावरण खेतीयोग्य जमिनलाई नकारात्मक असर नपर्ने गरी बनाइनेछ ।

खण्ड दुई : प्रमुख कार्यक्रम र प्राथमिकताप्राप्त आयोजनाहरू

७. प्रमुख कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूको विवरण तथा प्राथमिकताक्रम

जिल्ला विकासका उद्देश्य तथा नतिजाहरू हासिल गर्नका लागि छनौट भएका प्रमुख कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूको विवरण तल दिइएको छ। साथै यिनीहरूको विवरण र प्राथमिकताक्रम तालिकामा खुलाइएको छ।

७.१ आर्थिक विकास

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.			
कृषितर्फ			
Error! Not a valid link.	१.१.१.१ कृषि सामग्री आपूर्ति (साविक) <i>कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धिको लागि गुणस्तरीय रासायनिक मल, उन्नत विउ, किटनाशक औषधिको हालको परिमाणमा क्रमशः १०, १५ र १० प्रतिशतले वृद्धि गर्नुपर्नेछ।</i>	१ रासायनिक मल (NPK): ६७९८ मे.ट. २ उन्नत खाद्यान्न विउ : १२३ मे.ट. ३ उन्नत तरकारी विउ : ०.६३८ मे.ट. ४ रोग किरा औषधि : भोल ४४९५ लि., धुलो ६५० के.जी.	६
	१.१.१.२ माटोमा गुणस्तर सुधार कार्यक्रम (नयाँ)	१ माटोको गुणस्तर सम्बन्धमा जनचेतना अभिवृद्धि २ माटो जाँच शिविर/परिक्षण ३ माटो परीक्षण प्रयोगशाला स्थापना ४ कम्पोष्ट मल बनाउन तालिम/जनजागरण/प्रदर्शन ५ घुम्ती वाली/हरियो मल ६ गुणस्तरीय रासायनिक मल परीक्षण/जाँच ७ मल विक्रेता छलफल/गोष्ठी	२
	१.१.१.३ तरकारी उत्पादन कार्यक्रम (परिमार्जित) <i>बेमौसमी, वर्षे र हिउँदे</i>	१ तालिम : क्षेत्रीयस्तर/सेवाकेन्द्रस्तर २ प्रदर्शन कार्यक्रम (नप्र, उप्र, सूक्ष्म तत्व, फेरोमेन ट्रेप) ३ तरकारी मिनिकिट/करेसावारी ४ अवलोकन भ्रमण (बेमौसमी) ५ तरकारी नर्सरी ६ कृषक समूह गठन/परिचालन ७ कृषक गोष्ठी	१

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
	१.१.१.४ आलु उत्पादन कार्यक्रम (साविक)	१ तालिम : क्षेत्रस्तर र केन्द्रस्तर २ प्रदर्शन (उप्र, TPS, BPS, सूक्ष्मत्व) ३ कृषक समूह परिचालन ४ कृषक छलफल/गोष्ठी ५ आलु विज वृद्धि ६ दुवानी कार्यक्रम	४
	१.१.१.५ खाद्यान्न बाली उत्पादन कार्यक्रम (परिमार्जित) धान, गहुँ, मकै	१ तालिम कार्यक्रम : क्षेत्रीयस्तर, केन्द्रस्तर २ प्रदर्शन कार्यक्रम (नप्र, उप्र, विउ उपचार) ३ मिनिफिट वितरण ४ समूह गठन/परिचालन ५ कृषक अन्तरक्रिया गोष्ठी ६ बीज वृद्धि कार्यक्रम	३
	१.१.१.६ शत्रु जिव व्यवस्थापन कार्यक्रम (IPM) (परिमार्जित)	१ IPM समूह गठन २ क्षेत्रीय तथा केन्द्रस्तरीय तालिम ३ कृषक पाठशाला संचालन ४ औषधि बिक्रेता अन्तरक्रिया गोष्ठी ५ विषादी समिति बैठक/अनुगमन परिचालन ६ समस्या समाधान अभियान ७ सामग्री वितरण : स्प्रेयर, मेटलविन, मुसाखोर ८ विषादी जनचेतना ९ आकस्मिक सेवा १० कृषक अन्तरक्रिया/गोष्ठी ११ खुद्रा बिक्रेता तालिम	९

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
	१.१.१.७ प्राङ्गारिक तरकारी खेती (नयाँ)	१ जनचेतना अभियान/गोष्ठी २ प्राङ्गारिक तरकारी खेती तालिम ३ समूह गठन र परिचालन ४ प्रदर्शनी फार्म ५ कार्यक्रम सामग्री अनुदान (५० प्रतिशत) ६ बजार व्यवस्थापन तालिम/भ्रमण/अन्तरक्रिया गोष्ठी ७ कृषक अन्तर जिल्ला भ्रमण ८ अनुगमन/अन्तरक्रिया गोष्ठी	८
	१.१.१.८ नगदेवाली (अदुवा) (परिमार्जित)	१ समूह गठन र परिचालन २ तालिम : क्षेत्रीय र केन्द्रीयस्तर ३ प्रदर्शन (उ.प्र., सुक्ष्म तत्व) ४ कृषक अन्तरक्रिया गोष्ठी (बजार) ५ विउ ढुवानी ६ नयाँ नगदे वालीको संभाव्यता अध्ययन (चिया, भुइँकाफल)	११
	१.१.१.९ मौरी विकास कार्यक्रम (परिमार्जित)	१ समूह गठन र परिचालन २ तालिम : क्षेत्रीय र केन्द्रीयस्तर ३ मौरीघार वितरण : २५ प्रतिशत अनुदान ४ मौरी गोला/सामग्री वितरण ५ मौरी चरण विकास (बिरुवा वितरण) ६ कृषक अन्तरक्रिया गोष्ठी ७ ढुवानी	१२
	१.१.१.१० च्याउ विकास कार्यक्रम (महिला सहभागिता) (परिमार्जित)	१ च्याउ समूह गठन र परिचालन २ तालिम : क्षेत्रीय र केन्द्रीयस्तर ३ च्याउ प्रदर्शन ४ च्याउ विउ वितरण : २५ प्रतिशत अनुदान ५ ढुवानी ६ रेफ्रिजरेटर खरिद	१०

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा. क्रम
	१.१.१.११ कुरिलो खेती कार्यक्रम (नयाँ)	१ समूह गठन र परिचालन २ तालिम : क्षेत्रीय र केन्द्रीयस्तर ३ प्रदर्शन ४ कृषक अन्तरक्रिया गोष्ठी	१४
	१.१.१.१२ फूल खेती कार्यक्रम (नयाँ)	१ जनचेतना संभावना अन्तरक्रिया गोष्ठी २ समूह गठन ३ तालिम ४ कृषक भ्रमण	१३
	१.१.१.१३ कृषि उपज बजार व्यवस्थापन कार्यक्रम (नयाँ)	१ बजार समूह गठन २ बजार व्यवस्थापन तालिम ३ बजार अन्तरक्रिया र भ्रमण ४ बजार मूल्य सूचना (प्रभाव, राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय) ५ संकलन केन्द्र स्थापना र संचालन ६ बजार अनुगमन	५
	१.१.१.१४ कृषि प्रसार साधारण कार्यक्रम (साविक)	१ कूप कटिङ्ग २ प्रतियोगिता ३ फलफूल खेती (नासपाती)	७
	१.१.१.१५ समन्वय तथा अनुगमन निरीक्षण कार्यक्रम (परिमार्जित)	१ फिल्ड कार्यक्रम अनुगमन/निरीक्षण/सुपरिवेक्षण २ त्रैमासिक समिक्षा (सेवा केन्द्र/आयोजनागत) ३ आयोजनाहरूको कृषक समूहबाट सहभागी गराई अन्तरक्रिया गोष्ठी गरी कार्यक्रम परिमार्जन ४ कृषि समिति बैठक ५ संयुक्त फिल्ड निरीक्षण/अनुगमन ६ आर्थिक विश्लेषण सम्बन्धी कार्यक्रम	१५
	१.१.१.१६ कर्मचारीको दक्षता अभिवृद्धि (परिमार्जित)	१ प्राविधिक तालिम (IPM, प्राङ्गारिक तरकारी, कुरिलो) २ कर्मचारी प्रोत्साहन/पुरस्कार	१६

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
<u>पशु विकासतर्फ</u>	१.१.१.१७ आधारभूत पशु विकास कार्यक्रम (साविक)	१ पशु उत्पादन २ पशु प्रजनन (क) प्राकृतिक तथा कृत्रिम गर्भाधान नीति तथा सेवा विस्तार ३ पशु आहारा विकास	१
	१.१.१.१८ पशु स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम (साविक)	१ प्रयोगशाला सेवा २ उपचार सेवा ३ रोग नियन्त्रण सेवा ४ ग्रामीण पशु स्वास्थ्य सेवा विस्तार ५ जोखिम खोप सेवा ६ बाध्य तथा आन्तरिक परजिवी नियन्त्रण	२
	१.१.१.१९ पशुपंक्षी बजार विकास कार्यक्रम (नयाँ)	१ पशुपंक्षी बजार सेवा संभाव्यता अध्ययन २ बजार पूर्वाधार विकास बधशाला स्ल्याव निर्माण ३ पशु हाटबजारमा रोग निरीक्षण/उपचार सल्लाह/खरिद विक्री, सूचना संकलन तथा प्रेषण	६
	१.१.१.२० तालिम तथा प्रसार सेवा (साविक)	१ पशु सेवा स्कूल प्रसार शिक्षा २ पशु सेवा तालिम (दुग्ध उद्यमी, मासु प्रशोधन, कृत्रिम गर्भाधान, महिला समाज परिचालन)	५
	१.१.१.२१ आयआर्जन कार्यक्रम (साविक)	१ व्यावसायिक फलो अप : गाइ, भैंसी, बाखा २ पकेट प्याकेज कार्यक्रम तथा बाखा वितरण ३ व्यावसायिक कुखुरापालन कार्यक्रम	६
	१.१.१.२२ गरिवी निवारण र स्वरोजगार प्रवर्द्धन (परिमार्जित)	१ पशु आहारा प्याकेज वितरण २ पशु वस्तु इत्यादि ढुवानी अनुदान ३ गरिवी निवारण (व्यवसायबाट उन्मुख बाखापालन, कुखुरापालन)	३
	१.१.१.२३ अनुगमन तथा मूल्यांकन (साविक)	१ वार्षिक पुस्तिका प्रकाशन २ नियमित फिल्ड अनुगमन	९

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
	१.१.१.२४ महिला विकास कार्यक्रम (साविक)	१ ग्रामीण पशुपालन महिला जागरण गोष्ठी २ महिला बाखापालन फलो अप	४
	१.१.१.२५ पशु आहारा विकास (साविक)	१ पशु आहारा प्याकेज वितरण	७
	१.१.१.२६ उत्पादन प्रतियोगिता (साविक)	१ पशुजन्य उत्पादन प्रतियोगिता संचालन	१०
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.			
Error! Not a valid link.	१.२.१.१ पर्यटन तथा परम्परागत हस्तकला सम्बन्धी दक्ष जनशक्ति तयार (परिमार्जित)	१ होटल व्यवस्थापन २ रेष्टुरेण्ट व्यवस्थापन ३ पथ प्रदर्शन ४ व्यवहार र सदाचार ५ ग्रामीण पर्यटन ६ प्राकृतिक पर्यटन ७ काष्ठकला ८ पौभा चित्र/थाङ्का ९ सिरामिक (माटाका भाँडा) १० भाषा ११ बजारीकरण १२ सांस्कृतिक बाजा १३ सांस्कृतिक नाचगान १४ टिकेटिङ १५ ट्रेकिङ गाइड १६ खाना १७ मुकुण्डो (mast)	२

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
	१.२.१.२ पर्यटन सम्बन्धी सूचना व्यवस्थापन तथा स्तरीय सुविधा विस्तार (परिमार्जित)	१ पर्यटन सूचना केन्द्रको स्थापना : ५ वटा २ पर्यटन सम्बन्धी तथ्यांक संकलन र अद्यावधिक गर्ने ३ श्रव्यदृष्य सामग्री तथा अन्य प्रकाशनहरू तयार गरी वितरण गर्ने ४ होटल, रिजोर्ट, लजहरूको सेवा, सुविधा संख्यात्मक तथा गुणात्मक रूपमा वृद्धि गर्ने ५ <u>भक्तपुरको पर्यटकीय विषयवस्तुको प्रचारप्रसार गर्ने</u> क. वेवसाइट ख. महोत्सवहरूको आयोजना ग. राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय महोत्सवहरूमा सहभागिता ६ यातायातको विशेष सुविधा दिन विशेष पर्यटकीय बस संचालन ७ ट्राभल एजेन्सी, ट्रेकिङ एजेन्सी विकास	२३

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा. क्रम
	१.२.१.३ नयाँ पर्यटकीय स्थलहरूको पहिचान तथा कार्यक्रमहरूको तर्जुमा र विकास (परिमार्जित)	१ ग्रामीण पर्यटन विकास गर्ने २ सूर्यविनायक जंगलमा पक्षी अवलोकन तथा वन्यजन्तु अवलोकन ३ “भक्तपुर साँझ” जस्तो कार्यक्रमहरूलाई निरन्तरता दिने (परम्परागत सांस्कृतिक कार्यक्रमको नियमित प्रदर्शन) ४ चाँगु, थिमी, भक्तपुर, नगरकोटमा पर्यटकीय गतिविधिहरू वृद्धि गर्ने ५ सिपाडोल, साँगा, खावा (Khawa) भञ्ज्याङ जस्ता प्राकृतिक पर्यटनका स्थानहरू गन्तव्यका रूपमा विकास गर्ने ६ भक्तपुरबाट सुरु हुने लघु दूरीका ट्रेक ट्रेलहरू पहिचान गरी परिचालन गर्ने ७ पर्यटकहरूलाई लक्षित mountain bike, athletics, rock climbing जस्ता कार्यक्रम तथा प्रतियोगितात्मक कार्यक्रमहरूमा आयोजना गर्ने ९ रोपाइ जात्राको वार्षिक आयोजना १० हस्त शिल्पी ग्राम (हस्तकला कार्यको प्रत्यक्ष प्रदर्शनी) तयार गर्ने ११ पर्यटकीय क्याम्प साइटको विकास र विस्तार गर्ने आन्तरिक पर्यटन विकासका लागि पिकनिक स्पट तथा पार्कहरू व्यवस्थित गर्ने १२ नगरकोट/खावा (Khawa) भञ्ज्याङमा आधुनिक View Tower को निर्माण तथा संचालन गर्ने ।	१

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.			
Error! Not a valid link.	१.३.१.१ औद्योगिक प्रवर्द्धन, सम्वर्द्धन तथा विकास (साविक)	१ स्थानीय सीपमा आधारित परम्परागत उद्योगहरूको विकास, विस्तार एवम् प्रवर्द्धन गर्ने । २ अन्य उद्योगहरूको सम्वर्द्धन गर्ने । ३ औद्योगिक परामर्श सेवा प्रदान गर्ने । ४ समय समयमा औद्योगिक गोष्ठी आयोजना गर्ने । ५ पर्यटकीय उद्योगलाई सघाउ पुग्ने घरेलु उद्योगलाई प्राथमिकता दिने । ६ हस्तग्राम स्थापना । ७ औद्योगिक प्रदर्शनी र मेलाहरूको आयोजना गर्ने ८ निकासीयोग्य हस्तकला उत्पादनको पहिचान र प्रवर्द्धन	४
	१.३.१.२ सीप विकास तालिम कार्यक्रम (साविक)	१ तालिमको बजार माग अध्ययन गरी औचित्य र माग पत्ता लगाइने । २ १-६ महिने विभिन्न सीप विकास तालिम संचालन गर्ने । ३ छोटो अवधिको तालिम संचालन गर्ने । ४ उद्यमी विकास तालिम संचालन गर्ने । ५ धितो नभएका प्रशिक्षार्थीलाई माग र औचित्यको आधारमा विना धितो कर्जा प्रवाह गर्ने । ६ प्रशिक्षार्थी अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने ।	२
	१.३.१.३ भवन निर्माण सुधार (परिमार्जित)	१ तालिम भवन मर्मत संभार, निर्माण, सुधार	३

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
	१.३.१.४ निर्यात प्रवर्द्धन, बजार विकास र विस्तार (परिमार्जित)	१ स्थानीय उत्पादनमा आधारित व्यापार विकास तालिम प्रदान गर्ने । २ महिला लगायतका विपन्न वर्गलाई व्यापार विकासमा सरिक गराउन सुलभ ऋण प्रदान गर्ने । ३ गुणस्तरीय वस्तु सस्तो एवम् सुलभ मूल्यमा उपभोक्ता समक्ष प्रभावकारी रूपमा पुऱ्याउन तालिम प्रदान गर्ने । ४ खास खास प्रकारका वस्तु व्यापारको निमित्त सहूलियत प्रदान गर्ने । ५ दीगो व्यापार विकास तालिम प्रदान गर्ने ६ व्यापार मेलाको आयोजना गरी स्थानीय उत्पादनहरूको प्रवर्द्धन गर्ने । ७ Exposure visit	१
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.			
Error! Not a valid link.	१.४.१.१ जनचेतना अभिवृद्धि (परिमार्जित)	१ कृषक तालिम २ अवलोकन भ्रमण एवम् अनुभव आदान प्रदान ३ अनुगमन निरीक्षण : नर्सरी, वृक्षारोपण, उत्पादन	१
	१.४.१.२ नर्सरी स्थापना (जडिबुटी, अम्रिसो) (परिमार्जित)	१ अम्रिसो विरुवा उत्पादन २ टिमुर विरुवा उत्पादन ३ घसिङ्गरे : २०० प्लान्ट स्थापना ४ पिप्ले र चिराइतो	२
	१.४.१.३ निगालो व्यवसाय तालिम (परिमार्जित)	१ निगालो व्यवस्थापन तालिम	३
	१.४.१.४ बजार व्यवस्थापन (परिमार्जित)	१ सम्बद्ध निकाय तथा कृषक समूहबीच अन्तरक्रिया	४

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.			
Error! Not a valid link.	बैंकिङ्ग १.५.१.१ ऋण लगानी अभिवृद्धि (साविक)	१ निश्चित समय भित्र छिटो छरितो सेवा प्रदान गर्ने २ सदुपयोगितामा जोड दिने ३ आवश्यकता अनुसारको रकम प्रदान गर्ने ४ आर्थिक तथा प्राविधिक संभाव्यताको विचार गरी लगानी गर्ने	१
	१.५.१.२ ऋण असूलीमा अभिवृद्धि (साविक)	१ उपयुक्त भुक्तानी तालिका राख्ने २ समयमा ताकेता गर्ने ३ समयमा ऋण नतिर्नेलाई प्रचलित नियमानुसार निश्चित समय भित्र कार्यवाही गर्ने	२
	१.५.१.३ ऋण प्रवर्द्धन कार्यक्रम (नयाँ)	१ सर्वसाधारणले बुझ्ने गरी वित्तीय संस्थाबाट प्रदान गर्ने सेवा तथा सुविधाहरू उल्लेख भएको सूचना पाटी राख्ने	३
	सहकारीतर्फ १.५.१.४ पूर्व सहकारी शिक्षा शिविर (नयाँ)	१ सहकारी संस्थाहरूको विकास र विस्तार २ महिला सशक्तिकरण ३ स्थानीय स्रोत र साधनको परिचालन ४ कमजोर वर्गको आर्थिक उत्थान ५ स्थानीय आवश्यकताको परिपूर्ति	४
	१.५.१.५ सहकारी लेखापालन तालिम (नयाँ)	१ सहकारी लेखापालनको विशिष्टता २ लेखापरीक्षण पद्धति र प्रक्रियाहरू ३ सहकारी व्यवसायको पारदर्शिता	५
	१.५.१.६ सहकारी व्यवसाय विकास तालिम (नयाँ)	१ विनियम कार्यान्वयन पद्धति २ नेतृत्व विकास ३ सहभागितामूलक व्यवस्थापन ४ सहकारी र वातावरण ५ आकर्षक प्रतिफल अनुसन्धानहरू ६ सामाजिक उत्तरदायित्वको सिद्धान्त ७ सदस्यहरूको जीवनस्तर सुधार	३

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
	१.५.१.७ महिला सहकारी विकास तालिम (नयाँ)	१ वातावरण शिक्षा २ सहकारी सिद्धान्तहरू ३ सहकारी कानून ४ सहकारी संस्थाहरूको वार्षिक कार्यक्रम	१
	१.५.१.८ सर्वोत्तम सहकारी पुरस्कार (नयाँ)	१ उल्लेखनीय सदस्य संख्या २ कुशल व्यवस्थापन ३ निरन्तर मुनाफा वितरण ४ सदस्यहरूमा शिक्षा, तालिम एवम् सूचना प्रवाह ५ सदस्यहरूको आर्थिक विकासमा टेवा	६
	१.५.१.९ महिलाहरूमध्ये सहकारी क्षेत्रमा राम्रो काम गर्नेलाई पुरस्कार (नयाँ)	१ सहकारी विकासमा अनुकरणीय व्यक्तित्व २ कुशल व्यवसायी ३ सदस्यहरूमा उत्प्रेरक भूमिका निर्वाह ४ आफ्नो संस्थालाई नाफामा लान सफल	२
	१.५.१.१० सहकारीहरूको अनुगमन र मूल्यांकन (नयाँ)	१ संस्थाका कार्य एवम् कार्यपद्धतिको मूल्यांकन २ सहकारी सुदृढीकरण ३ आवश्यकता अनुरूप कानूनी कारबाही ४ रूग्ण संस्थाहरूको पहिचान ५ गैरसदस्यहरूसँगको कारोवारमा निषेध ६ सफल सहकारीहरूको मूल्यांकन ७ सहकारी क्षेत्रमा सफल महिलाहरूको मूल्यांकन	७

७.२ सामाजिक विकास

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.			
Error! Not a valid link.	२.१.१.१ अनौपचारिक शिक्षा (परिमार्जित) साक्षरता अभिवृद्धि गर्न साक्षरता प्रतिशत कम भएका क्षेत्रमा सघन रूपमा अनौपचारिक शिक्षा कार्यक्रम संचालन	<p>१ ९ महिने बाल शिक्षा : ८-१४ वर्षका निरक्षर बालबालिका (योजना अवधिमा ७५ वटा, १८७५ जनालाई साक्षर बनाउने)</p> <p>२ ६ महिने प्रौढ शिक्षा : १५ वर्ष माथिका निरक्षर प्रौढ (२६० वटा, ६५०० जनालाई साक्षर बनाउने)</p> <p>३ ३ महिने साक्षरोत्तर शिक्षा : नवसाक्षरहरूको साक्षरता दीगो राख्न (१२५ वटा, ३१२५ जनालाई साक्षर बनाउने) तथा तिनका लागि सन्दर्भ सामग्री प्रकाशन र वितरण</p> <p>४ पारिवारिक निरक्षरता उन्मुलन कार्यक्रम : प्रवेशिका वा माथिल्लो योग्यता भएका व्यक्तिलाई आफ्नो परिवारका निरक्षर सदस्यहरूलाई साक्षर पार्न परिचालन : प्रत्येक वर्ष ५०० जनालाई परिचालन गरी तिनीहरूका परिवारका निरक्षरलाई साक्षर बनाउन लगाउने</p> <p>५ महिला शिक्षा प्रथम र द्वितीय (६+६ महिना): १५ वर्ष माथिका निरक्षर महिलाको साक्षरता + शीपमूलक कार्यक्रम (१०० वटा, २५०० जना)</p>	१

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
Error! Not a valid link.	२.१.२.१ छात्रा, दलित, पिछडिएका वर्गका लागि छात्रवृत्ति र प्रोत्साहन कार्यक्रम (परिमार्जित)	<p>प्राथमिक तहका लागि</p> <p>१ प्रोत्साहन छात्रा छात्रवृत्ति : कक्षा ५ को परीक्षामा जिल्ला भरिका उत्कृष्ट १० स्थान प्राप्त गर्ने सामुदायिक विद्यालयका छात्राहरूलाई प्रतिव्यक्ति रु. १००० प्रदान गर्ने (प्रति वर्ष १० जना छात्राले पाउने)</p> <p>२ प्रा.वि. छात्रा छात्रवृत्ति : विद्यालयमा गरिव, पिछडिएका र अपांग छात्रालाई आकर्षित गर्न तथा कक्षा दोहोर्‍याउने, बीचैमा विद्यालय छाड्ने दर कम गर्न प्रतिव्यक्ति वार्षिक रु. २५० (हाल करिव ३०० जनालाई)</p> <p>नि.मा.वि., मा.वि. तहको लागि</p> <p>३ पिछडिएका क्षेत्रमा अस्थायी शिक्षक पदपूर्ति गर्दा महिलालाई प्राथमिकता दिने तथा शिक्षकको क्षमता वृद्धिमा सहयोग पुर्‍याउने (तालिम सञ्चालन र अध्ययन सामग्री वितरण)</p>	१३

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
		<p>४ स्थानीय छात्र छात्रवृत्ति - कक्षा ६, ७, ८, ९, १० मा अध्ययन गर्ने गरिव, अपांग तथा पिछडिएको वर्गका छात्राहरूबाट छनौट गरी क्रमशः वार्षिक ६००, ७००, ८००, ९००, १००० छात्रवृत्ति प्रदान</p> <p>५ छात्रा कक्षा छाड्ने दर बढी र साक्षरता प्रतिशत कम भएका क्षेत्रमा नियमित रूपमा छात्रा पठाउनेलाई तेल वितरण कार्यक्रम</p> <p>६ कक्षा छाड्ने दर बढी हुने क्षेत्रमा छात्राहरूलाई नै चेतना अभिवृद्धि हुने कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने</p> <p>७ लक्षित समूहका निम्ति घरदैलो कार्यक्रम (छात्रालाई विद्यालय पठाउने अभिभावकहरूको समूह छात्रालाई विद्यालय नपठाउने अभिभावक कहाँ गई अन्तरक्रिया गर्ने)</p> <p>८ जेहेन्दार छात्रवृत्ति वितरण कार्यक्रम संचालन गर्ने</p> <p>९ विभिन्न तहमा पिछडिएका जातिका छात्रालाई पोशाक व्यवस्था गर्ने : २०० जना प्रति वर्ष</p> <p>१० <u>उच्च शिक्षातर्फ</u> शिक्षा शास्त्र संकाय अन्तर्गत प्रविणता प्रमाणपत्र तहमा अध्ययनरत छात्रालाई : प्रति व्यक्ति रु. ४,५००/- का दरले प्रति वर्ष ३३ जनालाई छात्रवृत्ति प्रदान गर्ने</p>	
	२.१.२.२ जनसमुदाय परिचालन (साविक)	१ चेतना अभिवृद्धि गर्न आमभेला, सडक नाटक, बाल च्याली, लोकगीत प्रतियोगिता, वक्तृत्वकला आदि कार्यक्रम : प्रत्येक वर्ष स्रोत केन्द्रगत रूपमा विभिन्न स्थानमा	४
	२.१.२.३ वैकल्पिक विद्यालय कार्यक्रम (नयाँ)	१ ८-१० वर्षका विद्यालय जानबाट वञ्चित बालबालिकालाई ५ वर्षको विषयवस्तु ३ वर्षमा पूरा गरी कक्षा ५ को परीक्षामा समावेश गराउने (५०० जना बालबालिका लाभान्वित हुने, प्रति वर्ष २ केन्द्र)	५

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
	२.१.२.४ प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्र सञ्चालन (परिमार्जित) ३-५ वर्ष उमेर समूहका बालबालिकाहरूका लागि	१ स्थानीय निकायबाट समुदायमा आधारित प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्र सञ्चालन २ सहजकर्ता (सहयोगी कार्यकर्ता) लाई तालिम दिने : केन्द्र संख्या १०० पुऱ्याउने । यसबाट ६००० बालबालिका लाभान्वित हुने	१२
Error! Not a valid link.	२.१.३.१ शिक्षक तालिम र पेशागत सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन र तालिमको प्रभावकारिता वृद्धि (परिमार्जित)	१ सामुदायिक विद्यालयका प्राथमिक शिक्षकलाई ४ चरणमा १० महिने तालिम प्रदान गरी तालिम प्राप्त शिक्षक संख्या ४३८ पुऱ्याउने (शिक्षक तालिम केन्द्र र रेडियो शिक्षाबाट) २ पुनःताजगी तालिम : सामुदायिक विद्यालयका प्राथमिक शिक्षकलाई १० दिनको तालिम प्रदान गर्ने (प्रत्येक वर्ष ८९२ जना) ३ नि.मा.वि. र मा.वि. तहका शिक्षकका लागि विषयगत तालिम : माध्यमिक शिक्षा विकास एकाइबाट तथा उक्त एकाइको प्राविधिक सहयोगमा जिल्लास्तरमा तालिम सञ्चालन गर्ने (तालिम प्राप्त शिक्षक संख्या १८० पुऱ्याउने) ४ संस्थागत विद्यालय शिक्षकका लागि तालिम : लागत खर्च संस्थागत विद्यालयबाट लिई ३६० जना (विभिन्न तहका शिक्षकलाई तालिम दिने) ५ उच्च मा.वि. र उच्च शिक्षाका शिक्षकलाई तालिम : त्रि.वि., उच्च मा.शि. परिषद् तथा तालिम सम्बन्धी निकायबाट समन्वयात्मक रूपमा प्राविधिक सहयोग लिई जिल्लास्तरमा विषयगत तालिम २०० जनालाई दिने ६ तालिम अनुगमन ७ पेशागत बैठकहरू सञ्चालन गर्ने र विषय समितिहरू गठन गर्ने ८ विद्यालयमा उपयुक्त शिक्षक-विद्यार्थी अनुपात कायम गर्ने	१०

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
	२.१.३.२ अतिरिक्त क्रियाकलाप (परिमार्जित)	१ विद्यालयस्तर, जिल्लास्तर र स्रोत केन्द्रस्तरमा अतिरिक्त क्रियाकलाप संचालन गर्ने	९
	२.१.३.३ पुस्तकालय स्थापना तथा पुस्तक/ सन्दर्भ सामग्री वितरण (नयाँ)	१ सार्वजनिक पुस्तकालय : जिक्सद्वारा एउटा पुस्तकालय स्थापना र सञ्चालन २ सामुदायिक विद्यालयमा पुस्तकालय व्यवस्थाका लागि पुस्तक र सन्दर्भ सामग्री वितरण ३ सार्वजनिक पुस्तकालयहरूलाई सहयोग गर्ने र नयाँ खोल्न प्रोत्साहन गर्न सुरुमा केही सहयोग गर्ने	६
	२.१.३.४ अध्ययन अनुसन्धान तथा प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम (नयाँ)	१ विभिन्न कार्यक्रमको असर मापनका लागि तथा लक्षित वर्ग पहिचान र त्यस्ता वर्गका लागि विशेष कार्यक्रम बनाउन मद्दत पुग्ने गरी अनुसन्धान तथा लक्षित वर्गलाई कार्यक्रम संचालन गर्ने	११
	२.१.३.५ स्थानीय क्षमता अभिवृद्धि (परिमार्जित) <i>शैक्षिक संस्था र संलग्न व्यक्तिहरूको क्षमता बढाउने</i>	१ जिशिका, स्रोत केन्द्र, प्रअ., विद्यालय व्यवस्थापन/गाउँ शिक्षा समितिका पदाधिकारी, स्थानीय निकायका पदाधिकारीको क्षमता वृद्धि गर्ने तालिमको व्यवस्था २ प्रा.वि. व्यवस्थापनको जिम्मेवारी स्थानीय निकायलाई प्रदान गर्ने ३ जिल्ला शिक्षा योजना सुदृढीकरण : जिल्ला शिक्षा योजनालाई परिमार्जन गर्ने ४ स्रोत केन्द्र विकासका कार्यक्रम संचालन गर्ने ५ विद्यमान परीक्षा उत्तीर्ण दरमा सुधार गर्न स्रोत केन्द्रस्तरमा निम्न कार्यहरू गर्ने : - प्रश्न बैंक व्यवस्था - उत्तर कुञ्जिका निर्माण - परीक्षणमा सुधार - परीक्षाको पटक बढाउने	६

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
Error! Not a valid link.	२.१.४.१ रोजगारीमूलक तालिम सञ्चालन (नयाँ)	१ रोजगारीमूलक तालिम : ३७५ जना (प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्को सहयोगमा जिल्लास्तरमा प्रत्येक वर्ष २५ जनाको एक एक समूह थप गरी तालिम सञ्चालन गर्ने) २ विभिन्न भाषा सम्बन्धी प्रशिक्षण (पर्यटक पथ प्रदर्शकहरू तयार गर्ने)	२
Error! Not a valid link.	२.१.५.१ समाहित शिक्षा प्रदान गर्ने केन्द्र विस्तार (नयाँ) समाहित शिक्षाका लागि जिल्लाका विभिन्न विद्यालयमा केन्द्र सञ्चालन गर्ने	१ केन्द्र संख्या ३ बाट १० पुऱ्याई न्यूनतम १०० विद्यार्थीलाई लाभान्वित पार्ने	७
Error! Not a valid link.	२.१.६.१ भौतिक सुविधा विस्तार (नयाँ) विद्यालयहरूको विद्यमान भौतिक अवस्थामा सुधार गर्ने ।	१ कक्षाकोठा निर्माण : १०० २ कक्षाकोठा मर्मत ३ फर्निचर निर्माण : १५०० ४ खानेपानी : ६९ ५ शौचालय : ४४ ६ जिशिका भवन निर्माण : १ ७ विज्ञान प्रयोगशाला : १	३
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.			
Error! Not a valid link.	२.२.१.१ खोप कार्यक्रम (साविक) १ वर्ष मुनिका बालबालिकाहरूलाई खोप सेवा	१ BCG खोप : २७७४ जना २ DPT खोप : २९४३२ (३) ३ पोलियो थोपा : २९४३२ (३) ४ दादुरा खोप : २७९२६ (३)	६
	२.२.१.२ पोषण कार्यक्रम (साविक) ३ वर्ष मुनिका बालबालिकाहरूको पोषण सेवा	१ वृद्धि अनुगमन : ३८७०० जना २ पोषण सम्बन्धी आमालाई स्वास्थ्य शिक्षा : ४८५३ जना ३ भिटामिन "ए" वितरण : १७८०४५ जना (२ पटक वार्षिक) ४ जुकाको औषधि "मेवेण्डाजोल" वितरण : ११३६१२ जना (२ पटक वार्षिक)	१

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
	२.२.१.३ भाडापखाला नियन्त्रण कार्यक्रम (साविक) ५ वर्ष मुनिका बालबालिकाहरूको भाडापखाला नियन्त्रण सम्बन्धी सेवा	१ जीवनजल प्याकेट वितरण : ९२७१ जना x २ प्याकेट = १८,५४२ प्याकेट २ जीवनजल बनाउने तरिका बारे आमालाई स्वास्थ्य शिक्षा = ९,२७१ जना ३ व्यक्तिगत र वातावरणीय स्वास्थ्य बारे शिक्षा	३
	२.२.१.४ श्वास प्रश्वास रोग नियन्त्रण कार्यक्रम (साविक) ५ वर्ष मुनिका बालबालिकाहरूको श्वास प्रश्वास रोग नियन्त्रण सेवा	१ निमोनिया भएका बच्चाहरूको उपचार : ३५०० जना २ श्वास प्रश्वास रोग नियन्त्रणमा घरेलु उपचार सम्बन्धी स्वास्थ्य शिक्षा (आमा) : ३,५०० जना	९
Error! Not a valid link.	२.२.२.१ परिवार नियोजन (साविक)	१ स्थायी वन्ध्याकरण : ३,६०० जना (महिला २,५५० जना र पुरुष : १,०५० जना) २ नयाँ प्रयोगकर्ता (अस्थायी साधन) : २६,२९१ जना	४
	२.२.२.२ सुरक्षित मातृत्व (साविक)	१ पहिलो पटक गर्भवती जाँच गराउने महिला : १३०७७ जना २ चार पटक गर्भवती जाँच गराउने महिला : १७२२ जना ३ टी.टी. पहिलो लगाउने महिला : २५,१५८ जना ४ टी.टी. दोस्रो लगाउने महिला : २१,६६३ जना ५ प्रजनन स्वास्थ्य शिक्षामा विद्यालय, उ.मा.वि., क्याम्पस : २४ x ५ : १२० स्थानमा	२
	२.२.२.३ स्वास्थ्य सम्बन्धी मूलभूत सूचकांकको सर्वेक्षण (नयाँ)	१ मातृ, बाल र शिशु मृत्युदर आदिको सर्वेक्षण २ कोरा जन्मदर, कोरा मृत्युदरको सर्वेक्षण ३ प्रजनन दर सर्वेक्षण	८
	२.२.२.४ एकीकृत सुपरिवेक्षण (साविक)	१ ३५०० पटक सुपरिवेक्षण: जिल्लाबाट प्रास्वाके, हेपोस्तरमा प्रास्वाके, हेपोबाट सब हेपोस्तरमा सब हेपोबाट स्वयम्सेविका/सुडेनीमा	१५

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
Error! Not a valid link.	२.२.३.१ क्षयरोग नियन्त्रण (साविक)	१ DOTS उपचार केन्द्र/उपकेन्द्रको विस्तार : २२ स्थान २ स्वास्थ्यकर्मी/जनप्रतिनिधि/गैससका पदाधिकारीहरूलाई DOTS सम्बन्धी अभिमुखीकरण : २५० जना	७
	२.२.३.२ HIV/AIDS तथा यौन रोग (परिमार्जित)	१ सडक नाटक : प्रति वर्ष १२ x ५ = ६० पटक २ विद्यालय स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम : २४ x ५ = १२० विद्यालय	५
	२.२.३.३ कुष्ठरोग नियन्त्रण (साविक)	१ नयाँ रोगीको खोज पड्डताल गर्ने : ५० जना (वार्षिक १०)	१४
Error! Not a valid link.	२.२.४.१ विशिष्टीकृत स्वास्थ्य सेवाको विस्तार (नयाँ)	१ हृदयरोग विभागको स्थापना २ ICU विभागको स्थापना ३ UROLOGY विभागको स्थापना	११
	२.२.४.२ वैकल्पिक उपचार (नयाँ)	१ आयुर्वेद, प्राकृतिक चिकित्सा, योग, होमियोप्याथी आदिको विस्तार	१०
Error! Not a valid link.	२.२.५.१ स्वास्थ्यकर्मी तालिम (साविक)	१ स्वास्थ्यकर्मीहरूको तालिम : HMIS, प्रजनन स्वास्थ्य, CDD/ARI, आधारभूत स्वास्थ्य २ महिला स्वास्थ्य स्वयम्सेविका/सुडेनीहरूलाई तालिम ३ महिला स्वास्थ्य स्वयम्सेविका : १८९ जना ४ सुडेनी : १३५ जना	१३
	२.२.५.२ स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा सञ्चार (साविक)	१ स्वास्थ्य कार्यकर्तालाई लैंगिक सचेतना सम्बन्धी गोष्ठी : १ x ५ = ५ पटक २ विद्यालय स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम : १०० x ५ = ५०० पटक ३ जिविस पदाधिकारीहरूलाई परिचयात्मक गोष्ठी : १ x ५ = ५ पटक ४ स्थानीय लोक संस्कृतिमा आधारित कार्यक्रम : ५ x ५ = २५ पटक ५ सामुदायिक स्वास्थ्य शिक्षा प्रदर्शनी : २२ x ५ = ११० पटक ६ स्वास्थ्य शिक्षा सामग्री उत्पादन : २०००० प्रति x ५ = १००००० प्रति	१७

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
	२.२.५.३ औषधि र अन्य सामग्री आपूर्ति (साविक)	१ औषधि र अन्य सामान ढुवानी २ जिल्लाबाट प्रास्वाके तथा सब हेपोस्तरमा स्टोर सुपरिवेक्षण : आवश्यकता अनुसार	१६
Error! Not a valid link.	२.२.६.१ अभिमुखीकरण कार्यक्रम (नयाँ)	१ स्वास्थ्य संस्थाका व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरूलाई व्यवस्थापकीय विषयमा अभिमुखीकरण	१२
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.			
Error! Not a valid link.	२.३.१.१ ऐतिहासिक, पुरातात्विक सम्पदा जिर्णोद्धार (परिमार्जित)	१ भक्तपुर नगरपालिका क्षेत्रमा : मठ मन्दिर ३०, सतल पाटी २१, ढुङ्गेधारा २५, इनार २१, पोखरी ६ २ बाँकी गाविस, मध्यपुर थिमी नगरपालिकाको ऐतिहासिक, पुरातात्विक सम्पदाहरूको वस्तुस्थिति तथ्यांक संकलनको आधारमा १५ प्रतिशत जिर्णोद्धार गर्ने	१
Error! Not a valid link.	२.३.२.१ संस्कृति प्रवर्द्धन (नयाँ)	१ मौलिक सांस्कृतिक सीप विकास तालिम दिने । तालिम दिदा स्थानीय नाच गर्ने, बाजागाजा समूहलाई प्रोत्साहन र स्थानीय भाषा साहित्य, संगित संरक्षण र सम्बर्द्धनका लागि जोड दिने ।	२
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.			
Error! Not a valid link.	२.४.१.१ खेल मैदान निर्माण, सुधार र मनोरञ्जन स्थल निर्माण (नयाँ) **	१ खेल मैदान निर्माण : २ २ खेल मैदान सुधार : ३ ३ मनोरञ्जन स्थल निर्माण : २	१
	२.४.१.२ खेलाडीहरूलाई तालिम (नयाँ)	१ भलिबल तथा फुटबल तालिम : २०/२० पटक २ जुडो तथा कराते तालिम : २०/२० पटक ३ टेबुलटेनिस तालिम : २०	२
नोट : ** यो कार्यक्रम भौतिक पूर्वाधार विकास समूह अन्तर्गत सार्वजनिक निर्माणसँग सम्बन्धित कार्यक्रममा समावेश गरिएकोले यहाँ सांकेतिक रूपमा मात्र देखाइएको ।			
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.			

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा. क्रम
Error! Not a valid link.	२.५.१.१ सामाजिक उत्थान (नयाँ)	१ सहभोज कार्यक्रम : वार्षिक १ वटा २ अन्तरजातीय विवाहलाई प्रोत्साहन : कार्यक्रम वर्षको १ पटक ३ अभिभावक सचेतना कार्यक्रम : २०० जना ४ अपांगता सम्बन्धी सडक नाटक : १० पटक ५ स्थानीय निकाय र विषयगत कार्यालयबीच अन्तरक्रिया : ५ पटक ६ पुरुषको घरायसी काममा सहभागिता अभिवृद्धि गोष्ठी : २५० जना ७ जग्गा जमिनमा महिलाको सहभागिता र स्वामित्व सम्बन्धी गोष्ठी : ४०० जना ८ अभिभावक जागरण/सचेतना कार्यक्रम : ५०० जना ९ लैंगिक चेतना जागरण अभिवृद्धि : ५०० जना १० दलित र जनजाति सम्बन्धी सामाजिक विभेदको अवधारणा सर्वेक्षण : २ वटा (नमुना)	६
	२.५.१.२ पिछडिएका वर्गको आयआर्जन अभिवृद्धि (नयाँ) सीपमूलक व्यावसायिक तालिम	१ सिपमूलक तालिम दलितलाई : २५० जना २ पशुपालन तालिम : १०० जना ३ पेशागत सिपलाई व्यवस्थित गर्न तालिम प्रदान गर्ने : दलित र अपांग ४ तालिम उपयोगिताको उपचार, सिपमूलक व्यावसायिक तालिम : १००/१०० जना ५ अशक्त अपांगको लागि लघु कर्जा वितरण : रु. ५ लाख	४
	२.५.१.३ अशक्त/अपांग र वृद्धवृद्धा संरक्षण (नयाँ)	१ अशक्त/अपांग र वृद्धवृद्धा आश्रम गृह : १/१ वटा	८
	२.५.१.४ सामाजिक सुरक्षा (साविक)	१ जेष्ठ नागरिक, असहाय विधवा र अशक्त भत्ता वितरण	११
	२.५.१.५ बाल कल्याण (नयाँ)	१ बाल श्रमिकहरूको पुनःस्थापना/सुधार गृह २ जोखिममा परेका र सडक बालबालिकाहरूको संरक्षण ३ चेतना अभिवृद्धि	३

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
Error! Not a valid link.	२.५.२.१ पिछडिएका वर्गको नेतृत्व विकास (नयाँ)	१ नेतृत्व विकास तालिम : १०० महिलालाई २ नेतृत्व विकास तालिम : २० दलितलाई ३ महिला नागरिकता प्राप्त र मतदाता परिचयपत्रको महत्व सम्बन्धी जनचेतना जागरण गोष्ठी : हरेक गठित संस्थाबाट २० पटक ४ नारी दिवस : ५ पटक (वार्षिक १ पटक) ५ अगुवा महिला र स्थानीय निकाय अन्तरक्रिया गोष्ठी : २० पटक	७
Error! Not a valid link.	२.५.३.१ महिला सशक्तिकरण कार्यक्रम (परिमार्जित)	१ महिला विकास कार्यक्रम विस्तार २ समूह गठन ३ कर्जा लगानी : रु. २५० लाख ४ कर्जा असुली : ९० प्रतिशत ५ संस्था गठन र परिचालन : १४ ६ ऋण पुँजी वितरण : ३० लाख ७ कर्मचारी क्षमता अभिवृद्धि तालिम : २५ जना ८ कार्यक्रम समन्वय : १० पटक ९ कार्यक्रम अनुगमन, मूल्यांकन गोष्ठी : ५ पटक १० कार्यक्रम प्रगति विवरण पुस्तिका प्रकाशन : ५ पटक ११ लैंगिक अवधारणा तथ्यांक संकलन र विश्लेषण : १ पटक १२ संस्थागत विकास व्यवस्थापन तालिम : ३०० जना १३ क्षमता अभिवृद्धि आधारभूत तालिम : २००० जना छोटो अवधिको सिप विकास तालिम : २००० जना प्रजनन स्वास्थ्य (RH) सम्बन्धी तालिम : ५०० महिला संस्थागत तथा आयआर्जन सम्बन्धी अवलोकन भ्रमण : १०० जना १४ तथ्यांक संकलन, विश्लेषण र अवधारणा सर्वेक्षण : ९ गाविसमा ९ पटक	१

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
		१५ संस्थाहरूमा PRA Method को अवलम्बन (घरेलु हिंसा, गर्भपतन, पुरुषको घरायसी कार्यमा सहभागिता, बालिकालाई स्कूल पठाउनुपर्छ भन्ने धारणा, early child marriage, बालश्रम, चेलीबेटी बेचबिखन) १६ महिला विकास कार्यक्रमले पिछडिएको जनजातिलाई पारेको प्रभाव मूल्यांकन	
	२.५.३.२ दलितलाई शिक्षामा अवसर (नयाँ)	१ नि.मा.वि. र मा.वि.मा छात्रवृत्ति : ३०० जना २ उच्च शिक्षामा छात्रवृत्ति : २० जना ३ विद्यालय प्रवेशमा प्रोत्साहन ४ अभिभावकलाई विशेष जागृति कार्यक्रम	५
	२.५.३.३ गाउँ विकास कार्यक्रमको विस्तार (साविक)	१ १६ गाविसमा सञ्चालन गरिने २ सामाजिक परिचालन ३ ऋण पुँजी परिचालन ४ सिप विकास तालिम ५ भौतिक पूर्वाधार विकास ६ प्रविधि हस्तान्तरण ७ लक्षित समूह उत्थान नीति	२
	२.५.३.४ महिला जागृति आयआर्जन कार्यक्रम (साविक)	१ स्थानीय विकास कोष मार्फत् संचालन गर्ने २ सामाजिक परिचालन र जागरण ३ निर्णय तथा नेतृत्व तहमा सहभागिता अभिवृद्धि गर्ने	१०
	२.५.३.५ गरिवसँग विश्वेश्वर कार्यक्रम (साविक)	१ स्थानीय ट्रष्ट कोष मार्फत् संचालन गर्ने	९
	२.५.३.६ समन्वय सुदृढीकरण (नयाँ)	१ सामाजिक परिचालन सम्बन्धी काम गर्ने संस्थाहरू तथा लक्षित वर्गमा काम गर्ने संस्थाहरूबीच प्रभावकारी संयन्त्र खडा गर्ने : जम्मा १० पटक (वार्षिक २ पटक) २ प्रभावकारी अनुगमन, मूल्यांकन र सुपरिवेक्षण गर्ने : जम्मा १० पटक (वार्षिक २ पटक)	१२

७.३ भौतिक पूर्वाधार विकास

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा. क्रम
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.			
Error! Not a valid link.	३.१.१.१ खानेपानी प्रशोधन केन्द्र स्थापना र सरसफाइमा सुधार विस्तार (परिमार्जित)	१ थप ३ वटा प्रशोधन केन्द्रहरू स्थापना २ पानी वितरण अगाडि ब्लिचिङ्ग गर्ने ३ ७२% बाट ९५% पुऱ्याउने (व्यक्तिगत शौचालय)	२
	३.१.१.२ खानेपानीको उत्पादन वृद्धि (परिमार्जित)	१ विद्यमान दैनिक १.४४ करोड लिटर पानी उत्पादनको क्षमतामा अभिवृद्धि गरी १.७४ करोड लिटर पुऱ्याउन सम्भावित नयाँ स्रोतहरू पहिचान गरी उपयोगमा ल्याइनेछ ।	३
	३.१.१.३ वितरण प्रणालीमा सुधार तथा विस्तार (परिमार्जित)	१ वितरण प्रणालीको नियमित मर्मत संभार गरिनेछ । २ ५१.५ कि.मि. पाइपलाइन विस्तार । ३ ११.० कि.मि. पाइपलाइन मर्मत सुधार	१
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.			
Error! Not a valid link.	३.२.१.१ ढल निर्माण कार्यक्रम (नयाँ)	१ भक्तपुर नगरपालिकाका बाँकी क्षेत्र ढल निर्माण गर्ने २ मध्यपुर थिमी नगरपालिकाको बाँकी क्षेत्र ढल निर्माण गर्ने ३ नगरोन्मुख गाविसहरूमा ढल विस्तार गर्ने	२
	३.२.१.२ ढल प्रणाली मर्मत संभार (नयाँ)	१ विद्यमान ढल प्रणालीमा नियमित मर्मत संभार गर्ने २ सल्लाघारी	३
Error! Not a valid link.	३.२.२.१ विद्यमान प्रशोधन केन्द्र संचालन र नयाँ निर्माण (परिमार्जित)	१ सल्लाघारीमा र हनुमन्तेमा प्रशोधन केन्द्रहरूको समस्या पहिचान गरी संचालनमा ल्याउने ।	१
	२ वटा प्रशोधन केन्द्रहरूलाई व्यवस्थित गरी संचालनमा ल्याइनेछ । प्रशोधन प्रविधिको अध्ययन अनुसन्धान गर्ने	२ मध्यपुर थिमी नगरपालिका क्षेत्रमा थप २ वटा प्रशोधन केन्द्र स्थापना गरिनेछ ।	

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.			
Error! Not a valid link.	३.३.१.१ विद्युत मिटर पुनःस्थापना (परिमार्जित)	१ मिटर बदल्ने २ सर्भिस लाइन मर्मत ३ मिटर ठाउँसारी	३
	३.३.१.२ जनचेतना अभिवृद्धि (परिमार्जित)	१ संचार माध्यमहरूमा विज्ञापन गर्ने	६
	३.३.१.३ नियमित अनुगमन (परिमार्जित)	१ समयमा मिटर रिडिङ गर्ने २ MCB जडान गर्ने प्रणाली सुदृढीकरण ३ दण्ड सजाय प्रभावकारी कार्यान्वयन	२
Error! Not a valid link.	३.३.२.१ वितरण प्रणालीमा आधुनिकीकरण र विस्तार (परिमार्जित)	१ ट्रान्सफर्मरको क्षमता अभिवृद्धि २ ABC लाइन विस्तार : ६० कि.मि. x ५ ३ नगरपालिका क्षेत्रहरू र नगरोन्मुख गाविस स्थित मुख्य सडकहरूमा सडक बत्तीको व्यवस्था ४ गाविसको माग अनुसार नयाँ स्विचिङ्ग व्यवस्था	१
Error! Not a valid link.	३.३.३.१ वैकल्पिक ऊर्जा सर्वेक्षण (नयाँ)	१ सोलारको सर्वेक्षण	५
	३.३.३.२ गोबर ग्यासको प्लान्ट विस्तार (नयाँ)	१ गोबर ग्यास प्लान्ट १०० बटा पुऱ्याउने	४

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.			
Error! Not a valid link.	३.४.१.१ टेलिफोन लाइन क्षमता विस्तार (साविक)	१ छैठौँ दूरसंचार योजना अन्तर्गत भक्तपुर एक्सचेन्ज : १२०८ लाइन ठिमी एक्सचेन्ज : २००० लाइन नगरकोट एक्सचेन्ज : ५८ लाइन नलिनचोक एक्सचेन्ज : ५०० लाइन २ सातौँ दूरसंचार योजना अन्तर्गत (सन् २००२-२००७) भक्तपुर एक्सचेन्ज : २००० लाइन ठिमी एक्सचेन्ज : २००० लाइन नगरकोट एक्सचेन्ज : २९२ लाइन नलिनचोक एक्सचेन्ज : ५०० लाइन ३ भक्तपुर र ठिमी एक्सचेन्ज अन्तर्गत तीन नयाँ ठाउँहरूमा जम्मा थप ४,५०० लाइन क्षमता विस्तार (प्रस्तावित) ४ मोबाइल टेलिफोन सेवा नगरकोटसम्म विस्तार	१
	३.४.१.२ एक्सचेन्जहरूको interlink परिमार्जन (नयाँ)	१ SDH Optical Fibre System द्वारा एक्सचेन्जमा लिङ्क	३
	३.४.१.३ इन्टरनेट इमेल सेवामा सरलीकरण (नयाँ)	१ सर्वेक्षण २ सम्पूर्ण स्थानीय निकायलाई आधुनिक सञ्चारको सञ्जालमा आवद्धता ३ IT/प्रेस पार्क निर्माणको संभाव्यता अध्ययन	२
Error! Not a valid link.	३.४.२.१ द्रुत गति संचार सेवा विस्तार (परिमार्जित)	१ द्रुत सेवामा निजी क्षेत्रको सहभागिता बढाउने २ अतिरिक्त हुलाक सेवा केन्द्र थप	४

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.			
Error! Not a valid link.	३.५.१.१ सिँचाइ योजनाहरूको मर्मत संभार तथा विस्तार (परिमार्जित)	१ सतह तथा भूमिगत स्रोतको संभाव्यता अध्ययन २ संभाव्य योजनाहरूलाई प्राप्त बजेटको आधारमा कार्यान्वयन ३ विद्यमान सिँचाइ योजनाहरूको नियमित मर्मत सुधार (हेडवर्क्स / नहर)	१
	३.५.१.२ नदी नियन्त्रण (परिमार्जित)	१ नदी नियन्त्रण सम्बन्धी कार्यहरू	३
Error! Not a valid link.	३.५.१.३ जल उपभोक्ता समितिको व्यवस्थापन क्षमता अभिवृद्धि तालिम (परिमार्जित)	१ विधान सम्मत नियमित तालिमको व्यवस्था २ अवलोकन भ्रमण	२
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.			
Error! Not a valid link.	३.६.१.१ सार्वजनिक यातायातको नयाँ रूट तथा साधनमा वृद्धि (परिमार्जित)	१ सिण्डिकेट प्रणाली खारेजी २ स्वस्थ प्रतिस्पर्धामा बढावा ३ सिपाडोल, महामञ्जुश्री, खावा, छालिङ रूट सेवा विस्तार	३
	३.६.१.२ प्रभावकारी ट्राफिक व्यवस्थापन (नयाँ)	१ यातायात व्यावसायीहरूलाई तालिमको व्यवस्था २ बसपार्कका व्यवस्थित गर्ने ३ जनचेतना ४ मर्मत संभार ५ दण्ड सजाय	४
	३.६.१.३ सडक मर्मत सुधार (परिमार्जित)	१ सार्वजनिक यातायात सेवा संचालन भएका १३ रूटका ८८.२ कि.मि. सडकमा मर्मत सुधार	२

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
Error! Not a valid link.	३.६.२.१ चक्रपथ तथा अन्य सडक निर्माण, सुधार र विस्तार (परिमार्जित)	<p><u>चक्रपथ</u></p> <p>१ चक्रपथ सडकमा कल्भर्ट निर्माण : ५ (आवश्यकताअनुसार)</p> <p>२ चक्रपथ सडकमा ८ कि.मि. नाली निर्माण (कच्ची + पक्की)</p> <p>३ अति आवश्यकीय क्षेत्रमा टेवा पर्खाल निर्माण</p> <p>४ हाल ८ कि.मि. खण्डास्मिथ सडकलाई २० कि.मि. पुऱ्याउने</p> <p>५ हाल ११ कि.मि. कालोपत्रे सडकलाई १५ कि.मि. पुऱ्याउने</p> <p>६ सडकको दायाँ बायाँ वृक्षारोपण गर्ने</p> <p>७ सडक निर्माण र बायो इन्जिनियरिङ पद्धतिलाई अवलम्बन गर्ने</p> <p><u>अन्य सडक</u></p> <p>१ जिल्लाको कूल सडक संजालमा प्रति वर्ष ७ कि.मि. थप गरी कूल ३५ कि.मि. सडक पुऱ्याउने ।</p> <p>२ विद्यमान खण्डास्मिथ सडकमा २.५ कि.मि.प्रति वर्ष थप गर्ने</p> <p>३ विद्यमान कालोपत्रे सडकमा ५ कि.मि. प्रति वर्ष थप गर्ने</p> <p>४ नाली निर्माण र टेवा पर्खाल निर्माण (आवश्यकताअनुसार)</p> <p>५ कल्भर्ट निर्माण (आवश्यकता अनुसार)</p>	१
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.			
Error! Not a valid link.	३.७.१.१ खेलकुद, उद्यान तथा सार्वजनिक भवन निर्माण (नयाँ)	<p>१ सभा भवन</p> <p>२ जिविस भवन</p> <p>३ खेल मैदान निर्माण (२) र सुधार (३)</p> <p>४ मनोरञ्जन स्थल निर्माण : २</p>	१
Error! Not a valid link.	३.७.२.१ अतिक्रमित सार्वजनिक स्थलको सर्वेक्षण (नयाँ)	<p>१ अतिक्रमित क्षेत्रको विवरण संकलन</p> <p>२ नापी शाखाबाट विवरण संकलन</p>	३
	३.७.२.२ अतिक्रमित सार्वजनिक स्थलहरू पुनःस्थापना गर्न स्थानीय निकायको परिचालन (नयाँ)	<p>१ पुनःस्थापना अभियान संचालन</p> <p>२ जनपरिचालन</p> <p>३ लगत राख्ने</p>	२

७.४ वन, वातावरण तथा बस्ती विकास

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा. क्रम
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.			
Error! Not a valid link.	४.१.१.१ शहरी विकास गुरुयोजना तर्जुमा र कार्यान्वयन (परिमार्जित)	१ विस्तृत सर्भेक्षण २ विस्तृत विवरण तयार ३ गुरुयोजना कार्यान्वयन	१
	४.१.१.२ जग्गा एकीकरण कार्यक्रम (साविक) सुविधायुक्त विकसित घडेरीहरूको लागि १७५० रोपनी जग्गामा योजना संचालन	१ जग्गाधनी/मोही भेला २ स्थानीय सहयोग समिति गठन ३ व्यवस्थापन समिति गठन ४ योजना कार्यान्वयन	३
	४.१.१.३ गाविसहरूको योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन (साविक)	१ विस्तृत सर्भेक्षण २ विस्तृत विवरण तयार ३ गुरुयोजना कार्यान्वयन	४
	४.१.१.४ हरियाली उद्यानको विस्तृत योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन (नयाँ) सुविधायुक्त मनोरञ्जनात्मक (पार्क) उद्यानको लागि ३९९ रोपनी जग्गाको विस्तृत योजना तयार गर्ने ।	१ विस्तृत सर्भेक्षण २ अवलोकन भ्रमण ३ विस्तृत विवरण तयार ४ गुरुयोजना कार्यान्वयन	२

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.			
Error! Not a valid link.	४.२.१.१ एकीकृत जलाधार व्यवस्थापन आयोजना तयारी र कार्यान्वयन (परिमार्जित)	<ul style="list-style-type: none"> १ उपजलाधार क्षेत्रको २ सर्भेक्षण ३ समस्या पहिचान ४ सम्भाव्यता अध्ययन ५ कार्ययोजना तयारी ६ उपभोक्ता समूहहरूको ७ पहिचान, छनौट र समूह गठन ८ सम्झौता र कार्यान्वयन 	२
Error! Not a valid link.	४.२.२.१ प्राकृतिक प्रकोप रोकथाम (परिमार्जित)	<ul style="list-style-type: none"> १ गल्ली, पहिरो तथा खहरे नियन्त्रण २ खोला किनारा संरक्षण (तटबन्धन) 	४
	४.२.२.२ विकासका पूर्वाधार संरक्षण (परिमार्जित)	<ul style="list-style-type: none"> १ सडक पाखा संरक्षण २ गोरेटो सुधार ३ सिँचाइ कुलो संरक्षण 	५
	४.२.२.३ भूमिको उत्पादकत्व संरक्षण (परिमार्जित)	<ul style="list-style-type: none"> १ खेतवारी संरक्षण २ क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान ३ फलफूल रोपण ४ डालेघाँस/घाँस रोपण ५ SALT प्रविधियुक्त खेती 	१
	४.२.२.४ सामुदायिक भूसंरक्षण कार्यक्रम (परिमार्जित)	<ul style="list-style-type: none"> १ ग्रामीण भूसंरक्षणमा टेवा २ आयमूलक कार्यक्रम ३ पानी मुहान संरक्षण 	६
	४.२.२.५ समूह परिचालन तथा सशक्तिकरण (परिमार्जित)	<ul style="list-style-type: none"> १ उपभोक्ता समूह तालिम/भ्रमण २ समन्वयात्मक छलफल ३ विद्यालयमा संरक्षण शिक्षा 	३

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.			
Error! Not a valid link.	४.३.१.१ वन व्यवस्थापन तालिम (साविक)	१ उपभोक्ता समूह पचान २ भाडी सुधार, पत्ल्याइने, छिमोल्ने, एक्याउने आदि	१
	४.३.१.२ बिरुवा उत्पादन (साविक)	१ विउ छनौट २ माटो तयारी ३ प्लाष्टिकको थैला तयारी	११
	४.३.१.३ धसिङ्गे प्रशोधन प्लान्टको स्थापना (नयाँ)	१ धसिङ्गे संकलन, प्रशोधन	६
	४.३.१.४ समीक्षा तथा योजना गोष्ठी (साविक)	१ विगत वर्षको प्रगति समीक्षा गर्ने २ समस्या पहिचान गर्ने ३ आगामी वर्षको योजना तयार गर्ने	२
	४.३.१.५ वन कार्ययोजना पुनरावलोकन (साविक)	१ वन स्रोत सर्भेक्षण २ समयानुकूल समायोजन (adjustment) गर्ने	५
	४.३.१.६ अनुगमन तथा मूल्यांकन (साविक)	१ कार्ययोजना अनुरूप मूल्यांकन गर्ने २ राम्रो कार्यका लागि पुरस्कार दिने	१०
Error! Not a valid link.	४.३.२.१ भाडीदार वन व्यवस्थापन कार्यक्रम (साविक)	१ वार्षिक व्यवस्थापन योजना कार्यान्वयन गर्ने २ भाडीदानर वन व्यवस्थापन तालिम गर्ने	३
	४.३.२.२ कोणधारी वनलाई चौडा पाते वनमा परिणत (नयाँ) रैथाने बोटबिरुवाको प्रवर्द्धन	१ वार्षिक व्यवस्थापन योजना कार्यान्वयन २ तालिम	७
	४.३.२.३ नर्सरी व्यवस्थापन तालिम (साविक)	१ विउ रोपण तरिका २ नर्सरी नाइके तालिम ३ वेर्ना सार्ने ४ बिरुवा उत्पादन	१४

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
	४.३.२.४ नर्सरी निर्माण (साविक)	१ स्थल छनौट २ नर्सरी ब्याड निर्माण ३ बिउको प्रजातिको छनोट ४ बिउ संकलन	१२
	४.३.२.५ क्षमता अभिवृद्धि तालिम (नयाँ)	१ नेतृत्व विकास २ अभिलेख प्रणाली तालिम ३ कार्यालय व्यवस्थापन तालिम ४ लेखा प्रणाली तालिम	९
Error! Not a valid link.	४.३.३.१ प्रचार प्रसार सामग्री प्रकाशन तथा वितरण र वातावरण दिवस (परिमार्जित)	१ वनको महत्व दर्शाउने खालको प्रचार सामग्री प्रकाशन, वितरण २ गोष्ठी, अन्तरक्रिया गर्ने ३ वातावरण दिवस मनाउने	१३
	४.३.३.२ महिला जनचेतना गोष्ठी (साविक)	१ साभ्ना सरोकार विषय पहिचान २ समस्या पहिचान ३ सूचना आदानप्रदान	८
	४.३.३.३ विवाद समाधान तालिम (Conflict Resolution Training) (नयाँ)	१ समूह अन्तरक्रिया २ विवाद पहिचान ३ समाधान	४
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.			
Error! Not a valid link.	४.४.१.१ वातावरणीय प्रदुषण न्यूनीकरण (परिमार्जित)	१ जिविसमा वातावरण व्यवस्थापन इकाइ स्थापना २ वातावरणीय संरक्षण सम्बन्धी प्रचार प्रसार ३ स्थानीय स्तरमा फोहरमैलाबाट हुने हानिकारक रोग र रोकथाम बारे जनचेतना अभिवृद्धि ४ प्रदुषण स्थितिको अध्ययन विश्लेषण ५ प्रदुषण मापदण्ड निर्धारण ६ प्रतिवेदन कार्यान्वयन	१

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
	४.४.१.२ फोहरमैला संकलन तथा प्रशोधन (च्याम्बर) स्थल र भवन निर्माण (नयाँ)	१ संकलन भएका फोहरमैला च्याम्बर भवनमा पोल्ने कार्य २ फोहरमैला संकलन भई कम्पोष्ट मल बनाई बाँकी सामग्री सदुपयोग, बिक्री र वितरण ३ कम्पोष्ट मलको सदुपयोग र बिक्री वितरण	३
	४.४.१.३ घरहरूमा फोहर संकलन सामग्री वितरण (परिमार्जित)	१ सुइरोमा प्लाष्टिक राख्ने २ बाल्टिन, सुइरो तथा अन्य सामग्री वितरण गर्ने ३ जैविक र अजैविक फोहर छुट्टाछुट्टै उठाउने ४ फोहर संकलन र प्रशोधन, प्रयोग विधि सम्बन्धी तालिम	२
	४.४.१.४ स्थानीय स्तर (जिविस, न.पा., गाविस) को वातावरणीय योजना तर्जुमा (परिमार्जित)	१ वातावरणीय अध्ययन/समस्या विश्लेषण २ योजना तर्जुमा ३ योजना कार्यान्वयन	४

७.५ संस्थागत विकास र स्रोत परिचालन

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.			
Error! Not a valid link.	५.१.१.१ जिल्ला सूचना तथा अभिलेख केन्द्र सुदृढीकरण (परिमार्जित)	१ भौगोलिक सूचना प्रणालीको स्थापना २ जिल्लास्तरको स्रोत नक्सा तयारी ३ जिल्लास्तरको गरिवी वर्गीकरण नक्सा तयारी ४ बस्ती स्तरसम्मको तथ्यांक संकलन, अद्यावधिक र प्रकाशन ५ जिल्ला सूचना सञ्जालको स्थापना ६ जिविसको वेबसाइट (website) स्थापना र सञ्चालन ७ कम्प्युटर खरिद : ४० वटा ८ कम्प्युटर तालिम : १०० जना ९ सूचना प्रविधि विस्तार १० सूचना प्रमाणीकरण ११ सूचना अभिलेखीकरण १२ फर्निचर १३ अन्य भौतिक सुविधाहरू	२
Error! Not a valid link.	५.१.२.१ मानव संशाधन विकास सुदृढीकरण (परिमार्जित) जिल्लाको आवश्यकता अनुरूप मानव संशाधन विकास गरी दक्षता अभिवृद्धि गर्ने	१ मानव संशाधन विकास (HRD) नीति/निर्देशिका तर्जुमा २ HRD कार्ययोजना ३ तालिम/प्रशिक्षण : ८४ वटा ४ मानव संशाधन विकास सूची तयारी ५ फर्निचर/तालिम सामग्री	७

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
Error! Not a valid link.	५.१.३.१ संगठन संरचना, संस्थागत विकास र कार्यप्रणाली सुदृढीकरण (परिमार्जित) <i>जिविसको संगठन संरचना समयानुकूल बनाई स्थानीय सुशासनमा सहयोग पुऱ्याउन ।</i>	१ संगठनात्मक पुनःसंरचना २ कार्यविवरण तयारी ३ आन्तरिक कार्यप्रणाली निर्देशिका तर्जुमा ४ उपभोक्ता समिति सञ्चालन निर्देशिका ५ व्यवस्थापन परीक्षण ६ स्थानीय विकास कोष सञ्चालन	१
	५.१.३.२ भवन निर्माण (नयाँ) <i>कार्यालय भवन, प्रशिक्षण केन्द्र, सूचना अभिलेख केन्द्र र विषयगत शाखाको लागि</i>	१ जग्गा व्यवस्थापन : १० रोपनी २ निर्माण कार्य ३ फर्निचर र अन्य भौतिक सामग्री	१२
	५.१.३.३ विषयगत शाखा स्थापना (नयाँ) <i>निक्षेपणको सिद्धान्त अनुरूप शाखा स्थापना गर्ने</i>	१ संभाव्यता अध्ययन २ क्षेत्रगत कार्ययोजना तयारी ३ विषयगत शाखा स्थापना र संचालन	११
	५.१.३.४ स्थानीय विकास कोष (परिमार्जित) <i>गरिवी निवारण कोषको रूपमा स्थानीय विकास कोषको स्थापना र विकास र सञ्चालन</i>	१ सचिवालय सुदृढीकरण २ सम्पूरक (matching) कोष स्थापना/सञ्चालन ३ सामाजिक परिचालन कार्यक्रम विस्तार : सबै गाविस ४ गरिवी न्यूनीकरण र लक्षित वर्ग सम्बन्धी अध्ययन विश्लेषण	६
Error! Not a valid link.	५.१.४.१ योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकन (परिमार्जित) <i>अपाङ्ग, जनजाति, उत्पीडित, उपेक्षितको समानुपातिक प्रतिनिधित्व सहित योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकन प्रभावकारी पार्ने</i>	१ आजिवियो अद्यावधिक : १ पटक २ गाविस/नगरपालिका योजना तर्जुमा : १८ ३ वार्षिक योजना (१९ x ५) ४ महिला, अपाङ्ग, उपेक्षित तथा जनजातिको सहभागिता अभिवृद्धि योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकन निर्देशिका ५ प्रशिक्षण संचालन	४

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
Error! Not a valid link.	५.१.५.१ सेवा प्रदायक निकायबीच प्रभावकारी समन्वय (परिमार्जित) जनताले छिटो छरितो र सरल ढंगमा सेवा प्राप्त गर्ने व्यवस्था स्थापित गरी सुशासनको सुनिश्चितता गर्ने	१ विषयगत समितिको नियमित बैठक २ विषयगत समितिको क्षमता अभिवृद्धि (तालिम र अवलोकन भ्रमण) ३ समिक्षा बैठकहरू ४ सेवा प्रदायक निकायको निरीक्षण/अनुगमन ५ मूल्यांकन र पृष्ठपोषण	६
Error! Not a valid link.	५.१.६.१ पारदर्शिता र उत्तरदायित्व सुदृढीकरण (परिमार्जित) गरेका काम कारवाही सरोकारवालाहरूले थाहा पाउने स्थिति कायम गरी उत्तरदायित्व बोध र बहन गर्ने परिपाटी विकास गर्ने	१ बैठकका निर्णयहरू र प्रगति प्रतिवेदनको द्वैमासिक प्रकाशन २ आयव्यय विवरण सार्वजनिक (वार्षिक) ३ लेखापरीक्षण प्रतिवेदन सार्वजनिक (वार्षिक) ४ नागरिक बडापत्र प्रकाशन र सार्वजनिक : १ पटक ५ सार्वजनिक लेखापरीक्षण (कार्यक्रम अनुसार) ६ पत्रकार साक्षात्कार/अन्तरक्रिया (त्रैमासिक) ७ स्थानीय निकायका पदाधिकारी र कर्मचारीहरूको आचारसंहिता तर्जुमा, सार्वजनिक र पालना ८ गुनासो सुनवाई व्यवस्था	३
Error! Not a valid link.	५.१.७.१ गैसस समन्वय र परिचालन (परिमार्जित) गैससलाई स्थानीय विकासको लागि परिचालन गर्ने	१ गैससको प्रोफाइल तर्जुमा २ गैसस समन्वय समिति गठन/सञ्चालन ३ गैसस पञ्जिकरण ४ गैसस परिचालन रणनीति ५ गैसस सहकार्य	१०

नतिजाहरू	मुख्य कार्यक्रम	कार्यक्रमको विस्तृत विवरण (Major Program Components)	प्रा.क्रम
विषयगत उद्देश्य Error! Not a valid link.			
Error! Not a valid link.	५.२.१.१ वित्तीय सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (FIMS) स्थापना (नयाँ) लेखापालन स्थिति, स्रोत पहिचान र परिचालन तथा वित्तीय व्यवस्था सुधार गर्ने	१ कम्प्युटराइज्ड लेखा प्याकेज कार्यान्वयन २ वित्तीय प्रतिवेदन ३ जिविसमा राजस्व इकाइको स्थापना ४ सम्भाव्य स्रोत अध्ययन ५ स्रोत परिचालन स्थानीय रणनीति ६ लेखा समितिको दक्षता अभिवृद्धि ७ लेखा समितिको नियमित बैठक/सञ्चालन ८ बेरुजु/पेशकी नियमितता	५
Error! Not a valid link.	५.२.२.१ दातृसंस्था परिचालन (नयाँ) दातृसंस्थाबाट थप स्रोत परिचालन	१ परिचालन रणनीति २ अर्धवार्षिक समन्वय बैठक ३ प्रस्ताव/सम्झौता/कार्यान्वयन	९

८. प्रमुख कार्यक्रम र आयोजनाहरूको लागि बजेट व्यवस्था

८.१ अनुमानित लगानी

जिल्ला विकासका लागि निर्धारित लक्ष्य, उद्देश्य र नतिजाहरू प्राप्तिका लागि आ.व. ०५९।६० देखि ०६३।६४ सम्मको ५ वर्षको अवधिमा संचालन गरिने प्रमुख कार्यक्रम र आयोजनाहरूका लागि देहायबमोजिम लगानी गर्ने गरी बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

[Detail Budget Analysis.xls](#)
Leave one page (Excel)

८.२ लगानीको स्रोत

योजना अवधिमा गरिने लगानीका लागि आवश्यक पर्ने रकमका लागि देहायबमोजिम विभिन्न स्रोतहरू परिचालन गरिनेछ ।

तालिका नं. ४ विगतको प्रवृत्ति विश्लेषणका आधारमा आवधिक योजना अवधिमा उपलब्ध हुन सक्ने सम्भावित स्रोतको प्रक्षेपण								
क्र	निकायहरू	विगत ५ वर्षको स्थिति			स्रोतको प्रक्षेपण (रु. हजारमा)			
		५ वर्षको कूल रकम	सरदर वृद्धि %	०५८/५९	२०५९/६० (१)	२०६०/६२ (२)	२०६२/६४ (३)	जम्मा (१+२+३)
१.	स्थानीय निकाय							
	(क) जिविस							
	आन्तरिक आम्दानी	६५१३९		१७४५०	१६४६९	३६२८०	४०७३६	९३४८५
	राजस्व बाँडफाँड	१२६९८		६७३५	७८१७	२१०१३	२८१८३	५७०१३
	श्री ५ को सरकारबाट प्राप्त हुने अनुदान	११७८८९		२९८९०	३१२९३	७०३०२	८०५८९	१८२१८४
	जिविसको जम्मा (क)	१९५७२६		५४०७५	५५५७९	१२७५९५	१४९५०८	३३२६८२
	(ख) नगरपालिका (श्री ५ को सरकारबाट प्राप्त अनुदान तथा आन्तरिक आम्दानी समेत)	५२८७७७	२१.१२ (भनपा) १५.९२ (मथिनपा)	१५०९१५	-	५००००	५००००	१०००००*
	(ग) गाविस (श्री ५ को सरकारबाट प्राप्त अनुदान तथा आन्तरिक आम्दानी समेत)	११७८८८	२३.७२ आन्तरिक आम्दानी	२२७०९	५३७७	१०२३८	९५४९	२५१६४**
१	स्थानीय निकाय जम्मा (क+ख+ग)	८४२३९१		२२७६९९	६०९५६	१८७८३३	२०९०५७	४५७८४६
२	विषयगत कार्यालयहरू	८५१९९८	१०	१९७४९७	१८९३३९	४०२३१२	४३३७९९	१०२५४५०
३	संस्थानहरू	५६३०८२	१०	१२१७८०	२६४७०५	४५६३४१	१०१९९१७	१७३२९६३
४	दातृसंस्था	१०१७५		१०३०१	४९५००	३९५००	१९५००	१०८५००
५	गैसहरू (स्थानीय, राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय समेत)	२०२१०	५५	४३०४	४३७७	९०८८	९५३५	२३०००
६	जनश्रमदान (गाविसको मात्र)	१०९१७		२२७१	२१५२	४१००	३८२८	१००८०
७	केन्द्रीयस्तर कार्यक्रम	३१७७९०	२७.५	७४४८६	९४६२५	२२०३१६	२६१७३९	५७६६८०
	कूल जम्मा	२६१६५६३		६३८३३८	६६५६५४	१३१९४९०	१९४९३७५	३९३४५१९
क.	बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट खुद लगानी (लगानी - असुली)				१२१७१३	१६२५९०	(१२८६०२)	१५५७०१
ख.	नगरपालिकाहरूको कूल स्रोत प्रक्षेपण				२६०६०३	६७६११४	८८२६५८	१८१९३७५
ग.	गाविसहरूको कूल प्रक्षेपण				२१५१०	४०९५३	३८१९७	१००६६०
नोट: * नगरपालिकाहरूको आजिवियोमा साभेदारी हुने प्रक्षेपित रकम मात्र समावेश गरिएको ।								
** गाविसहरूको आजिवियोमा साभेदारी हुने प्रक्षेपित रकम (कूल प्रक्षेपणको २५ प्रतिशत रकम) मात्र समावेश गरिएको ।								
स्रोत: जिविस, २०५८								

दातृसंस्थाबाट प्राप्त हुन सक्ने संभावित थप स्रोतहरूको विस्तृत प्रक्षेपण विवरण तल दिइएको छ (तालिका) ।

तालिका नं. ५ आगामी ५ वर्षमा दातृसंस्थाबाट प्राप्त हुन सक्ने संभावित थप स्रोतको प्रक्षेपण					
क्र	दातृसंस्था	स्रोतको प्रक्षेपण (रु. हजारमा)			
		२०५९/६० (१)	२०६०/६२ (२)	२०६२/६४ (३)	जम्मा (१+२+३)
१	अन्तर्राष्ट्रिय विकासका लागि विकास कोष (DFID) र संयुक्त राष्ट्रसंघीय विकास कार्यक्रम (UNDP)	५०००	५०००	५०००	१५०००
२	अन्तर्राष्ट्रिय विकासका लागि अमेरिकी नियोग, युरोपेली समुदाय	२५००	२५००	२५००	७५००
३	डेनमार्क अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग एजेन्सी र जर्मन सहयोग नियोग	२०००	२०००	२०००	६०००
	जम्मा	९५००	९५००	५४५००	२८५००
स्रोत: जिविस, २०५८					

८.३ नपुग स्रोत परिचालनका लागि लिइने प्रमुख रणनीतिहरू

- जिल्लामा कार्यरत सजिविकाले जिल्ला विकासको संस्थागत विकास तथा सामाजिक परिचालनमा काम गर्दै आएको र आगामी दिनमा यसको अर्को चरण स्थानीय स्वायत्त शासन सुदृढीकरण कार्यक्रम (Local Governance Strengthen Program – LGSP) को रूपमा आउने भएको हुँदा संस्थागत सुदृढीकरण र सामाजिक परिचालनद्वारा गाउँ विकास कार्यक्रममा ठूलो लगानी हुन सक्ने संभावना रहेकोले यसमा UNDP र DFID जस्ता दातृसंस्थाबाट उल्लेख्य सहयोग जुटाइनेछ ।
- जिल्लाको आन्तरिक स्रोतको महत्वपूर्ण पक्षको रूपमा रहेको बालुवा खानी तथा खोलाहरूको बालुवाको भण्डारण (stock) लाई विश्व सम्पदा सूचीमा परेको चाँगुनारायण वरिपरि, इन्जिनियरिङ क्याम्पस आसपास, जिल्लाका पुरातात्विक, धार्मिक र ऐतिहासिक स्थल, मठ, मन्दिर, पाटी, पौवा, इनार, बस्ती तथा सार्वजनिक पूर्वाधारहरू एवम् वातावरणमा नकारात्मक असर नपर्ने गरी उपयोग गर्ने रणनीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- जिल्लाको प्रमुख स्रोतको रूपमा रहेको कवाडी सामानहरूलाई थप स्रोत जुटाउने गरी परिचालन गरिनेछ ।
- स्थानीय स्रोत र कच्चा पदार्थमा आधारित उद्यम विकास र व्यवसाय प्रवर्द्धन गर्ने तथा शहरी ग्रामीण विकासलाई टेवा पुऱ्याउने खालका कार्यक्रमलाई जिल्लामा आकर्षण गरी थप स्रोत जुटाइनेछ ।
- भक्तपुर रिड रोडलाई सम्पन्न गर्न सडक पूर्वाधार क्षेत्रमा सहयोग पुऱ्याउने एसियाली विकास बैंक र स्वीस विकास नियोग जस्ता दातृसंस्थालाई परिचालन गरी थप स्रोत जुटाइनेछ ।
- जिल्लामा कार्यरत गैरसरकारी संस्थालाई जिल्लाको विकासमा उपयोग गर्ने रणनीति अवलम्बन गरी उनीहरूलाई समन्वयात्मक रूपमा साभेदारी र सहकार्यमा लगाई कम लागतमा कार्य सम्पन्न गरिनेछ साथै गैसस मार्फत् थप स्रोत परिचालन गरिनेछ ।
- प्रत्यक्ष जनसरोकार रहेका कार्यमा अत्यधिक जनसहभागिता र जनपरिचालन गरी लागत प्रभावी ढंगमा कार्य सम्पादन गरिनेछ ।
- भक्तपुरमा संचालन हुने तर राजधानीकै रणनीतिक महत्व रहेको आयोजनाहरूमा केन्द्रबाट थप लगानी गर्नका लागि पहल गरिनेछ ।

- पर्यटन विकास लगायत तुलनात्मक लाभका अन्य क्षेत्रमा स्वदेशी र विदेशी निजी लगानी आकर्षित गरी थप लगानी जुटाइनेछ ।
- जलाधार क्षेत्र व्यवस्थापनमा युरोपेली समुदाय, डेनिस सहयोग नियोग, नदी नियन्त्रण र भूसंरक्षणमा जापान सहयोग नियोग तथा शहरी पूर्वाधार विकासमा स्थानीय प्रयासद्वारा शहरी क्षेत्र विकास कार्यक्रमलाई उपयोग गरिनेछ । शहरी फोहरमैलालाई पुनः प्रशोधन, पुनर्उपयोग, जैविक मल बनाउने गरी स्रोतको रूपमा उपयोग गर्ने तथा फोहरमैला व्यवस्थापनमा उपयुक्त संघसंस्थाबाट सहयोग जुटाइनेछ ।
- जिल्लामा हुने समुदाय स्तरका क्रियाकलापमा सामुदायिक स्तरका संघसंस्थालाई प्रत्यक्ष रूपमा सहभागी गराइ स्थानीय स्तरमा रहेको स्रोत साधन र श्रम परिचालन गरी आयोजना/कार्यक्रमको लागत घटाइनेछ ।
- आजिवियोमा प्रस्ताव गरिएका नयाँ कार्यक्रमहरूलाई एकीकृत ढंगले परिचालन गरी लागतमा कमी ल्याइनेछ ।

८.४ प्रमुख कार्यक्रम र आयोजनाहरूको बजेट विवरण

८.४.१ आर्थिक विकासका विभिन्न कार्यक्रमका लागि बजेट अनुमान

कृषि विकास

<i>रु. हजारमा</i>													
प्रा. क्र.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				स्रोत (जिल्लास्तर)						स्रोत (केन्द्रस्तर)	
		०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा	श्री ५ को सरकार	स्थानीय निकाय	दातृसंस्था	गैसस	निजी क्षेत्र	जनसह-भागिता	श्री ५ को सरकार	दातृसंस्था
१	१.१.१.३ तरकारी उत्पादन कार्यक्रम (परिमार्जित)	८२१	१८९६	२२९४	५०११	५०११							
२	१.१.१.२ माटोमा गुणस्तर सुधार कार्यक्रम (नयाँ)	५८१	३८७	५२५	१४९३	४९३	१०००						
३	१.१.१.५ खाद्यान्न बाली उत्पादन कार्यक्रम (परिमार्जित)	५७३	१३२३	१६०१	३४९७	३४९७							
४	१.१.१.४ आलु उत्पादन कार्यक्रम (साविक)	३८८	८९६	१०८४	२३६८	२३६८							
५	१.१.१.३ कृषि उपज बजार व्यवस्थापन कार्यक्रम (नयाँ)	१६०	३६९	४४७	९७६	९७६							
६	१.१.१.१ कृषि सामग्री आपूर्ति (साविक)	०	०	०	०	०							
७	१.१.१.४ कृषि प्रसार साधारण कार्यक्रम (साविक)	४९७	११४८	१३८९	३०३४	३०३४							
८	१.१.१.७ प्राञ्जरिक तरकारी खेती (नयाँ)	४१८	९६५	११६८	२५५१	२५५१							
९	१.१.१.६ शत्रु जिव व्यवस्थापन कार्यक्रम (IPM) (परिमार्जित)	५८४	१३४९	१६३२	३५६५	३५६५							

रु. हजारमा

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				स्रोत (जिल्लास्तर)						स्रोत (केन्द्रस्तर)	
		०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा	श्री ५ को सरकार	स्थानीय निकाय	दातृसंस्था	गैसस	निजी क्षेत्र	जनसह-भागिता	श्री ५ को सरकार	दातृसंस्था
१०	१.१.१.१० च्याउ विकास कार्यक्रम (महिला सहभागिता) (परिमार्जित)	१९७	४५५	५५०	१२०२	१२०२							
११	१.१.१.८ नगदेवाली (अदुवा) (परिमार्जित)	१९६	४५२	५४७	११९५	११९५							
१२	१.१.१.९ मौरी विकास कार्यक्रम (परिमार्जित)	१३२	३०५	३६८	८०५	८०५							
१३	१.१.१.१२ फूल खेती कार्यक्रम (नयाँ)	१०२	२३५	२८५	६२२	६२२							
१४	१.१.१.११ कुरिलो खेती कार्यक्रम (नयाँ)	१०२	२३५	२८५	६२२	६२२							
१५	१.१.१.१५ समन्वय तथा अनुगमन निरीक्षण कार्यक्रम (परिमार्जित)	२०२	४६६	५६४	१२३२	१२३२							
१६	१.१.१.१६ कर्मचारीको दक्षता अभिवृद्धि (परिमार्जित)	७५	१७३	२०९	४५७	४५७							
जम्मा कार्यक्रम खर्च		५०२८	१०६५४	१२९४८	२८६३०	२७६३०	१०००						
प्रशासनिक खर्च		४७४४	१०९५८	१३२५९	२८९६१	२८९६१							
कूल जम्मा		९७७२	२१६१२	२६२०७	५७५९१	५६५९१	१०००						

पशु विकास

रु. हजारमा													
प्रा. क्र.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				स्रोत (जिल्लास्तर)						स्रोत (केन्द्रस्तर)	
		०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा	श्री ५ को सरकार	स्थानीय निकाय	दातृसंस्था	गैसस	निजी क्षेत्र	जनसह-भागिता	श्री ५ को सरकार	दातृसंस्था
१	१.१.१.१७ आधारभूत पशु विकास कार्यक्रम (साविक)	४००	९२४	१११८	२४४२	२४४२							
२	१.१.१.१८ पशु स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम (साविक)	३५०	८०८	९७८	२१३६	२१३६							
३	१.१.१.२२ गरिवी निवारण र स्वरोजगार प्रवर्द्धन (परिमार्जित)	३००	६९३	८३८	१८३१	१८३१							
४	१.१.१.२४ महिला विकास कार्यक्रम (साविक)	२५०	५७७	६९८	१५२५	१५२५							
५	१.१.१.२० तालिम तथा प्रसार सेवा (साविक)	२००	४६२	५५९	१२२१	१२२१							
६	१.१.१.२१ आयआर्जन कार्यक्रम (साविक)	१५०	३४६	४१९	९१५	९१५							
७	१.१.१.२५ पशु आहारा विकास (साविक)	१००	२३१	२७९	६१०	६१०							
८	१.१.१.१९ पशुपंक्षी बजार विकास कार्यक्रम (नयाँ)	१००	२३१	२७९	६१०	६१०							
९	१.१.१.२३ अनुगमन तथा मूल्यांकन (साविक)	५०	११५	१३९	३०४	३०४							
१०	१.१.१.२६ उत्पादन प्रतियोगिता (साविक)	५०	११५	१३९	३०४	३०४							
जम्मा कार्यक्रम खर्च		१९५०	४५०२	५४४६	११८९८	११८९८							
प्रशासनिक खर्च		३५५०	८२००	९९२२	२१६७२	२१६७२							
कूल जम्मा		५५००	१२७०२	१५३६८	३३५७०	३३५७०							

पर्यटन

रु. हजारमा													
प्रा. क्र.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				स्रोत (जिल्लास्तर)						स्रोत (केन्द्रस्तर)	
		०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा	श्री ५ को सरकार	स्थानीय निकाय	दातृसंस्था	गैसस	निजी क्षेत्र	जनसह-भागिता	श्री ५ को सरकार	दातृसंस्था
१	१.२.१.३ नयाँ पर्यटकीय स्थलहरूको पहिचान तथा कार्यक्रमहरूको तर्जुमा र विकास (परिमार्जित)	१७६००	१०७९००	८७९००	२१३४००		२३०००		२३००	२०००	३०००	१३२०००	५११००
२	१.२.१.१ पर्यटन तथा परम्परागत हस्तकला सम्बन्धी दक्ष जनशक्ति तयार (परिमार्जित)	३२५०	३२५०	७०००	१३५००		२५००		१०००		१५००	५०००	३५००
३	१.२.१.२ पर्यटन सम्बन्धी सूचना व्यवस्थापन तथा स्तरीय सुविधा विस्तार (परिमार्जित)	४७००	४८४००	५८९००	११२०००		७०००		५००	९६०००		५५००	३०००
जम्मा कार्यक्रम खर्च		२५५५०	१५९५५०	१५३८००	३३८९००	०	३२५००	०	३८००	९८०००	४५००	१४२५००	५७६००
प्रशासनिक खर्च		कार्यक्रम खर्चमै प्रशासनिक खर्च समावेश गरिएको ।											
कुल जम्मा		२५५५०	१५९५५०	१५३८००	३३८९००	०	३२५००	०	३८००	९८०००	४५००	१४२५००	५७६००

उद्योग

<i>रु. हजारमा</i>													
प्रा. क्र.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				स्रोत (जिल्लास्तर)						स्रोत (केन्द्रस्तर)	
		०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा	श्री ५ को सरकार	स्थानीय निकाय	दातृसंस्था	गैसस	निजी क्षेत्र	जनसह-भागिता	श्री ५ को सरकार	दातृसंस्था
१	१.३.१.४ निर्यात प्रवर्द्धन, बजार विकास र विस्तार (परिमार्जित)	५००	१०००	१५००	३०००		१०००	५००	१०००	५००			
२	१.३.१.२ सीप विकास तालिम कार्यक्रम (साविक)	१७५०	४०४३	४८९१	१०६८४	१०६८४							
३	१.३.१.३ भवन निर्माण सुधार (परिमार्जित)	२५०	६००	७००	१५५०	१५५०							
४	१.३.१.१ औद्योगिक प्रवर्द्धन, सम्वर्द्धन तथा विकास (साविक)	५००	१०००	१५००	३०००		१०००	५००	१०००	५००			
जम्मा कार्यक्रम खर्च		३०००	६६४३	८५९१	१८२३४	१२२३४	२०००	१०००	२०००	१०००			
प्रशासनिक खर्च		११०३	२५४७	३०८१	६७३१	६७३१							
कूल जम्मा		४१०३	९१९०	११६७२	२४९६५	१८९६५	२०००	१०००	२०००	१०००			

कृषि वन

<i>रु. हजारमा</i>													
प्रा. क्र.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				स्रोत (जिल्लास्तर)						स्रोत (केन्द्रस्तर)	
		०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा	श्री ५ को सरकार	स्थानीय निकाय	दातृसंस्था	गैसस	निजी क्षेत्र	जनसह-भागिता	श्री ५ को सरकार	दातृसंस्था
१	१.४.१.१ जनचेतना अभिवृद्धि (परिमार्जित)	२०	४०	४०	१००	२५	५०		२५				
२	१.४.१.२ नर्सरी स्थापना (जडिबुटी, अम्रिसो) (परिमार्जित)	२०	२००	१०००	१२२०	२०	५०		१५०	५००	५००		
३	१.४.१.३ निगालो व्यवसाय तालिम (परिमार्जित)	२०	१०		३०	१०	२०						
४	१.४.१.४ बजार व्यवस्थापन (परिमार्जित)	१०	२०	२०	५०	१०	१०		१०	१०	१०		
जम्मा कार्यक्रम खर्च		७०	२७०	१०६०	१४००	६५	१३०	०	१८५	५१०	५१०		
प्रशासनिक खर्च		<i>कार्यक्रम खर्चमै प्रशासनिक खर्च समावेश गरिएको ।</i>											
कूल जम्मा		७०	२७०	१०६०	१४००	६५	१३०	०	१८५	५१०	५१०		

वैकिङ्

<i>रु. हजारमा</i>													
प्रा. क्र.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				स्रोत (जिल्लास्तर)						स्रोत (केन्द्रस्तर)	
		०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा	श्री ५ को सरकार	स्थानीय निकाय	दातृसंस्था	गैसस	निजी क्षेत्र	जनसह-भागिता	श्री ५ को सरकार**	दातृसंस्था
१	१.५.१.१ ऋण लगानी अभिवृद्धि (साविक)	४८६८५१	१०८३९३२	१२८६०२०	२८५६८०३							२८५६८०३	
२	१.५.१.२ ऋण असूलीमा अभिवृद्धि (साविक)	३६५१३८	९२१३४२	१४१४६२२	२७०११०२							२७०११०२	
	थप लगानीको लागि उपलब्ध (१-२)	१२१७१३	१६२५९०	(१२८६०२)	१५५७०१							१५५७०१	
३	१.५.१.३ ऋण प्रवर्द्धन कार्यक्रम (नयाँ)	३००	६९३	८३७	१८३०							१८३०	
	जम्मा कार्यक्रम खर्च	१२२०१३	१६३२८३	(१२७७६५)	१५७५३१	०	०	०	०	०	०	१५७५३१	०
	प्रशासनिक खर्च	२६७६०	६१८१६	७४७९७	१६३३७३							१६३३७३	
	कूल जम्मा	१४८७७३	२२५०९९	(५२९६८)	३२०९०४	०	०	०	०	०	०	३२०९०४	०
नोट: ** यस सम्बन्धी लगानी/खर्च बैंक तथा वित्तीय संस्था (केन्द्रीय कार्यालयबाट) व्यहोरिने ।													

सहकारी

रु. हजारमा													
प्रा. क्र.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				स्रोत (जिल्लास्तर)						स्रोत (केन्द्रस्तर)	
		०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा	श्री ५ को सरकार	स्थानीय निकाय	दातृसंस्था	गैसस	निजी क्षेत्र	जनसह-भागिता	श्री ५ को सरकार	दातृसंस्था
१	१.५.१.७ महिला सहकारी विकास तालिम (नयाँ)	१३०	२८६	३१४	७३०	३६५	३६५						
२	१.५.१.९ महिलाहरूमध्ये सहकारी क्षेत्रमा राम्रो काम गर्नेलाई पुरस्कार (नयाँ)	५०	१००	१००	२५०		२५०						
३	१.५.१.६ सहकारी व्यवसाय विकास तालिम (नयाँ)	१३०	२८६	३१४	७३०	३६५	३६५						
४	१.५.१.४ पूर्व सहकारी शिक्षा शिविर (नयाँ)	१३०	२८६	३१४	७३०	३६५	३६५						
५	१.५.१.५ सहकारी लेखापालन तालिम (नयाँ)	१३०	२८६	३१४	७३०	३६५	३६५						
६	१.५.१.८ सर्वोत्तम सहकारी पुरस्कार (नयाँ)	५०	१००	१००	२५०		२५०						
७	१.५.१.१० सहकारीहरूको अनुगमन र मूल्यांकन (नयाँ)	५०	११०	१२१	२८१	१४१	१४०						
जम्मा कार्यक्रम खर्च		६७०	१४५४	१५७७	३७०१	१६०१	२१००	०	०	०	०	०	०
प्रशासनिक खर्च		१५१०	३३२२	३६५४	८४८६	८४८६							
कूल जम्मा		२१८०	४७७६	५२३१	१२१८७	१००८७	२१००	०	०	०	०	१६०१	०

८.४.२ सामाजिक विकासका विभिन्न कार्यक्रमका लागि बजेट अनुमान

शिक्षा

रु. हजारमा													
प्रा. क्र.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				स्रोत (जिल्लास्तर)						स्रोत (केन्द्रस्तर)	
		०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा	श्री ५ को सरकार	स्थानीय निकाय	दातृसंस्था	गैसस	निजी क्षेत्र	जनसह-भागिता	श्री ५ को सरकार	दातृसंस्था
१	Error! Not a valid link.	१९२०	४९६६	५८२५	१२७११	८०९२	२२०	४२७४	१२५				
२	Error! Not a valid link.	४००	६६५	७७०	१८३५		७८०	४७५			५८०		
३	Error! Not a valid link.	८७७०	८३६०	७३५४	२४४८४	५८९	३६७२	१४९०२			५३२१		
४	Error! Not a valid link.	५९०	१२९८	१४२८	३३१६	१३६	१००	२८४८	२३२				
५	Error! Not a valid link.	१५०	६९३	७६३	१६०६	६६	११०	१३३०			१००		
६	Error! Not a valid link.	६६०	५२५	७३३	१९१८	१००	१५४१			१७५	१०२		
७	Error! Not a valid link.	१४६	९६४	१०६०	२१७०	८९	*	२०८१					
८	Error! Not a valid link.	१८८०	४१३६	४५५०	१०५६६	४३३	९५६	९१७७					
९	Error! Not a valid link.	५०	११०	१२१	२८१	२८१							
१०	Error! Not a valid link.	१५९७	३५१३	३८६४	८९७४	२४१४		५७६०		८००			
११	Error! Not a valid link.	१००	२२०	२४२	५६२	२३		५३९					
१२	Error! Not a valid link.	७००	३०८०	४६२०	८४००	३४५	१५२५	६१५५			३७५		
१३	Error! Not a valid link.	८८५	१९४७	२१४२	४९७४	३२३३	१७४१						
	जम्मा कार्यक्रम खर्च	१७८४८	३०४७७	३३४७२	८१७९७	१५८०१	१०६४५	४७५४१	३५७	९७५	६४७८	०	०
	प्रशासनिक खर्च**	११००००	२४२०००	२६६२००	६१८२००	६१७४७७		७२३					
	कूल जम्मा	१२७८४८	२७२४७७	२९९६७२	६९९९९७	६३३२७८	१०६४५	४८२६४	३५७	९७५	६४७८	०	०

नोट: * भौतिक पूर्वाधार व्यवस्था स्थानीय निकाय र जनसहभागिता तथा विद्यालयबाट ।
 ** प्रशासनिक खर्च अन्तर्गत प्रा.वि., नि.मा.वि., मा.वि. सञ्चालन अनुदान लगायतका साधारण बजेटका अन्य खर्च समेत समावेश छ ।

स्वास्थ्य

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				स्रोत (जिल्लास्तर)						स्रोत (केन्द्रस्तर)	
		०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा	श्री ५ को सरकार	स्थानीय निकाय	दातृसंस्था	गैसस	निजी क्षेत्र	जनसह-भागिता	श्री ५ को सरकार	दातृसंस्था
		१	Error! Not a valid link.	६६	१५३	१८५	४०४	४०४					
२	Error! Not a valid link.	१२९	२९८	३५९	७८६	५५०		२३६					
३	Error! Not a valid link.	६३	१४५	१७५	३८३	३८३							
४	Error! Not a valid link.	६७९	१५६७	१८९७	४१४३	८२९		३३१४					
५	Error! Not a valid link.	१००	२३१	२७९	६१०	४००		२१०					
६	Error! Not a valid link.	११६	२६८	३२४	७०८	५००		२०८					
७	Error! Not a valid link.	६४	१४७	१७८	३८९	३८९							
८	Error! Not a valid link.		१०००		१०००			१०००					
९	Error! Not a valid link.	६३	१४५	१७५	३८३	३८३							
१०	Error! Not a valid link.	३००	६९३	८३८	१८३१	९१५	४००			५१६			
११	Error! Not a valid link.	६०००	८०००	६०००	२००००	१००००		१००००					
१२	Error! Not a valid link.	४००			४००	२००		२००					
१३	Error! Not a valid link.	५००	११५५	१३९८	३०५३	२०००		१०५३					
१४	Error! Not a valid link.	३९	९०	१०९	२३८	२३८							
१५	Error! Not a valid link.	५००	१०००	१०००	२५००	१०००		१५००					
१६	Error! Not a valid link.	२००	४००	४००	१०००	५००		५००					
१७	Error! Not a valid link.	२३१	५३३	६४५	१४०९	१४०९							
	जम्मा कार्यक्रम खर्च	९४५०	१५८२५	१३९६२	३९२३७	२०१००	४००	१८२२१	०	५१६	०	०	०
	प्रशासनिक खर्च	२२०००	४४०००	४४०००	११००००	११००००							
	कूल जम्मा	३१४५०	५९८२५	५७९६२	१४९२३७	१३०१००	४००	१८२२१	०	५१६	०	०	०

महिला, बालबालिका, अपांग, दलित तथा पिछडिएको वर्ग

रु. हजारमा													
प्रा. क्र.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				स्रोत (जिल्लास्तर)						स्रोत (केन्द्रस्तर)	
		०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा	श्री ५ को सरकार	स्थानीय निकाय	दातृसंस्था	गैसस	निजी क्षेत्र	जनसह-भागिता	श्री ५ को सरकार	दातृसंस्था
१	Error! Not a valid link.	८५०	१९६३	४५३४	७३४७	४११४		३२३३					
२	Error! Not a valid link.	१५४००	६२००	१२००	२२८००			२२८००					
३	Error! Not a valid link.	५०००	११५०	१२६०	७४१०	१८५२	१८५२	१८५४	१८५२				
४	Error! Not a valid link.	२००	४६२	१०६८	१७३०		८६५						८६५
५	Error! Not a valid link.	१५०	३००	३००	७५०		३७५	३७५					
६	Error! Not a valid link.	१७०	३९२	९०६	१४६८	३६७	७३४	३६७					
७	Error! Not a valid link.	१७०	३९२	९०६	१४६८	३६७	३६७						७३४
८	Error! Not a valid link.	१५	१५०	७०००	७१६५	१७९१	१७९१	३५८३					
९	Error! Not a valid link.	५००	१०००	१०००	२५००	२५००							
१०	Error! Not a valid link.	५००	१०००	१०००	२५००	२५००							
११	Error! Not a valid link.	३३६०	७७६१	१७९२६	२९०४७	२९०४७							
१२	Error! Not a valid link.	५०	११५	३८२	५४७		५४७						
	जम्मा कार्यक्रम खर्च	२६३६५	२०८८५	३७४८२	८४७३२	४२५३८	६५३१	३२२१२	१८५२	०	०	०	१५९९
	प्रशासनिक खर्च	२४५०	५४१०	६३४४	१४२०४	९२७२	७६२	३९८०	१९०				
	कूल जम्मा	२८८१५	२६२९५	४३८२६	९८९३६	५१८१०	७२९३	३६१९२	२०४२	०	०	०	१५९९

पुरातात्विक, सांस्कृतिक सम्पदा

रु. हजारमा													
प्रा. क्र.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				स्रोत (जिल्लास्तर)						स्रोत (केन्द्रस्तर)	
		०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा	श्री ५ को सरकार	स्थानीय निकाय	दातृसंस्था	गैसस	निजी क्षेत्र	जनसह-भागिता	श्री ५ को सरकार	दातृसंस्था
१	Error! Not a valid link.	१५५००	३५८०५	४३३२४	९४६२९	३३१२१	४७३१४			४७३१	९४६३		
२	Error! Not a valid link.	२००	४६२	५५९	१२२१	२००	७२१			१००	२००		
	जम्मा कार्यक्रम खर्च	१५७००	३६२६७	४३८८३	९५८५०	३३३२१	४८०३५	०	०	४८३१	९६६३	०	०
	प्रशासनिक खर्च				०								
	कूल जम्मा	१५७००	३६२६७	४३८८३	९५८५०	३३३२१	४८०३५	०	०	४८३१	९६६३	०	०

खेलकुद र मनोरञ्जन

रु. हजारमा													
प्रा. क्र.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				स्रोत (जिल्लास्तर)						स्रोत (केन्द्रस्तर)	
		०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा	श्री ५ को सरकार	स्थानीय निकाय	दातृसंस्था	गैसस	निजी क्षेत्र	जनसह-भागिता	श्री ५ को सरकार	दातृसंस्था
१	Error! Not a valid link.	भौतिक पूर्वाधार विकास समूह अन्तर्गत सार्वजनिक निर्माण सम्बन्धी कार्यक्रममा समावेश गरिएकोले यहाँ छुट्टै बजेट नदेखाइएको ।											
२	Error! Not a valid link.	२००	४६२	५५४	१२२१	४०५	७००			११६			
	जम्मा कार्यक्रम खर्च	२००	४६२	५५४	१२२१	४०५	७००			११६			
	प्रशासनिक खर्च												
	कूल जम्मा	२००	४६२	५५४	१२२१	४०५	७००			११६			

८.४.३ भौतिक पूर्वाधार विकासका विभिन्न कार्यक्रमका लागि बजेट अनुमान

सडकतर्फ

<i>रु. हजारमा</i>													
प्रा. क्र.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				स्रोत (जिल्लास्तर)						स्रोत (केन्द्रस्तर)	
		०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा	श्री ५ को सरकार	स्थानीय निकाय	दातृसंस्था	गैसस	निजी क्षेत्र	जनसह-भागिता	श्री ५ को सरकार	दातृसंस्था
१	Error! Not a valid link.	२५०००	५९९५०	६५९४५	१५०८९५	२३४०४	२४०६२					१०३४२९	
२	Error! Not a valid link.	२०००	४६२०	५०८२	११७०२		३५१०				५८५	७६०७	
३	Error! Not a valid link.	५०००	१६५००	३८११५	५९६१५		६१५			५९०००			
४	Error! Not a valid link.	५००	११५५	१२७०	२९२५		११७०					१७५५	
	जम्मा कार्यक्रम खर्च	३२५००	८२२२५	११०४१२	२२५१३७	२३४०४	२९३५७	०	०	५९०००	५८५	११२७९१	०
	प्रशासनिक खर्च	४८७५	१२३३३	१६५६१	३३७६९	३५१०	४४०४			८८५०	८८	१६९१७	
	कूल जम्मा	३७३७५	९४५५८	१२६९७३	२५८९०६	२६९१४	३३७६१	०	०	६७८५०	६७३	१२९७०८	०

खानेपानीतर्फ

रु. हजारमा													
प्रा. क्र.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				स्रोत (जिल्लास्तर)					स्रोत (केन्द्रस्तर)		
		०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा	श्री ५ को सरकार	स्थानीय निकाय	दातृसंस्था	गैसस	निजी क्षेत्र	जनसह-भागिता	श्री ५ को सरकार	दातृसंस्था
१	Error! Not a valid link.	१७०००	३९२७०	४३१९७	९९४६७						८०१९	२७६९३	६३७५५
२	Error! Not a valid link.	१५२५५	३५२३८	३८७६१	८९२५४							५६३२८	३२९२६
३	Error! Not a valid link.	५२५५	१२१३८	१३३५१	३०७४४						२९४	१५०२०	१५४३०
	जम्मा कार्यक्रम खर्च	३७५१०	८६६४६	९५३०९	२१९४६५	०	०	०	०	०	८३१३	९९०४१	११२१११
	प्रशासनिक खर्च	५६२७	१२९९७	१४२९६	३२९२०							३२९२०	
	कूल जम्मा	४३१३७	९९६४३	१०९६०५	२५२३८५	०	०	०	०	०	८३१३	१३१९६१	११२१११

ढल नलरुण

<i>रु. हजरुडर</i>													
डुरर. कुर.	कररुडरकुरडु	ररुथलक वरुष				सुरुर (कुरलुलरसुतर)						सुरुर (कुरनुदुरसुतर)	
		०ॡॡ/ॡ०	०ॡ०/ॡ२	०ॡ२/ॡॡ	कुरडुडर	शुरी ॡ कुरुर सरकरर	सुथरनीडु नलकरडु	दरतुसंसुथर	गुरैसस	नलकुरी कुषुतुर	कुरनसह-डुररगलतर	शुरी ॡ कुरुर सरकरर	दरतुसंसुथर
१	Error! Not a valid link.	१००००	३ॡॡ००	ॡ२३ॡ०	ॡ०ॡॡ०		२२ॡ१२				ॡॡॡॡ३	१२ॡ१ॡ	ॡ०ॡॡॡ
२	Error! Not a valid link.	१००००	२३१००	२ॡॡ१०	ॡॡॡ१०		१ॡॡ२ॡ				ॡॡॡॡ	ॡ०२०	२ॡ०ॡॡ
३	Error! Not a valid link.	१०००	२३१०	२ॡॡ१	ॡॡॡ१		१ॡॡ३					२ॡ२ॡ	१ॡॡ३
	कुरडुडर कररुडरकुरडु खरुच	२१०००	ॡ३ॡ१०	ॡ०३०१	१ॡॡ२११	०	३ॡॡ०३	०	०	०	१३३२०	२२ॡॡॡ	ॡ०ॡ२ॡ
	डुरशरसनलक खरुच	३१ॡ०	ॡॡॡ०	१०ॡ००	२३२३०							२३२३०	
	कुल कुरडुडर	२ॡ१ॡ०	ॡ३ॡॡ०	ॡ०ॡ०१	१ॡॡॡॡ१	०	३ॡॡ०३	०	०	०	१३३२०	ॡॡॡॡॡ	ॡ०ॡ२ॡ

विद्युत तथा वैकल्पिक ऊर्जा

रु. हजारमा													
प्रा. क्र.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				स्रोत (जिल्लास्तर)						स्रोत (केन्द्रस्तर)	
		०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा	श्री ५ को सरकार	स्थानीय निकाय	दातृसंस्था	गैसस	निजी क्षेत्र	जनसह-भागिता	श्री ५ को सरकार	दातृसंस्था
१	Error! Not a valid link.	६७५०	१००००	९०००	२५७५०							२५७५०	
२	Error! Not a valid link.	३००	६९३	८३८	१८३१							१८३१	
३	Error! Not a valid link.	२५००	५७७५	६९८७	१५२६२							१५२६२	
४	Error! Not a valid link.	७७५	५२२	६८७	१९८४			९९२		९९२			
५	Error! Not a valid link.	२००			२००		२००						
६	Error! Not a valid link.	२००	४६२	५५९	१२२१							१२२१	
जम्मा कार्यक्रम खर्च		१०७२५	१७४५२	१८०७१	४६२४८	०	२००	९९२	०	९९२	०	४४०६४	०
प्रशासनिक खर्च		१६०९	२६१८	२७१०	६९३७		३०	१४८		१४८		६६११	
कूल जम्मा		१२३३४	२००७०	२०७८१	५३१८५	०	२३०	११४०	०	११४०	०	५०६७५	०

सञ्चारतर्फ

रु. हजारमा													
प्रा. क्र.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				स्रोत (जिल्लास्तर)						स्रोत (केन्द्रस्तर)	
		०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा	श्री ५ को सरकार	स्थानीय निकाय	दातृसंस्था	गैसस	निजी क्षेत्र	जनसह-भागिता	श्री ५ को सरकार	दातृसंस्था
१	Error! Not a valid link.	८०२६२	७३२७३	३९८९६२	५५२४९७							५५२४९७	
२	Error! Not a valid link.	१३५०१	१०४२४	१३७२८	३७६५३	७९६	२३८९			३४४६८			
३	Error! Not a valid link.		१००००		१००००							१००००	
४	Error! Not a valid link.	३००	६९३	७६२	१७५५					१७५५			
	जम्मा कार्यक्रम खर्च	९४०६३	९४३९०	४१३४५२	६०१९०५	७९६	२३८९	०	०	३६२२३	०	५६२४९७	०
	प्रशासनिक खर्च	१४१०९	१४१५८	६२०१७	९०२८४	११९	३५८			५४३३		८४३७४	
	कुल जम्मा	१०८१७२	१०८५४८	४७५४६९	६९२१८९	९१५	२७४७	०	०	४१६५६	०	६४६८७१	०

सिंचाई तथा नदी नियन्त्रणतर्फ

रु. हजारमा													
प्रा. क्र.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				स्रोत (जिल्लास्तर)						स्रोत (केन्द्रस्तर)	
		०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा	श्री ५ को सरकार	स्थानीय निकाय	दातृसंस्था	गैसस	निजी क्षेत्र	जनसह-भागिता	श्री ५ को सरकार	दातृसंस्था
१	Error! Not a valid link.	२००००	४६२००	४८४००	११४६००		५७३०				११४५	५३८६२	५३८६३
२	Error! Not a valid link.	१००	२३१	२५४	५८५		३५१					२३४	
३	Error! Not a valid link.	५५००	११५००	१२५००	२९५००	७५००						२२०००	
	जम्मा कार्यक्रम खर्च	२५६००	५७९३१	६११५४	१४४६८५	७५००	६०८१	०	०	०	११४५	७६०९६	५३८६३
	प्रशासनिक खर्च	३०१५	६९६५	७२९८	१७२७८		९१२					८११४	८२५२
	कूल जम्मा	२८६१५	६४८९६	६८४५२	१६१९६३	७५००	६९९३	०	०	०	११४५	८४२१०	६२११५

सार्वजनिक निर्माण

रु. हजारमा													
प्रा. क्र.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				स्रोत (जिल्लास्तर)						स्रोत (केन्द्रस्तर)	
		०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा	श्री ५ को सरकार	स्थानीय निकाय	दातृसंस्था	गैसस	निजी क्षेत्र	जनसह-भागिता	श्री ५ को सरकार	दातृसंस्था
१	Error! Not a valid link.	२०००	१६०००	१६०००	३४०००		१७०००				१०००		१६०००
३	Error! Not a valid link.	३००	२२०	५२०	१०४०	५२०	५२०						
२	Error! Not a valid link.	५००	१७००	१८००	४०००		४०००						
	जम्मा कार्यक्रम खर्च	२८००	१७९२०	१८३२०	३९०४०	५२०	२१५२०	०	०	०	१०००	०	१६०००
	प्रशासनिक खर्च	४२०	२६८८	२७४८	५८५६	७८	३२२८						२५५०
	कूल जम्मा	३२२०	२०६०८	२१०६८	४४८९६	५९८	२४७४८	०	०	०	१०००	०	१८५५०

८.४.४ वन, वातावरण तथा बस्ती विकास

योजनाबद्ध बस्ती विकास र शहरी विकास

रु. हजारमा													
प्रा. क्र.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				स्रोत (जिल्लास्तर)						स्रोत (केन्द्रस्तर)	
		०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा	श्री ५ को सरकार	स्थानीय निकाय	दातृसंस्था	गैसस	निजी क्षेत्र	जनसह-भागिता	श्री ५ को सरकार	दातृसंस्था
१	Error! Not a valid link.	५००	१५००	१००००	१२०००		४०००	५००	५००	५००	५००	६०००	
२	Error! Not a valid link.	१०००	२०००	२५००	५५००		२२००	१६५०	२७५		२७५	११००	
३	Error! Not a valid link.	४४०००	३३२००	१३३०००	२१०२००						२०८०९८	२१०२	
४	Error! Not a valid link.	२००	१४६२	१७७९	३४४१		१३७५					२०६६	
जम्मा कार्यक्रम खर्च		४५७००	३८१६२	१४७२७९	२३११४१	०	७५७५	२१५०	७७५	५००	२०८८७३	११२६८	०
प्रशासनिक खर्च		कार्यक्रम खर्चमा नै समावेश गरिएको।											
कूल जम्मा		४५७००	३८१६२	१४७२७९	२३११४१	०	७५७५	२१५०	७७५	५००	२०८८७३	११२६८	०

भू-संरक्षणतर्फ

रु. हजारमा													
प्रा. क्र.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				स्रोत (जिल्लास्तर)					स्रोत (केन्द्रस्तर)		
		०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा	श्री ५ को सरकार	स्थानीय निकाय	दातृसंस्था	गैसस	निजी क्षेत्र	जनसह-भागिता	श्री ५ को सरकार	दातृसंस्था
१	Error! Not a valid link.	१३३०	३०२५	३३२७	७६८२			४६०९			३०७३		
२	Error! Not a valid link.		२००	२२०	४२०			४२०					
३	Error! Not a valid link.	४००	९२४	९९१	२३१५			२३१५					
४	Error! Not a valid link.	५३०	१२८२	१४१०	३२२२			२२५५			९६७		
५	Error! Not a valid link.		८८३	९७१	१८५४			१२९८			५५६		
६	Error! Not a valid link.	३००	६९३	८३८	१८३१			१२८२			५४९		
	जम्मा कार्यक्रम खर्च	२५६०	७००७	७७५७	१७३२४	०	०	१२१७९	०	०	५१४५		
	प्रशासनिक खर्च	११००	२५४१	३०७४	६७१५	६७१५							
	कूल जम्मा	३६६०	९५४८	१०८३१	२४०३९	६७१५	०	१२१७९	०	०	५१४५		

वन

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				स्रोत (जिल्लास्तर)						रु. हजारमा	
						स्रोत (केन्द्रस्तर)							
		०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा	श्री ५ को सरकार	स्थानीय निकाय	दातृसंस्था	गैसस	निजी क्षेत्र	जनसह-भागिता	श्री ५ को सरकार	दातृसंस्था
१	Error! Not a valid link.	१२५	२००	२००	५२५	५२५							
२	Error! Not a valid link.	११८	२३६	२३६	५९०	५९०							
३	Error! Not a valid link.	१५	२०	२०	५५								५५
४	Error! Not a valid link.	७५	७५		१५०	१५०							
५	Error! Not a valid link.	६	१८	२०	४४	४४							
६	Error! Not a valid link.		७०	७०	१४०		१४०						
७	Error! Not a valid link.	२०			२०								२०
८	Error! Not a valid link.	७५	२००	२००	४७५	४७५							
९	Error! Not a valid link.	३०	१६०	१६०	३५०	३५०							
१०	Error! Not a valid link.	२८	५५	५५	१३८	१३८							
११	Error! Not a valid link.	९५	१९०	१९०	४७५	४७५							
१२	Error! Not a valid link.	१५	१२	१२	३९	३९							
१३	Error! Not a valid link.	४५	९०	९०	२२५	२२५							
१४	Error! Not a valid link.		७०	७०	१४०	१४०							
	जम्मा कार्यक्रम खर्च	६४७	१३९६	१३२३	३३६६	३१५१	१४०	०	०	०	०	०	७५
	प्रशासनिक खर्च	५९०	१३६२	१६४८	३६००	३६००							
	कूल जम्मा	१२३७	२७५८	२९७१	६९६६	६७५१	१४०	०	०	०	०	०	७५

वातावरण

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				स्रोत (जिल्लास्तर)						रु. हजारमा	
						स्रोत (केन्द्रस्तर)							
		०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा	श्री ५ को सरकार	स्थानीय निकाय	दातृसंस्था	गैसस	निजी क्षेत्र	जनसह-भागिता	श्री ५ को सरकार	दातृसंस्था
१	Error! Not a valid link.	४००	९२४	११८२	२५०६	४२१	१४५३		२११	२११	२१०		
२	Error! Not a valid link.	८००००	१८४८००	२२३६०८	४८८४०८		४५००००		८४०८	१००००	२००००		
३	Error! Not a valid link.	३००	६६३	७५८	१७२१		१३७७			१७२	१७२		
४	Error! Not a valid link.	१८००	४१५८	५०२९	१०९८७		५४९३						५४९४

<u>रु. हजारमा</u>													
प्रा. क्र.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				स्रोत (जिल्लास्तर)						स्रोत (केन्द्रस्तर)	
		०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा	श्री ५ को सरकार	स्थानीय निकाय	दातृसंस्था	गैसस	निजी क्षेत्र	जनसह-भागिता	श्री ५ को सरकार	दातृसंस्था
	जम्मा कार्यक्रम खर्च	८२५००	१९०५४५	२३०५७७	५०३६२२	४२१	४५८३२३	०	८६१९	१०३८३	२०३८२	५४९४	०
	प्रशासनिक खर्च	<i>कार्यक्रम स्वर्चमा नै समावेश गरिएको।</i>											
	कूल जम्मा	८२५००	१९०५४५	२३०५७७	५०३६२२	४२१	४५८३२३	०	८६१९	१०३८३	२०३८२	५४९४	०

८.४.५ संस्थागत विकास र स्रोत परिचालन

रु. हजारमा													
प्रा. क्र.	कार्यक्रम	आर्थिक वर्ष				स्रोत (जिल्लास्तर)						स्रोत (केन्द्रस्तर)	
		०५९/६०	०६०/६२	०६२/६४	जम्मा	श्री ५ को सरकार	स्थानीय निकाय	दातृसंस्था	गैसस	निजी क्षेत्र	जनसह-भागिता	श्री ५ को सरकार	दातृसंस्था
१	Error! Not a valid link.	२५०	१००	२००	५५०		२७५	२७५					
२	Error! Not a valid link.	२६००	२३६०	१०००	५९६०		२०००	३९६०					
३	Error! Not a valid link.	५७५	३५०	३५०	१२७५		६००	६००	७५				
४	Error! Not a valid link.	५००	२४००	६००	३५००	५००	१०००	२०००					
५	Error! Not a valid link.	२००	१००	१००	४००		५०	३५०					
६	Error! Not a valid link.	४००	६००	६००	१६००		८००	८००					
७	Error! Not a valid link.	१२७५	१४००	१८००	४४७५		१०००	३४७५					
८	Error! Not a valid link.	१९००	३४३२	३७५५	९०८७		४०००	२५८७				२५००	
९	Error! Not a valid link.	१७५	२५०	३००	७२५		२२५	५००					
१०	Error! Not a valid link.	७७५	११५०	११५०	३०७५		१०००	१५००	५७५				
११	Error! Not a valid link.	२००	५००	५००	१२००		२००	१०००					
१२	Error! Not a valid link.	३१००	४०००	६०००	१३१००	४०००	५०००	४१००					
	जम्मा कार्यक्रम खर्च	११९५०	१६६५२	१६३५५	४४९४७	४५००	१६१५०	२११४७	६५०	०	०	२५००	
	प्रशासनिक खर्च	७४७२	९०४१	१०९४०	२७४५३	२०५३७	६९१६						
	कूल जम्मा	१९४२२	२५६८३	२७२९५	७२४००	२५०३७	२३०६६	२११४७	६५०	०	०	२५००	

९. कार्यक्रम/आयोजना सुरु र सम्पन्न हुने अवधि तथा कार्यान्वयन तालिका

जिल्ला विकासका कार्यक्रम/आयोजनाहरूलाई आ.व. ०५९/६० देखि आ.व. ०६३/६४ सम्मको ५ वर्षको अवधिलाई पहिलो एक वर्ष र बाँकी दुई-दुई वर्षको गरी विखण्डन गरिएका सूचकहरू तर्कबद्ध ढाँचामा राखिएका छन्। यसले वार्षिक कार्यक्रम बनाउन र कार्यान्वयन गर्नका लागि सहजता प्रदान गर्नेछ। यसलाई माथि ५. विषयगत उद्देश्य, नतिजा, सूचकहरू र पुष्ट्याइँका आधार तथा विषयगत रणनीति एवम् कार्यनीति शीर्षकमा उल्लेख गरिसकिएको छ।

१०. प्रस्तावित भू-उपयोग तथा जिल्ला विकासको भौगोलिक खाका

जिल्लामा भू-उपयोग योजनाको कुनै प्रारूप तयार नभएको र यस सम्बन्धी अध्ययन गरी मापदण्ड तयार गर्ने कुरा यसै आवधिक योजनाको एउटा कार्यक्रमका रूपमा समावेश गरिएको छ। भू-उपयोगमा प्रत्यक्ष परिवर्तन ल्याउने प्रकृतिको सडक गुरुयोजना यहाँ तयार भई कार्यान्वयनमा आउने क्रममा छ। त्यसैले प्रस्तावित भू-उपयोग तथा जिल्ला विकासको भौगोलिक खाका आवधिक योजना अवधिपछि के कस्तो हुनेछ भन्ने कुरा पूर्वानुमान गर्न सके तापनि भू-उपयोग योजनाले प्रस्तावित गरेपछि मात्र निकर्षण गर्न सकिनेछ। जिल्लामा भौगोलिक सूचना प्रणाली (GIS) को सुरुवात भइसकेकोले यससँग सम्बन्धित आधारभूत सूचनाहरू आगामी दिनमा व्यवस्थित हुने अपेक्षा पर्ना गरिएको छ।

११. संगठनात्मक संरचना र विकास व्यवस्थापन

११.१ जिम्मेवारी तालिका

विषयगत क्षेत्रका प्रत्येक कार्यक्रमका लागि मुख्य कार्यान्वयकर्ता, समन्वयकर्ता र सहयोगी संस्थाहरू समेत खुलाइएको जिम्मेवारी तालिका तल दिइएको छ।

आर्थिक विकास : जिम्मेवारी तालिका

कृषि विकास

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान*	जनसंख्या	समन्वयकर्ता/संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१	Error! Not a valid link.	१३ ^१	२६२५	जिकृविका	जिकृविका, कृषि सेवा केन्द्र (कृसेके)	गाविस, नगरपालिका, कृषक समूह
२	Error! Not a valid link.	जिल्लाभरी	१४५३०९	जिविस, जिकृविका	जिकृविका, कृसेके	गाविस, नगरपालिका, माटो सेवा निर्देशनालय, कृषक समूह
३	Error! Not a valid link.	९ ^२	३०००	जिकृविका	जिकृविका, कृसेके	गाविस, नगरपालिका, कृषक समूह
४	Error! Not a valid link.	७ ^३	२५००	जिकृविका	जिकृविका, कृसेके	गाविस, नगरपालिका, कृषक समूह

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान*	जनसंख्या	समन्वयकर्ता / संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
५	Error! Not a valid link.	४ ⁴	१२५	जिविस, जिकृविका	जिकृविका, कृसेके	गाविस, नगरपालिका, बजार निर्देशनालय, कृषक समूह
६	Error! Not a valid link.	जिल्लाभरी	जिल्लाभर १४५३०९	जिकृविका	कृसासं., कृविबै, जिसका, कृसेके	जिविस, गाविस, नगरपालिका, एग्रोभेट, मल विक्रेता
७	Error! Not a valid link.	जिल्लाभरी	-	जिकृविका	जिकृविका, कृसेके	गाविस, नगरपालिका, कृषक समूह
८	Error! Not a valid link.	भनपा र मथिनपा, दधिकोट, बालकोट	२५०	जिकृविका, नगरपालिका	जिकृविका, कृसेके	जिविस, गाविस, इन्सान संस्था, कृषक समूह
९	Error! Not a valid link.	१३ ⁵	२७५०	जिकृविका, जिविस	जिकृविका, कृसेके	गाविस, नगरपालिका, बाली संरक्षण निर्देशनालय, कृषक समूह
१०	Error! Not a valid link.	७ ⁶	७५०	जिकृविका	जिकृविका, कृसेके	गाविस, नगरपालिका, महिला विकास शाखा, बाली रोग विज्ञान महाशाखा, कृषक समूह
११	Error! Not a valid link.	४ ⁷	८००	जिकृविका, गाविस	जिकृविका, कृसेके	गाविस, नगरपालिका, कृषक समूह
१२	Error! Not a valid link.	५ ⁸	५००	जिकृविका, गाविस	जिकृविका, कृसेके	गाविस, नगरपालिका, कृषक समूह, मौरी विकास शाखा
१३	Error! Not a valid link.	४ ⁹	५००	जिकृविका, गाविस	जिकृविका, कृसेके	Floriculture Association, वनस्पति उद्यान, गोदावरी
१४	Error! Not a valid link.	४ ¹⁰	२५०	जिकृविका, गाविस	जिकृविका, कृसेके	तरकारी विकास निर्देशनालय, कृषक समूह
१५	Error! Not a valid link.	जिल्लाभरी	-	जिकृविका, जिविस	जिकृविका, कृसेके	गाविस, पार्टी प्रतिनिधि, क्षेकृनि, कृषि विभाग
१६	Error! Not a valid link.	-	-	जिकृविका	जिकृविका, कृसेके	केन्द्रीय/क्षेत्रीय तालिम केन्द्र, इन्सान संस्था

नोट: 1 = भनपा, मथिनपा (२), सिपाडोल, दधिकोट, बालकोट, सिरुटार, चितापोल, भौखेल, ताथली, गुण्डु

2 = वागेश्वरी, सिपाडोल, दधिकोट, कटुन्जे, छालिड, चाँगु, दुवाकोट, भनपा, मथिनपा

3 = चाँगु, सिपाडोल, भौखेल, चितापोल, मथिनपा, ताथली, वागेश्वरी

4 = भौखेल, नखेल, बालकोट, मथिनपा

5 = सुडाल, चितापोल, मथिनपा (२), दुवाकोट, बालकोट, सिपाडो, सिरुटार, नगरकोट, कटुन्जे, भनपा (२), चाँगु (मनहरा फाँट)

6 = कटुन्जे, दधिकोट, मथिनपा (चपाचो), बालकोट, सिरुटार, गुण्डु, चाँगु

7 = नखेल, मथिनपा, सिपाडोल, गुण्डु

8 = सुडाल, दधिकोट, कटुन्जे, नखेल, गुण्डु

9 = मथिनपा (लोकन्थली), दधिकोट, सुडाल, गुण्डु

10 = वागेश्वरी, नखेल, सिपाडोल, दधिकोट

पशु विकासतर्फ

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता / संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१	१.१.१.१७ आधारभूत पशु विकास कार्यक्रम (साविक)	जिल्लाभरी	जिल्ला वासी	जिविस, जिपसेका	जिपसेका	गाविस, वडाहरू, कृषक समूहहरू, पशु उत्पादन निर्देशनालय, फार्महरू, ब्रोडर कृषक
२	१.१.१.१८ पशु स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम (साविक)	जिल्लाभरी	जिल्ला वासी	" "	जिपसेका, जिविस	गाविस, वडाहरू, कृषक समूहहरू, पशु स्वास्थ्य निर्देशनालय, राष्ट्रिय खोरेत नियन्त्रण, रेविज रोग नियन्त्रण
३	१.१.१.२२ गरिवी निवारण र स्वरोजगार प्रवर्द्धन (परिमार्जित)	जिल्लाभरी	जिल्ला वासी	" "	जिपसेका, जिविस	गाविस, वडाहरू, कृषक समूहहरू, मविशा, बैंक, गैसस, जिविस, नगरपालिका
४	१.१.१.२४ महिला विकास कार्यक्रम (साविक)	भौखेल, चाँगु, नगरकोट, दुवाकोट	जिल्ला वासी	जिविस	जिपसेका	गाविस, सर्वदलीय कमिटी, कृषक समूह, मविशा, महिला कृषक समूह, गैसस
५	१.१.१.२० तालिम तथा प्रसार सेवा (साविक)	जिल्लाभरी	जिल्ला वासी	जिविस	जिपसेका	गाविस, पशु सेवा केन्द्र, उपकेन्द्र, तालिम निर्देशनालय, पशु विकास आयोजना, नगरपालिका
६	१.१.१.२१ आयआर्जन कार्यक्रम (साविक)	नगरकोट, गुण्डु, सिपाडोल, कटुन्जे, दधिकोट, सुँडाल	जिल्ला वासी	जिविस	जिपसेका, नगरपालिका	पशु उत्पादन, पशु स्वास्थ्य निर्देशनालय, नगरपालिका, बैंक, गाविस, कृषक समूह
७	१.१.१.२५ पशु आहारा विकास (साविक)	चितापोल, भौखेल, वागेश्वरी, दधिकोट, सिरुटार	जिल्ला वासी	जिविस	जिपसेका	चरन आहारा महाशाखा, चरन विकास फार्महरू, गाविस, कृषक समूह, कृषक व्यवसायी समूह
८	१.१.१.१९ पशुपंक्षी बजार विकास कार्यक्रम (नयाँ)	नगरपालिका क्षेत्र, गाविस, संकलन केन्द्र	जिल्ला वासी	जिविस	जिपसेका	पशुपंक्षी बजार, जिविस, निर्देशनालय, उद्योग वाणिज्य संघ, नगरपालिका, गाविस
९	१.१.१.२३ अनुगमन तथा मूल्यांकन (साविक)	जिल्लाभरी	जिल्ला वासी	जिविस, जिपसेका	जिपसेका, जिविस	अनुगमन तथा मूल्यांकन महाशाखा, क्षेपसेनि, जिविस, गाविस, सेवा केन्द्र, पार्टी प्रतिनिधि
१०	१.१.१.२६ उत्पादन प्रतियोगिता (साविक)	जिल्लाभरी	जिल्ला वासी	जिपसेका, जिविस	जिपसेका	कृषि मन्त्रालय, क्षेपसेनि, जिविस, नगरपालिका, गाविस, कृषक समूह

पर्यटन

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता/ संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१	१.२.१.३ नयाँ पर्यटकीय स्थलहरूको पहिचान तथा कार्यक्रमहरूको तर्जुमा र विकास (परिमार्जित)	सम्पूर्ण भक्तपुर जिल्ला		जिविस	भनपा, मथिनपा, गाविस, निजी क्षेत्र	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय, नेपाल पर्यटन बोर्ड, पर्यटन सम्बन्धी निजी तथा व्यावसायिक संघसंस्थाहरू, दातृसंस्थाहरू, भपविस, भउवासं.
२	१.२.१.१ पर्यटन तथा परम्परागत हस्तकला सम्बन्धी दक्ष जनशक्ति तयार (परिमार्जित)	पर्यटकीय क्षेत्रलाई प्राथमिकता				
३	१.२.१.२ पर्यटन सम्बन्धी सूचना व्यवस्थापन तथा स्तरीय सुविधा विस्तार (परिमार्जित)	पर्यटकीय क्षेत्रहरू				

उद्योग

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता/ संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१	१.३.१.४ निर्यात प्रवर्द्धन, बजार विकास र विस्तार (परिमार्जित)	सम्बन्धित स्थान		जिविस	उद्योग वाणिज्य संघ, घसाउका	जिविस, घसाउवि, घसाउका
२	१.३.१.२ सीप विकास तालिम कार्यक्रम (साविक)	जिल्लाभरी		जिविस, घसाउका	घसाउका	घरेलु तथा साना उद्योग विभाग र अन्य संघ संस्था
३	१.३.१.३ भवन निर्माण सुधार (परिमार्जित)	घरेलु कार्यालय		घसाउका, जिविस	घसाउका	जिविस, घसाउवि
४	१.३.१.१ औद्योगिक प्रवर्द्धन, सम्वर्द्धन तथा विकास (साविक)	जिल्लाभरी		जिविस, घसाउका	घसाउका र उवा संघ	जिविस, घसाउवि, उवा संघ

कृषि वन

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता/संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१	१.४.१.१ जनचेतना अभिवृद्धि (परिमार्जित)	७ गाविस*	२५० परिवार	जिविस	जिवका, जिकृविका	जिल्ला वन वागमती एकीकृत जलाधार भूसंरक्षण, गाविस, उपभोक्ता समूह
२	१.४.१.२ नर्सरी स्थापना (जडिबुटी, अम्रिसो) (परिमार्जित)	नगरकोट, गुण्डु क्षेत्र		जिविस, जिवका	जिवका, जिकृविका	जिल्ला वन उपभोक्ता समूह समिति, जिभूसका, गाविस, उपभोक्ता समूह
३	१.४.१.३ निगालो व्यवसाय तालिम (परिमार्जित)	गाविसको माग अनुसार	५५ जना (५ जना/इलाका)	जिविस, जिवका	जिवका, घसाउका	जिकृविका, जिभूसका
४	१.४.१.४ बजार व्यवस्थापन (परिमार्जित)	संभाव्य नजिकको बजार		जिविस	जिवका, जिकृविका	जिवका, गैसस, वन उपभोक्ता समिति महासंघ, गाविस, उपभोक्ता समूह

नोट * : नगरकोट, गुण्डु, सिपाडोल, कटुञ्जे, वागेश्वरी, दधिकोट, सुडाल

बैंकिङ

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता/संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१	१.५.१.१ ऋण लगानी अभिवृद्धि (साविक)	जिल्लाभरी	६८८३ ऋणी संख्या	सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्था, क्षेत्रीय तथा केन्द्रीय कार्यालय	जिल्लास्थित सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्था	जिकृविका, जिपसेका, घसाउका, मविशा, गैसस, गाविस, नगरपालिका, मालपोत कार्यालय, नापी शाखा, जिविस, समाज कल्याण परिषद्
२	१.५.१.२ ऋण असूलीमा अभिवृद्धि (साविक)	जिल्लाभरी	ऋणीहरू	सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्था, क्षेत्रीय तथा केन्द्रीय कार्यालय	जिल्लास्थित सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्था	जि प्रशासन कार्यालय, जि प्रहरी कार्यालय, मालपोत कार्यालय, नापी शाखा, मविशा, गैसस, गाविस, नगरपालिका, जिविस
३	१.५.१.३ ऋण प्रवर्द्धन कार्यक्रम (नयाँ)	जिल्लाभरी	जिल्ला वासी	सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्था	जिल्ला स्थित सम्बन्धित बैंक र केन्द्रीय स्तर	जिल्लास्थित लाइन एजेन्सी कार्यालयहरू, जिविस

सहकारी

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता / संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१	१.५.१.७ महिला सहकारी विकास तालिम (नयाँ)	सम्बन्धित ठाउँ	३०० जना	जिविस, जिसका	जिसका	सहकारी संस्था, गैसस, गाविस, नगरपालिका
२	१.५.१.९ महिलाहरूमध्ये सहकारी क्षेत्रमा राम्रो काम गर्नेलाई पुरस्कार (नयाँ)	जिल्लाभर	५ जना	जिविस, जिसका	जिसका	सहकारी संस्था, गैसस, गाविस, नगरपालिका
३	१.५.१.६ सहकारी व्यवसाय विकास तालिम (नयाँ)	सम्बन्धित ठाउँ	३०० जना	जिविस, जिसका	जिसका	सहकारी संस्था, गैसस, गाविस, नगरपालिका
४	१.५.१.४ पूर्व सहकारी शिक्षा शिविर (नयाँ)	सम्बन्धित ठाउँ	३०० जना	जिविस, जिसका	जिसका	सहकारी संस्था, गैसस, गाविस, नगरपालिका
५	१.५.१.५ सहकारी लेखापालन तालिम (नयाँ)	सम्बन्धित ठाउँ	३०० जना	जिविस, जिसका	जिसका	सहकारी संस्था, गैसस, गाविस, नगरपालिका
६	१.५.१.८ सर्वोत्तम सहकारी पुरस्कार (नयाँ)	जिल्लाभर	५ संस्था	जिविस, जिसका	जिसका	सहकारी संस्था, गैसस, गाविस, नगरपालिका
७	१.५.१.१० सहकारीहरूको अनुगमन र मूल्यांकन (नयाँ)	जिल्लाभर	सम्पूर्ण सहकारी सदस्यहरू	जिविस, जिसका	जिसका	सहकारी संस्था, गैसस, गाविस, नगरपालिका

सामाजिक विकास : जिम्मेवारी तालिका

शिक्षा

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता / संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१	Error! Not a valid link.	विभिन्न स्थान	२५०००	जिशिका, स्थानीय निकाय	जिशिका	सम्बन्धित स्थानीय निकाय, गैसस
२	Error! Not a valid link.	भक्तपुर	५००	जिविस	जिविस	प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिम परिषद्
३	Error! Not a valid link.	विभिन्न विद्यालय	सम्बन्धित समुदाय	जिविस	जिशिका	सम्बन्धित स्थानीय निकाय, विद्यालय
४	Error! Not a valid link.	स्रोतकेन्द्रका विभिन्न स्थान	१०००००	जिशिका	स्रोत केन्द्र, स्रोत व्यक्ति	सम्बन्धित स्थानीय निकाय, गैसस, विद्यालय
५	Error! Not a valid link.	सिपाडोल, गुण्डु, नडखेल, नगरकोट	५०० बाल-बालिका	जिशिका	स्रोत केन्द्र, स्थानीय निकाय	गैसस
६	Error! Not a valid link.	जिल्लाभर	५००००	जिविस	जिविस, जिशिका	स्थानीय निकाय, गैसस, दातृसंस्था, विद्यालय, समुदाय
७	Error! Not a valid link.	१० विद्यालय	१००	जिशिका	विद्यालय	सम्बन्धित स्थानीय निकाय
८	Error! Not a valid link.	जिल्लाभर	१०००	जिविस, जिशिका	जिशिका, स्थानीय निकाय	स्रोत केन्द्र
९	Error! Not a valid link.	स्रोत केन्द्र, जिल्ला	सबै विद्यार्थी	जिशिका	स्रोत केन्द्र, जिशिका	विद्यालय
१०	Error! Not a valid link.	विभिन्न केन्द्र	१५००	जिविस	जिशिका, शिक्षा शास्त्र, क्याम्पस	माध्यमिक शिक्षा विकास एकाइ, निजी विद्यालय, क्याम्पस, तालिम सम्बन्धी निकाय
११	Error! Not a valid link.	लक्षित क्षेत्र	सो क्षेत्रका सबै	जिविस	जिविस, जिशिका	स्रोत व्यक्ति, विद्यालय निरीक्षक, विद्यालय
१२	Error! Not a valid link.	विभिन्न स्थान	६०००	जिशिका	गाविस, नगरपालिका	गैसस, CBO, स्रोत केन्द्र
१३	Error! Not a valid link.	पिछडिएका वर्ग रहेका सम्बन्धित स्थान	१५००	जिशिका	विद्यालय	गैसस, स्रोत केन्द्र

स्वास्थ्य

प्रा.	कार्यक्रम	लाभान्वित	जिम्मेवारी
-------	-----------	-----------	------------

क्र.		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता/ संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१	२.२.१.२ पोषण कार्यक्रम (साविक)	जिल्लाभर	१६४८५	जिजस्वाका	प्रास्वाके, स्वास्थ्य चौकी, उपस्वास्थ्य चौकी	सिद्धी स्मृति अस्पताल, सीवीआर, जिविस, गाविस, भनपा, क्लिनिक, क्यूडूही स्वास्थ्य केन्द्र
२	२.२.२.२ सुरक्षित मातृत्व (साविक)	जिल्लाभर	८८६९	जिजस्वाका	प.नि. क्लिनिक, प्रास्वाके, स्वास्थ्य चौकी, उपस्वास्थ्य चौकी	सिद्धि स्मृति, नगरपालिका क्लिनिक, क्यूडूही स्वास्थ्य केन्द्र, इवामुरा, सीवीआर
३	२.२.१.३ भ्रूणनियन्त्रण कार्यक्रम (साविक)	जिल्लाभर	२८४६०	जिजस्वाका	अस्पताल, प्रास्वाके, स्वाचौ, उस्वाचौ	सिद्धी स्मृति, इवामुरा, क्यूडूही स्वास्थ्य केन्द्र, भनपा क्लिनिक
४	२.२.२.१ परिवार नियोजन (साविक)	जिल्लाभर	४०६७८	जिजस्वाका	प.नि. क्लिनिक, प्रास्वाके, स्वाचौ, उस्वाचौ	नेपनि संघ, मेरी स्टोप, भनपा, क्लिनिक, सामुदायिक, स्वास्थ्य
५	२.२.३.२ HIV/AIDS तथा यौन रोग (परिमार्जित)	जिल्लाभर	जिल्ला वासी	जिजस्वाका	जनस्वास्थ्य, अस्पताल, सम्पूर्ण स्वास्थ्य संस्थाहरू, स्थानीय निकाय	स्थानीय निकायसँग कार्यरत गैसस, सिद्धि स्मृति
६	२.२.१.१ खोप कार्यक्रम (साविक)	जिल्लाभर	५६५९	जिजस्वाका	प.नि. क्लिनिक, प्रास्वाके, स्वाचौ, उस्वाचौ	सिद्धि स्मृति, सीवीआर, क्यूडूही स्वास्थ्य केन्द्र, भनपा क्लिनिक
७	२.२.३.१ क्षयरोग नियन्त्रण (साविक)	जिल्लाभर	जिल्ला वासी	जिजस्वाका	जि. डट्स क्लिनिक, प्रास्वाके, स्वाचौ, उस्वाचौ	NATA, क्यूडूही स्वास्थ्य केन्द्र, रेयुकाइ
८	२.२.२.३ स्वास्थ्य सम्बन्धी मूलभूत सूचकांकको सर्वेक्षण (नयाँ)	जिल्लाभर	जिल्ला वासी	जिविस	जिजस्वाका	नगरपालिका, गाविस, जिल्ला तथ्यांक शाखा कार्यालय
९	२.२.१.४ श्वास प्रश्वास रोग नियन्त्रण कार्यक्रम (साविक)	जिल्लाभर	२८४६०	जिजस्वाका	अस्पताल, जनस्वास्थ्य, प्रास्वाके, स्वाचौ, उस्वाचौ	सिद्धी स्मृति, इवामुरा, क्यूडूही स्वास्थ्य केन्द्र
१०	२.२.४.२ वैकल्पिक उपचार (नयाँ)	जिल्लाभर	जिल्ला वासी	जिविस	आयुर्वेद विभाग	नेपाल सामाजिक सेवा केन्द्र, भक्तपुर, योगा, होमियोप्याथी, आयुर्वेद र प्राकृतिक चिकित्सासँग सम्बन्धी संघसंस्थाहरू
११	२.२.४.१ विशिष्ट सेवाको विस्तार (नयाँ)	भक्तपुर अस्पताल	जिल्ला वासी	जिजस्वाका	भक्तपुर अस्पताल	जिविस, भनपा, मथिनपा, हृदयरोग प्रतिष्ठान

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता/ संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१२	२.२.६.१ अभिमुखीकरण कार्यक्रम (नयाँ)	जिल्लाभर	२२०	जिजस्वाका	जनस्वास्थ्य, सम्पूर्ण स्वास्थ्य संस्थाहरू	जिविस, नपा, गाविस
१३	२.२.५.१ स्वास्थ्य कार्यकर्ता तालिम (साविक)	जिल्लाभर	सम्पूर्ण स्वास्थ्य कर्मी	जिजस्वाका	जिजस्वाका	जिविस, गाविस
१४	२.२.३.३ कुष्ठरोग नियन्त्रण (साविक)	जिल्लाभर	जिल्ला वासी	जिजस्वाका	जिजस्वाका	आनन्दवन अस्पताल
१५	२.२.२.४ एकीकृत सुपरिवेक्षण (साविक)	जिल्लाभर	जिल्ला वासी	जिविस, जिजस्वाका	जिजस्वाका	दातृसंस्था
१६	२.२.५.३ औषधि र अन्य सामग्री आपूर्ति (साविक)	जिल्लाभर	जिल्ला वासी	जिविस, जिजस्वाका	जिजस्वाका	गाविस, नगरपालिका
१७	२.२.५.२ स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा सञ्चार (साविक)	जिल्लाभर	जिल्ला वासी	जिविस, जिजस्वाका	जिजस्वाका	गाविस, नगरपालिका, गैसस

संस्कृति

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता/ संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१	Error! Not a valid link.	भनपा, मथिनपा, सम्बन्धित गाविस		जिविस	सम्बन्धित नगरपालिका र गाविस, प्राचीन स्मारक संरक्षण कार्यालय, गुठी संस्थान	प्राचीन स्मारक संग्रहालय र गुठी संस्थान
२	Error! Not a valid link.	भनपा, मथिनपा	इच्छुक	जिविस	भनपा, मथिनपा	सम्बन्धित गैसस (नृत्य मण्डल)

खेलकुद

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता/ संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१	Error! Not a valid link.	सम्बन्धित उपयुक्त स्थान	१००	जिविस	जिखेविस	भनपा, मथिनपा, सम्बन्धित गैसस

महिला, बालबालिका तथा पिछडिएको वर्ग

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता/संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१	२.५.३.१ महिला सशक्तिकरण कार्यक्रम (साविक)	१० गाविस*, २ नगरपालिका	२००० घर परिवार	मविशा	मविशा, गैसस	गैसस, श्री ५ को सरकार, गाविस, स्थानीय जनता
२	२.५.३.३ गाउँ विकास कार्यक्रमको विस्तार (साविक)	१६ गाविस		जिविस	स्थानीय विकास कोष	जिविस, स्थानीय जनता, गाविस
३	२.५.१.५ बाल कल्याण (नयाँ)	जिल्लाभरी		जिवाकस	जिवाकस	मबासक मन्त्रालय, गैसस, विषयगत कार्यालय, जिविस
४	२.५.१.२ पिछडिएका वर्गको आयआर्जन अभिवृद्धि (नयाँ)	जिल्लाभरी	२५० घरधुरी	जिविस	गाविस, समानताको लागि आवाज जस्ता गैससहरू	गाविस, गैसस, श्री ५ को सरकार
५	२.५.३.२ दलितलाई शिक्षामा अवसर (नयाँ)	जिल्लाभरी	३५०	जिविस	जिविस	नगरपालिका, गाविस, निजी क्षेत्र, दलित संघसंस्थाहरू
६	२.५.१.१ सामाजिक उत्थान (नयाँ)	जिल्लाभरी	२०००	मविशा, जिविस	मविशा, जिविस	गाविस, निजी क्षेत्र, गैसस
७	२.५.२.१ पिछडिएका वर्गको नेतृत्व विकास (नयाँ)	जिल्लाभरी	२०००	जिविस	मविशा, जिविस	मबासक मन्त्रालय, गाविस, निजी क्षेत्र, गैसस
८	२.५.१.३ अशक्त/अपांग र वृद्धवृद्धा संरक्षण (नयाँ)	जिल्लाभरी	१००	जिविस	समानताको लागि आवाज, शहिद स्मृति विकास समाज जस्ता गैससहरू	मबासक मन्त्रालय, सीवीआर, जिविस, गाविस, नगरपालिका
९	२.५.३.५ गरिबसँग विश्वेश्वर कार्यक्रम (साविक)	नगरकोट, नखेल	इच्छुक	जिविस	स्थानीय विकास कोष	गाविस
१०	२.५.३.४ महिला जागृति आयआर्जन कार्यक्रम (साविक)	छालिङ, दुवाकोट, कटुञ्जे, बालकोट	१५०० घरपरिवार	जिविस, मविशा	मविशा	मबासक मन्त्रालय, गाविस
११	२.५.१.४ सामाजिक सुरक्षा (साविक)	जिल्लाभरी	२३००	जिविस	नगरपालिका, गाविस	स्थानीय विकास मन्त्रालय
१२	२.५.३.६ समन्वय सुदृढीकरण (नयाँ)	जिल्लाभरी	जिल्लामा कार्यरत गैसस	जिविस	जिविस	विषयगत निकायहरू, गैससहरू

नोट: * भौखेल, कटुञ्जे, नगरकोट, सिपाडोल, नखेल, बालकोट, ताथली, सिरुटार, दधिकोट, दुवाकोट

भौतिक पूर्वाधार विकास : जिम्मेवारी तालिका

सडक

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता / संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१	Error! Not a valid link.	जिल्लाभर		स्थानीय निकाय (जिविस)	जिविस	स्थानीय निकाय, डिभिजन सडक कार्यालय, दातृसंस्था
२	Error! Not a valid link.	जिल्लाभरी	८५०००	जिविस	जिविस, नगरपालिका	डिभिजन सडक कार्यालय, दातृसंस्था
३	Error! Not a valid link.	जिल्लाभरी	८५०००	जिविस	निजी यातायात व्यवसायीहरू	स्थानीय निकायहरू
४	Error! Not a valid link.	जिल्लाभरी	२२५०००	जिविस	डिभिजन सडक कार्यालय, जिविस, जिल्ला ट्राफिक प्रहरी कार्यालय	स्थानीय निकायहरू

खानेपानी

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता / संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१	Error! Not a valid link.	वागेश्वरी, भनपा, सिरुटार, मध्यपुर थिमी, ताथली, कटुञ्जे, सूर्य विनायक	३००००	जिविस	खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय	गाविसहरू, नगरपालिकाहरू, उपभोक्ता समिति, दातृसंस्था
२	Error! Not a valid link.	प्रशोधन केन्द्र, मथिनपा, चाँगुनारायण, दुवाकोट, भौखेल, खा.पा.यो. चाँगु, कटुञ्जे र सिरुटार	प्र.के. : ७१९६५, सरसफाइ: २२५४६१	जिविस, नगरपालिका, गाविस-३	खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय	खापासडिका, खानेपानी संस्थान, भक्तपुर शाखा, उपभोक्ता, दातृसंस्था
३	Error! Not a valid link.	१२ गाविस* र दुई नगरपालिका	३३०००	खापासडिका, खानेपानी संस्थान	जिविस	खापासडिका, खानेपानी संस्थान, स्थानीय निकायहरू, उपभोक्ता समिति, दातृसंस्था
<p>नोट: * कमल विनायक, गढाघर, सिन्टीटार, ताथली, सुडाल, वागेश्वरी नगरकोट, छालिङ, चाँगु, भौखेल, सिरुटार, दधिकोट, गुण्डु र सिपाडोल</p>						

ढल निर्माण

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता / संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१	Error! Not a valid link.	भक्तपुर र मध्यपुर नगरपालिका	८००००	जिविस	ढल विभाग, नगरपालिकाहरू	खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय, खानेपानी संस्थान, उपभोक्ता समिति, दातृसंस्था
२	Error! Not a valid link.	भनपा, मथिनपा, बालकोट, कटुञ्जे, सिरुटार गाविस	३६९१०	जिविस	खापासडिका, नेपाल खानेपानी संस्थान, ढल शाखा, नगरपालिकाहरू, बालकोट, सिरुटार गाविस	ढल विभाग, उपभोक्ता समिति
३	Error! Not a valid link.	भक्तपुर र मध्यपुर नगरपालिका	६२०००	जिविस	नगरपालिकाहरू, बालकोट गाविस	ढल विभाग, उपभोक्ता समिति

विद्युत

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता / संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१	Error! Not a valid link.	भक्तपुर जिल्ला	२५६०००	जिविस, नगरपालिका, गाविस	नेपाल विद्युत प्राधिकरण	डिभिजन सकडक कार्यालय, नगरपालिका, गाविस
२	Error! Not a valid link.	भक्तपुर जिल्ला		जिविस, नगरपालिका, गाविस	नेपाल विद्युत प्राधिकरण	नगरपालिका, गाविस
३	Error! Not a valid link.	भक्तपुर जिल्ला	५०००	जिविस, नगरपालिका, गाविस	नेपाल विद्युत प्राधिकरण	नगरपालिका, गाविस
४	Error! Not a valid link.	भक्तपुर जिल्ला	५००	जिविस	कृषि विकास बैंक	नगरपालिका, गाविस
५	Error! Not a valid link.	भक्तपुर जिल्ला	५००	गैसस	जिविस	नगरपालिका, गाविस
६	Error! Not a valid link.	भक्तपुर जिल्ला	२५६०००	जिविस	नेपाल विद्युत प्राधिकरण	नगरपालिका, गाविस

सञ्चारतर्फ

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता / संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१	Error! Not a valid link.	भक्तपुर, ठिमी, नगरकोट, नलिनचोक, तिन नयाँ ठाउँहरू	१९१६४१	जिविस, दूसका, भक्तपुर	नेपाल दूर संचार संस्थान (केन्द्र)	नगरपालिकाहरू, गाविसहरू
२	Error! Not a valid link.	भक्तपुर जिल्ला	१९१६४१	जिविस, दूसका, भक्तपुर	नेपाल दूर संचार संस्थान (केन्द्र)	जिविस, निजी क्षेत्र
३	Error! Not a valid link.		१९१६४१	जिविस, दूसका, भक्तपुर	नेपाल दूर संचार संस्थान (केन्द्र)	नगरपालिकाहरू, गाविसहरू
४	Error! Not a valid link.	भक्तपुर जिल्ला	१३५०००	जिविस	जिल्ला हुलाक कार्यालय	निजी क्षेत्र

नोट: सातौँ दुरसंचार योजना अन्तर्गत भक्तपुर जिल्लाको तीन नयाँ ठाउँहरूमा टेलिफोन एक्सचेन्ज स्थापनाको लागि हाल संभाव्यता अध्ययन भइरहेको छ ।

सिंचाइ तथा नदी नियन्त्रण

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता / संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१	Error! Not a valid link.	जिल्लाभरी	६००००	जिविस	सिंचाइ डिभिजन कार्यालय	स्थानीय निकाय, दातृसंस्था, उपभोक्ता समिति
२	Error! Not a valid link.	जिल्लाभरी	६००००	जिविस	सिंचाइ डिभिजन कार्यालय	स्थानीय निकाय, दातृसंस्था, उपभोक्ता समिति
३	Error! Not a valid link.	जिल्लाभरी		जिविस	सिंचाइ डिभिजन कार्यालय	स्थानीय निकाय, दातृसंस्था, उपभोक्ता समिति

सार्वजनिक निर्माण

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता / संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१	Error! Not a valid link.	१३*	२०००००	जिविस	जिविस, नगरपालिका, गाविस	जिल्ला वन कार्यालय, निजी क्षेत्र, शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग
२	Error! Not a valid link.	जिल्लाभर		जिविस	स्थानीय निकाय, मालपोत कार्यालय, नापी शाखा	नगरपालिका, गाविसहरू
३	Error! Not a valid link.	जिल्लाभर		जिविस	स्थानीय निकाय, मालपोत कार्यालय, नापी शाखा	नगरपालिका, गाविसहरू
<p>नोट: * भनपा, मथिनपा, सिरुटार, कटुञ्जे, दधिकोट, गुण्डु, नगरकोट, चाँगु, नालिनचोक, खावा भञ्ज्याङ, साँगा भञ्ज्याङ, सिपाडोल, चितापोल</p>						

वन, वातावरण तथा वस्ती विकास : जिम्मेवारी तालिका

योजनाबद्ध वस्ती विकास र शहरी विकास

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता / संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१	Error! Not a valid link.	जिल्लाका सम्पूर्ण क्षेत्र	२२५४६९	जिविस	शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग, काउनविस	स्थानीय विकास मन्त्रालय, भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय
२	Error! Not a valid link.	कटुञ्जे ६, ७, गणेशमान वाटिका (१७५ रोपनी), निलवाराही, सल्लाघारी, भट्टेडाँडा, चाँगु	२२५४६९	जिविस, गाविस र नगरपालिका	काउनविस, गाविस, नगरपालिका	गणेशमान सिंह स्मृति वाटिका तथा प्रतिमा स्थापना समिति, गाविस, जिविस, स्थानीय विकास मन्त्रालय, भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय, गैसस, अगैसस, निजी क्षेत्रहरू
३	Error! Not a valid link.	सिन्टीटार, कमेटोटोर, श्रृजनानगर	४००००	जिविस, काउनविस	नगरपालिका, काउनविस, गाविस	भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय
४	Error! Not a valid link.	बालकोट, दधिकोट, सिरुटार, भौखेल, ताथली	५ गाविस	गाविस, जिविस, काउनविस	गाविस	स्थानीय विकास मन्त्रालय, भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय

भू-संरक्षणतर्फ

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता / संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१	Error! Not a valid link.	मनमत्ता (चाँगु नारायण), मदरा (नगरकोट, छालिङ) र तव्याखुसी (सुँडाल, ताथली, चितापोल, नंखेल, सिपडोल, कटुञ्जे र भनपाका केही भाग) उपजलाधार र पछि विस्तार हुने क्षेत्र समेत	१,१७,९२८ जना	जिल्ला विकास समिति	जिभूसंका, काठमाडौं	गाविस, जिकृविका, जिवका, जिपसेका, बाएजव्यआ, उपभोक्ता समूह
२	Error! Not a valid link.					भूसंरक्षण विभाग बाएजव्यआ, गाविस, नगरपालिका, उपभोक्ता समूह
३	Error! Not a valid link.					जिविस, गाविस, नगरपालिका, विद्यालय, उपभोक्ता समिति
४	Error! Not a valid link.					गाविस, नगरपालिका, उपभोक्ता समूह, जिर्सिका
५	Error! Not a valid link.					गाविस, उपभोक्ता समूह, सडक डिभिजन कार्यालय
६	Error! Not a valid link.					गाविस, उपभोक्ता समूह, जिल्ला खानेपानी कार्यालय

वातावरणतर्फ

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता / संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता/ संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१	Error! Not a valid link.	सबै गाविस र नगरपालिका	महिला: ११०६६३ पुरुष: ११४७९८	जिविस, नगरपालिका	जिविस, नगरपालिका	जनसंख्या तथा वातावरण मन्त्रालय, गैरसरकारी संस्था, जिवका, जिभूसका, गाविस
२	Error! Not a valid link.	सबै गाविस र नगरपालिका	एक लाख	जिविस	जिविस, गाविसहरू, भक्तपुर र मध्यपुर थिमी नगरपालिका	जनसंख्या तथा वातावरण मन्त्रालय, गैरसरकारी संस्था
३	Error! Not a valid link.	सबै गाविस र नगरपालिका	एक लाख	जिविस	भक्तपुर र मध्यपुर थिमी नगरपालिका, गाविसहरू	जनसंख्या तथा वातावरण मन्त्रालय, गैरसरकारी संस्था
४	Error! Not a valid link.	सबै गाविस र नगरपालिका	एक लाख	जिविस	जिविस, भक्तपुर र मध्यपुर थिमी नगरपालिका, गाविस	जनसंख्या तथा वातावरण मन्त्रालय, गैरसरकारी संस्था, जिवका, जिभूसका

वन

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता/ संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१	Error! Not a valid link.	जिल्लाका २१ स्थानमा	६३० जना	जिवका	जिवका, रेञ्जपोष्ट	मक्षेवताके
२	Error! Not a valid link.	जिल्लाभर	७०० जना	जिवका	जिवका, रेञ्जपोष्ट	मक्षेवताके
३	Error! Not a valid link.	नगरकोट, सुडाल, गुण्डु	१००० जना अनुमानित	जिवका	जिवका, उपभोक्ता समूह	वृक्ष सुधार इकाइ
४	Error! Not a valid link.	६ वटा सामुदायिक वन	१००० घरधुरी	जिवका	जिवका	मक्षेवताके, गाविस
५	Error! Not a valid link.	४४ वटा सामुदायिक वन	५००० घरधुरी	जिवका	जिवका, रेञ्जपोष्ट, उपभोक्ता समूह	उपभोक्ता समूह
६	Error! Not a valid link.	वागेश्वरी र दधिकोट		जिविस	जिवका, उपभोक्ता समिति	जिविस
७	Error! Not a valid link.	चितापोल	५०० जना	जिवका	जिवका, उपभोक्ता समिति	वृक्ष सुधार इकाइ
८	Error! Not a valid link.	सबै गाविस	५७० जना	जिवका	रेञ्जपोष्ट	मक्षेवताके
९	Error! Not a valid link.	जिल्लाका ११ स्थान	३३० जना	जिवका	रेञ्जपोष्ट	मक्षेवताके, गाविस

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता / संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१०	Error! Not a valid link.	सवै गाविस र नगरपालिका	७००० घरधुरी	जिवका	रेञ्जपोष्ट, उपभोक्ता समिति	उपभोक्ता समूह
११	Error! Not a valid link.	जिल्लाका २५ वटा नर्सरी	२५०० घरधुरी	जिवका	जिवका, रेञ्जपोष्ट, उपभोक्ता समिति	गाविस, उपभोक्ता समूह
१२	Error! Not a valid link.	जिल्लाका १३ स्थान	२५०० घरधुरी	जिवका	जिवका, रेञ्जपोष्ट, उपभोक्ता समिति	गाविस, उपभोक्ता समूह
१३	Error! Not a valid link.	जिल्लाभर	जिल्ला भरि	जिवका	रेञ्जपोष्ट	उपभोक्ता समूह
१४	Error! Not a valid link.	जिल्लाका ४ स्थानमा	८० जना	जिवका	रेञ्जपोष्ट, उपभोक्ता समिति	उपभोक्ता समूह

संस्थागत विकास र स्रोत परिचालन : जिम्मेवारी तालिका

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	लाभान्वित		जिम्मेवारी		
		स्थान	जनसंख्या	समन्वयकर्ता/संयोजक संस्था	मुख्य कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी संस्था
१	Error! Not a valid link.	जिविस	जिल्ला वासी	जिविस	जिविस	DFID, स्थाविम, परामर्श दातृसंस्था
२	Error! Not a valid link.	जिविस	जिल्ला वासी	जिविस	जिल्ला सूचना तथा अभिलेख केन्द्र	DFID, स्थाविम, परामर्श दातृसंस्था
३	Error! Not a valid link.	जिविस, नगरपालिका गाविस, विषयगत कार्यालयहरू	जिल्ला वासी	जिविस	जिविस, नगरपालिकाहरू, गाविसहरू, विषयगत कार्यालय	पत्रकार, दातृसंस्था, ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल नेपाल, (TIN), जिल्ला प्रशासन कार्यालय
४	Error! Not a valid link.	" "	जिल्ला वासी	जिविस	जिविस, नगरपालिकाहरू, गाविसहरू, विषयगत कार्यालय	रायोआ, स्थाविम, अन्य मन्त्रालय, दातृसंस्था
५	Error! Not a valid link.	जिविस	स्थानीय निकायहरू	जिविस	जिविस, नगरपालिका, गाविस	दातृसंस्था, परामर्श दातृसंस्था
६	Error! Not a valid link.	सेवा प्रदायन गर्ने गैर सरकारी निजी क्षेत्र	जिल्ला वासी	जिविस	जिविस	विषयगत कार्यालयहरू, दातृसंस्था, गैसस, निजी क्षेत्र
७	Error! Not a valid link.	जिविस	स्थानीय निकाय, विषयगत कार्यालय	जिविस	HRDC, जिविस	UNDP, प्रशिक्षण केन्द्रहरू
८	Error! Not a valid link.	जिविस	जिल्लाभर	जिविस	जिविस, गाविस	दातृसंस्थाहरू
९	Error! Not a valid link.	जिल्लाभर	जिल्ला वासी	जिविस	जिविस	दातृसंस्था
१०	Error! Not a valid link.	जिल्लाभर	जिल्ला वासी	जिविस	स्थानीय निकाय, गैसस	दातृसंस्था, समाज कल्याण परिषद्
११	Error! Not a valid link.	जिविस	जिल्ला वासी	जिविस	जिविस	श्री ५ को सरकारका निकायहरू
१२	Error! Not a valid link.	जिल्लाको उपयुक्त ठाउँ	जिल्ला वासी	जिविस	जिविस	नगरपालिका, गाविस, दातृसंस्था, निर्माण व्यवसायी

११.२ अनुगमन तथा मूल्यांकन पद्धति

प्रत्येक कार्यक्रमको अनुगमन गर्ने निकाय, अनुगमन विधि र अनुगमनको पटक आदि खुलाइएको अनुगमन तालिका तल दिइएको छ ।

आर्थिक विकास : अनुगमन तालिका

कृषि विकास

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	१.१.१.३ तरकारी उत्पादन कार्यक्रम (परिमार्जित)	जिकृविका, जिविस, गाविस, नगरपालिका	३	३	जिकृविका, जिविस, गाविस, नगरपालिका	जिकृविका, जिविस, गाविस, नगरपालिका
२	१.१.१.२ माटोमा गुणस्तर सुधार कार्यक्रम (नयाँ)	जिकृविका, जिविस	२, ३	४	जिकृविका, जिविस	जिकृविका, जिविस
३	१.१.१.५ खाद्यान्न बाली उत्पादन कार्यक्रम (परिमार्जित)	जिकृविका	३	३	जिकृविका, जिविस	जिकृविका, जिविस
४	१.१.१.४ आलु उत्पादन कार्यक्रम (साविक)	जिकृविका	३	३	जिकृविका	जिकृविका
५	१.१.१.१३ कृषि उपज बजार व्यवस्थापन कार्यक्रम (नयाँ)	जिकृविका, गाविस, नगरपालिका	३	२	जिकृविका	जिकृविका
६	१.१.१.१ कृषि सामग्री आपूर्ति (साविक)	जिविस, जिकृविका	२, ३	३	जिकृविका, जिविस	जिकृविका, जिविस
७	१.१.१.१४ कृषि प्रसार साधारण कार्यक्रम (साविक)	जिकृविका	३	३	जिकृविका	जिकृविका
८	१.१.१.७ प्राङ्गारिक तरकारी खेती (नयाँ)	जिकृविका, नगरपालिका	२, ३	४	जिकृविका, नगरपालिका	जिकृविका, नगरपालिका
९	१.१.१.६ शत्रु जिव व्यवस्थापन कार्यक्रम (IPM) (परिमार्जित)	जिविस, जिकृविका, गाविस	२, ३	१ (गाविस अनुसार)	जिकृविका, जिविस	जिकृविका, जिविस
१०	१.१.१.१० च्याउ विकास कार्यक्रम (महिला सहभागिता) (परिमार्जित)	जिकृविका, महिला विकास शाखा	३	२	जिकृविका, महिला विकास शाखा	जिकृविका, महिला विकास शाखा
११	१.१.१.८ नगदेवाली (अदुवा) (परिमार्जित)	जिकृविका	३	२	जिकृविका	जिकृविका
१२	१.१.१.९ मौरी विकास कार्यक्रम (परिमार्जित)	जिकृविका, गाविस	२, ३	२	जिकृविका, गाविस	जिकृविका, गाविस
१३	१.१.१.१२ फूल खेती कार्यक्रम (नयाँ)	जिकृविका, गाविस	२, ३	३	जिकृविका	जिकृविका, गाविस
१४	१.१.१.११ कुरिलो खेती कार्यक्रम (नयाँ)	जिकृविका	३	३	जिकृविका	जिकृविका
१५	१.१.१.१५ समन्वय तथा अनुगमन निरीक्षण कार्यक्रम (परिमार्जित)	जिकृविका, नगरपालिका, गाविस, जिकृविका, कृषि निकाय	२, ३	२	जिकृविका	जिकृविका
१६	१.१.१.१६ कर्मचारीको दक्षता अभिवृद्धि (परिमार्जित)	जिकृविका	२	२	जिकृविका	जिकृविका

*अनुगमन विधिहरू : १ बैठक, २. अन्तरक्रिया, ३. स्थलगत निरीक्षण, ४. प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५. अभिलेख अवलोकन, ६. समीक्षा गोष्ठी, ७. खर्चको विवरण

पशु विकासतर्फ

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	१.१.१.१७ आधारभूत पशु विकास कार्यक्रम (साविक)	जिविस, जिपसेका, गाविस	१, २, ५,	३	जिविस, जिपसेका, क्षेपसेनि	जिपसेका
२	१.१.१.१८ पशु स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम (साविक)	जिविस, जिपसेका, गाविस	१, ३, ५	आवश्यकता अनुसार	जिविस, जिपसेका, क्षेपसेनि	जिपसेका
३	१.१.१.२२ गरिवी निवारण र स्वरोजगार प्रवर्द्धन (परिमार्जित)	जिविस, जिपसेका, गाविस	२, ३, छलफल	३	जिविस, जिपसेका, क्षेपसेनि	जिपसेका
४	१.१.१.२४ महिला विकास कार्यक्रम (साविक)	जिविस, जिपसेका, गाविस	३	३	जिपसेका, जिविस	जिपसेका
५	१.१.१.२० तालिम तथा प्रसार सेवा (साविक)	जिविस, जिपसेका, गाविस	१, २, ३	३	जिपसेका, जिविस	जिपसेका
६	१.१.१.२१ आयआर्जन कार्यक्रम (साविक)	जिविस, जिपसेका, गाविस	१, २, ३	३	जिपसेका, जिविस	जिपसेका
७	१.१.१.२५ पशु आहारा विकास (साविक)	जिविस, जिपसेका, गाविस	२, ३	३	जिपसेका, जिविस	जिपसेका
८	१.१.१.१९ पशुपंक्षी बजार विकास कार्यक्रम (नयाँ)	नगरपालिका जिविस, जिपसेका	२, ३, ६	आवश्यकता अनुसार	जिविस, नगरपालिका, जिपसेका	जिपसेका, बजार निर्देशनालय, जिविस, नगरपालिका, गाविस, उद्योग वाणिज्य संघ
९	१.१.१.२३ अनुगमन तथा मूल्यांकन (साविक)	जिविस, गाविस	१, ६, भ्रमण	३	जिविस, जिपसेका, नगरपालिका, गाविस	जिविस, जिपसेका, नगरपालिका
१०	१.१.१.२६ उत्पादन प्रतियोगिता (साविक)	जिपसेका	मूल्यांकन विधि, भ्रमण, गोष्ठी, प्रा. परीक्षण	१	जिविस, नगरपालिका, जिपसेका	जिविस, नगरपालिका, जिपसेका, गाविस
*अनुगमन विधिहरू : १ बैठक, २. अन्तरक्रिया, ३. स्थलगत निरीक्षण, ४. प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५. अभिलेख अवलोकन, ६. समीक्षा गोष्ठी, ७. खर्चको विवरण						

पर्यटन

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
------------	-----------	--------------------	--------------	----------------------	--------------------------	-----------------------------------

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	१.२.१.३ नयाँ पर्यटकीय स्थलहरूको पहिचान तथा कार्यक्रमहरूको तर्जुमा र विकास (परिमार्जित)	जिविस, भपविस, निजी क्षेत्र	सोधपुछ, निरीक्षण, अन्तर क्रिया	२ पटक	जिविस, भपविस, सम्बन्धित नगरपालिका, गाविस, निजी क्षेत्र	भनपा, मथिनपा, जिविस, भपविस, उद्योग वाणिज्य संघ, निजी क्षेत्र
२	१.२.१.१ पर्यटन तथा परम्परागत हस्तकला सम्बन्धी दक्ष जनशक्ति तयार (परिमार्जित)		२, ५			
३	१.२.१.२ पर्यटन सम्बन्धी सूचना व्यवस्थापन तथा स्तरीय सुविधा विस्तार (परिमार्जित)		१, २, ३			
*अनुगमन विधिहरू : १ बैठक, २. अन्तरक्रिया, ३. स्थलगत निरीक्षण, ४. प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५. अभिलेख अवलोकन, ६. समीक्षा गोष्ठी, ७. खर्चको विवरण						

उद्योग

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	१.३.१.४ निर्यात प्रवर्द्धन, बजार विकास र विस्तार (परिमार्जित)	जिविस, घसाउका	३, १, २	आवश्यकता अनुसार	जिविस, उवा संघ	उवा संघ
२	१.३.१.२ सीप विकास तालिम कार्यक्रम (साविक)	जिविस, घसाउका	३, १, ७, ६	आवश्यकता अनुसार	जिविस, घसाउका	घसाउका, अन्य संघसंस्था
३	१.३.१.३ भवन निर्माण सुधार (परिमार्जित)	जिविस, घसाउका	३, ७, ४	२ पटक	जिविस, घसाउका	घसाउका
४	१.३.१.१ औद्योगिक प्रवर्द्धन, सम्वर्द्धन तथा विकास (साविक)	जिविस, घसाउवि, घसाउका	१, ५, ३, ६	आवश्यकता अनुसार	जिविस, घसाउका	उवा संघ, घसाउका
*अनुगमन विधिहरू : १ बैठक, २. अन्तरक्रिया, ३. स्थलगत निरीक्षण, ४. प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५. अभिलेख अवलोकन, ६. समीक्षा गोष्ठी, ७. खर्चको विवरण						

कृषि वन

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	१.४.१.१ जनचेतना अभिवृद्धि (परिमार्जित)	जिविस, गाविस	स्थलगत भ्रमण, छलफल, निरीक्षण	आवश्यकता अनुसार	जिविस, जिवका, जिकृविका	सम्बन्धित गाविस, जिवका, जिकृविका, जिभूसका
२	१.४.१.२ नर्सरी स्थापना (जडिबुटी, अम्रिसो) (परिमार्जित)	जिविस, जिवका, जिकृविका	३	आवश्यकता अनुसार	जिविस, जिवका, जिकृविका	जिवका, जिकृविका, जिभूसका, गाविस, उपभोक्ता समूह
३	१.४.१.३ निगालो व्यवसाय तालिम (परिमार्जित)	जिविस, घसाउका, जिवका	प्रतिवेदन, निरीक्षण	प्रति तालिम : एक पटक	जिविस, घसाउका, जिवका	घसाउका, जिवका, जिकृविका, जिभूसका
४	१.४.१.४ बजार व्यवस्थापन (परिमार्जित)	जिविस, सम्बन्धित गाविस	छलफल, अन्तर क्रिया	आवश्यकता अनुसार	जिविस, गाविस	जिवका, जिकृविका, गाविस
*अनुगमन विधिहरू : १ बैठक, २. अन्तरक्रिया, ३. स्थलगत निरीक्षण, ४. प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५. अभिलेख अवलोकन, ६. समीक्षा गोष्ठी, ७. खर्चको विवरण						

वैकिंड

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	१.५.१.१ ऋण लगानी अभिवृद्धि (साविक)	जिल्लाको सम्बन्धित शाखा, जिविस	३, ५, भेटघाट, पत्राचार	क्षे. का. : १ पटक, शाखा : ४ पटक	शाखा, क्षेत्रीय कार्यालय, सम्बन्धित विभाग, केन्द्रीय कार्यालय	सम्बन्धित शाखा, क्षेत्रीय कार्यालय, सम्बन्धित विभाग
२	१.५.१.२ ऋण असूलीमा अभिवृद्धि (साविक)	" "	पत्राचार, स्मरण, भेटघाट, लिलाम, धितो सकार	४ पटक	शाखा, क्षेत्रीय कार्यालय, विभाग	शाखा
३	१.५.१.३ ऋण प्रवर्द्धन कार्यक्रम (नयाँ)	शाखा, विभाग	सम्बन्धित विभाग	१ पटक वार्षिक	सम्बन्धित विभाग	सम्बन्धित विभाग
*अनुगमन विधिहरू : १ बैठक, २. अन्तरक्रिया, ३. स्थलगत निरीक्षण, ४. प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५. अभिलेख अवलोकन, ६. समीक्षा गोष्ठी, ७. खर्चको विवरण						

सहकारी

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	१.५.१.७ महिला सहकारी विकास तालिम (नयाँ)	जिसका, जिविस, सहकारी विभाग	१, ३, ५	३	जिसका, जिविस	जिसका
२	१.५.१.९ महिलाहरूमध्ये सहकारी क्षेत्रमा राम्रो काम गर्नेलाई पुरस्कार (नयाँ)			१		
३	१.५.१.६ सहकारी व्यवसाय विकास तालिम (नयाँ)			३		
४	१.५.१.४ पूर्व सहकारी शिक्षा शिविर (नयाँ)			३		
५	१.५.१.५ सहकारी लेखापालन तालिम (नयाँ)			३		
६	१.५.१.८ सर्वोत्तम सहकारी पुरस्कार (नयाँ)			१		
७	१.५.१.१० सहकारीहरूको अनुगमन र मूल्यांकन (नयाँ)			३		
*अनुगमन विधिहरू :		१ बैठक, २. अन्तरक्रिया, ३. स्थलगत निरीक्षण, ४. प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५. अभिलेख अवलोकन, ६. समीक्षा गोष्ठी, ७. खर्चको विवरण				

सामाजिक विकास : अनुगमन तालिका

शिक्षा

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	Error! Not a valid link.	क्षेशिनि, जिशिका, स्थानीय निकाय	स्थलगत निरीक्षण, प्रतिवेदन अध्ययन	३	जिशिका, अनौपचारिक शिक्षा केन्द्र	जिशिका, अनौपचारिक शिक्षा केन्द्र
२	Error! Not a valid link.	जिविस	समीक्षा गोष्ठी, प्रतिवेदन	४	जिविस	जिविस
३	Error! Not a valid link.	जिविस, जिशिका	निरीक्षण, स्वर्च विवरण, प्रतिवेदन	६	जिविस, जिशिका	जिविस, जिशिका
४	Error! Not a valid link.	जिविस, जिशिका	अन्तर-क्रिया	३	जिशिका	जिशिका
५	Error! Not a valid link.	जिशिका	समीक्षा गोष्ठी	३	जिविस, जिशिका	जिशिका
६	Error! Not a valid link.	जिविस	अवलोकन निरीक्षण	३	जिविस, जिशिका	जिविस, जिशिका
७	Error! Not a valid link.	जिशिका, विशेष शिक्षा केन्द्र	निरीक्षण	३	जिशिका, विशेष शिक्षा केन्द्र	विशेष शिक्षा केन्द्र, जिशिका
८	Error! Not a valid link.	स्थानीय निकाय, जिशिका	समीक्षा, निरीक्षण	३	जिशिका, स्थानीय निकाय	जिशिका, स्थानीय निकाय
९	Error! Not a valid link.	जिशिका	प्रतिवेदन अवलोकन	३	जिशिका	जिशिका
१०	Error! Not a valid link.	जिविस, माध्यमिक शिक्षा विकास केन्द्र, जिशिका, शैजविके	कक्षा अवलोकन प्रतिवेदन	३	माशिविके, शैजविके, जिशिका	सम्बन्धित तालिम निकाय, जिशिका
११	Error! Not a valid link.	शिक्षा विभाग, जिविस	अवलोकन प्रतिवेदन अध्ययन अन्तर-क्रिया	२	जिविस, शिक्षा विभाग	जिविस, शिक्षा विभाग
१२	Error! Not a valid link.	जिशिका, गाविस, नगरपालिका	निरीक्षण बैठक	४	जिशिका	जिशिका, विद्यालयहरू

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१३	Error! Not a valid link.	मविशा, जिशिका	प्रतिवेदन	१	जिशिका	जिशिका, विद्यालयहरू
*अनुगमन विधिहरू : १ बैठक, २. अन्तरक्रिया, ३. स्थलगत निरीक्षण, ४. प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५. अभिलेख अवलोकन, ६. समीक्षा गोष्ठी, ७. खर्चको विवरण						

स्वास्थ्य

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	Error! Not a valid link.	जिविस, जिजस्वाका, प्रास्वाके, स्वाचौ, उस्वाचौ	१, ३, ६, ५	१२ पटक	जिविस, जिजस्वाका	जिजस्वाका, प्रास्वाके, स्वाचौ, उस्वाचौ
२	Error! Not a valid link.	जिविस, जिजस्वाका	५, ३	१२ पटक	जिविस, जिजस्वाका	जिजस्वाका, प्रास्वाके, स्वाचौ, उस्वाचौ
३	Error! Not a valid link.	जिविस, जिजस्वाका, प्रास्वाके, स्वाचौ, उस्वाचौ	प्रदर्शन, ३	१२ पटक	जिविस, जिजस्वाका	जिजस्वाका, प्रास्वाके, स्वाचौ, उस्वाचौ
४	Error! Not a valid link.	जिविस, जिजस्वाका, प्रास्वाके, स्वाचौ, उस्वाचौ	५	१२ पटक	जिविस, जिजस्वाका	जिजस्वाका, प्रास्वाके, स्वाचौ, उस्वाचौ
५	Error! Not a valid link.	जिजस्वाका, प्रास्वाके, स्वाचौ, उस्वाचौ, जिविस	२, ३	१२ पटक	जिविस, जिजस्वाका	जिजस्वाका, प्रास्वाके, स्वाचौ, उस्वाचौ
६	Error! Not a valid link.	जिविस, जिजस्वाका, प्रास्वाके, स्वाचौ, उस्वाचौ	प्रदर्शन, ३	१२ पटक	जिविस, जिजस्वाका	जिजस्वाका, प्रास्वाके, स्वाचौ, उस्वाचौ
७	Error! Not a valid link.	जिविस, जिजस्वाका, प्रास्वाके, स्वाचौ, उस्वाचौ	३, ६	१२ पटक	जिविस, जिजस्वाका	जिजस्वाका, प्रास्वाके, स्वाचौ, उस्वाचौ
८	Error! Not a valid link.	जिविस, जिजस्वाका, तथ्यांक	५	१२ पटक	जिविस, जिजस्वाका	जिजस्वाका, प्रास्वाके, स्वाचौ, उस्वाचौ

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
९	Error! Not a valid link.	जिविस, जिजस्वाका, प्रास्वाके, स्वाचौ, उस्वाचौ	३	१२ पटक	जिविस, जिजस्वाका	जिजस्वाका, प्रास्वाके, स्वाचौ, उस्वाचौ
१०	Error! Not a valid link.	आयुर्वेद विभाग, जिविस, गाविस, नगरपालिका	१, ३	१२ पटक	जिविस, गाविस, अस्पताल, आयुर्वेद विभाग	जिजस्वाका, योगा, होमियोप्याथी, आयुर्वेद र प्राकृतिक चिकित्सासँग सम्बन्धित संघसंस्थाहरू
११	Error! Not a valid link.	जिविस, भक्तपुर अस्पताल	४, ५	-	जिविस, भक्तपुर अस्पताल	भक्तपुर अस्पताल
१२	Error! Not a valid link.	जिविस, जिजस्वाका	१, २	-	जिविस, जिजस्वाका	जिजस्वाका, जिविस
१३	Error! Not a valid link.	जिविस, जिजस्वाका	६	-	जिविस, जिजस्वाका	जिजस्वाका
१४	Error! Not a valid link.	जिविस, जिजस्वाका	५, ६	१२ पटक	जिविस, जिजस्वाका	जिजस्वाका
१५	Error! Not a valid link.	जिविस, जिजस्वाका	३, ५	२२ पटक प्रति महिना	जिविस, जिजस्वाका	जिजस्वाका, प्रास्वाके, स्वाचौ, उस्वाचौ
१६	Error! Not a valid link.	जिविस, जिजस्वाका	३, ५	-	जिविस, जिजस्वाका	जिजस्वाका, प्रास्वाके, स्वाचौ, उस्वाचौ
१७	Error! Not a valid link.	जिविस, जिजस्वाका	२, ५	१२ पटक	जिविस, जिजस्वाका	जिजस्वाका
*अनुगमन विधिहरू : १ बैठक, २. अन्तरक्रिया, ३. स्थलगत निरीक्षण, ४. प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५. अभिलेख अवलोकन, ६. समीक्षा गोष्ठी, ७. खर्चको विवरण						

महिला, बालबालिका तथा पिछडिएको वर्ग

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	Error! Not a valid link.	मवि शाखा	फिल्ड, अनुगमन रिपोर्ट	३	जिविस, समन्वय बैठक	महिला विकास शाखा
२	Error! Not a valid link.	जिविस	फिल्ड, अनुगमन बैठक	त्रैमासिक	जिविस, स्थानीय विकास कोष	स्थानीय विकास कोष
३	Error! Not a valid link.	जिवाकस	बैठक, अनुगमन	त्रैमासिक	जिविस, जिल्ला बाल कल्याण अधिकारी	जिल्ला बाल कल्याण अधिकारी
४	Error! Not a valid link.	जिविस	सर्भेक्षण, फिल्ड अनुगमन, अवधारणा सर्वेक्षण	४ पटक	जिविस तथा सम्बन्धित निकाय	जिविस

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
५	Error! Not a valid link.	जिविस, दलित संस्था, गैसस	फिल्ड अनुगमन बैठक प्रतिवेदन	४ पटक	जिविस	सम्बन्धित गैसस
६	Error! Not a valid link.	मविशा, सम्बन्धित संस्था	फिल्ड बैठक प्रतिवेदन, अवधारणा सर्वेक्षण	४ पटक	जिविस	मविशा, सम्बन्धित संस्था
७	Error! Not a valid link.	मविशा, सम्बन्धित संस्था	प्रतिवेदन, फिल्ड अनुगमन बैठक	४ पटक	जिविस, सम्बन्धित निकाय, मबासक मन्त्रालय	गैसस, जिविस
८	Error! Not a valid link.	गैसस	बैठक, फिल्ड सर्वेक्षण	आवश्यकता अनुसार	जिविस	जिविस
९	Error! Not a valid link.	जिविस	फिल्ड अनुगमन, सर्वेक्षण	४ पटक	जिविस, गविका कार्यान्वयन समिति	जिविस
१०	Error! Not a valid link.	मविशा	बैठक, फिल्ड सर्वेक्षण, अनुगमन	४ पटक	जिविस, मजाआआ कार्यान्वयन समिति	मवि शाखा
११	Error! Not a valid link.	जिविस	रकेर्ड	आवश्यकता अनुसार	जिविस	जिविस
१२	Error! Not a valid link.	जिविस	बैठक	४ पटक	जिविस	जिविस
*अनुगमन विधिहरू :		१ बैठक, २. अन्तरक्रिया, ३. स्थलगत निरीक्षण, ४. प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५. अभिलेख अवलोकन, ६. समीक्षा गोष्ठी, ७. खर्चको विवरण				

ऐतिहासिक सम्पदा

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	Error! Not a valid link.	जिविस	चौमासिक प्रगति प्रतिवेदन, समीक्षा बैठक, निरीक्षण	३ पटक	जिविस, नगरपालिका, गाविस	भनपा, मथिनपा, जिविस, प्राचिन स्मारक संरक्षण तथा दरबार हेरचाह कार्य, TO, गुठी संस्थान, सम्बन्धित नगरपालिका, पुरातत्व विभाग, दातृसंस्था
२	Error! Not a valid link.	जिविस	प्रतियोगिता प्रश्नावली	२ पटक	भनपा, मथिनपा, जिविस	भनपा, मथिनपा
*अनुगमन विधिहरू : १ बैठक, २. अन्तरक्रिया, ३. स्थलगत निरीक्षण, ४. प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५. अभिलेख अवलोकन, ६. समीक्षा गोष्ठी, ७. खर्चको विवरण						

खेलकुद

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	Error! Not a valid link.	जिविस	बैठक, समीक्षा, प्रश्नावली निरीक्षण	१	जिखेविस, जिविस	जिखेविस, जिविस
*अनुगमन विधिहरू : १ बैठक, २. अन्तरक्रिया, ३. स्थलगत निरीक्षण, ४. प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५. अभिलेख अवलोकन, ६. समीक्षा गोष्ठी, ७. खर्चको विवरण						

भौतिक पूर्वाधार : अनुगमन तालिका

सडक

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	Error! Not a valid link.	जिविस	३, ४, ६	४ पटक	जिविस	स्थानीय निकाय, डिभिजन सडक कार्यालय, दातृसंस्था
२	Error! Not a valid link.	जिविस	१, ३, ४, ६	४ पटक	जिविस	जिविस, डिभिजन सडक कार्यालय, दातृसंस्थाहरू
३	Error! Not a valid link.	जिविस, निजी यातायात व्यवसायीहरू	१, ३, ६, ७	२४ पटक	निजी यातायात व्यवसायीहरू	जिविस, निजी यातायात व्यवसायी
४	Error! Not a valid link.	डिभिजन सडक कार्यालय, जिविस, ट्राफिक प्रहरी	२, ३, ४	१२ पटक	डिभिजन सडक कार्यालय, जिविस, ट्राफिक प्रहरी कार्यालय	जिविस, डिभिजन सडक कार्यालय, ट्राफिक प्रहरी कार्यालय
*अनुगमन विधिहरू : १ बैठक, २. अन्तरक्रिया, ३. स्थलगत निरीक्षण, ४. प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५. अभिलेख अवलोकन, ६. समीक्षा गोष्ठी, ७. खर्चको विवरण						

खानेपानी

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	Error! Not a valid link.	खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय, नेपाल खानेपानी संस्थान, जिविस, नगरपालिका, गाविस	१, ३, ४, ६	४	जिविस	खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय, नेपाल खानेपानी संस्थान
२	Error! Not a valid link.	खापासडिका नेपाल खानेपानी संस्थान, जिविस, नगरपालिका, गाविस	१, ३, ४, ६	४ पटक	खापासडिका, नेपाल खानेपानी संस्थान, जिविस	खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय, नेपाल खानेपानी संस्थान
३	Error! Not a valid link.	खापासडिकानेपाल खानेपानी संस्थान, जिविस, नगरपालिका, गाविस	१, ३, ४, ६	४	जिविस	खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय, नेपाल खानेपानी संस्थान
*अनुगमन विधिहरू : १ बैठक, २. अन्तरक्रिया, ३. स्थलगत निरीक्षण, ४. प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५. अभिलेख अवलोकन, ६. समीक्षा गोष्ठी, ७. खर्चको विवरण						

ढल

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	३.२.२.१ विद्यमान प्रशोधन केन्द्र संचालन र नयाँ निर्माण (परिमार्जित)	जिविस, नगरपालिका ढल निकास विभाग	१, ३, ४, ६	४ पटक	जिविस	जिविस, नगरपालिका, ढल निकास विभाग
२	३.२.१.१ ढल निर्माण कार्यक्रम (नयाँ)	जिविस, नगरपालिका ढल निकास विभाग	१, ३, ४, ६	४ पटक	जिविस	जिविस, नगरपालिका, ढल निकास विभाग
३	३.२.१.२ ढल प्रणाली मर्मत संभार (नयाँ)	जिविस, नगरपालिका ढल निकास विभाग	१, ३, ४, ६	४ पटक	जिविस	जिविस, नगरपालिका, ढल निकास विभाग
*अनुगमन विधिहरू : १ बैठक, २. अन्तरक्रिया, ३. स्थलगत निरीक्षण, ४. प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५. अभिलेख अवलोकन, ६. समीक्षा गोष्ठी, ७. खर्चको विवरण						

विद्युत

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	Error! Not a valid link.	नेपाल विद्युत प्राधिकरण, जिविस	३, ४	६	नेविप्रा, जिविस	नेविप्रा
२	Error! Not a valid link.	नेपाल विद्युत प्राधिकरण, जिविस	३, ५	१२	नेविप्रा, जिविस	नेविप्रा
३	Error! Not a valid link.	नेपाल विद्युत प्राधिकरण, जिविस	३, ४	१०	नेविप्रा, जिविस	नेविप्रा
४	Error! Not a valid link.	कृषि विकास बैंक, जिविस	२, ३	१०	कृषि विकास बैंक	कृषिवै
५	Error! Not a valid link.	कृषि विकास बैंक, जिविस	२, ३	१०	कृषि विकास बैंक	कृषिवै
६	Error! Not a valid link.	नेपाल विद्युत प्राधिकरण, कृषि विकास बैंक, जिविस	२, ८		नेविप्रा, कृषिवै	नेविप्रा, कृषिवै
*अनुगमन विधिहरू : १ बैठक, २. अन्तरक्रिया, ३. स्थलगत निरीक्षण, ४. प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५. अभिलेख अवलोकन, ६. समीक्षा गोष्ठी, ७. खर्चको विवरण ८. प्रचार प्रसार						

सञ्चारतर्फ

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	Error! Not a valid link.	जिविस, दूसका, भक्तपुर	१, ३, ४	३	नेदूसंस, जिविस	नेदूसंस
२	Error! Not a valid link.	जिविस, दूसका, भक्तपुर	३, ४	३	नेदूसंस, जिविस	नेदूसंस, जिविस
३	Error! Not a valid link.	जिविस, दूसका, भक्तपुर	१, ३, ४	३	नेदूसंस, जिविस	नेदूसंस
४	Error! Not a valid link.	जिविस, जिहुका	२, ५, ६	४	जिहुका,	हुलाक सेवा विभाग

*अनुगमन विधिहरू : १ बैठक, २. अन्तरक्रिया, ३. स्थलगत निरीक्षण, ४. प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५. अभिलेख अवलोकन, ६. समीक्षा गोष्ठी, ७. खर्चको विवरण

सिँचाइ तथा नदी नियन्त्रण

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	Error! Not a valid link.	जिविस, सिँचाइ डिभिजन कार्यालय	१, ३, ४, ६	४ पटक (त्रैमासिक)	जिविस, सम्बन्धित गाविस	जिविस, सिँचाइ डिभिजन कार्यालय
२	Error! Not a valid link.	जिविस, सिँचाइ डिभिजन कार्यालय	१, ३, ४, ६	४ पटक (त्रैमासिक)	जिविस, सम्बन्धित गाविस	जिविस, सिँचाइ डिभिजन कार्यालय
३	Error! Not a valid link.	जिविस, सिँचाइ डिभिजन कार्यालय	१, ३, ४, ६	४ पटक (त्रैमासिक)	जिविस, सम्बन्धित गाविस	जिविस, सिँचाइ डिभिजन कार्यालय

सार्वजनिक निर्माण

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	Error! Not a valid link.	जिविस	१, २, ३, ४, ६	३	जिविस	जिविस, नगरपालिका, गाविस
२	Error! Not a valid link.	जिविस	१, २, ३, ६	४	जिविस	जिविस, नापी शाखा, मालपोत कार्यालय, स्थानीय निकायहरू
३	Error! Not a valid link.	जिविस	१, २, ३, ६	४	जिविस	जिविस, नापी शाखा, स्थानीय निकायहरू

*अनुगमन विधिहरू : १ बैठक, २. अन्तरक्रिया, ३. स्थलगत निरीक्षण, ४. प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५. अभिलेख अवलोकन, ६. समीक्षा गोष्ठी, ७. खर्चको विवरण

वन, वातावरण तथा बस्ती विकास : अनुगमन तालिका

योजनाबद्ध बस्ती विकास र शहरी विकास

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	Error! Not a valid link.	शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग, काउनविस, जिविस	१, २, ३, ४, ६	४	शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग, काउनविस, जिविस	जिविस, काउनविस
२	Error! Not a valid link.	काउनविस, नगरपालिका, गाविस, जिविस	१, २, ३, ४, ६	३	जिविस, गाविस, नगरपालिका	गणेशमान सिंह स्मृति बाटिका तथा प्रतिमा स्थापन समिति, काउनविस, जिविस, गाविस
३	Error! Not a valid link.	काउनविस, नगरपालिका, गाविस, जिविस	१, २, ३, ४, ६	३	नगरपालिका, जिविस, गाविस	काउनविस
४	Error! Not a valid link.	काउनविस, गाविस, जिविस	१, २, ३, ४, ६	३	काउनविस, गाविस, जिविस	गाविस, जिविस

*अनुगमन विधिहरू : १ बैठक, २. अन्तरक्रिया, ३. स्थलगत निरीक्षण, ४. प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५. अभिलेख अवलोकन, ६. समीक्षा गोष्ठी, ७. खर्चको विवरण

भू-संरक्षणतर्फ

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	Error! Not a valid link.	जिभूसका, जिविस, गाविस, दातृसंस्था (EC), वागमती जलाधार व्यवस्थापन आयोजना	आवश्यकता अनुसार १ देखि ८ सम्म	३ पटक	जिविस, सम्बन्धित गाविस, जिभूसका काठमाडौं, क्षेत्रीय निर्देशनालय, वागमती जलाधार व्यवस्थापन आयोजना र भूसंरक्षण विभाग	जिभूसका काठमाडौं
२	Error! Not a valid link.			३ पटक		
३	Error! Not a valid link.			३ पटक		
४	Error! Not a valid link.			३ पटक		
५	Error! Not a valid link.			३ पटक		
६	Error! Not a valid link.			३ पटक		

*अनुगमन विधिहरू : १ बैठक, २. अन्तरक्रिया, ३. स्थलगत निरीक्षण, ४. प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५. अभिलेख अवलोकन, ६. समीक्षा गोष्ठी, ७. खर्चको विवरण ८. सार्वजनिक लेखापरीक्षण

वातावरणतर्फ

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	Error! Not a valid link.	जिविस, नगरपालिका, गाविस	१ देखि ८ सम्म	१२ (प्रत्येक महिना)	जिविस, नगरपालिका	जिल्ला विकास समिति, नगरपालिका, गाविस, गैसस
२	Error! Not a valid link.		१, २, ३, ६, ७, ८			
३	Error! Not a valid link.		१ देखि ८ सम्म			

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
४	Error! Not a valid link.		१ देखि ८ सम्म			
*अनुगमन विधिहरू : १ बैठक, २. अन्तरक्रिया, ३. स्थलगत निरीक्षण, ४. प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५. अभिलेख अवलोकन, ६. समीक्षा गोष्ठी, ७. खर्चको विवरण ८. उपभोक्ता समूहको प्रतिवेदन						

वन

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	Error! Not a valid link.	क्षेत्रीय तालिम केन्द्र, गाविस, जिवका	३, ५, ७, ८	१	जिविस, मक्षेवताके, जिवका	जिवका
२	Error! Not a valid link.	क्षेत्रीय तालिम केन्द्र, जिवका, गाविस	३, ४, ५, ७, ८	४	जिविस, मक्षेवताके, जिवका	जिवका
३	Error! Not a valid link.	वृक्ष सुधार इकाइ, जिवका	३, ४, ५, ७, ८	१	जिविस, वृक्ष सुधार इकाइ, जिवका	जिवका
४	Error! Not a valid link.	मक्षेवताके, जिवका, गाविस	३, ४, ५, ७, ८	१	जिविस, मक्षेवताके, जिवका	जिवका
५	Error! Not a valid link.	जिवका, सम्बन्धित गाविस	१ देखि ५	१	जिविस, मक्षेवनि, वन विभाग, जिवका	जिवका
६	Error! Not a valid link.	जिविस, जिवका	३, ४, ५, ७	२	जिविस, जिवका	जिविस
७	Error! Not a valid link.	वृक्ष सुधार इका, जिवका	३, ४, ५, ७, ८	१	जिविस, वृक्ष सुधार इकाइ, जिवका	जिवका
८	Error! Not a valid link.	मक्षेवताके, जिवका, जिविस	३, ४, ५, ७, ८	१	जिविस, मक्षेवताके, जिवका	जिवका
९	Error! Not a valid link.	मक्षेवताके, जिवका, गाविस	३, ४, ५, ७, ८	१	जिविस, मक्षेवताके, जिवका	जिवका
१०	Error! Not a valid link.	मक्षेवनि, जिवका	१, ३, ४, ५, ७	१	जिविस, मक्षेवनि, वन विभाग, गाविस	जिवका
११	Error! Not a valid link.	जिवका, गाविस	३, ४, ५, ७	१	जिविस, मक्षेवनि, वन विभाग, जिवका	जिवका
१२	Error! Not a valid link.	जिवका, गाविस	३, ४, ५, ७	१	जिविस, मक्षेवनि, वन विभाग, जिवका	जिवका

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१३	Error! Not a valid link.	जिवका, वन विभाग	५, ७	१	जिविस, मक्षेवनि, वन विभाग, जिवका	जिवका
१४	Error! Not a valid link.	क्षेवताके, जिवका	३, ४, ५, ७, ८	१	जिविस, मक्षेवताके, जिवका	जिवका
*अनुगमन विधिहरू : १ बैठक, २. अन्तरक्रिया, ३. स्थलगत निरीक्षण, ४. प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५. अभिलेख अवलोकन, ६. समीक्षा गोष्ठी, ७. खर्चको विवरण ८. सार्वजनिक लेखापरीक्षण						

संस्थागत विकास र स्रोत परिचालन : अनुगमन तालिका

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
१	Error! Not a valid link.	जिविस	अन्तर क्रिया, जिल्ला परिषद्	१	जिविस	जिविस
२	Error! Not a valid link.	जिविस	स्थलगत निरीक्षण	३	जिविस	जिविस, नगरपालिका, गाविस, विषयगत कार्यालयहरू, गैसस
३	Error! Not a valid link.	स्थानीय निकाय, ट्रान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल नेपाल (TIN)	स्वर्चको विवरण, समीक्षा	३	जिविस, समितिहरू	जिविस
४	Error! Not a valid link.	जिविस, अनुगमन समिति, जिल्ला परिषद्	अभिलेख, स्वर्चको विवरण, प्राविधिक समीक्षा	३	जिविस, लेखा समिति	जिविस
५	Error! Not a valid link.	लेखा समिति, कोलेनिका	अभिलेख, निरीक्षण र प्रमाणीकरण	नियमित ३ योजनाहरूको हकमा प्रत्येक भुक्तानी पछि, थप निकास अघि	जिविस, नगरपालिका, गाविस	जिविस
६	Error! Not a valid link.	जिविस, विषयगत समिति,	बैठक, अन्तर क्रिया, समीक्षा	नियमित ३, कार्यक्रममा आवश्यकता अनुसार	स्थानीय निकाय	जिविस
७	Error! Not a valid link.	MLD, अन्य मन्त्रालय, दातृसंस्था र स्थानीय निकाय	स्थलगत समीक्षा, अभिलेख	नियमित ३, कार्यक्रम अनुसार	स्थानीय निकाय	जिविस
८	Error! Not a valid link.	MLD, गरिवी निवारण कोष, जिविस	स्थलगत अभिलेख	समीक्षा	स्थानीय निकाय	जिविस
९	Error! Not a valid link.	स्थानीय निकाय, दातृसंस्था	बैठक अभिलेख	२	जिविस, दातृसंस्था	जिविस
१०	Error! Not a valid link.	स्थानीय निकाय, NGO/CBU	बैठक अभिलेख	३	जिविस, स्थानीय प्रशासन, दातृसंस्था	जिविस

प्रा. क्र.	कार्यक्रम	अनुगमन गर्ने निकाय	अनुगमन विधि*	अनुगमन पटक (वार्षिक)	प्रतिवेदन पेश हुने निकाय	प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्ने निकाय
११	Error! Not a valid link.	जिविस, मन्त्रालयहरू	बैठक, अभिलेख	३	स्थानीय विकास मन्त्रालय, अन्य मन्त्रालयहरू, जिविस	स्थानीय विकास मन्त्रालय, अन्य मन्त्रालयहरू, विषयगत कार्यालयहरू, जिविस
१२	Error! Not a valid link.	जिविस	प्राविधिक स्थलगत निरीक्षण	३	जिविस	जिविस
*अनुगमन विधिहरू : १. बैठक, २. अन्तरक्रिया, ३. स्थलगत निरीक्षण, ४. प्राविधिक परीक्षण प्रतिवेदन, ५. अभिलेख अवलोकन, ६. समीक्षा गोष्ठी, ७. खर्चको विवरण						

११.३ मध्यावधि मूल्यांकन

यो दस्तावेजमा निर्धारित लक्ष्य, उद्देश्य, सूचक र नीतिहरूका आधारमा योजना कार्यान्वयनको तेस्रो वर्ष (आ.व. ०६१/६२) मा यसको मध्यावधि मूल्यांकन हुनेछ। यस मूल्यांकन टोलीमा कम्तीमा १ जना योजना सम्बन्धी दखल भएका र अनुभवी पेशाविद् (professional) समेत संलग्न रहनेछन्। मध्यावधि मूल्यांकन टोलीमा रहने अन्य सदस्यहरू र यसको कार्यविधि जिविसको सिफारिशमा जिल्ला परिषद्ले निर्धारण गर्नेछ। उक्त मध्यावधि मूल्यांकन टोलीले गरेका सिफारिशका आधारमा यस योजनाको कार्यान्वयन अझ प्रभावकारी रूपमा अघि बढाइनेछ। साथै मध्यावधि मूल्यांकनको प्रतिवेदनलाई सार्वजनिक गरिनेछ।

स्थानीय विकासका सन्दर्भमा जिल्लास्तरमा तयार गरिएको यो पहिलो आवधिक जिल्ला विकास योजना हो। पहिलो पटकको अभ्यास भए तापनि उपलब्ध भएसम्मका तथ्यांकहरूको संकलन र विश्लेषण गरी सहभागितामूलक पद्धतिद्वारा यो तयार गरिएको छ। तापनि अझै कतिपय तथ्यांकहरू पूर्ण र भरपर्दो नभएको र जिल्लास्तरको पहिलो प्रयास भएकाले यसमा रहेका कमी कमजोरीलाई यस दस्तावेजको मध्यावधि मूल्यांकन गरी नपुग कुराहरू अद्यावधिक गर्ने क्रममा थप गरी परिमार्जन गरी लागू गरिनेछ।

१२. आजिवियो कार्यान्वयनको लागि पूर्वतयारी तथा वार्षिक लगानी कार्यक्रम

१२.१ आजिवियोको स्वीकृति तथा प्रकाशन

राष्ट्रिय योजना आयोगले जारी गरेको निर्देशिका बमोजिमका सम्पूर्ण विषयवस्तुहरू समेटी उक्त निर्देशिकाले निर्दिष्ट गरेका प्रक्रियाहरू अवलम्बन गरी यो आजिवियोको दस्तावेज तयार गरिएको हो । यो तयार गर्दा जिविसको नेतृत्वमा सम्पूर्ण प्रक्रियालाई अगाडि बढाइएको थियो र जिल्लाबाट हुन नसक्ने देखिएका प्राविधिक विषयवस्तुहरूका हकमा मात्र बाह्य परामर्श सेवा लिइएको थियो । योजना तर्जुमा गर्ने क्रममा विषयगत कार्यालय प्रमुखहरूले विषयगत विशेषज्ञको भूमिका निर्वाह गरेका थिए । यसरी यो दस्तावेज सहभागितामूलक पद्धति र पेशागत विशेषज्ञताको समुचित सम्मिश्रण र सन्तुलनबाट तयार भएको हो । यस आधारमा तयार भएको दस्तावेजलाई राष्ट्रिय योजना आयोगको निर्देशिकाले निर्दिष्ट गरेबमोजिम आजिवियो तर्जुमा गर्ने निर्देशिकाको दफा ६.७.१ बमोजिम प्राप्त प्रतिक्रिया र सुझावका आधारमा अन्तिम रूप दिइएको हो ।

१२.२ आजिवियोको कार्यान्वयनको लागि पूर्वतयारी

जिल्ला स्तरबाट समग्रतामा आधारित भई आवधिक योजना तयारी गर्ने यो पहिलो प्रयास भएकाले जिल्लाका विकाससँग सम्बन्धित अन्य निकायहरू लगायत जिल्ला विकास समिति स्वयंको पनि संगठनात्मक ढाँचा र कार्य प्रक्रियामा आमूल सुधार गरी आजिवियो कार्यान्वयनको लागि अनुकूल बनाइनुपर्ने हुन्छ । यसै सन्दर्भमा जिविसको योजना तर्जुमा समितिहरूको पुनर्गठन गरिसकिएको छ । संगठनात्मक ढाँचा र कार्य प्रक्रियालाई सुधार गर्ने क्रममा एक छुट्टै अध्ययन गरी त्यसको प्रतिवेदनको आधारमा संगठनात्मक विकासको कार्य अघि बढाउने कार्य जिविसले यथाशीघ्र गर्नेछ । आजिवियो कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने संगठनात्मक तथा मानवीय संयन्त्र आजिवियोको प्रथम वर्षमा नै तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

१२.३ वार्षिक लगानी कार्यक्रम

यस योजनाले निर्धारण गरेका उद्देश्य, नतिजा, सूचक तथा कार्यक्रम/परियोजनाहरूको दायराभित्र रहेर मात्र जिल्ला विकास समितिले वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट जिल्ला परिषद्बाट स्वीकृत गरी संचालन गर्नेछ । अर्थात् वार्षिक कार्यक्रम यसै आजिवियोको उद्देश्य परिपूर्तिमा प्रत्यक्ष सहयोग पुऱ्याउने गरी मात्र संचालन गरिनेछन् । वार्षिक रूपमा लगानी गरिने बजेटको अनुमान माथि शीर्षक ८.४ प्रमुख कार्यक्रम र आयोजनाहरूको बजेट विवरण शीर्षकमा दिइएको छ ।